

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1931.

Första kammaren.

Nr 42.

Onsdagen den 27 maj f. m.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Företogs jämlikt § 65 riksdagsordningen omröstning över följande av statsutskottet i dess memorial nr 108 föreslagna samt av båda kamrarna godkända voteringsproposition:

Den, som i likhet med första kammaren vill, att riksdagen må i anledning av herr Nilssons i Malmö m. fl. och herr Schöotts m. fl. motioner, I: 97 och II: 99, till svenska eldbegängelseföreningens upplysningsverksamhet för budgetåret 1931/1932 bevilja ett extra anslag å 5,000 kronor, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen, i likhet med andra kammaren, beslutat att avslå ovanberörda motioner, I: 97 och II: 99.

Sedan efter given varsel kammarens ledamöter intagit sina platser och voteringspropositionen upplästs, verkställdes omröstningen medelst namnupprop; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 76;

Nej — 61.

Efter det protokoll över omröstningen blivit uppsatt, justerat och avsänt till andra kammaren, ankom därifrån ett protokollsutdrag, nr 551, som upplästes och varav inhämtades, att omröstningen därstädes utfallit med 95 ja och 113 nej samt att båda kamrarnas sammanräknade röster befunnits utgöra 171 ja och 174 nej, vadan beslut i frågan blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med nej-propositionen.

Anställdes jämlikt § 65 riksdagsordningen omröstning över följande av bankoutsittet i dess memorial nr 38 föreslagna samt av båda kamrarna godkända voteringsproposition:

Den, som i likhet med första kammaren vill bifalla vad bankoutsittet under punkten 10 av sitt utlåtande nr 28 hemställt eller att förevarande motion II: 78 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen, i likhet med andra kammaren, bifallit den vid punkten fogade reservationen och alltså, i anledning av förevarande motion II: 78, medgivit, att förre lådbrevbäraren och posttransportören Vilhelm Jo-

Första kammarens protokoll 1931. Nr 42.

hansson må från och med den 1 januari 1931 under sin återstående livstid av postmedel uppbära ett årligt understöd av 420 kronor.

Sedan efter given varsel kammarens ledamöter intagit sina platser och voteringspropositionen upplästs, verkställdes omröstningen medelst namnupprop; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 82;

Nej — 50.

Efter det protokoll över omröstningen blivit uppsatt, justerat och avsänt till andra kammaren, ankom därifrån ett protokollsutdrag, nr 552, som upplästes och varav inhämtades, att omröstningen därstädes utfallit med 70 ja och 133 nej samt att båda kamrarnas sammanräknade röster befunnits utgöra 152 ja och 183 nej, vadan beslut i frågan blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med nej-propositionen.

Företogs jämlikt § 65 riksdagsordningen omröstning över följande av jordbruksutskottet i dess memorial nr 66 föreslagna samt av båda kamrarna godkända voteringsproposition:

Den, som i likhet med första kammaren vill, att riksdagen med bifall till motionerna I: 59 och II: 208 måtte till fraktlindring för konstgödsel anvisa för budgetåret 1931/1932 ett extra förslagsanslag av 250,000 kronor att utgå enligt i propositionen nr 270 till 1930 års riksdag angivna grunder, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen i likhet med andra kammaren beslutat, att motionerna I: 59 och II: 208 icke skola föranleda någon riksdagens åtgärd.

Sedan efter given varsel kammarens ledamöter intagit sina platser och voteringspropositionen upplästs, verkställdes omröstningen medelst namnupprop; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 80;

Nej — 57.

Efter det protokoll över omröstningen blivit uppsatt, justerat och avsänt till andra kammaren, ankom därifrån ett protokollsutdrag, nr 553, som upplästes och varav inhämtades, att omröstningen därstädes utfallit med 116 ja och 94 nej samt att båda kamrarnas sammanräknade röster befunnits utgöra 196 ja och 151 nej, vadan beslut i frågan blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med ja-propositionen.

Efter det kamrarna fattat olika beslut rörande statsutskottets i utlåtande nr 123 punkten 3 gjorda hemställan beträffande Kungl. Maj:ts i punkten 144 under fjärde huvudtiteln av innevarande års statsverksproposition framlagda förslag samt motionerna nr 68 i första kammaren av herr Trygger m. fl. och nr 96 i andra kammaren av herr Lindman m. fl., anställdes nu jämlikt § 65 riksdagsordningen omröstning över följande av samma utskott i dess memorial nr 150 föreslagna samt av båda kamrarna godkända voteringsproposition:

Den, som i likhet med första kammaren vill, att riksdagen må i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å de av herrar Trygger m. fl. och Lindman m. fl. väckta motionerna (I: 68 och II: 96), i vad de skilja sig från

statsutskottets förslag, till bestridande av *engångskostnader för anskaffning av flygmateriel m. m.* för budgetåret 1931/1932 anvisa ett extra reservationsanslag av 2,000,000 kronor, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen, i likhet med andra kammaren, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag till bestridande av *engångskostnader för anskaffning av flygmateriel m. m.* för budgetåret 1931/1932 anvisat ett extra reservationsanslag av 2,200,000 kronor.

Sedan efter given varsel kammarens ledamöter intagit sina platser och voteringspropositionen uppläst, verkställdes omröstningen medelst namnupprop; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 52;

Nej — 83.

Efter det protokoll över omröstningen blivit uppsatt, justerat och avsänt till andra kammaren, ankom därifrån ett protokollsutdrag, nr 554, som upplästes och varav inhämtades, att omröstningen därstädes utfallit med 99 ja och 113 nej samt att båda kamrarnas sammanräknade röster befunnits utgöra 151 ja och 196 nej, vadan beslut i frågan blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med nej-propositionen.

Anmäldes och godkändes bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelser: nr 283, till Konungen med reglemente för riksbankens styrelse och förvaltning; samt

nr 284, till fullmäktige i riksbanken med överlämnande av bankoreglemente m. m.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran statsutskottets memorial och utlåtanden nr 159—162, bankoutskottets utlåtanden och memorial nr 48—51, jordbruksutskottets utlåtanden nr 91—93 samt första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 13.

Vid förnyad föredragning av bevillningsutskottets betänkande nr 40, i anledning av väckta motioner om ändrade grunder för beskattningen av automobiltrafiken, bifölls vad utskottet i detta betänkande hemställt.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 41, i anledning av väckta motioner om höjning av skatten å bensen och motorsprit.

Ang. höjning
av bensen-
skatten m. m.

I detta betänkande hade utskottet hemställt, att riksdagen måtte, i anledning av de likalydande motionerna I: 119 av herr *Sederholm* m. fl. och II: 163 av herr *Persson* i Fritorp m. fl., antaga följande

Förslag

till

förordning om tilläggsskatt å bensen.

Härigenom förordnas, att utöver den i förordningen den 3 maj 1929 (nr 62) om särskild skatt å bensen och motorsprit stadgade skatten å bensen skall er-

Ang. höjning
av bensin-
skatten m. m.
(Forts.)

läggas en tilläggsskatt av 2 öre för liter; och skola de i nämnda förordning meddelade bestämmelser rörande skatt å bensin jämväl tillämpas i fråga om sålunda utgående tilläggsskatt.

Denna förordning träder i kraft den dag Konungen förordnar, och äger tillämpning till och med den 30 juni 1933.

Reservation hade avgivits av herrar *Bergman, Olsson* i Ramsta, *Olsson* i Golvasta, *Wohlin, Larsson* i Örbyhus, *Anderson* i Norrköping och *Svedberg*, vilka ansett, att utskottets utlåtande bort hava den lydelse, reservationen visade, och avslutas med en hemställan, att förevarande motioner I:119 och II:163 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Herr Bergman: Herr talman! Som herrarna behagade finna, är detta utskottsutlåtande ingalunda enhälligt. Det är ganska många medlemmar av bevillningsutskottet, som ha reserverat sig mot det, och ur ganska olika partier. Vi ansågo oss ha sakliga skäl till detta, och huvudskälet var, att vi förutsatte, att riksdagen skulle komma att bifalla det utskottets betänkande, som nu alldeles nyss i denna kammare godkänts, och om vars bifallande i andra kammaren väl icke lär råda något tvivel, nämligen om en utredning av hela automobilbeskattningen i ett sammanhang. När en sådan utredning blivit begärd — och man kan säkert förutsätta, att den blir snart igångsatt och icke senfärdig, eftersom ärendet är viktigt och kräver ett raskt avgörande — ha vi ansett det olämpligt att i strid med gällande riksdagspraxis med föregripande av utredningen nu besluta en så avsevärd skattehöjning, som här är föreslagen. Det är ju inte mindre än 8 miljoner kronor i skatt, som motionen går ut på.

Om det föreläge något särskilt nödläge, kunde man ju möjligen förstå förslaget, men så är det inte. Dessa medel ingå ju icke på vanligt sätt i budgeten. De ingå visserligen i budgeten, men de användas för ett speciellt ändamål och äro således till ingen hjälp för det vanskliga budgetära läget. Det är således nu nämnda utredning, som riksdagen säkerligen enhälligt kommer att begära, vilken närmast är anledningen till vår reservation.

Men så ha vi också ett annat ganska talande skäl. Det har ju förelegat en kungl. proposition om höjning av de direkta underhållsbidragen till vägdistriktet till 50 procent av den verkliga underhållskostnaden, varigenom de för omlägnings- och förbättringsarbeten tillgängliga medlen skulle komma att minskas. Detta var ju den egentliga orsaken till motionärernas framställning, då därigenom de kassor, som de med skäl ömma för, skulle komma att få mindre tilldelning. Men nu är det ju så, att Kungl. Maj:ts proposition i detta avseende blev avslagen av riksdagen, och då är onekligen motiveringen för motionen betydligt försvagad.

I sammanhang med avslaget på denna proposition beslöt riksdagen för övrigt, som bekant, att anvisa ett belopp av 1,275,000 kronor som extra bidrag till mera betungade väghållningsdistrikt. Således ha länsfondernas medel för vägförbättringar i alla fall kommit att icke så obetydligt ökas, och därmed är alltså grunden för motionen i väsentlig grad undanryckt — icke helt och hållet, det medges gärna, men i alla fall i väsentlig grad.

Man har anfört som ett extra skäl för att bifalla motionen: önskvärdheten av att minska arbetslösheten. Det har dock vid denna riksdag gjorts särdeles mycket för motverkande av arbetslösheten, som vi veta. Stora belopp ha anslagits, och alla äro vi givetvis intresserade av att minska arbetslösheten. Men det förefaller, som om det icke skulle vara huvudsakligen just den arbetslöshet, som kan avhjälpas genom vägarbeten, som är mest trängande. I detta

avseende förefaller det, som om med de medel, som redan stå till buds, det skulle vara någorlunda väl sört för nästa budgetår. Ur den synpunkten kunna vi sålunda icke finna, att det är så nödvändigt att pålägga denna nya skatt på inte mindre än 8 miljoner kronor. Anslaget har icke den betydelsen för arbetslöshetens lindrande utanför de yrkesmässiga vägarbetarnas led, att det skulle kunna vara motiverat ur den synpunkten. Och slutligen får man säga, att med den utbredning, motortrafiken år efter år får, inte minst på landsbygden och bland lantmannanäringarnas idkare, är det nog så, att en sådan beskattning som denna blir en ny tunga för lantmännen, vilka ju detta oavsett äro betungade i så hög grad av allehanda bördor. Denna beskattning skulle säkerligen icke bli särskilt populär ute på landsbygden, det tror jag mig kunna säga.

Vi anse sålunda på dessa skäl, som jag här sökt i korthet utveckla, att det icke är rådligt att nu, utan att avvakta resultatet av den utredning, som skall igångsättas, besluta i överensstämmelse med bevillningsutskottets yrkande, och jag tillåter mig därför yrka bifall till den av mig samt herrar Olsson i Ramsta, Olsson i Golvvasta, Wohlin, Larsson i Örbyhus, Anderson i Norrköping och Svedberg vid utskottets betänkande fogade reservationen.

Ang. höjning
av bensin-
skatten m. m.
(Forts.)

Häri instämde herrar *Johan Johansson, Bodin och Pålsson.*

Herr **Nilsson, Johan**, i Kristianstad: Herr talman! Den siste ärade talar-
ren hänförde sina yrkanden egentligen till det beslut, som kammaren nyss
fattade angående utredning om automobilskatten för framtiden. Han erinrade
om detta beslut, men jag vill påpeka, att den utredning, som där ifrågasattes,
avser, att man skall följa utvecklingen, och det finns ju vissa åtgärder, som
vidtagas på automobilismens område, som gå i den riktningen, att bensinen
icke kommer till användning, utan sådana motorer komma fram, som eldas
med andra ämnen, som för närvarande icke äro beskattningsbara. Det är tyd-
ligt, att om utvecklingen skulle gå i den riktningen, är det nödvändigt att se
till i god tid, huruvida anledning finnes till någon omläggning.

Vidare har det ju varit ett gammalt krav, att det skulle ses till, huru-
vida beskattningen av bensinen och motorfordonen i övrigt är rättvist avvägd,
men det säges ju ifrån i det utskottsutlåtande, som blivit expedierat, att man
kan näppeligen anse, att motortrafiken bidrager i tillräcklig grad till väg-
underhållet i betraktande av den slitning, den åstadkommer.

Anledningen till att motionen kom fram får ju kanske närmast anses vara
den, att de beslut, som fattats under de senare årens lopp, gått i den rikt-
ningen, att allt mera medel tagits av skatt till underhållet, och sålunda ha
de belopp, som återstått till vägförbättringar, minskats i motsvarande grad.
Om nu detta förslag, som föreligger här, att höja bensinskatten med 2 öre,
skulle bli riksdagens beslut, så får man genom detta beslut in ytterligare 8
miljoner kronor. Varje öre på bensinskattens höjning gör nämligen efter
nuvarande åtgång omkring 4 miljoner kronor. Därtill kommer, att vägdistrikt-
ten måste bidraga med de 25 procent, som gällande bestämmelser föreskriva.
Det blir sålunda sammanlagt 10 miljoner kronor, som skulle tillföras vägför-
bättringsarbetena, och det får väl ändå anses välkommet att i dessa tider,
när arbetsbrist föreligger så gott som överallt ute i landet, få detta belopp,
som skulle kunna sätta i gång en hel del arbeten, och dessa äro ju av den
natur, att nästan hela beloppet går oavkortat till avlöningar.

Den invändning, som göres, att bensinpriset skulle onödigt fördyras, tror
jag man kan bortse från, när man besinnar, att bensinpriset, sedan skatten
senast fastställdes, fallit synnerligen kraftigt. Det är ju med 8, 10 eller
12 öre, beroende på vilken utgångspunkt man tar, men om vi endast beräkna,

Ang. höjning
av bensin-
skatten m. m.

(Forts.)

att den fallit 10 öre under de senare åren, gör detta för bilisterna ett kolossalt belopp, som de fått i lättnad på sina kostnader, så att den lilla förhöjning, som här föreslås, näppeligen skulle bli vidare märkbar för trafikanterna.

Jag har den bestämda uppfattningen, att vägarbetena här i landet ha fortgått i sådant tempo, att de förbättrats högst väsentligt, och jag tror att automobilismen och motorismen ha synnerligen stor anledning till att vara belåtna med det sätt, varpå vägunderhållet och förbättringarna skötts här under dessa få år, som arbetet mera intensivt varit i gång. Och det finns näppeligen något område, där de skattedragande så genast få valuta för en förhöjd skatt, som de få på detta område.

Om man vill lägga nationalekonomiska synpunkter på denna fråga, måste väl fördelarna för var och en stå alldeles klara, när förhållandet är det, att förbättringen av våra vägar göra vi själva, och att vi ha material till detta genom den utomordentligt goda tillgången på sten och grus, som vi ha i hela landet, och icke behöva inkalla någon utländsk hjälp, vare sig när det gäller anläggningarnas planerande eller senare utförande, för dessa arbeten. Detta göra vi helt och hållet själva. Däremot är förhållandet, ledsamt nog, det, att när det gäller anskaffande av bilar, gummi och bensin, tagas ju dessa artiklar till allra största delen utifrån genom import, och det är högst avsevärda belopp, det rör sig om, värden för tjugotals miljoner kronor, som på detta sätt importeras till landet. Om man nu genom förbättring av vägarna högst väsentligt kan minska denna import, torde väl detta vara ur nationalekonomisk synpunkt synnerligen lyckosamt, och utan tvivel är det så — det erkännes från alla håll — att i den mån vägarna äro i bra skick, blir slitaget på såväl fordon som gummi högst betydligt minskat, och åtgången på bensin likaså, så att på samma gång som det ur nationalekonomisk synpunkt måste anses vara välbetänkt, få de skattedragande också tämligen snabbt full valuta för den ökning i skatten, som man eventuellt pålägger dem — naturligtvis om man håller skatten inom rimliga gränser, och jag anser bestämt, att det förslag, som här föreligger, måste kunna betecknas som synnerligen rimligt.

Den enda nackdel, man skulle kunna anföra, när det gäller ett beslut i enlighet med utskottets förslag, är ju den, att vägskatten i viss mån kommer att höjas ute i väghållningsdistrikten, men jag tror inte, att denna höjning skall bli av något sådant omfång, att den kommer att bli märkbar. I varje fall kommer detta att till fullo uppvägas av den tillgång till arbete, som kommer att finnas överallt ute i landet, och denna arbetstillgång kommer att bli jämnt fördelad över hela riket. Utan tvivel är det så överallt, att i den mån icke arbete finnes att tillgå, blir det krav på det allmänna för att rätta till de missförhållanden, som därvidlag alltid uppstå.

Jag tror sålunda, att det skulle vara synnerligen välbetänkt, om första kamaren ville stödja det förslag, som majoriteten i utskottet kommit till, nämligen bifall till den motion, som väckts om denna 2 öres förhöjning i beskattningen på bensin, och jag ber, herr talman, att med hänvisning till vad jag nu tillåtit mig yttra få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Andersson, Karl Andreas: Enligt gällande bestämmelser om skatt på bensin skall restitution av erlagd skatt i vissa fall äga rum. Det gäller även bensinskatt, som kommit från fiskerinäringen. Det har nämligen icke ansetts lämpligt, att fiskarbefolkningen med skatten på den bensin, som de använda för utövande av sitt yrke, skulle bidra till vägunderhållet i riket.

Emellertid har restitutionsförfarandet beträffande fisket lagts så, att det icke är fråga om någon personlig restitution, vilket icke ansågs vara möjligt att genomföra på sin tid, utan det är enligt bestämmelserna en restitution, motsva-

rande $\frac{1}{3}$ procent av de under föregående budgetår influtna bensinskattemedlen, dock högst 50,000 kronor, som skall användas till fiskerinäringens främjande. Om riksdagen nu går att bifalla utskottets föreliggande förslag, så torde därav rättvisligen följa, att motsvarande bestämmelser angående restitutionsförfarandet komma att ändras. Jag föreställer mig alltså, att denna maximsiffra bör höjas med ungefär $\frac{1}{3}$ eller med omkring 16,000 kronor, alltså upp till 66,000 kronor.

Jag har endast velat yttra dessa ord för att fästa departementschefens uppmärksamhet på saken, och jag hoppas, att Kungl. Maj:t vid ett positivt beslut i riksdagen kommer att utfärda bestämmelser om sagda ändringar rörande restitution av bensinskatt till fiskets behov.

Herr Larsson, Johan: Herr talman! Jag har icke kunnat vara med om utskottets förslag, enär de åtgärder, utskottets majoritet föreslår, innebära en rätt betydande skattehöjning; det rör sig om en höjning av bensinskatten från nuvarande 6 öre till 8 öre per liter, alltså en skatteökning av 33 procent. Låt vara att priset å bensin för närvarande är mycket lågt, men den procentuella skatteökningen är dock väl kraftigt tilltagen. Och icke nog med att denna skatteökning å bensin kommer till, utan den drar även en annan skatteökning med sig. Det är ju så, att vägdistriktet som regel för väganläggningar och vägförbättringar själva av skattemedel skola erlägga 25 procent. Ju mer bilskattemedel ett vägdistrikt använder, dess mera egna skattemedel måste offras. Härigenom tvingas vägdistriktet att höja vägskatten, vilken för landsbygdens vidkommande trycker hårt förut. Därest förslaget bifalles, kommer det att förorsaka en sammanlagd skatteökning av omkring 10 miljoner kronor — ökningen av bensinskatten utgör nämligen 8 miljoner kronor, och för att vägdistriktet skola kunna tillgodogöra sig den måste de utdebitera närmare 2 miljoner kr.

En skatteökning är alltid ovälkommen, men en skatteökning i dessa depressionstider är dubbelt ovälkommen och bör icke få förekomma annat än i yttersta nödfall. Ett sådant nödläge föreligger icke för närvarande. Rikliga automobilskattemedel för vägväsendet finnas; de beräknas i nästa budget till omkring 52 miljoner kronor. Vid bedömande av frågan bör man icke heller förbise, att ett bifall kommer att föregripa och försvåra en nödvändig omläggning av automobilbeskattningen efter mera rättvisa grunder med en nedsättning av fordonsbeskattningen och i samband därmed en höjning av bensinskatten. Företages nu en så kraftig höjning, kan man vara säker om att denna reform icke kan komma till stånd, då de medel, som inflyta genom höjningen av bensinskatten, redan äro tagna i bruk för vägväsendet.

Herr talman, jag ber att med anledning härav få yrka bifall till den av herr Bergman m. fl. vid betänkandet fogade reservationen.

Herr Sederholm: Här har förut anförts en del skäl mot bifall till utskottets hemställan. Jag kan dock icke finna, att dessa skäl äro tillräckligt vägande för att uppväga de stora fördelar, man skulle vinna genom ett bifall till utskottets hemställan och de nu behandlade motionerna.

Det har sagts, att man genom bifall till utskottets hemställan skulle föregripa resultatet av den utredning, som riksdagen står i begrepp att besluta med avseende å automobilbeskattningen. Jag kan icke finna att detta på något sätt behöver bli fallet. Här har den siste ärade talaren till och med ställt i utsikt, att denna utredning skulle komma att medföra en höjning av bensinskatten. Då innebär detta förslag ju i varje fall inte en förändring, som skulle stå i strid med denna utveckling, utan den skulle snarare gå åt samma håll som denna utredning skulle komma att anvisa. I varje fall avser detta förslag endast

*Ang. höjning
av bensin-
skatten m. m.
(Forts.)*

Ang. höjning
av bensin-
skatten m. m.
(Forts.)

att bestämma höjningen för en tid av två år framåt. Efter detta står riksdagen fullt fri att taga ställning till frågan ånyo, då föreligger också antagligen denna utredning, som här talats om, till riksdagens prövning, och då kan ju hela denna fråga ånyo tagas under omprövning. Jag anser tvärtom, att tidpunkten nu är från skatteteknisk och från automobiltrafikens synpunkt synnerligen lämplig att införa denna förändring i fråga om beskattningen på grund av den nu rådande hårda konkurrensen på bensenmarknaden och det därav föranledda låga bensinpriset. Även om nu ifrågavarande höjning kommer till stånd, kommer priset på bensen dock att ligga högst betydligt under vad det gjort under åtskilliga tidigare år, och då är det ju rimligt, att man, om man nu behöver pengar för det ändamål, som nu här avses, går in för detta just nu, när det bör vara minst kännbart för automobiltrafiken, nämligen nu, när bensen är billig.

Det för mig avgörande skälet har emellertid varit behovet av medel för vägförbättringar och svårigheten att tänka sig att få detta behov tillfredsställt genom ökad direkt statsbeskattning eller i väsentlig grad genom att allt för mycket öka distriktens andel i dessa kostnader. Det är ju för närvarande så, att våra vägar trots de betydande arbeten, som blivit gjorda, ingalunda äro i det skick, som den ökade automobiltrafiken kräver. Deras betydelse som samfärdsmedel har genom bilismen blivit oerhört ökad, och för att detta utmärkta transportmedel verkligen skall komma till utnyttjande på bästa sätt, kräves det, att vårt vägväsende så fort som möjligt sättes i sådant skick, att det kan motsvara bilismens krav. Det är då angeläget, att denna anpassning icke skjutes undan till en oviss framtid, utan att man eventuellt även med användande av upplånade medel går in för att genomföra detta. Många vägdistrikt ha också gjort det. De ha gått in för vägombyggnader icke blott på basis av utdebiteringar utan även med upplånade medel och därigenom åstadkommit ett snabbare genomförande av byggnadsplanen. Det måste ovillkorligen vara till fördel för automobilismen och bilarnas användande som transportmedel, att detta sker så fort som möjligt. Det vanliga är vid sådana tillfällen att man, när statsmedel icke kunna disponeras, i större utsträckning tillgripit den utvägen, att vederbörande vägdistrikt gått in till väg- och vattenbyggnadsstyrelsen och begärt att få påbörja arbetet och beräknat att erhålla bidrag av statsmedel framdeles. Den omständigheten, att man påbörjat arbetet, har då icke utgjort hinder för att framdeles utfå sådana statsbidrag. Sålunda påbörjade arbeten, för vilka statsmedel ännu icke äro disponibla, representera för närvarande ett belopp av över 7 milj. kronor. Nu gå alltså vägdistrikten in för att låna hela byggnadssumman och även utbetala hela den del, som skulle belöpa på distriktet, innan statsmedel blivit beviljade eller åtminstone kunnat utbetalas. Det visar sig ju, huru angelägen en hel del vägdistrikt anse denna frågas lösning vara och huru viktigt de anse det vara, att dessa vägarbeten komma till stånd nu omedelbart. Om nu dessa högre anslag beviljas genom en ökad bensinskatt, komma medel också att bli disponibla för en hel del sådana i förskott utförda arbeten. Detta kommer att lätta skattskyldigheten för de väghållningsskyldiga inom dessa distrikt utan att medföra ökning i skattetungan för distrikten, såsom man här talat om, utan i stället snarare en lättnad.

För övrigt har här sagts, att en ökad utdebitering ovillkorligen skulle bli följden av ett ökat vägarbete. Det är ingalunda givet. Det har även i stor utsträckning använts lånemedel, då väghållningsdistrikten funnit det ändamålsenligt och lämpligt att gå in för utförande av vägförbättringar, ehuru en jämn beskattning inom vägdistrikten ej kunde göra en sådan åtgärd befogad. Det är under sådana förhållanden inte alls riktigt, såsom en del talare här velat göra gällande, att i samma mån man ökar statsbidraget, kommer man att öka den löpande beskattningen inom vägdistriktet. Av skäl, som jag här nämnt,

tror jag icke, att detta kommer att bli fallet — åtminstone icke alls i den proportion och utsträckning, som från ett par talare har gjorts troligt.

Herr Bergman anförde, att den här föreslagna åtgärden icke är behöfvlig och icke har den betydelse, som av motionärerna blivit framhållen med avseende å lindrande och avhjäljande av arbetslösheten. Han menade, att den icke träffade de befolkningslager, som äro i behov därav. Jag tror, att han i detta avseende har orätt. Först och främst råder ju på landsbygden en ganska stor arbetslöshet, icke minst på grund av jordbrukets depression och därigenom åstadkommen inskränkning med avseende å arbetskrafts användande inom jordbruket. Ännu starkare i denna riktning verkar säkerligen den nuvarande depressionen inom skogsbruket, och detta kanske ännu starkare under den vinter och det år, som vi ha framför oss. Där kommer en hel mängd skogsarbetare att få inskränkta arbetstillfällen, och då kräves det säkerligen inom många delar av vårt land, och icke minst i mellersta och norra Sverige, där vägar bäst behövas, åtgärder för att möta den arbetsbrist, som kommer att göra sig gällande.

Vägarbeten äro för övrigt till sin natur synnerligen lämpliga att upptaga en icke tränad och icke yrkeskunnig arbetarstam, alltså även en arbetarstam från andra yrken, än där man förut varit sysselsatt med vägarbeten. Det kräves ju ingen speciell yrkesskicklighet — åtminstone icke för det stora flertalet. Vägarbetena kunna således absorbera överskottet av arbetskraft från skilda yrken, och detta kan anpassas efter de tillfälliga fluktuationerna i denna arbetsbrist, så att arbetet kan bedrivas med än en större och än en mindre styrka, beroende på tillgången av arbete. Jag menar, att av detta skäl dessa arbeten äro synnerligen lämpliga för att upptaga de arbetssökande, som under nuvarande depression på olika områden komma att finnas. Jag är därför också övertygad, att en höjning av detta anslag kommer att vara synnerligen välsignelsebringande dels för främjandet av vägombyggnaderna och därmed också för upphjäljandet av vägarnas förmåga att upptaga biltrafik och fylla sin uppgift med avseende för denna, dels även för den uppgift, som dessa medel kunna hava för att underlätta arbetslöshetens bekämpande och för beredande av arbetstillfällen särskilt på landsbygden, där under de kommande åren säkerligen ett stort behov av arbetstillfällen kommer att göra sig gällande.

På grund av vad jag nu anför ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

I detta anförande instämde herrar *Frändén, Asplund* och *Gabrielsson*.

Herr talmannen tillkännagav, att anslag utfärdats till sammanträdets fortsättande kl. 8 e. m.

Herr Lindley: Herr talman! Jag har mina stora dubier om att det skall gå så, som herr Sederholm framhållit, att dessa medel skulle kunna utnyttjas på det sättet, att man därigenom skulle kunna bereda ökat arbete åt jordbruks- och skogsarbetare. Ha vi inte redan haft tillräckligt många arbetskonflikter i vårt land? Tycker man verkligen, att vi böra gå fram på en sådan linje, när det finns arbetslösa vägarbetare? De skulle skjutas åt sidan, och så finge vi därigenom på nytt sådana vägarbetskonflikter, som vi redan haft tillräckligt många av förut, utan att behöva öka antalet. Om detta skulle vara meningen, kommer jag såsom socialdemokrat inte att rösta för detta förslag, det vill jag verkligen framhålla; förresten vet jag inte huru man kommer att planera dessa arbeten. Det känner jag inte till. Å andra sidan vill jag påpeka, att det yttrats, att projektet, som man nu talar om, inte skulle betyda någon ökad uttaxering på landsbygden, därför att man kan använda länemedel. Men

*Ang. höjning
av bensin-
skatten m. m.
(Forts.)*

Ang. höjning
av bensin-
skatten m. m.
(Forts.)

skola inte dessa lånemedel betalas? Det är nästan detsamma som jag hörde i min ungdom, när våra radikala föregångare ansågo, att man skulle vänta med nya skulder tills de blevo gamla, och gamla skulder behövde man inte betala! Det är väl inte meningen att förfara på det sättet och att taga upp lånemedel, som man inte tänker betala?

Men det är inte detta, som jag egentligen skulle vilja säga, utan jag skulle vilja fråga: Tro herrarna, att om vi höjde skatten å bensin med 33 % och att det, såsom den föregående talaren sade, är avsett att tillämpas under två års tid, varefter det är fritt för riksdagen att fatta ett nytt beslut, finnes det då någon av herrarna som tror, att när man vant folk med den högre bensin-skatten å 8 öre, det då finns någon möjlighet att komma ifrån den? Nej, den blir helt säkert permanent. Nå, säger man, det betyder inte så mycket, ty bensinpriset har ju på en oerhört kort tid sjunkit så mycket. Ja, men är det någon, som har tänkt på, varpå detta beror? Jo, det beror ju helt enkelt på ett särskilt förhållande, som när som helst kan bortfalla, kanske redan inom en tvåårsperiod. Detta låga bensinpris beror ju nämligen därpå, att det ryska Naftabolaget driver dumpingpolitik och säljer bensin till sådana priser, att de enligt gjorda uträkningar icke kunna täcka tillverkningspriset, transport- och distributionskostnaderna. Så ligger saken i själva verket till. Och det är givet, att de amerikanska firmorna måste, för att kunna bibehålla sina kunder, sälja till samma pris. Där ha vi återigen en växelverkan i den formen, att ögonblickligen som man kommer ned till sådana minimipriser, måste lönereduceringar påfordras för arbetarna. Även detta är en växelverkan, och det är en fruktansvärd historia, när man ser, hur det ena kugghjulet griper in i det andra. De omständigheter, som man skall taga med i beräkningen, äro icke så enkla, som man här vill låta påskina. Men å andra sidan: varje öres förhöjning i skatten gör ett belopp av 4 miljoner kronor — alltså i detta fall 8 miljoner. Men det är väl någon, som skall betala dessa 8 miljoner kronor; man tager dem väl inte från luften, utan de måste komma genom trafikanterna och de yrkesutöfvere, som bedriva automobiltrafik. De måste komma från omnibusarna, från droskbilarna och från arbetsåtkodens verkkörningar. Det är alltså på det sättet, att man tager från en part och lämnar till den andra och tror sedermera, att man gjort något så förskräckligt stort i reformväg. Jag för min del kan inte finna detta. Jag tror, att detta projekt inte alls är så förskräckligt gagnande, som önskvärt hade varit. Jag är fullt på det klara med önskvärdheten av vägförbättringar och synnerligast av de stora vägförbättringar, som vi i vårt land måste genomföra för att åstadkomma skenfria vägkorsningar mellan landsväg och järnväg, men detta problem är ännu inte klart. Vem skall betala detta? Det är ju givet, att de, som driva motorvagnar, skola betala sin andel av kostnaderna, åtminstone till den större delen. Men givetvis skola även järnvägarna göra detta. De skulle ju slippa ifrån bevakning m. m. sådant, som de nu nödgas hålla, och så givetvis även samhällena och kommunerna själva, som hava intresse av dessa vägförbättringar. Men det är icke utrett, huru man bör förfara i dessa fall, och jag tror, att detta problem borde riksdagen ägna en mycket större uppmärksamhet än hittills. I den stora motion, som från vårt håll har väckts i fråga om att ställa ett stort belopp till regeringens förfogande för att bereda arbetstillfällen, hade vi just tänkt på möjligheten att kunna använda en stor del av dessa medel till just sådant nödvändigt arbete.

Så hava vi ju städernas automobiltrafik. Det är också de, som här skola påläggas 33 % förhöjning av denna beskattning, och de komma givetvis att anse det orättvist. Nu tror jag inte, att denna skatteförhöjning betyder så förskräckligt mycket för nöjesåkare, om de få betala ännu ett par öre för bensinen, men för yrkesidkare betyder det en avsevärd del.

Alla dessa omständigheter göra, att jag inte kan framställa något annat yrkande än om bifall till reservanternas avslagsyrkande.

Ang. höjning
av bensin-
skatten m. m.
(Forts.)

Herr statsrådet **Hamrin**: Herr talman! Redan det sakförhållandet, att bevillningsutskottets betänkande innebär en direkt skattehöjning av omkring 8 miljoner kronor, bör kunna motivera att jag yttrar några ord, ehuru förslaget grundar sig på enskilda motionärens framställningar.

Jag vill då för kammaren nämna, att frågan om höjd bensinskatt var uppe till diskussion inom regeringen förra hösten och att man då övervägde möjligheten och ändamålsenligheten av att framgå till riksdagen med en proposition i samma riktning, som motionärerna i sina framställningar gjort. Den finansplan, som framlades, gick ju emellertid ut ifrån den förutsättningen, att man icke skulle pålägga några nya skatter eller höja några sådana vid innevarande års riksdag. Men vad som var utslagsgivande i detta avseende var, att redan då hade jag klart för mig, att det var nödvändigt att snarast möjligt igångsätta en utredning om ändrade eller nya grunder för beskattningen av automobiltrafiken i landet. Det har sedan år 1927 på detta område inträffat åtskilligt, som gör det absolut nödvändigt att företaga en ny undersökning.

Jag har inte haft tillfälle att lyssna till diskussionen här i kammaren, men jag föreställer mig, att här liksom i andra kammaren lämnats upplysningar, som i detta avseende äro talande nog. Det må vara tillräckligt att nämna, att man vid automobilverkstäder inom landet är i full fart med att tillverka automobiler, som bliva fullkomligt skattefria med avseende å motorbränsle. Med hänsyn till sådana motorfordon måste man alltså få en ny grund för en effektiv beskattning. Jag menar alltså, att vad bevillningsutskottet skriver beträffande förslaget som en provisorisk anordning kan enligt min bestämda mening icke hålla streck, då utskottet förutsätter, att detta provisorium skulle omfatta två år eller till den 30 juni 1933. Enligt min uppfattning måste en förändring åstadkommas till den 30 juni nästa år.

Därjämte synes det mig, som om bevillningsutskottet vid framläggande av förslag om en ökad skattebörda på 8 miljoner kronor borde gått något djupare in i frågan, än utskottet gjort. Jag erinrar dem av kammarens ledamöter, som voro medlemmar av bevillningsutskottet år 1927, att där lämnades upplysningar, i vilken utsträckning denna bensinskatt jämväl skulle komma att drabba andra ändamål än själva biltrafiken. Om minnet inte sviker mig, uppgavs det redan då, att bortåt en miljon kronor drabbade dem, som använde bensinmotorer för andra ändamål än det nu ifrågavarande. Även om denna synpunkt inte har så stor betydelse, bör den dock tagas i betraktande, då man bedömer denna fråga. Jag erinrar också därom, att enligt det i statsverkspropositionen framlagda förslaget rörande automobilskatternas utgående innebär detta en ökning av 5 miljoner kronor. Arbetssynpunkterna få ju tillbörlig del, när man tar denna höjning med i beräkningen.

Slutligen ber jag, herr talman, att få erinra därom, att riksdagen redan fastställt utgifterna för de ändamål, som skola bestridas av automobilskattemedel, och dessa utgifters slutsumma korresponderar som känt är direkt med inkomstbeloppet. Såvida inte statsutskottet går in för någon extra anordning, måste det bliva på det sättet, att utgiftssumman överskrides med belopp av ungefär den nu föreslagna skattehöjningens storlek och att jämväl på inkomstsidan ett sådant överskridande sker. Jag medger gärna, att det icke har så stor betydelse, ty det kan väl alltid ordnas, om riksdagen går in för denna skattehöjning. Men, såsom jag uttryckte mig i denna kammare för några få dagar sedan, bör man icke i år använda alla resurser som möjligen kunna uppletas, då det säkerligen blir ett ännu mera brydsamt läge vid nästa års riksdag i olika avseenden. Beträffande själva budgetsregleringen har, såsom vi alla

Ang. höjning
av bensin-
skatten m. m.
(Forts.)

veta, denna inkomstökning icke någon direkt betydelse, då ju pengarna gå till ett särskilt ändamål.

Jag har velat lämna dessa upplysningar för att åtminstone i någon mån förklara regeringens ställning till föreliggande fråga.

Herr Bårg: Herr talman! Herr finansministerns maning till kammaren att inte bifalla utskottets hemställan kan jag mycket väl förstå. Bland de skäl, som herr statsrådet anförde, senterar jag särskilt det, som gick ut på att visa, att det inte allenast är automobilismen, som behöver bensin till driftmedel, utan även på andra områden kommer bensin till användning.

När statsrådet erinrade om den betänksamhet, som från vissa håll rådde inom bevilningsutskottet, när den extra bensinskatten infördes, står detta mig friskt i minnet. Ty själv var jag en av dem, som hade vissa betänkligheter att gå med på en bensinskatt, avsedd för vägunderhåll, alldenstund en myckenhet bensin konsumeras även för andra ändamål. Vad fiskarebefolkningen beträffar, fick den ett litet vederlag genom restitutionen, men givetvis finns det många andra, som inte slita några vägar genom användandet av bensin, men som ändå få betala sin bensinskatt. Att jag för min del utan att blinka kunnat svälja förslaget nu är just av den anledningen, att då vi år 1927 ansågo oss kunna ålägga dessa icke-vägfärande en extra skatt på fyra öre, trots det att bensinen då stod, vill jag minnas, i 28 à 30 öre per liter, så tycker jag, att man kan tåla två öres förhöjning nu, när bensinpriset inklusive den utgående skatten icke är högre än 20 öre per liter.

Vad sedan den förestående utredningen beträffar, är det ju nöjsamt att höra, att den skall gå så raskt, att det redan till nästa riksdag skall föreligga förslag om en omläggning av denna skatt. Jag har ju skyldighet och god vilja att tro vad herr statsrådet sade, men annars veta vi ju alla, att utredningar bruka draga ut på tiden. Det är sålunda kanske inte alldeles uteslutet, att två år hinna förflöta, innan denna utredning kommer att bli färdig. Om så icke skulle vara fallet, får man väl tåla den lilla frist, som kvarstår enligt utskottets förslag.

Jag vill också säga några ord i anledning av det anförande, som herr Lindley hade. Han hade särskilt bekymmer för de konflikter, som skulle uppstå genom beviljandet av detta anslag. Jag vill säga, att ett mycket radikalt sätt härvidlag är att förekomma konflikter genom att avstå från att ge några medel till sådana där arbeten. Men jag är inte alldeles säker på, att vi undvika dem vid dispositionen av de små slantar, som riksdagen redan har beviljat, men kan man lösa det problemet med konflikterna i alla andra fall, lär man väl också kunna klara det i detta fall, där det gäller användningen av de 8 miljoner, som det här är fråga om, och detta så mycket mera, som det ju är så, såsom landshövding Sederholm eftertryckligt påpekade, att dessa arbeten äro särskilt lämpade i en tid, då arbetsbrist i så stor utsträckning föreligger, som nu är fallet.

Jag kanske också kan få lov att rätta ett missförstånd, som herr Lindley gjorde sig skyldig till, nämligen med avseende på frågan om lånemedel. Det är ju alldeles klart, att vägdistrikten skola betala vad de ha lånat. Men saken ligger icke till på det sättet, som herr Lindley tycks ha uppfattat den. Förhållandet är i stället, att en del vägdistrikt ha lånat upp jämväl den del, som statsverket skall skjuta till för att få vägförbättringar till stånd, och påtagit sig detta i avvaktan på att få medlen tillbaka av staten. Och nog måste man väl erkänna, att i sådana fall inträder en lättnad för vägdistrikten. Det har meddelats mig från åtskilliga håll, icke allenast nu utan även för åtskilliga år sedan, att vägdistrikten då lågo på förbättringsplaner och endast väntade på att få statsmedel, och då de inte ansågo sig kunna vänta på dessa statsmedel, lå-

nade de upp jämväl statens andel och sköto till denna för att såmedelst kunna få vägarbetena snabbare i gång.

Herr Larsson i Örbyhus förklarade, att vägdistriktet tvingas att höja sin utdebitering om riksdagen beslutar i enlighet med utskottets hemställan. Det är ingen, som tvingar vägdistriktet till detta. De ha sin självbestämningsrätt. Men om vägdistriktet skulle finna det med sina intressen förenligt att höja utdebiteringen, alldenstund staten tillhandahåller sin andel av kostnaden, så kan väl icke det betraktas annat än som en ytterligare möjlighet för vägdistriktet att följa klokskapen och nödvändigheten, och det är långt ifrån något tvång. Ett avslag på utskottets hemställan skulle »hjälpa» vägdistriktet i så måtto, att de skulle förhindras i stor utsträckning att verkställa de arbeten, som de anse vara nödvändiga.

Det är ju klart, att när man infört en skatt ligger det nära till hands att låta den löpa. Men en större garanti för att så icke blir förhållandet kan man icke skapa än genom att man bestämmer skatten för vissa år, varefter den upphör av sig själv och icke fortsätter att tillämpas med mindre än att riksdagen själv anser det skäligt att fortsätta beskattningen.

Herr Lindley påpekade, att några måste betala dessa 8 miljoner. Ja, naturligtvis måste några göra det. Och om den sidan av saken kan man ju diskutera. Hitintills har riksdagen hävdad den principen, och jag tror, att den är riktig, att bilismen själv skulle få bidraga med en avsevärd del av de kostnader, som bilismen själv åsamkar vägväsendet. Jag tror det är en grundsats, som är riktig, och det är endast den, som utskottet bygger på i detta avseende.

Jag tycker dessutom, att man från bilismens sida skulle vara rätt så angelägen om att under så gynnsamma omständigheter, som nu råda, få de vägförbättringar till stånd, som enligt min mening uteslutande eller åtminstone i stor utsträckning tjäna bilismen. Det har talats mycket om dödsfällorna och vägkorsningarna, och starka och berättigade önskemål ha rests att få förbättrade anordningar till stånd i detta avseende. Utskottet pekar även på denna sak. Det är en av de arbetsuppgifter, som skulle följa med användningen av dessa 8 miljoner.

Jag vill inte såsom herr Lindley göra troligt, att man genom att bifalla utskottets hemställan gör en storartad reform. Det är säkert ingen i utskottet, som har ansett detta. Men man har ansett, att det är ett lämpligt tillfälle att utnyttja läget, sådant det är, till förmån för såväl bilismen som även för landsbygden. Jag måste bekänna, att jag knappast förstår det bondeintresse, som här tar sig uttryck i avslagsyrkande. Förhållandet är väl ändå det, att en stor del av länsfondernas medel användes till förbättring av de stora stråkvägarna och genomfartsvägarna. Bivägarna få rätt ofta stå efter, då de icke anses så nödvändiga. Genom att öka länsfondernas möjligheter skulle dessa förgreningar av bivägar ute i själva bygderna kunna tillgodoses på ett bättre sätt än vad som nu kunnat ske.

Jag tycker således, att den nu föreliggande s. k. landshövdingemotionen, som utskottet tillstyrkt, har tagit sikte på dessa omständigheter på ett lyckligt sätt.

Till sist ber jag, herr talman, att få förklara, att jag med visshet tror, att det inom utskottet icke finns någon erinran mot det påpekande, som herr Andersson i Djursholm gjorde, nämligen att restitutionsbeloppet i vissa uppgivna fall ökas med en skälig summa.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

I herr Bärge's yttrande instämde herr *Björnsson*.

Herr andre vice talmannen: Herr talman! Liksom den förste ärade talaren i denna debatt synes det mig, att då utskottet i sitt betänkande nr 40 tillstyrkt

*Ang. höjning
av bensin-
skatten m. m.
(Forts.)*

Ang. höjning
av bensin-
skatten m. m.
(Forts.)

motionerna om en allsidig utredning rörande automobilbeskattnings anordnande, så borde det som en konsekvens härav ha avstyrkt dessa båda nu föreliggande motioner om en höjning av bensinskatten med 2 öre per liter.

Detta har emellertid utskottet icke gjort, ehuru de motiv som framförts i motionerna för en ökning av bensinskatten icke längre föreligga, sedan riksdagen ej bifallit Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen framställda förslag i fråga om ökning av det bidrag till det allmänna vägunderhållet, som utgår av automobilskattemedel med 5 procent. Vad sålunda i motionerna anförts för att en så stor del av automobilskattemedlen skulle åtgå till det egentliga vägunderhållet, att icke tillräckliga medel stode till förfogande för vägarnas ändamålsenliga förbättrande är icke tillräckligt bärande för ett bifall efter det riksdagen beslutat ökning endast till de högst skattetyngda vägdistriktet. Motivet för en höjning av bensinskatten har alltså förfallit.

Under sådana förhållanden har det syns mig riktigt, att utskottet nu icke föreslagit denna skatteökning på 8 miljoner kronor. Låt vara att det här berör ett skatteobjekt varur kunna tagas nya skattemedel, så är dock i varje fall ett uttagande av en så avsevärd skattesumma som 8 miljoner kronor en åtgärd, vilken jag för min del anser borde ha föregåtts av en utredning på vad sätt automobilernas bidrag till vägväsendet skall utgå. Under flera år har det i riksdagen motionerats om en omläggning av automobilskatten i syfte att fordonsskatten skulle sänkas, vilken för de mindre trafikanterna tillsammans med försäkringsavgiften, sedan den blivit obligatorisk, nu är ganska betungande. Den lägsta skatten för automobil är 75 kronor, och för en liten jordbrukare eller annan mindre trafikant, som kan ha berättigade skäl att hava en bil för mjölkkörning o. d., men som inte kör så många hundra mil om året, bli de 75 kronorna jämte trafikförsäkringen en rätt så kännbar utgift.

Nu invänder man, att den föreslagna ökningen av bensinskatten icke nämnvärt skulle betunga vederbörande ytterligare. Bensinpriset har nämligen blivit så lågt, att det trots denna ökning icke blir högre än förra året. Ja, detta kan måhända framhållas, men tro herrar ledamöter av denna kammare, att det, om vi nu höja bensinskatten till 8 öre, sedan blir lätt att minska den eller vidtaga någon sänkning eller avvägning av fordonsskatten? Det torde visst inte bli så lätt. Därför borde man enligt min mening icke föregripa utredningen, något som man, därest riksdagen bifaller utskottets förslag, kommer att göra.

Det skäl till förmån för motionen, som enligt min mening är det väsentligaste, är, att man bör förbättra vägarna, vilket önskemål icke av någon förnekas. Det är endast fråga om vilken takt det skall ske uti. Det har utförts betydande arbete på detta område under de senaste tio åren, även om måhända planmässigheten kunde ha varit bättre. Men utvecklingen på bilismens område har gått så snabbt, att det för tio år sedan ej kunde förutses, hur denna nu skulle komma att gestalta sig. Nu anser man emellertid att vägförbättringarna böra bedrivas fortare och mera medel härför ställas till förfogande. Jag vill då framhålla, att här står ganska mycket medel till förfogande för nästa år för vägförbättringar, dels automobilskattemedel, dels från det allmänna nybyggnadsanslaget och dels från anslaget till beredskapsarbeten, varvid särskilt från deras sida, som förordade denna form för arbetslöshetens bekämpande, sågs, att man borde använda av dessa medel för skenfria järnvägs korsningar och även för vägförbättringar. Utom nu nämnda har riksdagen anvisat 10 miljoner kronor till arbetslöshetens bekämpande i övrigt, av vilka säkerligen en stor del kommer att användas till vägförbättringar. Lägges därtill ytterligare vad vägdistriktet måste betala, så blir det tillsammans en betydande summa till vägförbättringar under nästa budgetår. Bifalles utskottets förslag blir det nödvändigt att väg-

distrikten besluta ökade utdebiteringar om de 8 miljonerna skola komma till användning. Ty, mina herrar, de skola icke användas till vägunderhåll, utan de skola användas till ombyggnad och förbättring av vägarna, och skola vägdistrikten kunna nyttiggöra sig desamma, är det tydligt enligt de bestämmelser som äro gällande, att även vägdistriktet därvidlag måste bevilja av egna medel för att komma i åtnjutande av de nya statsmedlen. Men därigenom bliva vägdistriktet ytterligare betungade.

Jag tror inte det vore till någon skada, om vi ginge något saktare fram och inte i år biträdde utskottets förslag. Vi kunna nog vara tillfredsställda med vad som under nästa år kommer att göras. Herr Sederholm uttalade i sitt anförande, att vi måste tillmötesgå bilismens krav. Men var skola vi då stanna? Är för övrigt bilismens krav detsamma som Kungliga automobilklubbens? Då får vi väl nöja oss om vi icke kunna tillmötesgå desamma.

Vidare sade utskottets ärade ordförande, att vi skola följa utvecklingen. Ja, det är just det vi skola göra, och det är jag förvissad om, att vi kunna göra, även om vi icke bifalla det föreliggande utskottsbetänkandet. Det upplystes visserligen, att åtskilliga vägdistrikt förskotterat mellan 6 och 7 miljoner kronor. Javäl, men gå vi tillbaka några år, är jag förvissad om, att dessa förskott av vägdistriktet voro åtskilligt större, än de för närvarande äro. Och med den anordning, som man nu tillämpar rörande automobilskattemedlens utbetalande, så att de icke behöva samlas i en fond på 40 eller 50 miljoner i statens verk, utan mera omedelbart kunna utgå, torde också dessa förskott i någon mån kunna minskas. Jag tror följaktligen, att så som man nu ordnar denna angelägenhet, skall man icke i framtiden behöva förskottera så mycket medel från vägdistriktens sida.

Det synes mig alltså, att detta skäl talar för, att man icke förr, än en utredning är verkställd, bör bifalla det här föreliggande utskottsbetänkandet. Och vad här säges om, att vägarnas förbättring kommer att medföra en ökad trafiksäkerhet, vilket skulle vara en så avsevärd fördel, att härigenom olägenheterna av en skattehöjning sannolikt skulle komma att uppvägas, bör icke överskattas. Ty även om vi bygga vägarna aldrig så utmärkta, är jag övertygad om, att en del vårdslösa biltrafikanter, som finna sitt högsta nöje i att köra med så hög fart som möjligt, ändå råka ut för olyckor. Bortsett från vissa järnvägsövergångar, där det torde vara nödvändigt att utföra skenfria korsningar, tror jag inte, att det är i de svåraste kurvorna eller i de s. k. dödsfällorna — det är kanske ett alltför starkt ord, men de ha ofta betecknats så — som olyckorna till största delen inträffa; det är oftast där vägen är av bättre beskaffenhet. Trafikolyckorna komma vi inte att kunna undgå, även om vi skulle förbättra vägarna i än så avsevärd grad. Detta synes mig alltså icke vara vägande skäl för att öka beskattningen med så många miljoner, som här är föreslaget.

Jag ber alltså, herr talman, att få yrka bifall till den vid utskottets utlåtande fogade reservationen.

Häri instämde herr *Löfvander*.

Herr **Kvarnzeli**: Herr talman! Till att börja med ber jag att få ge min anslutning till det krav, som framfördes av en talare på Göteborgs och Bohuslänsbanken i fråga om restitution i ökad omfattning till fiskare och andra därmed jämställda, i händelse den här föreslagna skattehöjningen kommer att beslutas. Det torde vara självklart, att de i motsvarande grad böra hållas skadeslösa, så att de inte onödigtvis hårt drabbas av denna ökade skatt på bensin.

I övrigt vill jag meddela, att jag för min del under den diskussion, som

Ang. höjning
av bensin-
skatten m. m.
(Forts.)

Ang. höjning
av bensin-
skatten m. m.
(Forts.)

hittills förts, ingalunda ändrat den mening, som jag redan vid ett tidigare tillfälle uttalat, då jag komplimenterade bevillningsutskottet för det förslag, till vilket det kommit. Jag gör det fortfarande med hänsyn till, att det är så oerhört mycket som återstår i fråga om förbättring av våra vägar. Inte minst i dessa arbetslöshetens tider tycker jag det är en synnerligen välbetäckt åtgärd att just nu sätta igång arbeten med att förbättra och rätta ut vägarna, taga bort backar och göra vägarna bredare, allt med hänsyn till de krav, som numera ställas från bilisternas sida, när det gäller att fort komma fram. Sedan riksdagen nu själv givit sitt bifall till den fria farten, ligger det i sakens natur, att det även är en riksdagens skyldighet att se till, att inte vägarna äro av livsfarlig beskaffenhet, utan att de åtminstone äro jämförelsevis farbara. Ur denna synpunkt synes det mig, att mycket talar för ett bifall till utskottets betänkande, och detta icke minst med hänsyn till det billiga pris, som bensinen för närvarande betingar.

Det är möjligt, att det, såsom herr finansministern yttrade, måste bli en betydande omläggning av beskattningen, och den kanske kommer redan till nästa år. Det anser jag inte alls vara uteslutet med hänsyn därtill, att vi ha även andra bränslen än bensin, med vilka vi kunna driva en motor. Men det hindrar icke, enligt min uppfattning, att man skall begagna detta tillfälle att höja bensinskatten, när det egentligen icke innebär någon ökad belastning för trafiken. Ty det kan ju inte sägas innebära någonting sådant med de låga priser, som för närvarande gälla för bensin, även om man höjer priset med 2 öre per liter. Detta säger jag särskilt till herr Lindley, som vill yrka avslag på förslaget. Detta är ingen ökad belastning; om bensinen kostar 24 i stället för 22 öre, är det i alla fall inte något högt pris. Om den kostar 30 öre kan man ju möjligen börja tala om ett relativt högt pris. Här i Stockholm exempelvis är priset nu 21 öre i minut, om jag är rätt informerad, vilket är så billigt, att jag överhuvud taget inte förstår, hur det skall vara möjligt att få något över för dem, som leverera varan till detta pris.

I detta sammanhang vill jag med anledning av vad herr andre vice talmannen anförde säga, att 2 öre på en liter bensin även för den, som kör mjölk, inte spelar så synnerligen stor roll. Det blir ungefär 2 öre för varje mil, som de köra med bilen, och en sådan förhöjning är icke så synnerligen avskräckande, att den kan verka återhållande i fråga om lantmännens sätt att frakta sina produkter.

Med anledning av vad herr finansministern yttrade vill jag för min del förklara, att jag tycker, att bevillningsutskottet även ur de synpunkter, som han framförde, lagt det hela väl tillrätta för en kommande riksdag. I händelse det skulle visa sig, att det behövs ökade anslag för arbetslöshetens bekämpande, är det lämpligt, att vi besluta denna ökade skatt just nu, ty då ligger denna sak klar, när riksdagen sammanträder nästa vår, och det är ju i början av året, som enligt kommunikationsministerns mening den första delen av automobilskattemedlen skall delas ut till de olika länsstyrelserna. Det är bra att ha dessa medel magasinerade från den 1 juli innevarande år redan i början av nästa riksdag. Jag kan även ur denna synpunkt icke se annat, än att det med hänsyn till de brydsamma tider, vari vi för närvarande befinna oss, måste anses vara synnerligen välbetäckt, att bevillningsutskottet kommit fram med detta förslag redan i år.

Jag ber vidare att, med anledning av vad herr finansministern yttrade, få säga, att vi inom statsutskottet på avdelningen resonerat om, hur vi skola göra, därest detta förslag går igenom, och vi ha stannat för, att vi måste komma in med ett tilläggsbetänkande från statsutskottet för att bringa jämvikt i budgeten även på denna punkt. Vi få taga in dessa ökade medel som

en inkomst under det budgetår, som kommer, och öka de anslag, som skola utgå till de olika ändamål, för vilka bilskattemedlen disponeras, så att det blir en jämn fördelning. På det sättet bringar man den jämvikt i förhållandena, som är nödvändig med hänsyn till budgeten.

Detta visar ju hän på nödvändigheten av att taga under överbäggande, huruvida det är ett riktigt tillvägagångssätt i fråga om en direkt objektskatt, som det här gäller, att den skall behandlas av ett utskott, under det att medlens disposition bestämmas av ett annat utskott. Men det är väl en fråga, som i närvarande stund icke kan komma till avgörande. Den får väl den kommitté, som arbetar på frågan om att ändra grunderna för riksdagsarbetets bedrivande, taga upp till särskild prövning, föreställer jag mig, för att få en förbättring till stånd i detta avseende.

Såsom frågan emellertid nu ligger, kan jag inte se annat, än att bevillningsutskottets förslag, ur vilka synpunkter jag för min del än ser på saken, måste anses synnerligen välbetänkt och jag yrkar därför, herr talman, bifall till detsamma.

Herr Reuterskiöld: Herr talman, mina herrar! Jag skall be att få anknyta till den sista delen av den siste ärade talarens anförande. Jag hade väntat mig, att statsutskottets ordförande här framför allt skulle tala med hänsyn till statsutskottssynpunkterna på hithörande utgifter. Nu har emellertid statsutskottets ordförande sett frågan endast ur vissa andra synpunkter, och då mera de formella. Det föreföll mig, som om den siste ärade talaren i talarstolen därvid mera var landshövding än statsutskottets ordförande.

Beträffande det föreliggande betänkandet måste jag förklara, att det är anmärkningsvärt i många avseenden. Då jag begärt ordet, är det därför, att jag velat betona vissa av de egendomligheter, som vidlåda betänkandet. Jag anknyter då först till vad statsutskottets ordförande ur formella synpunkter anförde. Han förklarade, att i statsutskottet har man under hand resonerat om, hur man skulle använda denna opäräknade tillgång. När statsutskottet hade att framlägga förslag angående automobilskattemedlens användning för vissa ändamål, kom utskottet icke till den slutsatsen, att det i detta fall behövdes mera, än vad Kungl. Maj:t ifrågasatt, utan stannade vid det av Kungl. Maj:t föreslagna beloppet. Det naturliga hade då varit, att bevillningsutskottet icke haft någon anledning att ingripa. Den vanliga regeln är, att bevillningsutskottet skall skaffa medel för de behov, som normalt icke kunna eljes täckas, men att det självt icke skall ingå i någon prövning av behoven.

Här är det omvända förhållandet. Behovet är prövat och medlen finnas, men bevillningsutskottet kommer in — visserligen inte på eget initiativ utan på grund av en motion, men det verkar ju ungefär på samma sätt — med förslag om en ökad skatt, alltså en skattepåläggning, som inte har till syfte att täcka ett behov, ty detta är redan prövat, utan för att täcka en utgift, som enligt bevillningsutskottets mening därutöver bör ifrågakomma, detta ehuru bevillningsutskottet absolut icke har rätt att gå in på frågor om medels användning eller om ett behov i det ena eller andra avseendet föreligger.

Den andra egendomligheten är, att här föreslås en skatteökning på enskilt initiativ, på motionärs eller motionärers initiativ. Detta har redan departementschefen anmärkt på, och jag ber att få understryka hans synpunkt. Jag vet inte, om bevillningsutskottet betraktar bensinskatten och automobilskattemedlen överhuvud taget som bevillning, men jag har lite svårt att förstå, huru dessa skatter skulle falla under bevillningsutskottets handläggning, om de inte av utskottet betraktades som bevillning. Nu stadga våra grundlagar, att alla bevillningar skola ges på ett år för en statsregleringsperiod och icke därutöver, men här talas om, att skatten skall utgå under ett par år.

Ang. höjning
av bensin-
skatten m. m.
(Forts.)

Jag tycker för min del, att bevillningsutskottet är ute på hal is, och jag tror, att bevillningsutskottet hade gjort klokare i att avstyrka motionen, som väsentligen är en motion om ökade anslag, för vilka då samtidigt täckning måste beredas. Här har man kastat om hela gången i det normala förfarandet.

Jag ber därför, även men instämmande i de synpunkter, som herr andre vice talmannen här anfört, att få yrka bifall till reservationen.

Herr Åström: Herr talman! Den förste ärade talaren anförde såsom reservanternas huvudskäl för avslag, att riksdagen på hemställan av bevillningsutskottet beslutat en utredning om ändrade grunder för beskattningen av automobiltrafiken. Detta har återupprepats senast av herr andre vice talmannen, som till och med förebrädde bevillningsutskottet för att ha varit synnerligen inkonsekvent. Nu ha vi inom bevillningsutskottets majoritet knappast haft den stora förhoppningen, att en sådan utredning skulle komma att bli färdig så tidigt, att något resultat av densamma skulle kunna förekomma till behandling förrän om två år. Men om så också skulle bli fallet, att finansministern särskilt forcerar denna utredning, såsom det framgick av hans anförande, att han möjligen tänkte göra på grund av vissa orsaker, och utredningen således kan föreligga tidigare ber jag att få hänvisa till, att när dessa utredningar begärts både i år och vid föregående tillfällen i riksdagen, har det motiv, som framförts, alltid varit, att motorbeskattningen skulle omläggas i den riktningen, att det skulle åstadkommas en höjning av bensin- och gummiskatterna och en sänkning av fordonsskatten. Det är mycket möjligt, att utredningen också kommer att hänvisa till en sådan lösning, och då kan det i varje fall inte komma att medföra några så synnerligen svåra konsekvenser, även om kammaren nu fattar beslut i enlighet med utskottets förslag.

Då herr statsrådet och chefen för finansdepartementet framhöll, att vid en fabrik vidtagits åtgärder för att bygga särskilda vagnar, lämpade för annat motorbränsle, och att detta var ett av skälen till, att utredningen skulle forceras, har ju detta inte varit främmande för bevillningsutskottet. Vi ha tvärtom haft från ett så utomordentligt sakkunnigt håll som professor Hubendick en speciell föredragning just i denna fråga. Han framhöll även, att man har att vänta att en hel del nya brännoljor skulle komma till användning och att man kunde räkna med en minskning av användningen av bensin, men han påpekade alldeles bestämt, att under de närmaste åren förefanns icke någon fara för, att detta skulle komma att bli av någon större betydelse.

Man har också skäl att känna sig åtskilligt förvånad över, att motstånd här reses framför allt från landsbygdshåll. Om något verkligt motstånd skulle komma, borde det väl vara från trafikföretagen i de stora städerna. Ty det är de stora städerna, som framför allt få bidraga till den höjda beskattningen, medan det endast är en femtedel av inkomsterna, som går till städerna, under det att fyra femtedelar går till vägunderhåll och vägförbättringar. Det är ju även så, att det behöver visst icke vara en förutsättning, att bidrag skall lämnas med 25 procent av skattehöjningen från vägdistriktet. Man kan också tänka sig, att en hel del av dessa medel användas till sådana vägförbättringar som t. ex. järnvägs korsningar och så vidare, och då har Kungl. Maj:t möjlighet att lämna betydligt högre procent i tilldelning till respektive vägdistrikt.

När herr statsrådet till sist varnade för att i år tillgripa alla möjliga resurser, så att vi vid ett kommande år kanske skulle ha litet knalt om desamma, är det väl ändå på det sättet, att det knappast lär vara möjligt för herr statsrådet att få riksdagen med på, att dessa medel skulle få användas för någonting annat än för vägförbättringar och vägunderhåll. Jag ber då att med hänsyn till detta yttrande alldeles speciellt få understryka, vad statsutskottets ärade ordförande

nyss sade om, att det kunde vara ganska bra att då ha denna höjning att tillgripa som hjälp till möjligen uppkommande ökade krav på arbetslöshetsunderstöd.

*Ang. höjning
av bensin-
skatten m. m.
(Forts.)*

Jag tror således, att utskottsmajoriteten haft mycket goda skäl för att tillstyrka detta förslag, så mycket mera som det gäller endast för två år. Då herr Lindley säger, att det där om två år kan man visserligen påstå, men att det inte är så rasande lätt att få bort en sak, som redan är beslutad, ber jag få hänvisa till, att här är det tydligt och klart fråga om en tilläggsskatt på 2 öre för två år framåt, om beslut nu fattas i enlighet med utskottets hemställan. För att denna skattehöjning skall bli för framtiden gällande, måste riksdagen framdeles fatta särskilt beslut därom. Här behövs således inte något upphävande av ett beslut, för att skattehöjningen skall komma bort, utan det krävs uttryckligen ett nytt riksdagsbeslut, för att skattehöjningen skall kunna bibehållas. Vid 1933 års riksdag få vi ju för övrigt även före frågan om motorspritsens skattefrihet — den utgår då — och riksdagen måste i detta sammanhang då också taga hänsyn till den här frågan. Det har varit en av utgångspunkterna för majoritetens ståndpunktstagande i detta fall, att denna skattehöjning bör bestämmas för två år framåt.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Bergman: Det är ganska egendomligt att se, med huru lätt hjärta man på vissa håll här synes vara benägen att helt hastigt och lustigt utan föregående utredning pålägga nya millionskatter. Det är i strid mot gängse praxis här i riksdagen och det är ganska förvånande, synes det mig, att gamla erfarna politici kunna plädера för en sådan åtgärd. Jag uppskattar till fullo det behjärtansvärda ändamål, som ligger herrar landshövdingar om hjärtat. Det är ju alldeles givet, att den utredning, som nu är beslutad, kommer ge all rättvisa åt de synpunkter de framfört. Men varför denna ungdomliga otålighet? Nog borde man väl kunna vänta de månader, som utredningen kan komma att taga. Vi ha redan hört från statsrådsbänken, att saken skall tagas mycket raskt. Jag tillät mig i mitt första anförande antyda, att man kunde utgå från detta, och vi ha nu från det mest auktoritativa håll fått den saken bekräftad.

Vilka skola betala denna skatt? Det sades av herr Bårg, att bilismen bör betala den åverkan, som den gör på vägarna. Ja, detta är en princip, som är fullt riktig, och den försöker man ju att tillämpa år efter år allt bättre och bättre. Men det är ju också en ännu viktigare princip, som alltid med rätta plågar framhållas som en av demokratiens grundsatser vid all beskattning, nämligen att skatten skall läggas efter bärkraften. Nu har man kanske i förstone tyckt, att bilar äro lyxartiklar, och då kunna de ju få betala huru höga skatter som helst. Men det är verkligen inte så numera, att bilismen endast är utbredd bland dem, som ha god råd, utan bilar äro numera en nödvändighetsvara även för människor i anspråklösa villkor, ja till och med för sådana, som ha det ganska svårt. Jag tänker nu i synnerhet på vissa frakt- och arbetsbilar, ej minst den jordbruksidkande befolkningens; den saken har ju också redan här förut påpekats.

Här är det fråga om en skatt, som närmast påminner om en konsumtionsskatt. Det gäller dem, som konsumera bensin; det är numera många, som göra det, och det blir allt flera och flera, som utan att äga någon stark ekonomisk bärkraft, måste använda motorfordon. Försäkringstvånget, som kom till helt nyligen, var ju, redan det, en mycket stark tunga för många. Hur den nödvändiga motorbeskattningen bör bäst avvägas mellan fordonsskatt, bränsleskatt, gummi-skatt o. s. v. är ju för en rättvis fördelning av bördorna en fundamental fråga. Och den är ännu ej upplärad.

Den ärade motionären i denna kammare, herr Sederholm, ansåg, att vägar

Ang. höjning
av bensin-
skatten m. m.
(Forts.)

betena skulle få mycken stor betydelse för den allmänna arbetslöshetens avhjälpande; detta är ju ett motiv, som i utskottets utlåtande mycket kraftigt framhållits och som också här på mångahanda sätt fått återklang i debatten. Men är det verkligen inte så, att den arbetslöshet, som kan absorberas av väganläggningarna, i det stora hela taget blir absorberad genom de anordningar och anslag, som redan äro beslutade? Är det inte så, att de arbeten, som herr Sederholm talar om, huvudsakligen utföras av yrkesmässiga vägarbetare? Det finns emellertid en hel massa arbetslösa på andra områden, som inte kunna användas till detta arbete. Ur arbetslöshetssynpunkt synes det vara viktigare att tillse, vad man kan göra för avhjälpan av dessa andra kategoriers arbetslöshet. För nästa budgetår torde vägarbetarna kunna i tillräcklig grad sysselsättas utan denna skatteökning. Sedan få vi ju se vad som kan bli resultatet av utredningen angående automobilbeskattningen i det hela och vad som lämpligen bör gå till olika slag av vägarbeten för framtiden. Det är väl även så, att de nyss för nästa år beslutade beredskapsarbetena i viss mån likaledes komma att avse vägarbeten.

Jag ber att få vidhålla mitt yrkande om bifall till reservationen.

Herr Nilsson, Johan, i Kristianstad: Jag vill först tillkännagiva, att enligt min mening finner jag de anspråk, som här framställts från herr Andersson på Göteborgs och Bohuslänsbänken om, att fiskarna skulle få någon del av denna höjning av bensinskatten, vara mycket befogade, och det har ju även erkänts från andra håll. Jag vill sedan med anledning av en del invändningar, som gjorts mot utskottets förslag, säga några ord.

Jag skall först tillåta mig att vända mig mot herr Lindley och även mot herr andre vice talmannen, som hade synnerligen stora bekymmer för, att om man nu höjer denna bensinskatt, skulle det vara mycket små utsikter att få den sänkt igen. Deras farhågor härutinnan skulle väl egentligen grunda sig därpå, att de anse, att denna höjning är så befogad och rättvis, att det därför är svårt att sedermera få den ändrad nedåt igen. Det har emellertid erinrats här om, att förslaget innebär endast att slå fast denna tilläggsskatt på två år och när dessa två år äro tilländalupna, har riksdagen i varje fall tillfälle att bli erinrad om, att skatten är höjd med dessa två öre. Är det då stämning för, att skatten skall sänkas, låter det sig ju göra. Det har framförts vid olika tillfällen, att det är svårt att sänka skatter igen, men vi ha ju vid åtskilliga tillfällen och icke minst under senare år varit med om, att så har skett.

Det anfördes vidare mot detta förslag, att städerna inte skulle få sin rättmätiga andel av denna höjning. Så är emellertid ingalunda fallet, ty grunderna äro ju fastställda, och det är inte meningen att rubba på dem. I den mån som inkomsterna höjas, få städerna också sin beskärda andel.

Herr statsrådet och chefen för finansdepartementet hade ju en del invändningar mot det föreliggande förslaget, och de ha också redan delvis blivit bemötta. Men jag skall dock tillåta mig att ytterligare understryka en invändning, som här i debatten kanske varit det starkaste argumentet mot förslaget, nämligen att man kunde förvänta, att den utredning, som anbefalldes vid behandlingen av det föregående betänkandet av bevillningsutskottet, skulle kunna motses redan till kommande år. Jag vill emellertid då säga, att i bevillningsutskottet, där denna fråga diskuterades synnerligen ingående, kom man till den bestämda uppfattningen, att det ingalunda fanns någon som helst utsikt till, att en utredning skulle ligga klar till kommande år. Tvärtom kom man nog till den uppfattningen, att det skulle dröja rätt länge, innan man kunde motse en sådan utredning, såvida man vill ha den grundad på den ut-

veckling, som nu pågår. Skulle man komma med den till nästkommande år, torde den få bra litet värde.

Herr Åström erinrade ju här om, som jag också skall be att få göra, att utskottet hade förmånen att få åhöra föredrag av den framstående experten på motorismens område professor Hubendick. Han yttrade på förfrågningar, som framställdes, att visserligen finns det en hel massa projekt angående förändringar å motorer och förändringar angående bränslets användning, men att man inte kan förvänta, att dessa förändringar gå i så hastigt tempo, att man kan bygga något särskilt därpå under den närmaste tiden. Jag vill tala om, att samma synpunkter, som jag tillät mig att lägga på dessa frågor i mitt första anförande, nämligen de nationalekonomiska, lade jag fram i utskottet vid det tillfälle, då professor Hubendick var närvarande, och jag dristade mig då att fråga honom, huruvida han ansåg, att de uppfattningar, som jag gjort mig till tolk för, voro riktiga. Han sade då utan betänkanke, att de äro alldeles riktiga, och han ansåg, att den höjning, som här är ifrågasatt, var synnerligen klok ur nationalekonomisk synpunkt.

Herr finansministern erinrade vidare om, att bensen åtgår till andra ändamål. Det kan ingalunda förnekas, men de olika näringar, som eventuellt använda bensen — om inte direkt på landsvägarna — ha väl ändå nytta av, att vägarna äro i ett utmärkt skick. I regel är det ju så, att transporter, om de skola ske till allmänheten på landet, måste till en del äga rum på landsvägarna.

Vad nu beträffar de budgettekniska skälen, ha ju de invändningar och farhågor, som framfördes av finansministern, redan bemötts av statsutskottets ordförande, och det torde väl därför inte vara något skäl att ha något vidare bekymmer därom.

Jag vill också här understryka vad herr Åström sade, att det torde näppeligen vara någon anledning att befara, att riksdagen skall gå in för att använda dessa medel i framtiden för andra ändamål, än vad de nu äro avsedda för.

Herr Reuterskiöld hade en del varningar att ge bevillningsutskottet, och han ansåg, att vi voro inne på en farlig väg, då vi hade föreslagit denna förhöjning av skatten. Han ansåg, att det är statsutskottet, som skall pröva utgifterna och att vi endast ha att anskaffa de medel, som erfordras för de av statsutskottet föreslagna och av riksdagen beslutade utgifterna. Vad nu beträffar det här föreliggande kravet, är det ju motionärerna i främsta rummet, som ha prövat detsamma, och de ha väckt motion med anledning av denna prövning. Sedan har denna motion remitterats till bevillningsutskottet, och vi ha naturligtvis varit skyldiga att taga ställning till densamma.

Vad nu beträffar, att denna beskattning skall ha karaktären av bevilling och endast gälla för ett år och att riksdagen skall pröva det årligen, är det alldeles riktigt, och jag förmodar, att riksdagen nu fattar beslut i enlighet med föreliggande förslag, så att när Kungl. Maj:t gör upp förslag för bevilling till kommande år, ligga dessa beräkningar till grund. Skulle Kungl. Maj:t göra några andra beräkningar eller skulle några eventuella ändringar föreligga, få de givetvis underställas riksdagens beslut. Jag tror inte, att vi ha givit oss ut på några äventyrligheter för den sakens skull.

Herr Bergman sade slutligen, att det är betänkligt, att man med sådan lätthet går in för att besluta nya skatter. Gentemot detta vill jag säga, att om jag inte hade vetat, att de skattebetalande i detta fall så gärna hade sett denna ökning, hade jag inte varit med om densamma. Jag vet, och detta intygas från många olika håll, att de, som trafikera våra vägar, äro synnerligen belåtna med, att vi fortsätta på den inslagna vägen att ytterligare förbättra dessa. De anse, att den lilla utgiftsökning, som de få genom denna ökning av

Ang. höjning
av bensen-
skatten m. m.
(Forts.)

*Ang. höjning
av bensin-
skatten m. m.
(Forts.)*

bensinpriset, uppväges mångdubbelt av de förmåner, som de erhålla genom förbättrade vägar. Det är sålunda här det förhållandet, att de skattdragande omedelbart och genast få en verklig valuta för den skatteutgift, som de ha. De få inte bara full valuta utan, som de själva anse, mer än full valuta för den skatteökning, som här ifrågasättes.

Jag tror därför, att det inte finnes någon som helst anledning att hysa betänkligheter mot det förslag, som utskottet här har kommit till, utan att det ur alla synpunkter måste anses välbetänkt.

Herr statsrådet **Hamrin**: Om jag inte missuppfattade bevillningsutskottets ärade ordförande, gjorde han gällande, att det inte skulle finnas möjlighet att i detta fall få fram ett förslag till nästa års riksdag, därför att utredningen skulle taga så lång tid. Jag kan naturligtvis inte säga något annat, än att därest inte några oöverstigliga hinder möta, som nu äro oförutsedda, och jag får något med denna sak att skaffa, anser jag det vara nödvändigt att få fram resultatet av en utredning och därmed även förslag till nästa års riksdag.

Det förhåller sig i verkligheten på det sättet, att under denna sommars lopp en serie lastvagnar bli färdiga, som inte komma att beskattas med annat än den fasta beskattningen och i den mån, som de använda gummiringar, med skatt på dessa, alltså ingen bränslebeskattning. Vidare ber jag att få erinra herr Nilsson om, att särskilt i Skåne kopplar man till lastbilarna släpvagnar, vilka, som jag skulle förmoda, i ännu större utsträckning än själva lastvagnarna slita vägarna. Dessa släpvagnar undgå också beskattning. Det synes alltså vara ett intresse, som förefaller mig skulle kunna vara gemensamt för alla, att få igång en ny utredning, så att vi få fram ett nytt förslag till beskattning till nästa års riksdag. Huruvida detta förslag kommer att läggas efter de nuvarande linjerna, därom kan jag inte uttala mig. Att det i viss mån måste gå efter andra linjer, har ju redan framgått av vad jag nyss yttrade.

Slutligen ber jag, herr talman, att få meddela, att andra kammaren med ganska stor majoritet beslutat bifalla reservanternas förslag. Därför tycker jag, att även första kammaren kunde stanna för detta beslut.

Herr **Lindley**: Jag måste beklaga, att vi här i denna kammare inte ha en enda representant för de verkliga yrkesidkarna, som beröras av den här ifrågasatta skattehöjningen. Vi ha ju här landshövdingar i rik måtto. Vi ha också jurister, statstjänstemän och sådana, men vi ha inte en enda representant för dessa yrkesidkare. Dock skulle givetvis de upplysningar, som kunde lämnas från det håll, vara ganska värdefulla.

Herr Kvarnzelius, som har tjänstgjort som förlikningsman och borde känna till förhållandena mycket grundligt på olika arbetsområden, bör också känna till vad som inom det liberala partiet haft en ganska framträdande position, nämligen frågan om tillgång och efterfrågan och dess inverkan på priserna. Saken är nu den, att herr Kvarnzelius säger, att den föreslagna bensinskatten betyder ingenting, och att den inte kommer att kunna belasta dessa yrkesidkare någonting alls på grund av det låga bensinpriset i närvarande stund. Herr Kvarnzelius glömmer emellertid här, att på grund av lagen om tillgång och efterfrågan och på grund av bensinprisets fall är det givet, att dessa yrkesidkare på grund av den inbördes konkurrensen äro nödgade att sänka sina priser alltefter som kostnaderna falla. I närvarande stund har redan genom denna konkurrens en mycket stor nedpressning ägt rum i körlegorna. Jag talade bara för några dagar sedan med en större åkare här i Stockholm, som pekade på just detta. Dessa större åkare ha nämligen nödgats nedsätta sina priser ända därhän, att det har föranlett konflikt med de mindre åkarna, de s. k. bönhasarna, som inte kunna klara sig med de nuvarande priserna.

Nu måste jag säga, att det är inte en bagatell att taga 40 à 50 kronor om året ur fickorna på dessa små yrkesidkare. Vet ni, vad detta i alla fall innebär? Jo, man lättar dessa yrkesidkare på 40 à 50 kronor för att bereda, som man säger, möjlighet till sysselsättning av arbetslösa, och dessa yrkesidkare äro nu sådana, som på grund av rådande förhållanden själva få sin verksamhet minskad och som dessutom fått sina priser nedpressade. De skola emellertid i alla fall lättas på detta belopp. Jag måste säga, att det kan nog betraktas som en orättvisa. Om man tager alla dessa små yrkesutöfvere, som finnas här i Stockholm t. ex., vill jag fråga: Vad nytta skulle de ha av dessa vägförbättringar? Konstigt nog talade emellertid herr Nilsson för en stund sedan om, att man så gärna ville betala för den förmån, som man får genom de förbättrade vägarna. Jag undrar, med vilka han talat i detta fall. Det måste vara några speciella personer från landsbygden, som kanske ha en fruktansvärt svår backe att forcera. Det är givet, att dessa gärna vilja betala sin lilla andel, om de sedan få yrkesutöfvarna i städerna att satsa det allra mesta av det belopp, som är nödvändigt för att åstadkomma vägförbättringen. Jag förstår, att just för dessa är det bra, men jag måste bestrida, då man säger, att alla dessa yrkesidkare skulle vara så förfärligt förtjusta i denna skatt.

Mina herrar! Det är emellertid inte bara detta. Vilken garanti ha vi för att det nuvarande låga bensinpriset kan bibehållas? Finns det någon, som kan lämna garanti för, att det kan bibehållas ens över sommaren? För mitt vidkommande måste jag säga, att jag måste hålla det som mycket troligt, att de stora bensinfirmorna måste försöka åstadkomma en kartell med det ryska Naftabolaget för att sedan höja priserna upp i en nivå, som kan betala produktions- och distributionskostnaderna. Det förefaller mig vara en nödvändig åtgärd för deras vidkommande. Då hänger hela den här saken i luften, ty det kan ju betyda, att det kommer att bli två öres ytterligare förhöjning på de kanske redan då uppskruvade priserna, och det må jag säga är sannerligen något, som man inte har anledning att vara alltför mycket tacksam för.

Alla skäl tala, såvitt jag kan se, för ett avslag på bevillningsutskottets förslag och det är därför, herr talman, som jag vågar vidhålla mitt yrkande om bifall till reservationen.

Herr Björnsson: Ett par föregående talare ha anmärkt på att man här borde betänka den kostnad, som en höjning av bensinskatten skulle vålla bilisterna. Herr Bergman gjorde till och med gällande, att man borde på en sådan skatt lägga samma synpunkter som på en konsumtionsskatt — alltså tanken på bärkraften. Om jag tager en sådan ren konsumtionsskatt som kaffeskatten, är det märkvärdiga med den inte det, att staten inte tager ut någon skatt för att betala den kostnad, som kaffet föranleder, utan man bestraffar konsumenterna med en skatt, som användes för helt andra ändamål, såsom försvarsändamål, fattigvårdsändamål o. s. v. Den skatt, som man tager ut på bensin, är en klar intressebeskattning. En person har i våra dagar mycken liten glädje av ben-sinen, även om han har bil, såframt han inte också har vägar.

Om man vill kalla bensinskatten för en konsumtionsskatt skulle detta vara jämförbart med att t. ex. fraktkostnaden för kaffe också skulle vara en konsumtionsskatt, och något sådant vore ju uppenbart orimligt.

Samma synpunkt har också här kommit fram i ett något annat sammanhang och med liten annan riktning hos herr andre vice talmannen i hans anförande. Han talade om, att personer få betala 75 kronor i vagnsskatt och ett ungefärligen lika stort belopp i försäkring och att det således blir ungefär mellan 100 och 200 kronor i fasta utgifter per år. Det är riktigt, men det kan vara skäl, att herrarna då erinra sig, vad den här föreslagna skatteförhöjningen betyder för sådana konsumenter. Jag skulle tro, att för bilister, som ha en årsutgift

*Ang. höjning
av bensin-
skatten m. m.
(Forts.)*

Ang. höjning
av bensin-
skatten m. m.

(Forts.)

av ungefär 1,000 kronor om året för sin bil, skulle den höjda skatten föranleda en stegring av, låt oss säga, 20 kronor eller något sådant. Relativt betyder den således mycket litet. Om man har en billig bil, som drager en liter per mil och en person kör t. ex. 700 mil om året — det är många, särskilt jordbrukare, som inte köra mera — blir det, såvitt jag kan räkna ut, en utgiftsökning av 14 kronor, och det betyder ju förfärligt litet i förhållande till de andra utgifter, som bilar i övrigt draga och som väl röra sig omkring 1,000 kronor per år. Herr talman! Jag tror, att den utgiftsökning, som bilisterna få vidkännas, få de igen i mycket stor utsträckning genom förbättrade vägar.

Vad den ökade trafiksäkerheten beträffar, så kan den inte mätas i pengar. Vi kunde vara glada lite var, om vi kunde slippa att bli överraskade av dessa nyheter om dödsolyckor vid järnvägsövergångar gång efter annan under årens lopp.

Jag vill inte åtaga mig att uppskatta detta senare till så och så många miljoner kronor, men jag vill säga, att bättre vägar förorsaka mindre bensinåtgång, mindre ringslitning och mindre vagnförslitning. En reparation av en bil är alltid en mycket dyr sak, och dåliga vägar föranleda sådana reparationer. Jag skulle nästan kunna tro, att om för oss vanliga människor i allmänhet den lägsta myntenheten är ett öre, är däremot den lägsta myntenheten för reparationer av bilar en krona.

Jag tror, att den synpunkten bör herr Lindley också lägga på denna fråga. Det är säkerligen för de transportarbetare, som äro sysselsatta med bilar, av utomordentligt stort värde, att vägarna bli förbättrade, att gatorna breddas och att de kunna köra utan risk för sitt eget liv och utan risk att köra ihjäl andra. Jag känner mig övertygad om, att för en chaufför är det inte vidare roligt att ha varit med om någon olycka. Jag kan icke föreställa mig annat, än att det måste betraktas såsom en mycket god sak, om olycksfallsfrekvensen kan nedbringas. Huruvida sedan den ökade tillgången på vägmedel skall kunna giva anledning till ökat antal konflikter, vet jag icke, men jag har svårt att tro det.

Herr Lindley talade om efterfrågan och tillgång, och då det gäller arbetare är det ju rimligt, att, om det blir mera efterfrågan på arbetskraft, löneläget icke skall försämrast.

Herr talman! Jag tror, att första kammaren gör klokt uti att här bifalla utskottets förslag. Herr statsrådet och chefen för finansdepartementet har emellertid avskräckt oss med, att andra kammaren med betydande majoritet har avslagit utskottets förslag. Majoriteten var dock icke så betydande. Jag har från olika håll hört, att röstsiffrorna voro 102 nej mot 97 ja, således 5 nejroster mer än jaroster.

Ja, vi ha redan förut i dag sett, att andra kammaren kan vända i sin uppfattning, och det är således icke säkert, att majoriteten där håller sig, tills vi komma till en gemensam votering, och i varje fall är den så obetydlig, att vi icke behöva befara, att det icke skall vara möjligt för första kammaren, därest den bifaller utskottets förslag, att i en blivande gemensam votering avgå med seger.

Herr talman! Jag ber att få instämma med dem, som yrkat bifall till utskottets hemställan.

Herr Rosén: Herr talman! Ja, vi ha icke bara sett, huru andra kammaren kan vända, utan vi ha i dag även sett, huru första kammaren kan vända, så kamrarna kunna i det avseendet vara kvitt.

Bevillningsutskottets ärade ordförande har i tvenne anföranden framhållit, att automobilägarna äro mycket angelägna om att få denna höjning av bensin-skatten. Jag betvivlar icke hans uppgifter, men de torde egentligen avse de landsdelar, där man har gott om järnvägar och ont om mil, och de kunna knap-

past avse en landsdel, där man har ont om järnvägar och gott om mil, ty där torde det icke vara någon större längtan efter en höjning av skatten på bensin.

För min del har jag varit tveksam, huru jag skulle rösta i denna fråga, ty det finnes skäl både för och emot. Men sedan jag hört två landshövdingar med styrka betona, att det här gäller att tillmötesgå bilismens krav på vägarnas beskaffenhet, har jag bestämt mig för att rösta för reservationen. Jag har från resor i alla landsdelar från det sydligaste till det nordligaste Sverige en omfattande erfarenhet av, att slöseriet hittills haft tillfälle att tillräckligt utveckla sig, när det gällt att tillmötesgå bilismens krav, och jag vill icke vara med om att möjliggöra en ytterligare utveckling i den riktningen.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till den av herr Bergman med flera avgivna, vid utskottets betänkande fogade reservationen.

Herr **Lindley**: Om jag hade den ringaste tro på, att allt det där goda, som herr Björnsson talade om, skulle kunna åstadkommas, om alla faror på landsvägarna skulle bortfalla genom ett bifall till utskottets hemställan, så skulle jag ögonblickligen med all kraft tala för ett bifall till utskottets förslag. Men då jag icke har den tron, så kan jag icke göra annat än vidhålla mitt yrkande.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu ifrågakvarande betänkandet hemställt samt vidare på godkännande av den av herr Bergman m. fl. vid betänkandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Bergman* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 41, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes den av herr Bergman m. fl. vid betänkandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes till en början omröstning på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser. Herr talmannen förklarade därpå, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Bergman* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst namnupprop; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 74;

Nej — 52.

Vid ånyo skedd föredragning av bevillningsutskottets betänkande nr 42, i anledning av Kungl. Maj:t proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 1 § förordningen den 3 maj 1929 (nr 62) om särskild skatt å bensin och motorsprit, m. m., bifölls vad utskottet i detta betänkande hemställt.

Ang. arvet
efter E. M.
E. Svedbom.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 149, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avstående av viss del av allmänna arvsfondens rätt till danaarv efter Erik Magnus Edvard Svedbom jämte i ämnet väckta motioner.

I en till riksdagen avlåten, den 13 mars 1931 dagtecknad proposition, nr 200, vilken hänvisats till statsutskottets förberedande behandling, hade Kungl. Maj:t, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen medgiva, att i enlighet med vad i statsrådsprotokollet angivits finge av den allmänna arvsfonden tillfallna kvarlåtenskapen efter Erik Magnus Edvard Svedbom avstås

dels vad som åtginge för beredande av livräntor åt följande personer med nedan angivna årsbelopp, nämligen: åt Johanna Adolphina Wimmercranz 1,200 kronor, åt Sylvia Justina Bergquist 1,800 kronor, åt Walborg Lagerwall 2,800 kronor, åt Hilda Nilsson 2,800 kronor, åt Hanna Strömquist 1,200 kronor och åt Maria Olsson 600 kronor, att utgå under vederbörande livräntetagares återstående livstid,

dels ock vad som erfordrades för beredande därutöver av följande understöd: till Johanna Adolphina Wimmercranz 100 kronor och till Sylvia Justina Bergquist 150 kronor, för varje månad räknat från den 1 april 1930 till dess ovannämnda livräntor började utgå, ävensom till envar av Walborg Lagerwall och Hilda Nilsson 230 kronor, till Hanna Strömquist 100 kronor och till Maria Olsson 50 kronor, för varje månad räknat från den 1 oktober 1930, till dess livräntorna började utgå.

I samband med Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition hade utskottet till behandling förehåft

dels en inom första kammaren av herr *K. J. Ekman* väckt motion, nr 241, däri hemställts, att riksdagen — med bifall i övrigt till vad Kungl. Maj:t i förevarande proposition nr 200 föreslagit — därutöver ville medgiva, att av den allmänna arvsfonden tillfallna kvarlåtenskapen efter Erik Magnus Edvard Svedbom finge till förmån för stiftelsen Stockholms konserthus avstås ett belopp av 600,000 kronor;

dels två likalydande motioner, väckta den ena, nr 247, inom första kammaren av herr *R. Sandler* m. fl. och den andra, nr 413, inom andra kammaren av herr *Bj. Holmgren* m. fl., vari hemställts, att riksdagen, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 200, ville medgiva, att av den allmänna arvsfonden tillfallna kvarlåtenskapen efter Erik Magnus Edvard Svedbom finge avstås dels 500,000 kronor till stiftelsen Stockholms konserthus att användas på sätt Kungl. Maj:t, med beaktande av Svedboms efterlämnade testamentshandling föreskreve; dels årliga avkastningen av ett kapitalbelopp av 300,000 kronor, förvaltat på sätt Kungl. Maj:t bestämde, i lika delar fördelas till envar av Nordvästra Skånes, Norrköpings och Gävleborgs läns orkesterföreningar, att utgå på sätt och under villkor, som Kungl. Maj:t ägde föreskriva;

dels ock en inom första kammaren av fröken *Kerstin Hesselgren* väckt motion, nr 254, däri hemställts, att de till Johanna Adolphina Wimmercranz och Sylvia Justina Bergquist föreslagna livräntorna måtte ökas till 3,000 kronor för var och en av dem.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på återopade grunder hemställt,

I:o) att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande proposition och med avslag å fröken Hesselgrens motion, I: 254, medgiva, att i enlighet med vad i statsrådsprotokollet över finansärenden den 13 mars 1931 an-

givits finge av den allmänna arvsfonden tillfallna kvarlätenskapen efter Erik Magnus Edvard Svedbom avstås

Ang. arvet
efter E. M.
E. Svedbom.
(Forts.)

a) vad som åtginge för beredande av livräntor åt följande personer med nedan angivna årsbelopp, nämligen: åt Johanna Adolphina Wimmercranz 1,200 kronor, åt Sylvia Justina Bergquist 1,800 kronor, åt Walborg Lagerwall 2,800 kronor, åt Hilda Nilsson 2,800 kronor, åt Hanna Strömquist 1,200 kronor och åt Maria Olsson 600 kronor, att utgå under vederbörande livräntetagares återstående livstid, samt

b) vad som erfordrades för beredande därutöver av följande understöd: till Johanna Adolphina Wimmercranz 100 kronor och till Sylvia Justina Bergquist 150 kronor, för varje månad räknat från den 1 april 1930 till dess ovan nämnda livräntor började utgå, ävensom till envar av Walborg Lagerwall och Hilda Nilsson 230 kronor, till Hanna Strömquist 100 kronor och till Maria Olsson 50 kronor, för varje månad räknat från den 1 oktober 1930 till dess livräntorna började utgå;

II:o) att herr Ekmans motion, I:241, i vad densamma icke avsåge bifall till Kungl. Maj:ts förslag, icke måtte vinna riksdagens bifall; ävensom

III:o) att herrar Sändlers m. fl. och Holmgrens m. fl., motioner I:247 och II:413, icke måtte av riksdagen bifallas.

Reservationer hade avgivits

1) av herrar *Kvarnzelius, Rosén, Asplund, Pauli, Nylander* och *Jönsson* i Revinge, vilka ansett, att utskottets hemställan bort hava följande lydelse:

»I:o) att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande proposition och fröken Hesselgrens motion, I:254, medgiva, att i huvudsaklig enlighet med vad i statsrådsprotokollet över finansärenden den 13 mars 1931 angivits må av den allmänna arvsfonden tillfallna kvarlätenskapen efter Erik Magnus Edvard Svedbom avstås

a) vad som åtgår för beredande av livräntor åt följande personer med nedan angivna årsbelopp, nämligen: åt Johanna Adolphina Wimmercranz 1,800 kronor, åt Sylvia Justina Bergquist 2,400 kronor, — — — — —

b) — — — — —

II:o) — — — — —

III:o) — — — — — »;

2) av herr *Holmgren*, vilken ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande proposition och herrar Ekmans, Sändlers m. fl. och Holmgrens m. fl. berörda motioner, I:241 och 247 samt II:413, ävensom med avslag å fröken Hesselgrens motion, I:254, medgiva,

I:o) att i enlighet med vad i statsrådsprotokollet över finansärenden den 31 mars 1931 angivits finge av den allmänna arvsfonden tillfallna kvarlätenskapen efter Erik Magnus Edvard Svedbom avstås

a) vad som åtginge för beredande av livräntor åt följande personer med nedan angivna årsbelopp, nämligen: åt Johanna Adolphina Wimmercranz 1,200 kronor, åt Sylvia Justina Bergquist 1,800 kronor, åt Walborg Lagerwall 2,800 kronor, åt Hilda Nilsson 2,800 kronor, åt Hanna Strömquist 1,200 kronor och åt Maria Olsson 600 kronor, att utgå under vederbörande livräntetagares återstående livstid, samt

b) vad som erfordrades för beredande därutöver av följande understöd: till Johanna Adolphina Wimmercranz 100 kronor och till Sylvia Justina Bergquist 150 kronor, för varje månad räknat från den 1 april 1930 till dess ovan nämnda livräntor började utgå, ävensom till envar av Walborg Lagerwall och Hilda Nilsson 230 kronor, till Hanna Strömquist 100 kronor och till Maria

Ang. arvet
efter E. M.
E. Svedbom.
(Forts.)

Olsson 50 kronor, för varje månad räknat från den 1 oktober 1930 till dess livräntorna började utgå; samt

II:o) att av sagda fond tillfallna kvarlåtenskapen efter Svedbom finge avstås a) 500,000 kronor till stiftelsen Stockholms konserthus att användas på sätt Kungl. Maj:t, med beaktande av Svedboms efterlämnade testamentshandling, föreskreve, ävensom

b) årliga avkastningen av ett kapitalbelopp av 300,000 kronor, förvaltadt på sätt Kungl. Maj:t bestämde i lika delar fördeladt till envar av Nordvästra Skånes, Norrköpings och Gävleborgs läns orkesterföreningar, att utgå på sätt och under villkor som Kungl. Maj:t ägde föreskriva;

3) av herrar *Oscar Olsson* och *Petrén*, vilka instämt i herr Holmgrens reservation med undantag av att de ansett, att livräntorna till Johanna Adolphina Winnercranz och Sylvia Justina Bergquist borde bestämmas till respektive 1,800 och 2,400 kronor.

Herr Olsson, Oscar: Herr talman! Det är en sak, som jag redan från början skulle vilja ha bort ur diskussionen i denna fråga om det Svedbomska arvet, därför att den saken är fullkomligt onödig att taga upp här. Erik Svedbom efterlämnade 1,200,000 kronor, som tillfalla arvsfonden. Motionerna gå ut på, att av denna summa 800,000 kronor skulle avstås för stora kulturella uppgifter.

I början av diskussionen om denna sak inom utskottet var det en handling, som spelade en viss roll, nämligen den handling som kallas för Svedboms testamente. Det är den handlingen som jag redan från början skulle vilja ha avförd ur diskussionen, och att jag särskilt tager upp den saken nu i början beror på, att det vid ärendets förberedande behandling inom utskottet visade sig vara rätt svårt för majoritetens motståndare att hålla den frågan utanför. Det är emellertid på det sättet, att varken motionärerna eller några som helst reservanter vilja hävda, att Erik Svedbom hade kapacitet att upprätta testamente. Det är ingen, som gör anspråk på, att dessa medel skola avhändas arvsfonden på grund av den handlingen. Här är det icke vare sig för motionärerna eller för reservanterna fråga om någon juridisk rätt för kulturella ändamål till dessa medel, här är det fråga om en billighetsprövning utgående från, att om Erik Svedbom kunde anses ha andliga livsintressen, så var det för den högre musiken, och det är ett område, på vilket man icke kan framställa någon anmärkning mot hans begåvning.

Sedan är det en annan juridisk fråga, beträffande vilken jag icke anser mig vara kapabel att fälla något avgörande omdöme, och det är frågan om, huruvida det är lagligt eller olagligt att till detta kulturella ändamål använda dessa medel ur arvsfonden. I det fallet måste jag lojalt följa Kungl. Maj:t. Kungl. Maj:t anser att lagens ordalydelse icke lägger några hinder i vägen för, att medel ur arvsfonden skola kunna tillfalla närstående juridiska personer likaväl som närstående fysiska personer. Då Kungl. Maj:t emellertid ändå icke ansett sig böra tillmötesgå de här ifrågavarande anspråken på arvsfonden, så beror det på, att Kungl. Maj:t visserligen anser, att det är fullt ådagalagt, att det ändamål, som det här är fråga om, står arvlåtaren nära, men att detsamma icke kan sägas rörande den institution, som det här är fråga om. Det är mycket möjligt, att Kungl. Maj:t kan ha rätt så goda skäl för den uppfattningen, och motionärerna ha med hänsyn därtill sökt sig fram på en sådan väg, att den anmärkningen icke vidare skall kunna vara av betydelse.

Det är alldeles givet, att det ändamål, som det här är fråga om, måste ha en bärare, och motionärerna ha då hemställt, att samtliga de institutioner, som äro bärare av den högre orkestermusiken i landet och vilka äro i behov av dessa medel, skulle få del av dem. Det kan icke längre råda något tvivel

om, att med de krav, som motionärerna på detta sätt formulerat, Kungl. Maj:ts betänkligheter måste vara hävda.

Det återstår således då frågan — och jag anser, att denna fråga är den, som här skall diskuteras och avgöras — om det kulturella ändamål, som det här är fråga om, är av den stora betydelse, att man för dess främjande och för dess befestande har rätt att taga medel ur arvsfonden, medel som äro avsedda till hjälp för uppfostran av fattiga barn. Det är en omdömesfråga, och jag vill visst erkänna, att mina motståndare, som anse, att fondens egentliga syftemål är av den höga betydelse, att icke några kulturella ändamål, huru höga de än må vara, få vara avgörande, i det fallet kunna ha skäl för sin mening. Men det är en liten hake i deras resonemang på denna punkt, ty mina motståndare kunna, när det gäller billighetsskäl, vara nog så frikostiga i fråga om användande av dessa för fattiga barns uppfostran avsedda medel på annat sätt. Utgående från den synpunkten kan jag icke annat än komma fram till den uppfattningen, att då bör det också kunna finnas allmänna kulturella ändamål av den vikt och betydelse, att de kunna berättiga ett dylikt avstående av medel från arvsfonden.

De kulturella ändamål, som det här är fråga om, äro, såsom jag förut antytt, främjande och befestande av den högre musikaliska kulturen här i landet. Även i det avseendet är jag egentligen inkapabel, då det gäller ett säkert omdöme, på grund av att jag är omusikalisk, men ingen torde dock vilja motsäga mig, när jag framhåller såsom min övertygelse, att från nationell och folklig uppfostringsynpunkt torde ett fördjupande och ett utbredande av den musikaliska kulturen vara ett synnerligen viktigt och kanske ett av de allra viktigaste kulturella intressena här i landet.

Riksdagen har förut, då det varit fråga om att främja detta viktiga uppfostringsintresse, ansett, att svenska staten icke har råd att tillgodose det på ett verkligt effektivt sätt. Det gjorde en storartad början med understöd åt orkesterföreningar i olika landsdelar, och man hade från början den uppfattningen, att man skulle gå fram på det sätt, att runt om i de olika delarna av landet sådana orkesterföreningar skulle komma till stånd. Riksdagen fann emellertid, att det blev synnerligen dyrt, och sedan de tre orkesterföreningarna kommit till stånd i Hälsingborg, Norrköping och Gävle för landskapen kring dessa städer, avbröt riksdagen den vidare utvecklingen. Dessa tre orkesterföreningar ha sedan fått behålla de anslag, som staten då gav, men dessa anslag äro fullkomligt otillräckliga, vadan dessa orkesterföreningar kunna sägas befinna sig i ett nödläge av den art, att det är tvivel underkastat, om de skola kunna hålla uppe sin verksamhet utan något ytterligare ekonomiskt stöd.

Men sedan har också genom konsertföreningen i Stockholm skapats ett centrum för den högre musikaliska kulturen i landet på ett synnerligen gott och skickligt sätt. Det är fråga om att nu få den ekonomiska grundvalen lagd säker för detta centrum i Stockholm, som inte bara är en stockholmsfråga, ty det gäller här även orkesterföreningarna i landsorten. Det är inte heller en stockholmsfråga, då man talar om konserthusstiftelsen och konsertföreningen, sedan radiotjänst möjliggjort dessa konserters utskickande över hela landet.

Om man således liksom jag har den övertygelsen, att den högre musikaliska kulturens fördjupande och utbredning är ett av de viktigaste folkliga uppfostringsintressen som finnas, om man är övertygad om, att folkets mentalitet genom en sådan uppfostran kan ändras och avsevärt höjas, så tror jag, att man kan anse sig försvarad, även när det gäller användande av arvsfondens medel för sådana ändamål.

Vad som erfordras, för att grundvalen för konsertföreningens arbete skall kunna anses vara ordentligt säkerställd, är en pensionsinrättning för musikerna i denna förening. Såsom det nu är, kan konsertföreningen, som skall vara

Ang. arvet
efter E. M.
E. Svedbom.
(Forts.)

Ang. arvet
efter E. M.
E. Svedbom.
(Forts.)

ett centrum för Sveriges högre musikaliska liv och som också är det, icke garantera sina musiker en sådan ställning, att den kan få behålla dem. Om 500,000 kronor i enlighet med motionärernas förslag användas till en pensionskassa för dessa musiker, så är denna stolta skapelse för det högre musikaliska livet säkerställd. Och om de övriga 300,000 kronor, om vilka motionerats, få användas till stödande av de tre orkersterföreningarnas ställning, torde också dessa föreningar vara garanterade för framtiden. Dessa orkesterföreningars musiker ha också skyldighet att meddela undervisning, och följaktligen ha de sin stora betydelse på ett område, som icke kan anses främmande för arvsfondens uppgift.

Det är ju sant, att dessa motioner icke avse enbart fattiga barns uppfostringsintressen, och jag vill därför icke vindicera, att motionerna utan vidare nödvändigtvis skola bifallas av kammaren. Men det är alldeles säkert, att även de barn som arvsfonden direkt är skapad för få nytta av denna användning liksom Sveriges övriga invånare.

Då jag nu yrkar bifall till den av mig och herr Petré vid utskottets utlåtande fogade reservationen, vill jag fästa uppmärksamheten på, att vi liksom sex andra reservanter ha fallit offer för en tradition, som jag förut ett ögonblick varit inne på, nämligen att icke snåla, när det gäller att av billighetshänsyn vara tillmötesgående mot arvlåtaren närstående personer. Vi ha därför i vår reservation, reservationen nr 3, gått samma väg som reservanterna i reservationen nr 1, då det gällt höjande av de belopp, som enligt propositionen skola utgå till två av de personer, som föreslagits till erhållande av livräntor från fonden.

Herr talman, jag ber att få yrka bifall till den av mig och herr Petré avgivna, vid utskottets utlåtande fogade reservationen.

Herr Kvarnzelius: Herr talman! Jag har jämte fem andra ledamöter av utskottet avgivit en reservation under I:o a), vari vi yrka, att riksdagen må medgiva, att i huvudsaklig enlighet med vad i statsrådsprotokollet över finansärenden den 13 mars 1931 angivits må av den allmänna arvsfonden tillfallna kvarlåtenskapen efter Erik Magnus Edvard Svedbom avstås vad som åtgår för beredande av livräntor med följande årsbelopp, nämligen, åt Johanna Adolphina Wimmercranz 1,800 kronor och åt Sylvia Justina Berquist 2,400 kronor. I övrigt ha vi biträtt utskottets förslag.

När jag nu begärt ordet för att yrka bifall till denna vår reservation, har jag gjort det därför, att dessa gamla kvinnor levat sig in i den föreställningen, att de skulle få ärva Svedboms kvarlåtenskap, om de överlevde honom. Men då kom på grund av ett initiativ från lagberedningen en bestämmelse i arvslagen, som sade, att kusiner icke få ärva, och då blevo de avklippta från denna möjlighet. De hade så levat sig in i föreställningen att få ärva sin syssling, att det för dem bleve ett hårt slag om deras förhoppningar i den delen skulle helt gå om intet; det är det minsta, som man kan säga i detta avseende.

Fröken Hesselgren motionerade i sista minuten om, att beloppen skulle sättas till 3,000 kronor för vardera. Emellertid kom under behandlingen i statsutskottet från herr Rosén ett yrkande, som är lika med det yrkande, som jag och mina medreservanter ha framställt. Jag för min del anser, att det är ett mycket billigt krav att tillgodose dessa två gamla fruntimmer på det sätt, som i denna reservation förordats, och jag anholder därför, herr andre vice talman, att få yrka bifall till den av mig med flera avgivna reservationen.

I detta anförande instämde herrar *Lindhagen*, *Schlyter* och *Hallin*.

Herr Sandler: Herr talman! Jag har ett intryck av att man på sina håll betraktar det som ett ganska tilltagset företag att vilja i den ordning som här

skett söka beröva ett så behjärtansvärt ändamål som arvsfonden företrädde till de medel, som man med rätta anser tillkomma den uti det här förevarande fallet. Andra äro kanske tveksamma, och jag skulle tro, att de, som finna fallet tveksamt, också känna det bäst och att säkerheten i ståndpunkten beträffande denna fråga växer ungefär med kvadraten på avståndet.

För min del har jag tillhört dem, som funnit fallet vara tveksamt, och jag har bland annat av den anledningen ansett, att det borde prövas av riksdagen. Jag är i det goda sällskapet för övrigt, att även den fungerande departementschefen uppenbarligen betraktar det som rätt tveksamt, huruvida icke omständigheterna här äro sådana, att ett avstående av arvsfondens rätt kan komma i fråga.

Jag vill från början säga, att bland utskottets tvenne avslagsskäl kunna vi låta bli att diskutera det ena. Det är ju nämligen så, att pengar, som skulle ha kommit till arvsfonden eller som finnas i arvsfonden, kunna ju disponeras annorlunda på två olika vis, antingen därigenom, att man beslutar att avstå från, att de skola gå till arvsfonden, eller också därigenom, att man utdelar medlen från arvsfonden. Statsutskottet säger nu, att varken det ena eller det andra kan komma i fråga i detta fall. Jag delar, herr talman, statsutskottets uppfattning i det senare hänseendet. Jag anser liksom statsutskottet, att det ändamål, som det här är fråga om, icke hör till dem, för vilka en utdelning ur arvsfondens medel rimligen kan komma i fråga, och jag tänker därför inte diskutera med statsutskottet på den punkten, utan det gäller helt och hållet frågan, om omständigheterna kunna motivera ett avstående av dessa arvsmedel helt eller delvis.

Den som något känner förhållandena måste säga sig, att departementschefen givit en fullkomligt riktig teckning av sakläget, och jag skall därför nöja mig med att på den punkten återge, vad departementschefen själv anser vara konstaterat, nämligen »att den familj, Erik Svedbom tillhörde, under ett par generationer ägnat musiken, med vad därtill hör, ett utomordentligt starkt intresse och att flera av dess medlemmar genom framstående musikalisk begåvning och personliga insatser skapat sig ett namn inom vårt lands musikhistoria»; vidare att »det bör ej heller råda mer än en mening om att också Erik Svedbom själv var mäktig att omfatta, och även omfattade, musiken med verkligt intresse», och att slutligen, som departementschefen uttrycker sig, han finner »den av Erik Svedbom närstående personer uttalade uppfattningen ej sakna fog, att Erik Svedbom, därest han varit vid sina sinnens bruk, sannolikt skulle genom testamente ha sört för att hans stora förmögenhet kommit att efter hans död helt eller delvis användas till musiklivets främjande».

Jag tror, att alla de, som känna denna familjs historia och förhållanden genom tvenne generationer, skola vara i stånd att vitsorda riktigheten av den meningen, att något annat handlingssätt kunde man överhuvud inte vänta från Erik Svedboms sida, i den mån han var i stånd till en handling, än att hans medel borde komma musiken till godo. Det är en utgångspunkt i detta ärende, som man inte får förbise.

Nu föreligger här inte något laggiltigt testamente, och jag har med en viss överraskning funnit, att personer, vilkas omdöme jag sätter mycket stort värde på, resonera som så, att om ett testamenteriskt förordnande inte är laggillt, så är det därmed också obefintligt och betydelselöst och har överhuvud ingenting att säga beträffande arvlåtarens yttersta vilja. Det är en uppfattning, som jag finner vara orimlig. Jag vågar av naturliga skäl inte gå in på någon vare sig juridisk eller medicinsk diskussion av detta grannliga ämne. Men så mycket kan jag säga, att denna uppfattning även ur juridisk synpunkt torde vara orimlig, då man finner, att lagberedningen år 1929 i motiveringen till testamentslagen anført, att ett abnormt sinnestillstånd inte i och för sig

*Ang. arvet
efter E. M.
E. Svedbom.
(Forts.)*

Ang. arvet
efter E. M.
E. Svedbom.

(Forts.)

är grund för ett testamentes ogiltighet. Testamentet skall ha tillkommit under inflytande av det abnorma tillståndet. Det är på detta det kommer an, och även om jag gärna skall medge, att omständigheterna i alla fall äro tveksamma, så ligger i själva detta konstaterande, att de äro tveksamma, ett faktum, som gör, att billighetsgrunder och vissa allmänna hänsyn få komma till sin rätt på ett annat sätt än eljest vore rimligt.

Såvitt jag har kunnat förstå av vad jag erfarit i denna sak, så får man nog anse, att Erik Svedboms önskan var, att hans medel skulle komma musiken till godo. Detta är en uppfattning, som också departementschefen, såsom jag erinrat, har funnit icke sakna fog. Men det brister i bevisningen, heter det. Jag kan ju fortsätta att citera departementschefen. Han kan inte komma längre, och jag kan ju inte klandra honom för att han inte kommit »längre än därtill, att det ändamål, konserthusstiftelsen avser att främja, stått Erik Svedbom nära; om stiftelsen som sådan kan detta ej sägas». Om donationen sålunda gällt själva musikändamålet, så skulle det ha varit något, som stod arvlåtaren nära, men detsamma kan icke sägas om stiftelsen. I den motion jag jämte några andra väckt, säges det helt stillsamt om detta resonemang: »Då 'ändamålet' icke som sådant kan framträda med en ansökan utan alltid måste framträda genom något organ, som tjänar ändamålet, synas anspråken på bevisning vid en billighetsprövning, sådan som enligt lagens hela anda i hitförande fall kommer i fråga, vara drivna för långt.»

Ja, mina herrar, om man kommer till den punkten, att man finner det vara av omständigheterna ganska klarlagt, att Svedbom hade önskat, att hans medel skulle komma musiken till godo, men sedan stannar inför denna argumentation, då ber jag att få erinra därom, att musiken ju anses vara en gudomlighet, och man kan ju inte vänta, att en sådan skall uppträda som en inregistrerad firma eller juridisk person. Det måste finnas något mänskligt organ på ett lägre plan, som företräder ändamålet. Och det är just vad som är förhållandet i detta fall.

Såsom ett exempel på, hur man kan driva ett formellt betraktelsesätt, som jag tycker, in i det absurda, skall jag ta vad man sökt få fram genom vittnesförhör angående Svedboms ställning just till konserthusstiftelsen. Jag säger, att jag inte klandrar, att den, som å ämbetets vägnar här har att föra talan, söker att få all den klarhet, som kan åstadkommas, men jag fäster uppmärksamheten på de besynnerliga resultat, vartill man kommer. Man ställer den frågan: Kan ni försäkra, att Erik Svedbom visste, vad Stockholms konserthusstiftelse var? Och på den frågan svaras nej. Det finner jag mycket naturligt. Jag skulle, mina herrar, tro, att om vi frågade litet till mans i den här kammaren, så skulle det vara ytterst få, som känna skillnaden mellan konserthusföreningen, som har hand om konserterna, och konserthusstiftelsen, som driver konserthuset och därigenom helt orkesterverksamheten. Vi skulle kunna göra det tankeexperimentet, mina herrar, att en donator, som i hela sitt liv har haft förmånen att tillhöra den kategori, som har fullt och sunt förstånd i sitt bruk, hade gjort en motsvarande donation och att man efteråt hade börjat interpellera hans anhöriga och närstående: Är det säkert, att denne donator hade reda på vad konserthusstiftelsen var för någonting? Det är mycket sannolikt, att de då skulle säga precis som i detta fall: Nej, det kunna vi icke försäkra. Vad vi kunna säga är, att vi äro övertygade om, att han ville lämna medlen till ett musikändamål och därjämte ett musikändamål, sådant det bedrives i konserthusföreningen och konserthuset. Men det där om stiftelsen, det kan man inte försäkra.

Ja, jag läser nu vidare i departementschefens yttrande, och det är ju på detta utskottet grundar sitt avslag. Sedan departementschefen kommit så långt han kan komma, så fortsätter han: »...det ändamål, konserthusstif-

telsen avser att främja, stått Erik Svedbom nära; om stiftelsen som sådan kan detta ej sägas. Här må ock anmärkas, att utredningen ej med säkerhet ger vid handen, huruvida Erik Svedbom överhuvud ägt någon uppfattning om konserthusets existens.» Ja, jag anför detta som exempel på vart man kan komma, om man på en sådan här punkt anlägger ett mycket formellt betraktelsesätt. Jag drar av det där tankeexperimentet med en annan donator den slutsatsen, mina herrar, att på en beklagansvärd människa, som i vissa viktiga stycken inte är vid sina sinnens fulla bruk, ställer man vida större anspråk, att han vid ett testamentariskt förordnande skall i detalj ha haft reda på allt, som står i det papperet, och den konkreta motsvarigheten till vad som står i det papperet, än de anspråk man ställer på oss litet var. Det förefaller mig ändå vara litet för långt drivet i fråga om att lägga bevisbördan på dem, som mena, att Svedboms yttersta önskan borde mötas med hänsyn från riksdagens sida.

*Ang. arvet
efter E. M.
E. Svedbom.
(Forts.)*

Jag skall inte tala något sentimentalt här om, att en människas yttersta önskan bör mötas med respekt även om det skulle vara en människa, som det är vissa skavanker på i fråga om vad man kallar fullt och sunt förstånd. Jag tillåter mig bara framhålla, att respekten borde väga lika tungt, om det gäller en önskan att tillgodose ett allmänt kulturintresse, som om det gäller att tillgodose, ett, gärna för mig, mycket berättigat enskilt försörjningsintresse.

För min del har jag nu kommit till den uppfattningen, att man skulle handla riktigt, om från statsmakternas sida här visades den billighet, som ligger i ett avstående från ett visst belopp av dessa arvsmedel, och det är på dessa grunder, herr talman, som jag, för att det inte skall bli alltför många yrkanden här, förenar mig med herr Oscar Olsson i det av honom framställda yrkandet.

Herr Ekman: Herr talman, mina herrar! Jag skall nu inte yttra mig om förslaget att avstå någon del av den Svedbomska kvarlåtenskapen till Stockholms konserthus. Den föregående ärade talaren har därom redan uttalat sig på ett sätt, som jag i huvudsak kan instämma i. Däremot vill jag varmt förordna, att ur denna kvarlåtenskap livräntor måtte beredas åt de ifrågavarande personerna, och vad särskilt livräntorna till fröken Wimmercranz och hennes syster, fru Bergquist, beträffar, har jag med tillfredsställelse funnit, att icke mindre än åtta av utskottets ledamöter ansett, att livräntorna borde kunna sättas något högre än Kungl. Maj:t föreslagit.

De ifrågavarande livräntetagarna, fröken Wimmercranz och fru Bergquist, äro i stort behov av understöd, enligt vad jag personligen känner till. De voro den avlidne Erik Svedboms närmaste arvingar. Hade han dött endast några månader tidigare, så hade de varit lagligen berättigade till hela arvet efter honom. De ha under en lång tid stått i personlig förbindelse med den Svedbomska familjen och ha de senare åren mottagit årliga understöd från Erik Svedbom. Det är, synes det mig, en enkel gärd av rättvisa och billighet, att detta understöd icke undandrages dem under de sista återstående åren av deras liv. Fröken Wimmercranz är redan 74 år och hennes syster, fru Bergquist, 67 år. Denna höga ålder och omöjligheten för dem att numera genom något eget arbete förbättra sin ekonomiska ställning motivera mer än väl den ståndpunkt, som herr Kvarzelius och hans medreservanter ha intagit, då de föreslå, att livräntorna till fröken Wimmercranz och fru Bergquist måtte höjas med 50 kronor i månaden, vilket gör en årlig livränta till fröken Wimmercranz av 1,800 kronor och till fru Bergquist av 2,400 kronor.

Jag yrkar således härutinnan bifall till det högre livräntebelopp, som föreslagits i den av herr Kvarzelius m. fl. avgivna reservationen.

Ang. arvet
efter E. M.
E. Svedbom.
(Forts.)

Herr Svensson, Martin: Herr talman! Den förste ärade talaren ville redan från början, att från debatten skulle avföras den frågan, om testamentet var berättigat och lagligt eller inte, och jag vill gärna i min mån efterkomma denna hans uppmaning. Men motionären, herr Sandler, har så länge, skarp-sinnigt och värtaligt uppehållit sig vid det spörsmålet, att jag, då jag satt och hörde honom, ändå gjorde den reflexionen, att på det sätt, som från hans sida argumenterades, skulle man ju alltid kunna argumentera, när det gäller, huruvida en sådan person med defekta själsförmögenheter och därjämte omyn-dig skulle få göra testamentariskt förordnande eller icke. Men vi ha ju genom arvslagen bestämmelser i det fallet, och här är ju saken fullständigt klar, att arvlåtaren inte kunde göra testamente.

Då är frågan den, om han stått nära de orkesterföreningar, som man här föreslår skulle få del av arvet. Departementschefen har uttalat, att Svedbom ägde musikaliskt intresse och själv var musikalisk, men han kan inte komma så långt, att det motiverar, att Stockholms konserthusstiftelse får det belopp, som den gjort framställning om. Då utvidga motionärerna frågan och göra framställning om, att även några andra föreningar skola få del av arvet. Jag tycker ändå, att om man såsom departementschefen med rätta är tveksam, huruvida den avlidne stått Stockholms konserthusstiftelse nära, så måste man vara ännu mera tveksam, när det gäller de övriga föreningarna, som skulle få del av arvet. Den som läser motionen kan väl ändå inte värja sig för den misstanken, att denna utvidgning skett mera för att få medintressenter här i kammaren för att stödja själva huvudförslaget om 500,000 kronor till Stock-holms konserthus.

Jag har ju inte känt arvlåtaren, men även om han för sin egen del haft musikaliska intressen, så är ju därmed inte sagt, att han ägt förmåga att intressera sig för att ge andra del av musiken, och det är väl ändå det, som är huvudfrågan, när man här säger, att han stått det högre musiklivet nära och velat främja dess ändamål. Frågan är ju den, om hans musikintresse endast sträckte sig till honom själv eller om han också hade intresse av att främja musiklivet för andra. Jag har nu kommit fram till, att han inte stått dessa föreningar och stiftelser nära på det sättet, att man av billighetsskäl bör lämna sitt bifall till motionerna.

Om man sätter sig in i frågan och tänker mera kallt på den än vad de föregående talarna gjort, så stå vi väl ändå inför det spörsmålet: Skall riksdagen, när den en gång har beslutat att av de medel, som genom den nya arvslagen tillfalla staten, avsätta en fond till barns och ungdoms fostran, första gången det förekommer, att ett större arv tillfaller arvsfonden, vika bort från detta ändamål och tillgodose helt andra ändamål, som i och för sig kunna vara behjärtansvärda? Här gäller valet: Skola vi reservera medlen och stärka arvsfonden, som ännu är svag och har ringa tillgångar, eller skola vi spilla bort dessa medel och strö ut dem, såsom motionärerna ha föreslagit, inte i främsta rummet till musiklivets främjande utan till en pensionsfond för vissa vid Stock-holms konserthus anställda befattningshavare? I valet mellan dessa två al-ternativ förefaller det mig tydligt, att det ändamål som riksdagen avsett arvsfonden för, är betydligt viktigare än det ändamål, som det här är frågan om att anslå medel till.

Jag tror inte heller, att det föreligger så starka skäl att anslå medel till musiklivets höjande, som såväl herr Oscar Olsson som herr Sandler gjort gäl-lande. Då lotterimedlen nyligen fördelades, fingo teater, musik och konst 1,315,000 kronor, varav Sveriges orkesterföreningars riksförbund 80,000 kro-nor och Konserthuset i Stockholm 145,000 kronor. Jag tror, att musi-ken har blivit ganska väl tillgodosedd därigenom. Då ha vi nog vid andra till-

fällen, då vi debatterat om, hur arvsfonden skulle användas, haft starkare skäl att hjälpa, än vi ha i detta fall.

Om jag alltså kommit till det resultatet, att det finns mycket svaga skäl att anslå medel till Stockholms konsertförening och de övriga orkesterföreningarna, så vill jag å andra sidan erkänna, att det finns större skäl att biträda den andra reservationen, nämligen att i någon mån höja livräntorna för arvlåtarens två sysslingar, fröken Wimmercranz och fru Bergquist. Men i detta fall har ju Kungl. Maj:t efter utredning av kammaradvokatfiskalsämbetet kommit fram till en avvägning av dessa livräntor och stannat för beloppet 1,200 kronor, respektive 1,800 kronor. Jag vill också erinra om, att fröken Wimmercranz har en pension från annat håll på något över 1,800 kronor plus dyrtidstillägg, så att hennes inkomst skulle gå upp till minst 3,000 kronor. Jag tror därför, att det inte är frågan om något nödläge, utan att dessa damer erhålla en pension, som rätt väl motsvarar eller till och med ligger i överkant av de pensionsbelopp, som vid andra tillfällen, då det gällt att av samma skäl som här avstå från danaarv eller dela ut pensioner till änkor, av riksdagen brukat beviljas.

Om man går in för denna reservation, så kommer det beslutet att i framtiden både en gång och flera gånger åberopas av välvilliga motionärer, som vilja ha höjning av något livräntebelopp. Jag vill också erinra, att vad som reservationsvis föreslagits rubbar den anordning i bokföringen, som är avsedd genom Kungl. Maj:ts förslag. Där har föreslagits att ett kapital av 260,000 kronor skall avskiljas till särskild förvaltning och förräntas efter 4½ procent, att avkastningen, 10,400 kronor, skall utgå till livräntor och beloppet inte tillfalla arvsfonden, förrän i den mån livräntetagarna avgå med döden. Men om man går in för reservationen, så blir det till dessa fröken Wimmercranz och fru Bergquist utbetalat ur två olika kassor, dels räntan på de 260,000 kronorna och dels det återstående beloppet, som kommer att uttagas ur det kapital som överlämnats till arvsfonden. Det finner jag inte vara fullt riktigt, utan om reservationen skall bifallas, bör man höja kapitalbeloppet med 30,000 kronor till 290,000 kronor.

Jag vill slutligen också påpeka, att andra kammaren redan med en icke obetydlig majoritet antagit statsutskottets förslag, och om nu första kammaren stannar vid ett annat beslut, så ha vi att vänta en gemensam votering.

Herr talman! Jag skall för min del be att få yrka bifall till statsutskottets hemställan.

Herr statsrådet **Hamrin**: Herr talman! Jag skall tillåta mig att yttra några få ord i denna fråga.

Jag ber först att få försäkra herr Sandler, att man inom finansdepartementet från början inte saknat välvilja mot den framställning som på sin tid inkom till departementet. Det är också möjligt, att denna välvilja fått ta sig uttryck i departementschefens yttrande, vilket åberopats av herr Sandler. Men i detta yttrande lika litet som i den kungl. propositionen i sin helhet finns ingalunda uttalat allt som i denna fråga skulle kunna framhållas mot herr Sinders motion och mot framställningen i övrigt.

Jag skall inte ge mig in på några juridiska spørsmål — därtill saknar jag förutsättningarna — men jag vill förklara för kammaren, att skulle motionen bifallas, så skulle detta, såvitt jag förstår, medföra konsekvenser av alldeles ööverskådlig beskaffenhet. Snart sagt varje vecka inkommer till finansdepartementet utlåtanden från advokatfiskalsämbetet, vilka utmynna i ett till eller avstyrkande av klandertalan. Det är ganska vanskligt många gånger att fatta ståndpunkt till dessa frågor. Men när jag jämför den nu förelig-

Ang. arvet
efter E. M.
E. Svedbom.
(Forts.)

Ang. arvet
efter E. M.
E. Svedbom.
(Forts.)

gande frågan med en hel mängd andra sådana, vilka jag haft till behandling under den tid jag varit chef för finansdepartementet, så måste jag säga, att detta ärende ligger långt avlägset från många av de framställningar, där på min tillstyrkan klandertalan blivit anbefalld, liksom även från sådana frågor, som ansetts kunna bli föremål för prövning i samband med propositioners framläggande i riksdagen. Jag menar alltså, att om kammaren här skulle gå in för ett bifall till den Slanderska motionen, och detta efter gemensam votering, om sådan kan ifrågakomma, bli riksdagens beslut, så är gärdet upprivet, och jag förstår överhuvud taget inte, hur man skall behandla dessa frågor i fortsättningen.

Beträffande det säyrkande, som här är framställt, rörande ökat understöd åt de avlägsna släktingarna, vill jag endast ha uttalat, att jag som utgångspunkt hade det belopp, som under Svedboms livstid utgick till dem. Någon anledning och, jag skulle vilja tillägga, någon möjlighet att avväga beloppet på ett mera rättvist och riktigt sätt än att begagna mig av denna utgångspunkt förelåg ej. Därför stannade jag för att förorda det belopp, som här finnes angivet. Ett bifall till ett yrkande om höjning av detsamma innebär bara, att en större del av själva arvet skulle avsättas till den fond, som skall förvaltas av statskontoret. Själva kapitalbeloppet återfaller sedan vid de ifrågavarande personernas fränfälle till fonden, och någon kapitalförlust göres inte. Med hänsyn härtill har jag icke någon anledning att motsätta mig ett sådant yrkande, om kammaren finner det vara lämpligt och rimligt.

Herr Bissmark: Herr talman! Då lagen om arv förelåg till behandling här i riksdagen, tillät jag mig att väcka en motion, som gick ut på, att om arvlåtaren vid dödsfallet var sinnessjuk och han varit detta vid lagens ikraftträdande, skulle inte lagens bestämmelser om vissa skyldemäns uteslutande från arv tillämpas utan de vanliga, förut gällande arvsreglerna. Detta mitt förslag vann understöd i utskottet såtillvida, att utskottet gick in för, att om arvlåtaren fyllt femtio år vid lagens trädande i kraft och han efterlämnade kusiner eller deras bröstarvingar, skulle dessa få ärva, detta med hänsyn till den oerhörda hårdhet, som skulle drabba dessa personer, vilka kanske i viss mån ställt hela sin framtid på utsikten att få ett arv efter sin sinnessjuka släkting. Konsekvent hade varit, att man inte gjort denna begränsning till kusiner och kusiners bröstarvingar utan låtit regeln gälla i full utsträckning, men det anfördes inom utskottet, att det dock var osympatiskt att behålla detta letande efter släktingar genom släktforskare och så vidare, varför man tyckte det var lämpligast att sätta denna gräns. Under diskussionen i utskottet gjordes den meningen gällande — jag tillåter mig här anföra det — att man ju i de speciella fallen kunde jämka efter lägligheten och alltså avstå arvet, helt eller delvis, åt skyldemän, som inte inbegreps i det gjorda förbehållet.

Nu föreligger ett sådant fall. Här gäller det två äldriga damer, som voro närmaste arvingar efter en aldrig sinnessjuk. De hade visst fog att anta, att de skulle komma i besittning av en mycket stor förmögenhet, men genom lagens antagande ströks ett streck över detta.

Nu har här föreslagits, att en viss livränta skulle utgå till dem ur arvsfonden, och därom är ju ingenting annat än gott att säga. Jag hade hellre sett, att denna livränta hade bestämts högre än som här skett och till och med högre än som föreslås av reservanterna, men jag måste nöja mig med att uttala min anslutning till vad reservanterna föreslagit och på den punkten yrka bifall till herr Kvarnzelius' reservation. Jag anser det vara en gärd av billighet, att man fattar ett sådant beslut.

Herr statsrådet åberopar det belopp, som de hade under Svedboms livstid, men därvid får man ju besinna, att detta belopp var fastställt av förmyndaren

och överförmyndaren, som naturligtvis därvidlag voro mycket tveksamma om hur långt de skulle gå. På grund av sin ställning vågade de kanske inte gå så långt, som de ansågo billigheten fordra.

Jag skall sedan med några ord även beröra frågan om konsertföreningen och herr Sänders uttalande därom. För min del har jag inte kunnat spåra någon som helst tvekan i departementschefens anförande i fråga om lagens tolkning. Departementschefen säger ju uttryckligen, att han väl kan medge, att musiken stått Svedbom nära, men däremot har han inte kunnat finna, att just konsertföreningen gjort det, och det är ju detta det kommer an på. När lagen talar om, att det skall vara någon, som stått den avlidne nära, så innebär detta alltid, att det skall vara en *person*, och det kan vara mycket tvivelaktigt, om man avsett en juridisk person. För min del har jag emellertid kommit till det resultatet, att det även måste kunna gälla en juridisk person, men när det sedan gäller att fastställa, om denna juridiska person stått vederbörande nära eller ej, bör man vara ytterligt försiktig. Jag har förut i annat sammanhang sagt, att om det gällde en institution, som varit den avlidnes livsverk, så att säga, ställde sig saken annorlunda. Låt oss säga, att en person grundat ett barnhem, som han finansierat med egna medel, och sedan plötsligt faller ifrån utan att ha träffat några anstalter till fromma för detsamma. Där har man ett typiskt fall, där man kan säga, att en institution stått den avlidne nära, och i ett sådant fall synes mig starka skäl tala för att man kan åberopa vad som sägs i kap. 5, § 3 arvslagen. Men om man sedan vill utsträcka detta att gälla juridiska personer, om vilkas existens den avlidne inte haft någon aning, så är man ju ute på ett gungfly; då finns ingen möjlighet att sätta någon som helst gräns för hur ett sådant stadgande skall kunna tolkas, och jag vill för min del bestämt varna mot att ge sig in på ett sådant gungfly. Det har dock en mycket stor betydelse, att i lagen är stadgat, vartill medlen skola användas, och likaledes att de bestämmelser, som lagen ger, lojalt tolkas av regering och riksdag, ty en restriktiv tolkning av dessa bestämmelser innebär dock för många, som underlåta att göra sina testamenten och vilkas förmögenheter därför skola gå till arvsfonden, en stark garanti för att medlen inte användas på annat sätt, än de haft anledning att tänka sig.

Gentemot herr Sänders tal om testamente, får jag säga, att jag mycket väl kan ansluta mig till den uppfattningen, att en sinnessjuk person kan göra ett testamente, som kan vara i viss mån värt att beakta, även i sådana sammanhang, som här äro i fråga, men det finns dock gränser. Jag kan förstå, att en person, som till exempel har en mani i en viss riktning, kan vara fullt klar i avseende å förvaltningen av sin förmögenhet, och om han vill donera sina medel till ett ändamål, som står honom nära, så bör det inte förmenas honom bara för att han lider av en mani i ett visst avseende, som är alldeles fristående från hans testamentariska förordnanden. Men lider han däremot av t. ex. förföljese-mani och tror, att släktingarna förfölja honom, och på den grund gör dem arvlösa och donerar till främmande ändamål, ja, då har hans mani inverkat på hans fria vilja, och då skall testamentet underkännas, men det skall inte underkännas, om det förefaller vara alldeles opåverkat av hans mani och bottna i sunda instinkter hos honom. Hur är det nu i detta fall? Testamentsgivaren var ju en person, som kunde hålla på att svara ja på frågor en hel dag, och så bytte han om och svarade nej på frågor i en lång ramsa. Att åberopa en testamentarisk handling av honom har åtminstone på mig verkat i hög grad upprörande. Förmyndaren hade ju förut inför förmyndarkammaren förklarat, att då det gällde Svedboms egna angelägenheter, lönade det sig inte alls att höra hans mening. Att nu komma och åberopa en testamentarisk handling av en person, som var så djupt nere i fråga om sitt själstillstånd, anser jag inte vara riktigt.

Jag förstod inte riktigt herr Oskar Olsson, men han tyckte visst att det blivit

Ang. arvet
efter E. M.
E. Svedbom.
(Forts.)

Ang. arvet
efter E. M.
E. Svedbom.
(Forts.)

någon förbättring, när man inte begränsade sig till Stockholms konserthusförening utan tog med orkesterföreningarna på andra håll också. Ja, det är ju uppenbart, att med den ståndpunkt jag har är detta en avgjord försämring. Om man säger om en stockholmare med musikintresse, att Konserthuset stod honom nära, även om han aldrig varit där och inte visste, att det fanns, så kan det ju i nödfall passera, men säger man, att konsertföreningen i Gävle stod honom nära, så är man ute på de rena orimligheternas område. Jag vill fästa uppmärksamheten på att enligt lagen kan det bara vara fråga om personer, som stått den avlidne nära, och det finns ingen möjlighet att gå utöver den gränsen.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till herr Kvarnzeliuss' reservation.

Herr greve Spens: Jag skall endast be att få säga några ord i anledning av herr Kvarnzeliuss' reservation.

De bägge gamla systrarna i Jönköping äro sysslingar till Svedbom — deras mor var kusin till Svedboms far — och de äro således inte så avlägsna släktingar, som man möjligen skulle kunna tro av herr statsrådets yttrande. De äro mycket aktningvärda gamla damer, och fröken Wimmercranz har försökt att lämna något litet bidrag till uppfostran av tre brorsöner, som äro i skolåldern. Nu har fröken Wimmercranz visserligen en liten pension från telegrafverket, så att om hon nu får den av Kungl. Maj:t och utskottet föreslagna summan, skulle hon, såsom herr Martin Svensson sade, få något över 3,000 kronor om året, vilket bankoutskottet, såsom herr Svensson också sade, vid bedömande av pensionsfrågor skulle anse vara ett tillräckligt belopp. Men jag tycker inte, att man här skall anlägga samma synpunkter som bankoutskottet gör i fråga om vanliga statspensioner, utan man skall tänka på, att om Svedbom dött ett år och 3 1/2 månader tidigare, skulle de bägge systrarna och deras brorsbarn ha fått hela den ansevärd förmögenheten efter honom.

Vidare sade herr Martin Svensson, att man genom ett bifall till herr Kvarnzeliuss' reservation inte hade angivit det högre kapitalbelopp som skulle avsättas till livräntor åt de båda systrarna, men detta högre kapitalbelopp blir ju givetvis en följd av ett beslut om bifall till nämnda reservation och bör inte utgöra något hinder för ett bifall till reservationen.

Herr Martin Svensson sade också, att det skulle bli en gemensam votering, om herr Kvarnzeliuss' reservation nu komme att bifallas. Ja, det kan ju hända, men det bör väl inte avskräcka. Vi hava ju redan förut i dag fattat ett beslut angående bensinskatten, som kommer att föranleda en gemensam votering.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till herr Kvarnzeliuss' reservation.

I greve Spens yttrande instämde herr *Johansson-Dahr*.

Herr Boman: Det är inte mer än tre år sedan riksdagen antog lagen om arvsfonden. Jag får säga, att nog bör det väl vara starka skäl, om man skall göra avsteg från en så nyss antagen lag. Det avstående, som den kungl. propositionen föreslår, står i full överensstämmelse med lagens bestämmelse om att arv kan avstås till skyldeman eller annan, som stått arvlätaren nära, så att någon tvekan om bifall därvidlag kan man uppenbarligen inte hysa. Där emot vill jag erinra därom, att riksdagen, om jag inte missminner mig, förut i år haft två motioner i hithörande ämnen till behandling — i ena fallet gällde det avstående av medel till den avlidnes hemkommun — och dessa motioner avstyrktes av utskottet och avslogos av riksdagen.

Också här äro ju ett par motioner väckta. Den ena av dessa vill ge ett större belopp åt Stockholms konsertförening, och bakom denna spökar en handling, som skulle ha varit ett testamente, och såsom sådant underskrivet i be-

hörig ordning. Men personen i fråga kunde ju inte upprätta ett lagligt testamente, vilket inte hindrar, att man tagit papperet som utgångspunkt för motionen.

Vidare finns det en andra motion, som i dag försvarats av herr Sandler. Han uppträder och uttolkar vad Svedbom skulle ha gjort, därest han varit vid sina sinnens fulla bruk. Ja, mina herrar, ett sådant uttolkande är väl en ganska vansklighetsfull sak att ge sig in på! De sista uttolkarna säga, att Svedbom skulle inte tänkt bara på Stockholm; han skulle tillgodosett hela Sveriges musikliv, och det var antagligen till följd av sitt omtöcknade tillstånd, som han glömde Malmö och Göteborg, vilka också ligga i Sverige. Jag kan försäkra herrarna, att hade motionen avsett även Göteborg, så hade jag inte biträtt den i alla fall, ty jag tror det är nödvändigt, att riksdagen visar aktning för de lagar den skriver.

Skulle denna motion bifallas, är jag övertygad om, att personer, som avlida utan arvingar och vilkas kvarlåtenskap alltså går till arvsfonden men som tilläventyrs i livstiden gjort vissa uttalanden, skulle därigenom ge upphov till många krav på avstående av medel, som lagligen bort tillkomma arvsfonden, vilka krav komma att dragas under riksdagens prövning.

Det är ju en smaksak, vilken storlek man vill bestämma för de pensioner, som här äro ifrågasatta, men då Kungl. Maj:t föreslagit vissa belopp och angivit skäl härför, skall jag be, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan oförändrad.

Herr Lindhagen: Jag har genom att instämma med Kvarnzelius redan tillkännagivit, att jag tycker, öfvervägande skäl föreligga för att låta släktingarna i Jönköping vederfaras en höjning i de tillämnade pensionerna.

Svedboms ene förmyndare sade en gång i en skrift till rådhusrätten, att hade Svedbom varit klok, skulle han ha givit åt sina vårdare mångdubbelt mera, än testamentets tillskyndare inskrev i testamentet. Då skulle man ju kunnat förmoda, att hade Svedbom varit klok, skulle han kanske giva mångdubbelt mera åt släktingarna i Jönköping. Man förlorar sig i gissningar, om man utgår ifrån testamentet såsom en realitet, men då man ändå gör det, såsom Sandler gjorde, är ju fältet fritt för alla möjliga fantasier och önskemål, såvitt jag förstår. Därför tror jag, att vi väl få antaga, att det inte skulle vara stridande mot denna fullständigt svagsinta människas önskan, att dessa släktingar i Jönköping få mera än utskottet föreslår. De äro ju för öfrigt fattiga och mycket gamla och ha följaktligen inte lång tid kvar att leva. Det är väl bara en honnörssak att skänka dem, som genom den nya lagstiftningen gått miste om arvsrätten, en rimlig förhöjning, vilken i alla fall ej tillåter dem någon som helst vällevnad efter vår tids förhållanden. Dessutom vet jag, såsom också sades av Spens, att en änka till en bror till dem har tre oförsörjda barn i små omständigheter och att de gamla damerna äro sinnade så gott de kunna att hjälpa till med dessa tre gossars uppfostran.

Vad huvudsaken angår, så är det ju föreskrivet, att allmänna arvsfonden skall vara till för barns och ungdoms uppfostran och för sådana ändamål, som inte skola bekostas av stat och kommun. Det ändamålet tycker jag verkligen är ofantligt behjertansvärt. Vederbörande utskott föreslog vid arvs-lagarnas tillkomst, att avkastningen också skulle få användas för gamla personers vård. Det faller dock inte så mycket pengar till arvsfonden, ty de flesta, som äga något, skydda sig genom att med testamente förfoga över de medel, vilka annars skulle tillfalla arvsfonden. Riksdagen ansåg därför, med fog synes mig, att man får väl sörja för de gamla på annat sätt och låta detta vara detta. Ty det är viktigt, att ungdomen får från början det stöd, som den behöver. I landet finnas en mängd ideella föreningar, som inte åtnjuta fri-

Ang. arvet
efter E. M.
E. Svedbom.
(Forts.)

Ang. arvet
efter E. M.
E. Svedbom
(Forts.)

kostighet eller annat stöd från det allmännas sida. De kämpa under de svåraste förhållanden för att utfylla luckor i omvårdnaden för det fattigare småfolkets barn här och där. Det är väl en värdig uppgift för fonden att se till, att inte detta ändamål slösas bort.

Det var en lycka att på initiativ av riksdagsman Leo medgivna avvikelser från arvsfondens grundlag skulle hänskjutas till riksdagens prövning. Hur hade det annars gått? Bönemän av skilda slag skulle, såsom ock skett i detta fall, stått i statsministrars och andra stadsråds trappor i långa rader för att under allehanda förevändningar utbedja sig administrativt medgivande att tillskott till arvsfonden finge disponeras för andra intressen. Man skulle även sökt leda i bevis att den avlidnes släktingar kanske ända in i medeltiden nitälskat för enahanda intressen.

Vi ha också nyligen här i kammaren haft ett exempel på att en kommun, som den avlidne under sin livstid tillhört, gjorde anspråk på att få dennes efterlämnade förmögenhet på arvsfondens bekostnad. Såsom skäl anfördes, att förmögenheten skapats inom kommunen och denna ansåg sig ha behov av pengarna.

Om alla möjliga anspråk på detta sätt få göra sig gällande, uppstår en allmän strävan att plundra den allmänna arvsfonden på bekostnad av dess ändamål till förmån för sidointressen, som inte alls äro avsedda att tillgodoses genom densamma.

Här förelåg ju den slumpen, att Svedboms ene förmyndare var engagerad i konserthusstiftelsen, och det är ju mycket behjärtansvärt, att denne förmyndare försökte göra vad han kunde för denna stiftelse. Men det var ju en slump, att detta kom att ske enligt detta testamente, som tillverkades av många händer och gjordes med konst på ett sätt, som jag tror sällan förekommit. Jag skulle egentligen vilja använda ett ord därom, lånat från strafflagen om sådana handlingars tillkomst. Det var icke ett normalt ordnande.

Om förmyndaren varit göteborgare, hade han naturligtvis kommit att tänka på att i Göteborg finns det ett konserthus, och det behöver också pengar, och då hade ett sådant testamente som detta upprättats till förmån för Göteborg. Någon annan musikaliskt begåvad förmyndare hade kanske kommit på den tanken, att här finnas en mängd orter i landet, som ej ha något konserthus alls. Då man nu vill tillgodose musiken såsom den där gudinnan, som svävar över oss alla, skulle väl detta ha varit ett ännu lämpligare föremål för omtanke än att omhulda Stockholms konserthus, som redan är ganska rikligt doterat.

För mig är det ett bekymmer i alla fall, det får jag säga, att man inte kan ge något av arvet till orkesterns pensionskassa, till orkesterns medlemmar, ty de behöva det verkligen, ehuru det visserligen finnas många behövande orkestermedlemmar i andra delar av landet, som skulle vara förtjänta därav. Därför vill jag härmed uttala, att när konserthuset i Stockholm kostat så mycket pengar, och dessa kunnat hopsamlas på enskild väg, skulle det väl vara värdigt Stockholms musikmecenater att inte bara skänka till det, som är till trevnad för allmänheten och till prakt för stadssiluetten. Lika viktigt är väl att bidraga till en tryggad ålderdom för dem, som genom sitt arbete upprätthåller konserthusets ändamål. De ha ställts i skymundan och ingen tänker på dem annat än i sista hand. Men det kan inte föranleda, att hela landets arvsfond skall stå till tjänst just på denna plats. Jag uttalar endast denna vädjan till den ganska rika huvudstadens rika mecenater att i detta fall ha även de betryckta i åtanke för de ändamål, som de intressera sig för.

Det var väl en dylik utgångspunkt, som Sandler avsåg att uppskissera — han är ju musikaliskt intresserad och stockholmare och har därför gjort vad han kunnat — men med sitt tal har han ej övertygat mig. Tvärtom måste

jag fråga mig som statsrådet sade: vart i fridens namn skulle det leda, om man finge anlita arvsfonden på det här sättet?

Det leder väl ytterst till, att ett företagsamt intresse går till ett sinnessjukhus och söker upp ett lämpligt subjekt av de allra mest förkomne samt tillverkar ett testamente för något ändamål, och sedan säger man: »Ja, det är i alla fall ett testamente, och man kan ju inte påstå, att testator inte möjligtvis hade velat förordna på det sättet, om han hade varit klok.» På det sättet bildas en ny exploateringsvärld för att på den allmänna arvsfondens bekostnad tillgodose alla möjliga fantasiändamål.

Herr talman! Jag yrkar bifall till herr Kvarnzelius' m. fl. reservation.

Herr **Sandler**: Ja, herr talman, jag skulle kanske kunna anses berättigad till en replik, sedan nu från så pass många olika håll riktats starka anmärkningar mot den uppfattning, jag framfört i kammaren. Det kanske också kan vara skäl, att jag får tillfälle att rätta vissa missuppfattningar, som här kommit fram.

Tror verkligen kammaren — jag säger det i anledning av det anförande, som hölls från utskottsmajoritetens sida — att jag skulle vara av den meningen, att om en person efterlämnat en stor förmögenhet, som tillfaller allmänna arvsfonden, fältet här skulle vara fritt att här i riksdagen diskutera, om man skall använda den förmögenheten för det ena eller andra ändamålet? Mina herrar, hela denna diskussion om, huruvida musiklivet innebär något viktigare än de ändamål, som tillgodoses från allmänna arvsfonden, kunna vi lämna utanför vid det här tillfället! Det är inte alls ur den synpunkten en sådan här framställning kunnat framföras. Det skulle inte ett ögonblick falla mig in att vilja göra gällande, att man vore befogad att i motioner framföra det ena eller andra ändamålet, som man själv tycker är viktigt, och därefter tolka in det på ett eller annat kuriöst sätt i en avlidens persons tankevärld och säga: nu skola vi använda pengarna på det eller det sättet! Frågan måste föras tillbaka till själva realiteten, nämligen den, huruvida i detta fall omständigheterna tala för att det var Svedboms önskan, att hans efterlämnade medel skulle komma musiklivet till godo; sedan komma vi till frågan om vad som under termen »musiklivet» skall förstås.

Men nu säges det från ena och andra hållet, att man kan fråga sig: om nu visserligen den avlidne under livstiden var intresserad av musik, hur kan man veta, att han var intresserad av att andra skulle höra musik? Och hur kan man veta, att han inte lika gärna skulle ha velat, att pengarna skulle ha kommit något annat musikändamål till godo, som t. ex. operan eller ännu något annat? Jag fäster uppmärksamheten på, att till förmån för det ändamål som här är i fråga, föreligger ju det positiva svaret, att den avlidne har under sin livstid med den förmåga till viljeyttring, som må tillerkännas honom, i detta fall bejakat, att detta var hans önskan, under det att i fråga om de andra ändamålen det endast är vilda funderingar, som här ställas upp såsom alternativ. Det är verkligen inte jag, som söker tolka in någonting i den avlidnes föreställningsvärld. Det anser jag mig för min del verkligen inte i stånd att göra.

Det kanske är skäl att i det sammanhanget svara på frågan: Ja, men hur kan man då komma med denna utvidgning av ramen, som föreligger i motionen? Mitt svar är detta: då man känner sig tveksam beträffande hur mycket den avlidne konkret och exakt har velat i detta fall, så må man — inte därför att jag tillåter mig att söka tolka hans uppfattning, utan därför att den framgår av omständigheterna, då man ser på alla de vittnesberättelser, som i detta ärende föreligga — på grund av denna tvekan hålla sig till ett mera allmänt ändamål än det, som är i själva testamentshandlingen angivet. Jag finner i varje fall framgå av akterna i det här målet, att så långt kan man alltid föra fram tan-

Ang. arvet
efter E. M.
E. Svedbom.
(Forts.)

Ang. arvet
efter E. M.
E. Svedbom.
(Forts.)

ken, att man påstår, att det Svedbomska intresset i första rummet inriktade sig på den högre symfonimusiken, och det är anledningen varför denna utvidgning har skett. Den, som känner sig tveksam, huruvida Svedbom exakt hade den viljeyttringen, att han ville ge pengarna till konserthusstiftelsen, han kan vidga ramen för detta ändamål genom att de andra institutionerna tillfogas. Att den kretsen är dragen som nu är gjort, beror inte, herr Boman, på att motionären haft någon missunnksamhet mot Göteborg eller mot Malmö, utan beror helt enkelt på den omständigheten, att det finns tre orkesterföreningar som befinna sig i den särställningen, att de äro statsunderstödda och följaktligen ställda under det allmännas inspektion.

Nu säges det — och den meningen framfördes särskilt från herr finansministerns sida — att man här skulle, om motionen kunde tänkas bifallen, öppna alldeles oerhörda konsekvenser och giva upp gärdet. Herr finansministern meddelade, att framställningen från konserthusstiftelsen hade av finansdepartementet — vilket väl får förstås så att det var även av finansministern själv — mottagits icke utan välvilja, något som jag tror är fullständigt riktigt. Man kan ju fråga sig, hur det då hänger ihop med de där konsekvenserna av oerhörd räckvidd, som herr finansministern talade om men som inte hindrade herr finansministern att i början vara ganska välvillig i detta ärende. Det framgår, om man läser propositionen, att de oerhörda konsekvenserna äro för departementschefen inte medvetna, förrän man kommer till slutet av hans argumentering och går över till det sista stycket på sidan 4 i departementschefens yttrande.

Det har här också fallit ett ord om tillkomsten av denna testamentshandling, ett ord av sådan beskaffenhet, att jag anser mig inte kunna låta det stå oemot sagt i protokollet, helt enkelt av den anledningen, att jag personligen haft skäl att sätta mig in i detta ärende. Man säger, att hela detta sätt att göra ett testamente är upprörande. Man talar om, att här »exploateras sinnessjuka människor», att det »tillverkats ett testamente», ja, det föll till och med ett ord, som jag inte skall upprepa, därför att jag ju kan tänka mig möjligheten av att det ordet inte återfinnes, då protokollet är tryckt. Jag ber att få säga om hela detta framställningssätt, att kammarens ledamöter borde kanske ändå tänka på vad det här betyder att framställa saken så, som om här skulle finnas någon slags liga, som har rotat sig tillhoppa för att begagna sig av en stackars sinnessjuks mans belägenhet för att på något slags obehörigt sätt tillskansa medel åt en institution, vilken man är intresserad av, medel som med rätta borde gå åt annat håll. Det kanske dock kan utgöra en tankeställare beträffande denna ligas beskaffenhet att erinra kammaren därom, att konserthusstiftelsens styrelse består bland annat av advokaten Erik Lidforss, Anders Örne, som sitter här i kammaren, bankdirektören Rydbeck och före detta presidenten i Svea hovrätt Marks von Würtemberg. Tror kammaren, att detta är en sammanrotad liga, som har velat på något obehörigt sätt tillskansa sig medel?

Herr Rosén: Herr talman! Då denna fråga behandlades i utskottet och förslag där förelåg om bifall till Kungl. Maj:ts proposition med den ändring, som innefattas i fröken Hesselgrens motion beträffande livräntorna, ansåg jag för min del, att de belopp, som i propositionen föreslogos, voro väl små men att de belopp, som föreslagits i motionen, enligt min uppfattning kunde anses vara väl höga. Jag framlade då ett medlingsförslag, och det är detta, som innefattas i den av herrar Kvarnzelius m. fl. avgivna reservationen. Nu har emellertid andra kammaren bifallit utskottets förslag. Det är mycket tveksamt, huruvida gemensam votering kan äga rum i detta ärende, för den händelse kamrarna skulle stanna i olika beslut. På grund därav tillåter jag mig föreslå, att kammaren måtte bifalla Kungl. Maj:ts proposition med den ändring, som innefattas

i fröken Hesselgrens motion. Om detta förslag bifalles, kan sammanjämkning äga rum i huvudsaklig överensstämmelse med reservationen.

Jag hemställer sålunda, herr talman, om bifall till propositionen med den ändring beträffande två livräntebelopp, som innefattas i fröken Hesselgrens motion.

*Ang. arvet
efter E. M.
E. Svedbom.
(Forts.)*

Herr Lindhagen: Herr talman! Herr Sandler illustrerade nu på ett förträffligt sätt vådan av att släppa loss sådana här aspirationer på arvsfondens medel. Han räknade upp titlar och namn på de höga personer, som sutto i konserthusstiftelsens styrelse, och då han kom fram till president Marks von Würtembergs namn, blev det ett särskilt tankstreck före och en särskild tyngd över det namnet. Jag tror, att vi inte skola låta locka oss av förnämiteterna! Lyckligtvis har riksdagen också något att säga, men hur skulle det gått, om Kungl. Maj:t ensam fått rätt att avgöra sådana här saker? Vilket spring i trapporna och vilka mäktiga namn skulle ej mobiliserats för all sköns plundring av arvsfondens medel till men för dess behjärtansvärda ändamål!

Nu har jag naturligtvis med det ord, som jag fällt under debatten, inte alls menat dessa höga personer, utan jag menade hela den miljö, som drivit fram sådana här förslag. Men jag skall be, herr talman, för undvikande av miss-tolkningar, att ur protokollet i alla fall få stryka ordet förfalskning.

Herr Olsson, Oscar: I anledning av finansministerns yttrande, att i fall riksdagen nu följer reservationen skulle gärdet vara uppgivet och ingen gräns vidare kunna sättas i fråga om användandet av arvsfondens medel, vill jag säga, att den indignation, som på sina håll kommit till synes mot motionärerna och mot reservanterna, inte inverkar på mig. Denna på social grundval vilande indignation har på sätt och viss varit ett glädjeämne för mig. Jag hyser inte alls någon motsvarande indignation från min utgångspunkt mot mina motståndare i det fallet.

Jag är också alldeles överens med herr Bismarck därom, att det behövs starka skäl för att man skall kunna anvisa något av arvsfondens medel för andra ändamål än de i lagen angivna. Det är således från min ståndpunkt en omdömesfråga, om man skall gå ena eller andra vägen — det måste det alltid bliva både för regering och riksdag — och om de starka skälen föreligga. Nu anse vi på vårt håll, att synnerligen starka skäl föreligga, och jag skall inte åter komma in på den saken. Här utgå vi helt enkelt ifrån, att lagen säger, att man har rätt att till den, som står arvlåtaren nära, överlåta medel från denna fond. När det gäller dessa, som »stå arvlåtaren nära» anser jag — det är min personliga uppfattning —, att då överväger man, om det syfte, som står arvlåtaren nära, är av den vikt och betydelse, att det kan jämföras med arvsfondens syfte. Jag har då personligen kommit till det resultatet i denna fråga, att här är så förhållandet, vilket naturligtvis inte hindrar mig att lika varmhjärtat som herrarna på motsatta sidan säga sig göra så vakt omkring arvsfonden, därest något förslag skulle komma, att medlen skulle användas till ändamål, för vilket inte så starka skäl föreligga både i fråga om att ändamålet skall stå arvlåtaren nära och ifråga om betydelsen av det ändamål, som här är fallet.

Jag ber därför, herr talman, att få vidhålla mitt yrkande.

Herr Svensson, Martin: Herr talman! Herr Rosén var den, som i utskottet framkom med det yrkande, som sedan reservationsvis upptagits av både honom och herr Kvarnzelius m. fl. Nu har ju herr Rosén själv gjort vissa formella erinringar mot denna reservation och i stället föreslagit, att man skulle gå på bifall till fröken Hesselgrens motion, däri det föreslås, att vardera av dessa sysslingar skulle få 3,000 kronor. Således skulle fröken Wimmercrantz

Ang. arvet
efter E. M.
E. Svedbom.
(Forts.)

komma upp till en pensionsinkomst av något över 4,800. Då man här är så litet på det klara med vad resultatet blir, därest man skulle bifall herr Kvarnzelius' reservation, skulle jag likväl vilja hemställa, om det inte vore en riktigare väg att följa utskottet och fatta samma beslut som andra kammaren förut fattat.

Herr Bissmark: Herr talman! Jag kan inte dela en föregående ärad talarers uppfattning, att man, därför att någon oklarhet förefinnes om huruvida gemensam votering eller ej skulle kunna äga rum, nödvändigt måste bifalla utskottets hemställan. Såvitt jag kan se, kan ett beslut i överensstämmelse med vare sig motionen eller reservanternas förslag aldrig leda till att dessa damer, som här avses, få mindre än de eljest skulle ha fått. Och då för mig huvudsaken är, att de få en höjning i de av utskottet förordade beloppen, så anser jag mig för min del böra biträda herr Roséns yrkande.

Beträffande herr Oscar Olssons senaste yttrande får jag påpeka, att det är ju inte fråga om, huruvida ett *ändamål* står arvlåtaren nära. Lagen tillåter inte detta resonemang, utan det skall vara en *viss person* — han må nu vara fysisk person eller juridisk — som skall stå arvlåtaren nära. Och då herr Olsson talade om, att vi skola slå vakt kring arvsfonden, är detta mycket riktigt, men det är bättre att säga, att vi skola slå vakt om lagen, som vi själva hava antagit, och inte medge, att man tummar på den på sådana grunder. Det är starka skäl, som skola föreligga, för att avstå från arvsfondens medel, men även de starkaste skäl få ej leda därtill, om lagens bestämmelser icke medgiva det.

Herr Kvarnzelius: Herr talman! På de skäl, som anförts av herr Rosén, ber även jag att få ansluta mig till det av honom under överläggningen gjorda yrkandet, vilket sålunda innebär bifall till Kungl. Maj:ts proposition, dock med den ändring, att man bifaller även fröken Hesselgrens motion i ämnet.

Greve Spens: Även jag ber att få instämma i herr Roséns yrkande och återtager sålunda mitt förra yrkande.

Även herr *Ekman* och herr *Johansson-Dahr* instämde nu i herr Roséns yrkande.

Herr Olsson, Oscar: Det är ej första gången som jag finner, att det juridiska förståndet och lekmanaförståndet ha svårt att komma till något resultat med varandra. Om ett ändamål står en arvlåtare nära, så kan jag med mitt lekmanaförstånd ej förstå annat än att de organ, som uppbära detta ändamål, måste vara av den arten, att också de, vid utövandet av sin verksamhet för ändamålets uppnående, komma att stå arvlåtaren nära.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr andre vice talmannen, som för en stund övertagit ledningen av kammarens förhandlingar, att med anledning av vad under överläggningen yrkats propositioner komme att framställas först särskilt angående punkten I samt vidare särskilt beträffande punkterna II och III av utskottets i det föreliggande utlåtandet gjorda hemställan.

I fråga om punkten I, fortsatte herr andre vice talmannen, hade yrkats 1:o) att vad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o) att det förslag skulle antagas, som innefattades i motsvarande punkt i den av herr Kvarnzelius m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen; samt 3:o) av herr *Rosén*, att kammaren skulle bifalla Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning med den ändring, som påyrkats i den av fröken Hesselgren i ämnet väckta motionen, nr 254 i första kammaren.

Sedermera gjorde herr andre vice talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

*Ang. arvet
efter E. M.
E. Svedbom.
(Forts.)*

Herr *Rosén* begärde votering, i anledning varav och sedan till kontraproposition därvid antagits bifall till det av honom framställda yrkandet, uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 149 punkten I, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles herr *Roséns* under överläggningen gjorda yrkande.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr andre vice talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för nej-propositionen.

Sedermera gjorde herr andre vice talmannen i enlighet med de beträffande punkterna II och III förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i nämnda punkter hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i punkten II i den av herr *Holmgren* vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr andre vice talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Olsson, Oscar*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 149 punkterna II och III, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i punkten II i den av herr *Holmgren* vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr andre vice talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 153, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till statsbana Malung—Vansbro m. m.

*Anslag
till statsbana
Malung—
Vansbro m. m.*

Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts i proposition nr 210 framlagda förslag hade utskottet i förevarande utlåtande hemställt, att riksdagen måtte

a) till statsbana Malung—Vansbro för budgetåret 1931/1932 anvisa ett reservationsanslag av 300,000 kronor, att utgå av lånemedel,

Anslag
till statsbana
Malung—
Vansbro m. m.

(Forts.)

b) medgiva, att bandelen Malung—Brintbodarna finge, sedan nyssnämnda statsbana öppnats för allmän trafik, upprivas samt att till bananläggningen hörande mark och övriga tillgångar finge försälgas.

Reservation hade anförts av herrar *Widell, Nilsson* i Gränebo, *Svensson* i Kompersmålå, *Carl Gustaf Hammarskjöld, Nylander, Nilsson* i Bonarp, *Strindlund, Olsson* i Blädinge, *Olofsson* i Digernäs, *Persson* i Fritorp och *Järte*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort hemställa, att Kungl. Maj:ts förevarande proposition ej måtte av riksdagen bifallas.

Herr Nylander: Herr talman! Detta ärende har sitt intresse för kammaren däriigenom, att det är det första exemplet på ett s. k. beredskapsarbete, som vi här få se. Det talades ju under den debatt, som fördes här sistlidne fredag, angående karaktären av dessa beredskapsarbeten, och det framhölls från flera olika talare, att dessa beredskapsarbeten skulle inte alls vara några onödiga arbeten, utan tvärtom skulle de belopp, som beviljades för beredskapsarbeten, komma till mycket god användning, även om man ej alltid kunde utläsa räntabiliteten i siffror, och det framhölls, att dessa olika beredskapsarbeten skulle komma att ordnas efter angelägenhetsgrad, så att det var verkligt angelägna arbeten, som skulle i första hand komma till utförande. Ja, om man tager sikte på denna synpunkt, blir man verkligen förvånad över att se det förslag, som här föreligger, ty inte kan man väl gärna påstå, att det är särskilt angeläget att bygga denna järnväg. Om man läser de yttranden, som järnvägsstyrelsen ett par gånger har skrivit i denna sak, så får man verkligen det intrycket, att det inte är med någon hänförelse, som järnvägsstyrelsen har gått in för detta. Tvärtom säger den i sitt utlåtande på ett ställe, när den har resonerat om räntabiliteten, att slutsatsen alltså kunde synas bli den, att järnvägsstyrelsen borde gå in för ett avstyrkande av de föreliggande planerna såsom något icke järnvägsekonomiskt berättigat. Detta avstyrkande måste järnvägsstyrelsen här också framföra, ifall företaget ej kan finansieras utan tyngre bördor för statens järnvägar än de nu nämnda, och dessa uppostringar innebära ju, att det skall tagas 400,000 kronor från förnyelsefonden och 700,000 av lånemedel. Det skulle sålunda vara de bördor, som statens järnvägar skulle ha att bära, men så skulle av andra statsinkomster tagas ej mindre än 2,200,000 kronor. Jag undrar, hur man kan säga, att de beredskapssummor, som här skulle komma till användande, äro väl använda pengar.

Jag vet, att det göres den invändningen, att den nuvarande sträckningen från Malung över Brintbodarna är i hög grad ogynnsam. Den går genom ödemark, och där finnes ingen industri eller stark trafik, ej ens ordentliga landsvägsförbindelser utmed banan. Jag tror också, att den trafik, som överhuvudtaget går denna väg, är mycket liten. Om man tittar i en kommunikationstabell, så ser man, att det går ett tåg i vardera riktningen, och dessutom går det ett godståg i vardera riktningen: summa två tåg om dagen. Därav framgår, att det inte kan vara fråga om något starkare trafikbehov eller någon större trafikmängd. Länsstyrelsen i Kopparbergs län, vars chef vi se här närvarande, har gjort allt för att jämna vägen för denna nya bana. Men jag tror, att den gjort det på ett sådant sätt, att man verkligen måste undra vad som är meningen. Det talas om, att det finnes en förstklassig landsvägsförbindelse mellan Malung, Vansbro och Äppelbo. Det talas om, att denna mer och mer suger till sig järnvägstrafiken, som förut gick över Brintbodarna. Ja, samma synpunkt gäller väl allt fortfarande. Även om det nu bygges en järnväg direkt från Vansbro till Malung, så kommer väl denna förstklassiga landsvägsförbindelse i alla fall att finnas kvar. Och vi veta ju redan, att landsvägarna

suga till sig en allt större anpart av den trafikmängd, som finnes på de olika orterna. Jag tror således, att man inte kan på något sätt antaga, att förhållandena skola bli gynnsammare för denna nya järnväg, än beräkningarna inom järnvägsstyrelsen ha visat.

Det framgår också av järnvägsstyrelsens senaste yttrande, att detta järnvägsbygge skulle sättas igång, icke för att komma de arbetslösa inom den närmaste orten till godo, utan för att bereda förnyad anställning för sådana av statens järnvägar tidigare sysselsatta anläggningsarbetare, som ha varit sysselsatta i huvudsak i Norrland vid statens järnvägars tidigare byggen därstädes. Här uppstår således den situation, som jag vågade beröra här sistlidne fredag, då jag talade om hur dessa beredskapsarbeten skulle kunna leda till direkt konservering av en arbetarestam, men däremot icke vara till något egentligt gagn ur arbetslöshetssynpunkt. Och efter järnvägsstyrelsens uttalande i denna fråga, är det alldeles påtagligt, att så blir förhållandet.

Jag kan, herr talman, inte finna, att det här föreliggande förslaget är av sådan art, att det finns anledning att bifalla detsamma, och jag ber för min del att i enlighet med den av herr Widell avgivna reservationen få yrka avslag.

Herr Kvarnzelius: Herr talman! När på sin tid statens järnvägar inlöste Mora—Vänerns järnväg, så fingo de på köpet en bijärnväg från Brintbodarna till Limesforsen via Vansbro. Denna järnvägsbit från Brintbodarna upp till Limesforsen tog man så att säga därför, att man kunde ej annat. Den enda möjligheten att överhuvud taget få köpa Mora—Vänerns järnväg var att även taga denna bijärnväg så att säga på köpet. Emellertid har det hela tiden, sedan järnvägsstyrelsen fick hand om järnvägen, vid varje tillfälle, då ärendet varit på tal, därstädes rests starka betänkligheter mot att bibehålla järnvägen i dess nuvarande sträckning. Den stora stigningen där nödvändiggör för varje gång det skall föras ned ett tåg till Mora—Vänerns järnväg, att tåget stoppas i Malung. Där lämnas halva tåget, och så går loket med ena hälften ned till Brintbodarna. Det är klart, att det är i hög grad olämpligt att förfara på det sättet. Det var därför, som den tanken uppkom, att man skulle gå in för att få en omläggning av banan, så att den skulle gå utefter Västerdalälven från Malung ned till Vansbro. Där går järnvägen i nivå med älven hela vägen. Det är sålunda en jämn sluttning nedåt hela vägen från Malung och ända ned till Vansbro. Det är förnämligast virkestransporter, som det är fråga om i dessa trakter, och virket från Särna och Idre socknar, från Transtrand, från Limas och Malungs skogar går ned till västra Sverige; en stor del går till Värmland, en del till Munkedal och andra orter på västkusten. Det är klart, att det för statens järnvägar blir mycket fördelaktigt, om de kunna få virket fraktat utan att behöva dela upp transporten i två avdelningar. Sedan nu västerdalssocknarna Transtrand, Särna, Lima och Idre gått in för att bygga järnvägen i fortsättningen från Limesforsen och upp till Särna och därpå offrat rätt betydande kapital, så gingo de när den järnvägen var färdig in till kungl. järnvägsstyrelsen, och riksdagen beslöt också att bifalla förslaget, att järnvägsstyrelsen skulle övertaga och trafikera denna bana, på vilken dessa socknar hade offrat över 2 miljoner kronor av sina skattemedel. Det är inte många kommuner i riket i den situation, vari de här kommunerna befinna sig, som gjort så pass stora uppoffringar för att få bättre tågförbindelser. När statens järnvägar gingo in för detta och yrkade på en fortsättning av denna järnväg upp till Särna, var detta ytterligare ett led i den kedja av beslut, som under åtskilliga år fattats i fråga om att få grenbanor till stånd, som skulle sätta gränsbefolkningen utefter norska gränsen i förbindelse med Sverige, i stället för att de skulle behöva söka sina förbin-

*Anslag
till statsbana
Malung—
Vansbro m. m.
(Forts.)*

Anslag
till statsbana
Malung—
Vansbro m. m.
(Forts.)

delser åt Norge. Denna järnväg Limesforsen till Särna är ett led med precis samma syfte som de banor, som ha byggts i Värmland. Ämål—Ärjäng är en sådan järnväg.

Det är alldeles riktigt, som herr Nylander sade, att det nu är meningen, att detta skulle bli ett beredskapsarbete. Det är avsett, att av det anslag på 3 miljoner, som härnäst beviljades, det skulle användas 300,000 kronor under nästa budgetår för det här banföretaget. Realiter kan jag ej se annat än att detta företag lämpar sig synnerligen väl som beredskapsarbete. Det har järnvägsstyrelsen för sin del vitsordat och det har den kommitté, som sysslat med utredningen angående beredskapsarbetena, för sin del också sagt. Den satte det bland de främsta arbeten, som borde komma i fråga, när det gällde att realisera vad som åsyftas med anslaget för beredskapsarbeten, och det är meningen, att detta arbete skall utföras av gamla järnvägsarbetare. Det är alldeles riktigt, herr Nylander, men i det fallet står staten i den situationen, att antingen skall staten pensionera dessa arbetare för återstoden av deras liv eller också bereda dem ökad sysselsättning. Därför frågar jag både herr Nylander och andra: Vilket alternativ anser man vara fördelaktigast, att pensionera dem eller bereda dem sysselsättning, möjlighet att utföra ett nyttigt arbete? Jag för min del kan omöjligen tillägna mig den uppfattningen, att det skulle vara bättre att pensionera dem för hela återstoden av deras liv, för så vitt de ha förutsättningar för att kunna utföra ett nyttigt arbete i fortsättningen. Den uppfattningen kan jag omöjligen tillägna mig, och jag vill tillägga, att den järnväg, som det här är fråga om, är i alla fall i tillfälle att bära sina driftkostnader, vilket många andra järnvägar i detta land ej äro i tillfälle att göra, men därigenom, att det är så rikligt med virke, som fraktas, och därigenom, att flottningskostnaderna äro så höga, lönar det sig att lasta virket i Särna, föra ned det via Vansbro, Kristinehamn och till norska kusten, hellre än att flotta det ned till våra stora förädlingsverk vid Korsnäs och Skutskär.

Jag vill till sist, innan jag slutar, herr talman, säga några ord med avseende å vad som förekommit med anledning av yttranden från en förening, vars namn jag ej anser mig här behöva nämna, då det för de allra flesta torde vara väl bekant. När man beviljar betydande summor för vägändamål, så frågar ju ingen människa: Vilken utdelning kunna vi få på dessa vägar? Medlen beviljas för att bereda folket en möjlighet att överhuvud taget existera och leva, och dessa vägar kostar staten stora pengar varje år. Jag vet ej, hur många miljoner vi ha voterat i år, herr talman, men jag vet, att det är ganska många miljoner, och om nu den här höjningen av bensinskatten går igenom, så har man beviljat ytterligare åtta miljoner för den saken i dag, men ingen människa ifrågasätter ett ögonblick annat än att det är nödvändigt. När det så gäller en järnväg, som bär sina driftkostnader, så att den ej behöver falla staten till last, finnes det då anledning att föra ett så förskräckligt väsen, som denna förening gjort, därför att det är fråga om att bevilja medel till ett järnvägsarbete, som skulle medföra, att man slipper stanna på halva vägen för att låta lokomotivet först gå fram med halva tåget och sedan gå tillbaka och hämta den andra halvan och koppla till den till en jämn och välterrasserad järnvägslinje? Det kan, såvitt jag förstår, icke vara något som helst lämpligt sätt att gå till väga.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till statsutskottets förslag.

Herr Boman: Herr talman! Jag kan i allt väsentligt instämma i vad den förste talaren, herr Nylander, anförde, men jag vill erinra om att den trafik, som nu finnes på bansträckan Brintbodarna—Malung, som är avsedd att uppriivas, när denna nya bana Malung—Vansbro blir färdig, är utomordentligt svag.

Må vara, att terrängförhållandena äro särdeles ogynnsamma och att trafiken därigenom blir onödigt dyr, så är jag dock för min del övertygad om, att trafiken på den nya järnvägen också komme att bli synnerligen obetydlig. Jag tror ej, att den kommer att täcka sina driftkostnader, och det är den stora skillnaden i fråga om järnvägar och landsvägar, att i ena fallet blir det ägarerna, som får sörja för underhåll och drift, även om driften går med förlust, under det att vid landsvägstrafik den numera till mycket väsentlig del betalas med bilskattemedel. Men jag har ej begärt ordet endast för detta, utan jag har velat påpeka även något annat. Då riksdagen i fredags fattade beslutet om anslag för dessa s. k. beredskapsarbeten — en ny form av nödhjälpsarbeten, skiljande sig från de andra icke egentligen till arten men däri, att lönebestämmelserna där innebära avtalsenliga löner — så förelågo flera officiella uttalanden, vilka alla framhöllo det betänkliga i att anordna två skilda parallellt löpande slag av statliga åtgärder för att förebygga arbetslösheten, nämligen beredskapsarbeten och reservarbeten. Och det framhölls vad konsekvenserna komma att bliva. Jag får säga, att den, som tvivlade på att denna dubbelanordning komme att vålla svårigheter, bör ej gärna kunna göra det, då det gäller att såsom beredskapsarbete sätta igång ett järnvägsbygge.

Jag vill nämligen erinra om, att för närvarande sedan några år pågår i mellersta Sverige ett järnvägsbygge, där statens arbetslöshetskommission åtagit sig grusning och terrassering för ett belopp av 3,200,000 kronor. Jag syftar på bansträckan Ulricehamn—Jönköping. Ungefär hälften av det arbetet är utfört. Beloppet skall betalas av järnvägen, till hälften i form av aktier och till hälften i form av in-teckning i denna järnvägslinje. Det är ingen hemlighet, att de första två åren, framför allt det första, var det ständiga strider med de arbetare, som hänvisades till detta arbete, men de sista åren i varje fall har det gått mycket bra, och i vinter ha där varit mellan 600 och 700 arbetare, och för närvarande äro där mellan 300 och 400 arbetare, och man väntar nog betydligt ökad tillströmning i höst. Jag föreställer mig, att dessa arbetare komma att få utomordentligt svårt att begripa, att staten i Älvsborgs och Jönköpings län skall betala en viss lön för ett arbete, som i Kopparbergs län medför en annan lön. Det är ju samma arbetsgivare. Men det är ju möjligt, att de, som drivit fram dessa beredskapsarbeten, ha haft just det syftet att slå sönder den gamla anordningen med nödhjälpsarbeten, vilka, man må säga vad man vill, dock ha en riktig nationalekonomisk baktanke, nämligen den, att staten icke skall inverka på den fria marknadens lönesättningar, ty det är ju alldeles klart, att om den stora arbetsgivare, som staten är, betalar sina löner efter arbetsavtal, så kommer man vid varje lönerörelse att få röna ett motstånd, så fort det gäller att komma nedåt. Däremot är mycket lätt att få stöd, om det är fråga om att driva upp lönerna. Med de ekonomiska konjunkturer, som för närvarande råda, och sannolikt komma att råda, tror jag, att detta är synnerligen olyckligt.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till den reservation, som är afgiven vid detta betänkande.

Herr Möller: Ja, herr talman, jag kommer till samma slut som den föregående ärade talaren, fast min motivering, som också närmast rör beredskapsarbetena, är av helt annan art. Jag ser nämligen uti det förslag, som här föreligger, ett angrepp, som är absolut avgörande, gentemot det beslut, som av riksdagen fattats för några dagar sedan om ett anslag på 3 miljoner kronor till beredskapsarbeten. Hade då det socialdemokratiska yrkandet om ett väsentligt högre belopp än 3 miljoner blivit riksdagens beslut i den punkten, så skulle mina invändningar mot det här föreliggande förslaget icke ha haft

Anslag
till statsbana
Malung—
Vansbro m. m.
(Forts.)

någon tyngd, men vad var meningen med beredskapsarbetena? Jo, enligt den kungl. propositionen var meningen den, att Kungl. Maj:t skulle få översikt över vissa arbeten, som ej ansågos vara absolut nödvändiga, men i varje fall nyttiga, för att kunna åstadkomma en viss utjämning på arbetsmarknaden. Det ställdes för det ändamålet till Kungl. Maj:ts förfogande ett mycket litet belopp, vilket ju, eftersom det bara var 3 miljoner kronor, i och för sig i hög grad begränsade Kungl. Maj:ts möjligheter att välja mellan olika slag av arbeten. Nu anmodar man riksdagen att fatta ett beslut, enligt vilket vi endast några dagar senare skulle disponera av de tre miljonerna 2,200,000 kronor till ett enda arbete, och således beröva Kungl. Maj:t möjligheten att disponera mer än 800,000 kronor av de beviljade medlen till andra arbeten. Jag vill påpeka, att vi äro visserligen anhängare av beredskapsarbetena, men ifrån regeringens eget parti är det ganska starkt understruket, att man betraktar hela denna anordning som ett experiment. Vad innebär det, att man beviljar medel till beredskapsarbeten? Jo, det innebär, att om man på frisinnat håll icke är tillfredsställd med de erfarenheter man kan göra genom användningen av 3 miljoner kronor till beredskapsarbeten, så vill man icke göra några förnyade framställningar. Kanske redan till nästa års riksdag anser man sig färdig med sin dom, och beredskapsarbetena skulle då åter avskaffas. Då har Kungl. Maj:t för att realisera ett nytt uppslag, en ny tanke i kampen mot arbetslösheten under hela nästa budgetår endast haft ett belopp till sitt förfogande på 800,000 kronor.

Ni få ursäktas mig, mina herrar, att det förefaller mig absolut orimligt att gå till väga på det sättet att i praktiken ställa bara 800,000 kronor till Kungl. Maj:ts fria förfogande, ty det skulle väl ligga någon vikt även på den synpunkten, att medlen skulle stå till Kungl. Maj:ts fria förfogande.

Under sådana omständigheter kan jag ej annat än yrka avslag på det här framställda förslaget. Jag hade mycket gärna för min del varit med om saken, om den inte hade vridits till på det sätt, som här har skett, delvis grundat på Kungl. Maj:ts proposition, därför, att även Kungl. Maj:t tänkt sig, att ett relativt stort belopp skulle tagas ur anslaget till beredskapsarbeten.

Herr talman! Då jag ej kan vara med om att riksdagen nu i dag skall i praktiken under en form, som säkerligen ser mycket tilltalande ut för många av kammarens ledamöter, upphäva det beslut om att 3 miljoner kronor skulle ställas till Kungl. Maj:ts förfogande, som vi fattade för några dagar sedan, så tillåter jag mig yrka avslag å såväl Kungl. Maj:ts proposition som utskottets hemställan härutinnan, och jag vill endast uttala den förhoppningen, att Kungl. Maj:t till nästa år skall framlägga ett nytt förslag i detta ärende, om nämligen de ekonomiska beräkningar, som här påstås skulle vara riktiga, komma att vila på en annan finansieringsgrund, som även av oss kan tillstyrkas.

Herr Asplund: Herr talman! Då detta ärende förelåg till avgörande i statsutskottet, hade utskottet strax förut beslutat om ett anslag av 20 miljoner till beredskapsarbeten. Med hänsyn till detta beslut fann jag ej anledning att gå emot i ett senare utlåtande gjort yrkande, som gick ut på att 2,200,000 kronor av detta stora anslag skulle användas till ett visst arbetsföretag, en järnvägsanläggning mellan Malung och Vansbro, som jag för min del ej kunde finna vara av någon högre angelägenhetsgrad eller som på något sätt skulle kunna bli räntebärande. Det framgår ju av det sätt, varpå företaget skall finansieras, att man skall giva ut 2,200,000 kronor av skattemedel för att ett ytterligare utgiftsbelopp av 700,000 kronor av lånemedel skulle kunna giva någon ränta. Kan det vara någon god ekonomi i och för sig med ett sådant företag? Jag vill påpeka för herrarna, att vad man vinner med denna järnväg

Malung—Vansbro är en vägförkortning av $6\frac{1}{2}$ kilometer för de personer och det gods, som skall fraktas från Malung till Vansbro. Men när man samtidigt sätter som villkor för denna järnvägsanläggning, att man skall riva upp det spår, som nu finnes mellan Malung och Brintbodarna, så betyder detta en vägförlängning av $39\frac{1}{2}$ kilometer för den, som skall fara från Malung till Mora. Det är en ungefär jämnt sexdubbel förlängning mot den dyrköpta vägförkortningen på 6.5 km. När det går ett tåg om dagen i vardera riktningen mellan Särna och Brintbodarna så kan jag icke finna, att det finnes någon rimlig anledning att lägga ut 3 miljoner kronor för att ernå denna lilla förkortning, som innebär 5 å 8 minuters kortare resa och högst 25 öre i besparing å biljettpriiset.

Anslag
till statsbana
Malung—
Vansbro m. m.
(Forts.)

Då herr Kvarnzelius här har talat om de stora timmertransporterna på den blivande banan mellan Malung och Vansbro, så kan jag inte förstå det. Han nämnde, tyckte jag, någonting om, att om man lägger timret i älven uppe i Särna, så skulle det bära sig att taga upp det i Malung och frakta det med järnväg till Vansbro och vidare till Kristinehamn och Göteborg. Det vore väl bättre att man med användande av en ringa del av detta anslagsbelopp exempelvis byggde en flotträna vid Älvkarleby vattenfall, så att hela Dalarnas skogsägande befolkning, som kan få sitt timmer ut på de flottleder, som finnas i Dalälven, skulle slippa ifrån att föra timret i fickan på Korsnäs aktiebolag genom dess privata flottled, som nu är enda transportväg för timmer från Dalälven ut till havet. Det vore ett bättre sätt att använda pengarna för att hjälpa skogsägarna i Dalarna än att bygga denna bana, som jag icke kan finna har något ekonomiskt berättigande.

Jag vill för övrigt säga, att man ej kan här göra gällande, att statens järnvägars gamla arbetare skulle få gå arbetslösa eller behöva bli i förtid pensionerade, om denna bana ej bygges. Vi ha ju beslutat ett arbete på 70 miljoner kronor för södra stambanans elektrifiering, där man förutsatt, att dessa gamla rallare också skola få sysselsättning. Och det finnes ju flera andra arbetsställen. Även vid Inlandsbanan finns det möjligheter för gamla rallare att få arbete. Jag förutsätter, att ingen avsikt förefinnes att inskränka arbetena där genom *överflyttning* av arbetare till Malung. De komma också att kunna få sådant arbete, som kräver fackkunskap, vid byggandet av skenfräa vägkorsningar.

Jag anhåller, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr statsrådet **Jeppsson:** Herr talman! Jag måste säga, att den siste ärade talarens yrkande förvånade mig ej så litet, eftersom jag av utskottets utlåtande tror mig finna, att herr Asplund var med bland dem, som tillstyrkt det ifrågavarande företaget.

En annan passus i hans anförande måste jag också reagera mot. Han sade, att vad man vinner genom det här bygget är, att man får en förkortning av väglängden med 6 kilometer för de personer, som skola resa på den här järnvägen. Ja, det vill jag säga, att om vinsten ej bleve större än 6 kilometers vägförkortning för de personer, som resa på den ifrågavarande järnvägen, så skulle jag för min del aldrig ha varit med om att lägga fram denna proposition. Men det är väl så, att persontrafiken på denna järnväg är skäligen betydelselös och blir det kanske ännu mera i och med att bil- och omnibus-trafiken ytterligare utökas. Det viktigaste här är ju den stora, tunga gods-trafiken framför allt transporten av skogsprodukter, och genom att man utför denna järnvägsbyggnad, som Kungl. Maj:t har föreslagit, så utökar man ju i mycket hög grad möjligheterna för att frakta skogsprodukter på järnvägen däruppe. Som det nu är, är nämligen järnvägsbiten mellan Malung och Brintbodarna framdragen i en mycket oländig terräng med starka stigningar

*Anslag
till statsbana
Malung—
Vansbro m. m.
(Forts.)*

och ganska svåra kurvor, vilket alltsammans gör, att dess trafikkapacitet är ganska ringa. Genom den förbättring av järnvägens sträckning, som Kungl. Maj:ts förslag innebär, nämligen att man bygger en järnvägsbit mellan Malung och Vansbro, erhåller man en mycket fördelaktigare sträckning för järnvägen, och man kan då med större fördel använda den för godstransporter.

Landshövding Kvarnzelius har ju också här nyss anfört, hur fördelaktigt det är för ortsbefolkningen däruppe, i första hand skogsägarna, att få möjlighet att skicka skogsprodukterna per järnväg. Då kunna de nämligen sälja även till andra köpare än dem, som behärska flottlederna i Västerdalälven.

I anledning av det anförande, som hölls av herr Möller, måste jag också säga ett par ord. Herr Möller började och slutade sitt anförande med att han skulle yrka avslag på utskottets hemställan och Kungl. Maj:ts proposition, men om jag uppfattade herr Möller rätt, var hans förnämsta skäl för detta avslagsyrkande, att när riksdagen icke beviljat mer än 3,000,000 kronor till beredskapsarbeten, så skulle man genom ett bifall till utskottets hemställan och till Kungl. Maj:ts proposition redan ha disponerat 2,200,000 kronor av detta belopp. Jag tror, att herr Möller i det fallet har utgått ifrån felaktiga utgångspunkter, ty det har ju inte varit Kungl. Maj:ts mening, att hela detta belopp, som skall användas till byggande av järnvägen Malung—Vansbro, på en gång skulle tagas från anslaget till beredskapsarbeten. Av Kungl. Maj:ts proposition framgår, hur man tänkt sig finansieringen. Det finnes en tabell intagen på sidan 11 i Kungl. Maj:ts proposition, och av denna tabell framgår, att under det första budgetåret skulle endast 300,000 kronor tagas i anspråk av andra statsmedel än lånemedel, och man skulle fortsätta banbygget under sammanlagt fyra år. Man skulle under det första året taga 300,000 kronor av annat än lånemedel, det vill i detta fall säga av anslaget till beredskapsarbeten. Under andra året skulle man av andra medel än lånemedel använda 600,000 kronor, under tredje året 800,000 och under fjärde året 500,000 kronor. Det är alltså inte ifrågasatt, att man under första året skulle taga de 2,200,000 kronorna i anspråk utan endast de 300,000.

Jag kan endast förstå herr Möllers framställning här, om herr Möller möjligen skulle vara av den åsikten, att experimentet med beredskapsarbeten skulle komma att slå så illa ut, att riksdagen icke i fortsättningen skulle vilja bevilja medel till dylika.

Jag tror, herr talman, att de skäl, som anförts av herrarna Möller och Asplund, inte böra tillmätas avgörande betydelse, då kammaren går att taga ställning till här föreliggande utskottsutlåtande och proposition. Jag tror tvärtom, att de fördelar, som i trafiktekniskt hänseende och även i trafikekonomiskt hänseende vinnas med här föreslagna järnvägsbygge, äro av den betydelse, att ett bifall till Kungl. Maj:ts proposition är mycket väl försvarbart. Jag hoppas, att första kammaren nu också vill biträda statsutskottets utlåtande, vilket ju tidigare har bifallits av andra kammaren.

Herr Walles: Herr talman! Efter herr statsrådets anförande kan jag inskränka mig till att yrka bifall till statsutskottets förslag. Det är ju, som redan herr Karnzelius erinrat om, här dock fråga om en bana, som man har kalkylerat skall bli bärig. Det är ju på det sättet, som redan har framhållits, att den förutvarande banan icke är sådan, att den kan tillfredsställa trafikbehovet i synnerhet icke — såsom herr statsrådet framhöll — det tyngre trafikbehovet. Naturligtvis har herr Möller rätt däri, att anslaget till beredskapsarbeten av 3,000,000 kronor var alldeles för litet — det är så även enligt min mening — för att kunna ge ett utslag och för att försök skulle kunna anställas i sådan omfattning, som vore nödig och önskvärd för att få ett fullgott resultat till stånd. Men såsom herr statsrådet erinrade, är det ju inte fullt så illa

ställt som herr Möller framhöll. Det är dock här i första hand endast 300,000 kronor det gäller, ehuru väl förslaget i sin helhet innesluter 2,200,000 kronor. Detta hindrar emellertid inte, att man för kommande år kan bättra på vad som nu brister.

Jag vill till sist erinra om att utredningskommittén har ansett detta arbete lämpligt såsom beredskapsarbete.

Jag anser inte nödigt att vidare utveckla denna sak.

Jag skulle naturligtvis gärna ha önskat, att anslaget till beredskapsarbeten kunnat ligga till på annat sätt, men jag ber i alla fall nu, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Rosén: Herr talman! Även jag är förekommen av herr kommunikationsministern, men jag skall be att få säga ett par ord utöver vad statsrådet svarade herr Möller. Det föreföll av herr Möllers anförande, som om den ärade talaren varit obehagligt överraskad av detta förslag och av att denna ombyggnad av en liten järnväg delvis skulle utföras av anslaget till beredskapsarbeten, men jag kan inte förstå det. Herr Möller har naturligtvis tagit del av det utlåtande angående beredskapsarbetena, som härom dagen behandlades av kammaren, statsutskottets utlåtande nummer 152. I det utlåtandet återges ett anförande av socialministern just angående järnvägsbyggnaden Malung—Vansbro. I den propositionen bebadades ett förslag av kommunikationsministern angående denna järnvägsbyggnad. Likaså förklarades, att avsikten vore att föreslå, att 300,000 kronor av anslaget till beredskapsarbeten skulle användas för järnvägsbyggnaden. Det finns i utskottets utlåtande över nämnda proposition — ett yttrande, som dikterades av herr Möllers partivänner — inte något som helst avståndstagande från den saken, och inte heller finnes något dylikt i reservationerna. Jag kan alltså inte förstå, varför herr Möller först nu uppträder och reagerar emot detta anslag.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Forslund: Herr talman! Järnvägarnas ekonomiska ställning är ju av olika anledningar sådan, att allt vad som kan göras för åstadkommande av driftsekonomiska förbättringar bör vidtagas. Här har blivit påpekat, att denna järnväg har en sådan sträckning, att dess driftskostnader äro betydligt större än andra järnvägssträckors. Om man reser ut i landet, finner man, att alla de järnvägar, vilka kunna skaffa nödigt kapital för att företaga de ombyggnader, som leda till förbättrade driftsekonomiska resultat, göra sådana ombyggnader, och då synes det mig, att när staten här har en bandel, som är så pass ofördelaktig i järnvägsekonomiskt hänseende som denna är, enligt vad statsutskottets ordförande påpekat, så är det också rimligt, att den ifrågasatta förändringen vidtages. Jag kommer därför också att rösta för utskottets förslag, att arbetet skall igångsättas.

Det tvistas om huruvida utskottet har formulerat sitt betänkande så riktigt i fråga om medelsdispositionen, men hur det nu skall ordnas med den, det är en fråga, som herrarna få göra upp. Det är ju emellertid nu deklarerat, att man inte avsett, att dessa 3,300,000 kronor, som banans omläggning beräknas kosta, skola förbrukas på ett enda år. Under sådana förhållanden är det inte heller nödvändigt att taga mera penningar av de redan anslagna medlen för igångsättande av beredskapsarbeten, än vad som oundgängligen är nödvändigt. Jag vill ändock påminna om att detta arbete är ett av de arbeten, som äro upptagna i det inventarium, vilket upprättats av kommitterade, som ha uppgjort förslag till beredskapsarbeten.

Jag skulle också vilja foga ett par ord om de anläggningsarbetare, som här skulle få anställning. Jag tror, att det är en god gärning, att staten bereder

Anslag
till statsbana
Malung—
Vansbro m. m.
(Forts.)

Anslag
till statsbana
Malung—
Vansbro m. m.
(Forts.)

dem fortsatt anställning. Deras arbete för vårt land och vårt folk i dess helhet har varit så pass gagneligt, att det måste anses vara en mycket rimlig åtgärd, om staten kan bereda dessa personer arbetstillfällen under någon tid framåt.

Häri instämde herr *Petrén*.

Herr **Möller**: Jag får be om ursäkt, för att jag besvärar kammaren igen, men saken är den, att om det förhåller sig på det sättet, att man endast tänker taga 300,000 kronor av anslaget till beredskapsarbeten under nästkommande budgetår, så tycker jag, att utskottet skulle ha skrivit ut det i sitt utlåtande. Ty vad är det, som står i utskottsutlåtandet? Där står, att 2,200,000 kronor skola tagas från anslaget till beredskapsarbeten. Är det så, att man ifrån regeringens sida kan försäkra mig, att detta inte betyder, att man disponerar av det i år beviljade anslaget hela beloppet 2,200,000 kronor utan endast 300,000 kronor, så har jag i och för sig intet att invända. Det förhåller sig inte på det sättet, att jag anser, att intet arbete vid denna bana får utföras med en del av beredskapsanslaget, men vad jag anser vara orimligt är, att man nu skall disponera nära nog hela beredskapsanslaget för detta ändamål.

Kan regeringen försäkra mig, att den icke kommer att tolka statsutskottets utlåtande på det sättet, utan att den anser sig ha full frihet att till denna bana taga endast 300,000 kronor ur beredskapsanslaget och disponera de återstående 2,700,000 kronorna av det beviljade beredskapsanslaget för andra ändamål, så har jag ingen anledning att vidhålla mitt yrkande. Men nog tycker jag, att det verkar ytterst besynnerligt, att man först skriver, att hela finansieringsplanen för järnvägen går på 3,300,000 kronor, och så meddelar man, att av dessa penningar skola 2,200,000 kronor tagas ifrån beredskapsanslaget. Är det så, att statsutskottets ledamöter veta, att det kommer att beviljas mera än 3,000,000 till beredskapsarbeten av den svenska riksdagen? Det är också en fråga, som jag anser det nödvändigt att få besvarad i detta sammanhang. Ty skulle det vara på det sättet, att riksdagen aldrig kommer att bevilja mer än de nu anslagna 3,000,000 kronorna, så kan jag inte se annat än att statsutskottet har föreskrivit, att 2,200,000 kronor skola tagas av beredskapsanslaget.

Kan jag emellertid få tillfredsställande svar på dessa frågor, som jag här har tillåtit mig att ställa, och inte bara ett omnämnande av vad Kungl. Maj:t har sagt i sin proposition — ty det är väl inte avgörande, det är riksdagen, som bestämmer, vilka medel som skola användas för ett sådant ändamål, och i det uttalande, som kan väntas bli riksdagens, finns ingenting sådant angivet — då kommer jag för min del icke att vidhålla mitt förslag.

Jag vet ju, att detta är en kompromiss. Herr Kvarnzelius har enligt uppgift förklarat, att därest han inte fick penningarna till Malungsbanan, ville han inte vara med om beredskapsarbetena. Det är lika bra att sjunga rent ut. Jag har hört talas om detta förut, och jag sade då till mina partivänner: det är en sak, som jag aldrig kan gå med på, att så gott som hela anslaget skall förbrukas för byggande av en bana i Kopparbergs län. Det är fullkomligt orimligt, det hela är bara att förstöra hela tanken med beredskapsarbetena, och därför anser jag mig absolut obunden av denna kompromiss. Jag kan inte heller erkänna, att mitt parti är bundet av denna kompromiss. Men får jag tillfredsställande förklaringar, kommer jag, som sagt, inte att vidhålla mitt yrkande.

Herr statsrådet **Jeppsson**: Herr talman! Jag kan naturligtvis inte svara å statsutskottets vägnar och inte ge någon tolkning av vad som menas med

uttalandet i statsutskottsutlåtandet, men vad på mig ankommer kan jag säga, att jag fortfarande vidhåller den ståndpunkt, som jag givit uttryck åt i Kungl. Maj:ts proposition. Enligt denna skulle endast 300,000 kronor användas för nästkommande budgetår av anslaget till beredskapsarbeten. Bland annat säges följande i departementschefens yttrande i Kungl. Maj:ts proposition: »I fråga om arbetets igångsättande torde böra tillämpas samma regler som beträffande arbeten, utförda med anlitande av medel från nämnda anslag.» Jag ber även att få hänvisa till en tablå i propositionen, enligt vilken man skulle använda endast 300,000 kronor under det första året. Men hur statsutskottet vill tolka sitt uttalande vågar jag som sagt inte yttra mig om; det får bli utskottsledamöternas sak.

Anslag
till statsbana
Malung—
Vansbro m. m.
(Forts.)

Herr Asplund: Herr talman! Om herr kommunikationsministern läser propositionen angående beredskapsarbeten, skall han överst på sidan 30 finna, att Kungl. Maj:t har ansett sig förhindrad att igångsätta sådana arbeten, som icke kunna fullbordas inom ramen av givna anslag för beredskapsarbeten. Detta måste betyda, att för den händelse inte riksdagen nu vill binda sig för att ett flertal år framåt ge nya anslag till beredskapsarbeten, så måste för Malungsbanan reserveras 2,200,000 kronor av de 3,000,000, som *nu* äro beviljade till beredskapsarbeten.

Jag vill vidare med anledning av kommunikationsministerns föregående uttalande påpeka, att enligt uppgifter i propositionen är järnvägen Malung—Brintbodarne 27.7 kilometer lång. Järnvägen Brintbodarne—Vansbro är enligt uppgift i tågtidtabellen 23 kilometer. Det blir sammanlagt 50.7 kilometer. Enligt propositionen är den tilltänkta järnvägen Malung—Vansbro 44.2 kilometer. Den medför alltså en vägförkortning med precis 6.5 kilometer. Räkna jag sedan ut den *vägförlängning* mellan Malung och Mora, som uppstår genom upprivande av järnvägen mellan Malung och Brintbodarne, så blir den 39.5 kilometer, såsom jag förut sade. Det är ofrånkomligt. På generalstabens kartblad i skalan 1:100,000 över trakten här omkring förekommer en hel rad på centimetern angivna nivåskillnader utefter järnvägen Malung—Brintbodarne. Jag har försökt bilda mig en föreställning om lutningarna på sträckan emellan Björbo station och Brintbodarne, och jag har funnit, att *en* sträcka på cirka 3 kilometer har 49 meters nivåskillnad, *en annan* på 3 kilometer har 35, möjligen 40 meters nivåskillnad — det är två avvägningssiffror där bredvid varandra — och en på 7 kilometer har 89 meters nivåskillnad. Det är lutningsvariationer mellan 1:61 och 1:79. Lika skarpa lutningar finnas på andra håll och på längre sträckor än här är fråga om, exempelvis på riksgränsbanan mellan Gällivare och Luleå, men dessa ha icke föranlett några omläggningar, ehuru malmtrafiken där uppgått och uppgår till 2 à 3 miljoner ton årligen, utan man har ansett sig kunna köra där även den tiden, då driften sköttes av ånglok.

Man kan naturligtvis inte bestrida, att omläggningen medför en viss minskning av de rena driftkostnaderna, men det skall väl vara något rimligt förhållande mellan kostnaden för omläggningen med därav följande ökning i ränteutgifter och den lilla obetydliga besparing, som man kan göra på övriga driftsutgifter.

Jag vidhåller, att det är alldeles orimligt att ha det så ordnat med flottningslederna i Dalälven, att man överst från Särna nära norska gränsen, i stället för att placera timret i en med stora kostnader utbyggd flottled, skall frakta det på järnväg den långa sträckan till havet. Den enda möjligheten är att för timmerflottning få kungsådran åter öppnad i Dalälvens mynning.

Herr Kvarnzelius: Herr talman! Det är inte så underligt, ifall man så här i slutet på riksdagen gör ett och annat förbiseende. Jag erkänner, att man kan feltolka vad statsutskottet här har yttrat nederst på sidan 8 och överst på

*Anslag
till statsbana
Malung—
Vansbro m. m.
(Forts.)*

sidan 9. Där står inte riktigt uttryckt, vad meningen har varit. Det har varit meningen, att återstoden av beloppet 2,200,000 kronor skall utgå av skattemedel, ehuru det här i en hastig vändning har skrivits, att det skall utgå av beredskapsanslaget. Det är ju orimligt att ifrågasätta, att när man bygger på en plan, som är uppgjord av Kungl. Maj:t, och fördelar anslaget på fyra år, man nu skulle säga, att det skall utgå av ett beredskapsanslag i ett sammanhang. Den saken är självklar, och det måste vara beroende på ett rent förbi-seende, att det har kommit att stå i utlåtandet på det här sättet. För att emellertid varje möjlighet till missförstånd skall kunna undanröjas, ber jag att få göra det yrkandet, att sista stycket av utskottets motivering måtte ur förslaget utgå, alltså från och med »Utskottet godkänner» t. o. m. »beredskapsarbeten».

Herr Reuterskiöld: Herr talman! I anledning av de svar, som ha givits från statsrådsbanken och av statsutskottets ärade ordförande, skall jag be att få framställa en fråga. Av vilka medel skall detta företag finansieras, därest enligt statsutskottets ordförandes förslag den punkt strukits, som innebär godkännande av den framlagda finansieringsplanen? Är meningen, att vi skola bevilja en del av anslaget och täcka denna del nu, men inte veta, var vi skola taga resten, om av lånemedel eller av eventuellt blivande beredskapsarbets-medel, eller av någonting annat? Eller är det meningen, att riksdagen skall bindas till att framdeles bevilja förnyade anslag till beredskapsarbeten?

Herr Möller: Herr talman! Jag måste ge kommunikationsministern en replik, innan vi enas om denna sak, vilket jag tror, att vi till slut i alla fall komma att göra. Om kommunikationsministern vidhåller sin mening, så är det visserligen mycket vackert, men det lär i praktiken få ganska liten betydelse, ifall statsutskottet har skrivit en sak, ty då får nog vilket statsråd som än sitter på kommunikationsministerns post vara snäll och rätta sig efter vad statsutskottet har skrivit om finansieringen. Men vi behöva inte fortsätta tvisten om den saken, ty det hela klaras ju upp genom att man godkänner det senaste av herr Kvarnzelius framlagda förslaget. Det står uttryckligen här i utlåtandet: »Då...banbygget väl lämpar sig till utförande som ett arbetslöshetsföretag, anser sig utskottet böra tillstyrka Kungl. Maj:ts förevarande förslag.» Jag kan nu inte på rak arm säga — ty det har blivit en litet förvirrad diskussion — huruvida däri också ingår finansieringsplanen. Skulle det vara ett misstag, skulle i detta uttryck, att man tillstyrker Kungl. Maj:ts förevarande förslag, icke ingå ett bifall av finansieringsplanen, kan man ju bibehålla orden »Utskottet godkänner ock den framlagda finansieringsplanen», så att man endast stryker från och med orden »enligt vilken» och till och med ordet »beredskapsarbeten». Den biten måste emellertid i varje fall bort. Då är Kungl. Maj:ts finansieringsplan godkänd, och jag har som sagt — jag kan upprepa det, för att intet missförstånd skall uppstå — ingenting emot att en del av penningarna tagas ifrån beredskapsanslaget.

Herr Lindblad: Herr talman! Här har talats om att detta utlåtande skulle vara resultatet av en kompromiss, men jag vill då meddela, att någon sådan kompromiss är inte gjord. Det har visserligen diskuterats därom i sammanhang med beredskapsarbetena, men någon kompromiss har icke ingåtts, och intet parti är sålunda bundet.

För övrigt förefaller det mig ganska underligt, om frågan om banan Malung—Vansbro skulle bli en partifråga! Som sådan ha vi inte betraktat den, men vi ha blivit övertygade om att den bandel, som nu ligger mellan Malung och Brintbodarna, blivit lagd, som så många av våra banor, på ett mycket olämp-

ligt sätt, och det är alldeles klart, att det skulle vara en stor fördel för den trakt, som banan går igenom, om den kom att löpa i enlighet med nu framställt förslag. Det har ju också järnvägsstyrelsen vitsordat. Inom utskottet ha vi funnit, att den fördelen är värd de offer, som här föreslås.

I fråga om själva sättet att finansiera företaget medger jag gärna, att här ha några brister uppstått i fråga om formuleringen, men när nu ett förslag i den delen har framkommit ifrån statsutskottets ordförande, skall jag be att få ansluta mig till detta. Det har varit diskuterat på avdelningen eller åtminstone man och man emellan, huruvida icke en del av de medel, som skulle behövas för banan, skulle tagas av skattemedel, och det var ingalunda meningen att ta hela det belopp, som skulle åtgå för banans fullbordande, från anslaget till beredskapsarbeten.

Jag ber att få ansluta mig till herr Kvarnzeliuss' förslag i fråga om formuleringen av utskottets uttalande angående finansieringen.

Herr Rosén: Herr talman! Det är ju ingenting ovanligt — det har förekommit förut i år — att riksdagen beslutat ett större arbetes igångsättande och att anslaget skall fördelas på flera följande år, utan att man kunnat bestämma, hur därmed närmare skall ordnas. Jag vill erinra om att det inträffat sådana fall, då man bestämt, att en del av beloppet skall utgå av anslagsmedel, en del av förnyelsefondsmedel och en del av arbetslöshetsanslaget. Detta är precis analogt. Emellertid kunde saken ha uttryckts tydligare i utskottsutlåtandet. Jag vill dock fästa uppmärksamheten på att det sista, omdebatterade stycket, som förvillat herr Möller, hänför sig till den finansieringsplan, som upprättats av järnvägsstyrelsen och som återfinnes på sidan 6 i utlåtandet. Mot denna har departementschefen, såsom framgår av sidan 8 i utlåtandet, inte haft någonting att erinra. Det är denna, som utskottet har tillstyrkt. För att emellertid intet missförstånd skall bli möjligt, yrkar jag, att den del av sista stycket, som börjar med orden »enligt vilken» och slutar med »beredskapsarbeten» må utgå samt alltså att de första orden »Utskottet godkänner ock den framlagda finansieringsplanen» må stå kvar.

Herr Kvarnzeliuss: Herr talman! Jag ber att få instämma i herr Roséns yrkande.

Herr Lindblad: Jag instämde nyss i herr Kvarnzeliuss' yrkande, men då han nu återtagit detta, skall jag be att få göra detsamma.

Herr Hammarskjöld, Hjalmar: Jag ber att få fästa uppmärksamheten på att om man bibehåller orden »Utskottet godkänner ock den framlagda finansieringsplanen», så innebär det ingen skillnad alls emot ett direkt bifall till utskottets förslag, därför att i den framlagda finansieringsplanen står, att 300.000 kronor böra utgå av lånemedel. »Återstoden synes...böra utgå av anslaget till beredskapsarbeten.» Godkänner man den framlagda finansieringsplanen, godkänner man också detta, antingen man beskriver den framlagda finansieringsplanen genom den mening, som börjar »enligt vilken», eller man inte gör det.

När jag nu har ordet, vill jag tillika säga, att om det skall vara någon mening med beredskapsarbeten, så skall det vara sådana arbeten, vilkas utförande man påskyndar men vilka man skulle ha utfört i alla fall. Det är därför egentligen självmotsägande och meningslöst att föreslå ett företag och tillika för dess finansiering föreslå anlitande av anslaget för beredskapsarbeten. Beredskapsarbeten avse sådana arbeten, som skulle ha utförts i alla fall men där man anteciperar anslaget för att lätta den rådande eller befarade arbetslösheten. Jag föreställer mig, att det är nödvändigt, att man ger klart besked

*Anslag
till statsbana
Malung—
Vansbro m. m.
(Forts.)*

Anslag
till statsbana
Malung—
Vansbro m. m.
(Forts.)

om vilket belopp som beviljas till ifrågavarande järnvägsanläggning och inte blott säger, vad som skall anvisas ena eller andra året, och inte heller söker komma undan genom en hänvisning till den framlagda finansieringsplanen, som ju innehåller precis detsamma, som förut anmärkts på, nämligen att återstoden skall utgå av anslaget till beredskapsarbeten.

Herr Möller: Herr talman! Det förhåller sig så, att jag naturligtvis inte är särskilt tillfredsställd med inblandningen av beredskapsarbetena i denna sak, men om Kungl. Maj:ts förslag godkänns, så innebär det, att man endast tar 300,000 kronor ur anslaget till beredskapsarbeten. Om man för framtiden, d. v. s. för andra, tredje och fjärde åren, vill taga penningar ur beredskapsanslaget, så förutsätter detta, att nya anslag till beredskapsarbeten äro beviljade. Det gör, att av årets anslag i varje fall återstå för verkliga beredskapsarbeten — om uttrycket må tillåtas — 2,700,000 kronor, och då äro de synpunkter, som ledde mig till avslagsyrkandet, så reducerade, att jag ingen anledning har att på dem grunda något yrkande. Det ligger ju rätt mycket i vad herr Hammarskjöld säger, men det måste tilläggas, såsom jag här har sagt, att det dock faktiskt av årets anslag, därest vi bifalla det senast framförda yrkandet, endast gäller 300,000 kronor, och därför tillåter jag mig att återtaga mitt förut gjorda yrkande och ber att få instämma i det av herr Rosén framställda yrkandet.

Herr Rosén: Herr talman! Jag befarar, att herr Hammarskjöld missuppfattat denna sak. Den finansieringsplan, som åberopas, står i tredje stycket uppifrån på sidan 8 av utskottets utlåtande och lyder sålunda: »Den av järnvägsstyrelsen verkställda kostnadsberäkningen slutande å 3,300,000 kronor, har icke givit mig anledning till erinran. Ej heller har jag funnit något att anmärka mot styrelsens ekonomiska kalkyler och därpå grundade förslag till det erforderliga kapitalets fördelning på förnyelsefonds- och lånemedel samt medel av andra statsinkomster.» I den planen nämnes ingenting om anslaget till beredskapsarbeten. Det är ett misstag, att detta kommit in i det stycke, som utskottet har skrivit men som man nu föreslagit skall utgå.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen yttrade, att i avseende på det under behandling varande utlåtandet förekommit följande yrkanden: 1:o) att vad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o), av herr Rosén, att utskottets hemställan skulle bifallas med den ändring beträffande motiveringen, att sista stycket av densamma avfattades sålunda: »Utskottet godkänner ock den framlagda finansieringsplanen»; samt 3:o) att utskottets hemställan skulle avslås.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till herr Roséns yrkande vara med öfvervägande ja besvarad.

Herr Nylander begärde votering, i anledning varav och sedan till kontraposition därvid antagits avslag, uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 153 med den av herr Rosén under överläggningen föreslagna ändringen av motiveringen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, avslås utskottets hemställan.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes till en början omröstning på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser. Herr talmannen förklarade därpå, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid rösträkning begärdes, verkställdes nu votering medelst namn-uppprop; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 63;

Nej — 59.

Då tiden nu var långt framskriden, beslöts på framställning av herr talmannen, att behandlingen av återstående ärenden på föredragningslistan skulle uppskjutas till aftonsammanträdet.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 2 B, angående regleringen för budgetåret 1931/1932 av utgifterna under riksstatens andra huvudtitel, innefattande anslagen till justitiedepartementet;

nr 251, i anledning av vissa av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst m. fl. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 261, i anledning av väckt motion om utredning rörande ändrade grunder för biskoparnas avlöning m. m.;

nr 262, i anledning av väckta motioner angående statsbidrag för utvidgning av Vilhelmsro anstalt för fallandesjuka med nytt skolhem och ny skolbyggnad;

nr 267, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående grunder för fördelning av driftkostnaderna för en planerad centralanstalt för radioterapi vid Lunds lasarett;

nr 268, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bidrag till nybyggnad för Stockholms vanförelanstalt m. m.;

nr 269, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under tionde huvudtiteln gjorda framställning om anslag till patent- och registreringsverket ävensom Kungl. Maj:ts proposition angående stat för nämnda ämbetsverk m. m.;

nr 271, i anledning av väckt motion om anslag, under viss förutsättning, till vissa barnavårdsinstitutioner;

nr 272, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under åttonde huvudtiteln, punkt 316, gjorda framställning angående tillfälligt lönetillägg åt vissa vaktmästare m. fl.; samt

nr 273, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under åttonde huvudtiteln gjorda framställning angående anslaget till tryckningskostnader.

Anmälades och godkändes riksdagens kanslis förslag till paragrafer i riks-dagsbeslutet:

nr 52, rörande lag om ändring i vissa delar av lagen den 25 april 1919 (nr 222) angående beredande i vissa fall vid skogsavverkning och kolning av här-bärge åt arbetarna m. m.;

Anslag
till statsbana
Malung—
Vansbro m. m.
(Forts.)

- nr 53, rörande försäljning till skatte av lägenheterna Lerbrotorp nr 2 och 3 i Nysunds socken;
- nr 54, rörande postavgifter för tidningar m. m.;
- nr 55, rörande förordning om ändring i vissa delar av taxeringsförordningen den 28 september 1928 (nr 379);
- nr 56, rörande förslag till lag om kyrklig samfällighet i Göteborg;
- nr 57, rörande förslag till lag om ändrad lydelse av 13 § lagen den 12 maj 1897 (nr 27) för Sveriges riksbank m. m.;
- nr 58, rörande utseende av en kommitterad för tryckfrihetens vård;
- nr 59, rörande val av tre fullmäktige i riksbanken samt ordförande och tre fullmäktige i riksgäldskontoret ävensom suppleanter för dem;
- nr 60, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad tid för kronouppbörderna;
- nr 61, rörande förslag till lagar om ändrad lydelse av vissa delar i lagen den 14 juni 1918 om fattigvården m. fl. lagar;
- nr 62, rörande förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 29 juni 1912 (nr 206) om arbetarskydd;
- nr 63, rörande lag om ändrad lydelse av 5, 6, 7 och 8 §§ förordningen den 16 maj 1884 angående patent;
- nr 64, rörande Kungl. Maj:ts proposition med förslag till stadsplanelag m. m.;
- nr 65, rörande förslag till byggnadsstadga;
- nr 66, rörande lag om avstyckat eller avsöndrat områdes befriande från ansvar för in-teckning i stamfastighet m. m.;
- nr 67, rörande lag om ändring i vissa delar av strafflagen m. m.;
- nr 68, rörande lag med vissa bestämmelser mot illojal konkurrens;
- nr 69, rörande lag om ändrad lydelse av 1 § lagen den 9 oktober 1914 angående förbud i vissa fall mot varors förseende med oriktig ursprungsbeteckning och saluhållande av oriktigt märkta varor;
- nr 70, i anledning av väckt motion angående införande av ett dagordningsinstitut i vår författning;
- nr 71, rörande förslag till lag om åtgärder mot vanartigt levnadssätt (vanartslag);
- nr 72, rörande förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 14 juni 1918 (nr 422) om fattigvården m. m.;
- nr 73, rörande förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 17 oktober 1900 om straffregister;
- nr 74, rörande förslag till lag om behandling av alkoholister; samt
- nr 75, angående val av revisionssekreteraren C. H. V. Ericsson att vara justitieombudsmannens efterträdare.

Anmälades och bordlades andra lagutskottets utlåtande och memorial:

- nr 41, i anledning av väckt motion angående vissa ändringar och kompletteringar i den s. k. norrlandslagstiftningen; samt
- nr 42, angående arvode åt byråchefen O. Alsén, vilken inom andra lagutskottet biträtt vid behandling av vissa frågor.

Justerades protokollsutdrag för detta sammanträde samt protokollen för den 19 och den 20 innevarande månad.

Kammaren åtskildes kl. 5.33 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.

Onsdagen den 27 maj e. m.

Kammaren sammanträdde kl. 8 e. m.; och dess förhandlingar leddes till en början av herr förste vice talmannen.

Anmälades och bordlades bevillningsutskottets memorial nr 44, med förändring av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om utskottets betänkande nr 41, avseende tilläggsskatt å bensin.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 154, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under sjätte huvudtiteln gjorda framställning om anslag till utredning rörande luftfartsled Stockholm—Malmö jämte en i ämnet väckt motion.

*Anslag
till utredning
rörande
luftfartsled
Stockholm—
Malmö.*

I den till riksdagen den 3 januari 1931 avlåtna propositionen (nr 1) angående statsverkets tillstånd och behov under budgetåret 1931/1932 hade Kungl. Maj:t i avseende å sjätte huvudtiteln, innefattande anslagen till kommunikationsdepartementet, föreslagit riksdagen att till utredning rörande luftfartsled Stockholm—Malmö för budgetåret 1931/1932 anvisa ett extra reservationsanslag av 2,000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet förehaft till behandling en inom andra kammaren av herr *R. Lundqvist* i Rotebro m. fl. väckt motion, nr 50, däri hemställt, att riksdagen ville i samband med beviljandet av det av Kungl. Maj:t under sjätte huvudtiteln begärda extra reservationsanslaget av 2,000 kronor till utredning rörande luftfartsled Stockholm—Malmö göra det uttalandet, att, innan några arbeten igångsattes för iordningställande av flygled och nödländningsfält, dels utredningen i ärendet borde i sin helhet slutföras och därvid jämväl tagas under övervägande, vilken inverkan elektrifieringen av statsbanan Stockholm—Malmö kunde beräknas få på frågan om nattlufttrafiks anordnande å samma sträcka, dels frågan därefter ånyo borde underställas riksdagen.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på anförda skäl hemställt,

- a) att Kungl. Maj:ts förevarande förslag ej måtte av riksdagen bifallas;
- b) att den av herr Lundquist i Rotebro m. fl. i ämnet väckta motionen (II: 50) måtte anses besvarad med vad utskottet sålunda anfört och hemställt.

Reservationer hade avgivits av, utom andra, herrar *Lindblad*, *Nilsson* i Malmö, *Wallen*, *Carl Gustaf Hammar skjöld*, *Albert Bergström*, *Pauli*, *Nyländer*, *Anderson* i Råstock, *Nilsson* i Örebro, *Andersson* i Höör och *Järte*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen, med avslag å den av herr Lundquist i Rotebro m. fl. i ämnet väckta motionen (II: 50), måtte till utredning rörande luftfartsled Stockholm—Malmö för budgetåret 1931/1932 anvisa ett extra reservationsanslag av 2,000 kronor.

Herr Lindblad: Herr talman! Det som skiljer de reservanter, som här finnas antecknade för den första reservationen och som utgöra en avsevärd

*Anslag
till utredning
rörande
luftfartsled
Stockholm—
Malmö.
(Forts.)*

minoritet inom statsutskottet är ju det, att vi reservanter ha velat lämna Kungl. Maj:t möjlighet att, därest arbetslösheten skulle taga en sådan omfattning, att det kan bliva fråga om flera nödhjälpsarbeten, här kunna anordna sådana med de inskränkningar, som finnas angivna i vår reservation. Man skulle enligt denna gå försiktigt fram med ordnandet av nödlandningsställen, så att man kan fatta ytterligare beslut vid en kommande riksdag. Utskottet däremot har avslagit hela framställningen härom, men vi ha icke ansett oss kunna vara med om ett sådant avslag, då det ju mycket väl kan tänkas, att förhållandet blir sådant, att det visar sig önskligt, att här ifrågasatta arbeten med iordningställande av vissa nödlandningsfält böra utföras såsom nödhjälpsarbeten, och då bör det vara möjligt för Kungl. Maj:t att under tiden vidtaga åtgärder i sådant avseende, dock icke i någon större utsträckning. Detta är skillnaden mellan å ena sidan den reservation, som vi avgivit, samt å andra sidan utskottets förslag och den andra reservation, som här föreligger.

Jag skall be att få yrka bifall till den av mig m. fl. vid utlåtandet fogade reservationen.

Herr Kvarnzelius: Ja, det är ju icke någon synnerligen stor fråga, som det här gäller, utan det är mera frågan om, huruvida man skall giva någon-ting på hand beträffande anordnande av nödlandningsfält för flygfartyg. Enligt min uppfattning är icke den frågan tillräckligt utredd i närvarande stund, för att man skall kunna överhuvud taget gå med på något sådant. Är det emellertid så, att Kungl. Maj:t skulle finna, att det i detta fall behöver anordnas ett nödhjälpsarbete, beredskapsarbete eller reservarbete, kan ju Kungl. Maj:t medge, att sådana här landningsfält få iordningställas, utan att man därför behöver anvisa något särskilt anslag. Vad som skiljer utskottet och reservanterna i det avseendet är ju, att reservanterna liksom Kungl. Maj:t begärt 2,000 kronor för ändamålet. Det är ju, som herrarna finna, meningslöst att bevilja ett så litet belopp, såvitt det icke varit statsrådets mening att få något på hand i detta avseende genom ett uttalande från riksdagens sida, att man gillar själva tanken att nu sätta i gång en undersökning på detta område.

Då jag för min del anser, att frågan för närvarande ej föreligger i så utrett skick, att något sådant uttalande bör ifrågakomma, för såvitt det icke här skall bli ett reservarbete, har jag i likhet med utskottsmajoriteten ansett, att det icke för närvarande är skäl att ge något sådant uppdrag åt Konungen ens i den mycket begränsade form, som förslaget innebär. Jag anser det vara lugnast och bäst att för närvarande icke göra mer, än utskottsmajoriteten varit med om.

Jag tror alltså, att kammaren gör klokt, om den följer statsutskottet, och jag anhåller därför att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr statsrådet Jeppsson: Herr talman! Jag skall icke upptaga någon debatt. Jag vill bara nämna, att Kungl. Maj:t begär 2,000 kronor till utredning rörande luftfartsled Stockholm—Malmö. Svenska luftfartsförbundet har hos Kungl. Maj:t hemställt, att av 1931 års riksdag måtte äskas erforderliga anslag för igångsättande av behövliga arbeten för anordnande av nödlandningsplatser å luftfartsleden Stockholm—Malmö. Utskottet har sagt, att »därest Kungl. Maj:t finner medels beviljande för utredningen behövt, utgiften lämpligen torde kunna bestridas från till Kungl. Maj:ts förfogande stående medel».

Man anser således från utskottets sida, att Kungl. Maj:t kan använda medel för detta ändamål i varje fall. Reservationen däremot av herr Lindblad

m. fl. går ut på bifall till Kungl. Maj:ts förslag även i detta hänseende och således beviljande av de 2,000 kronor, som Kungl. Maj:t begärt.

Jag skall, som jag nämnde, icke hålla något längre anförande. Jag vill bara påpeka, att andra kammaren har under förmiddagen bifallit den av herr Lindblad m. fl. vid utlåtandet fogade reservationen.

*Anslag
till utredning
rörande
luftfartsled
Stockholm—
Malmö.
(Forts.)*

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr förste vice talmanen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu ifrågavarande utlåtandet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Lindblad m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr förste vice talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Lindblad* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter givnen varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 154, röstar
Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Lindblad m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr förste vice talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för nej-propositionen.

Föredrogs ånyo sammansatta bevillnings- och jordbruksutskottets utlåtande nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa åtgärder till spannmålsodlingens stödjande jämte i ärendet väckta motioner.

*Ang. vissa
åtgärder till
spannmåls-
odlingens
stödjande.*

Genom en den 24 april 1931 dagtecknad proposition nr 216, vilken hänvisats till jordbruksutskottet, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att

dels besluta, att för tid, som Kungl. Maj:t bestämde i anslutning till syftet med och innehållet i ett vid statsrådsprotokollet fogat kontrakt mellan svenska staten och Svenska spannmålsföreningen u. p. a., rätt att till riket införa vete och råg, spannmålsblandning, vari vete eller råg inginge, mjöl, framställt av vete eller råg, samt gryn av vete med av Kungl. Maj:t stadgade undantag icke skulle tillkomma annan än staten eller den, åt vilken Kungl. Maj:t överläte sådan rätt;

dels bemyndiga Kungl. Maj:t att utfärda de närmare föreskrifter, som kunde erfordras för upprätthållandet av nu angivna ensamrätt;

dels ock godkänna omförmälda kontrakt mellan staten och föreningen.

Inom riksdagen hade därjämte väckts nedannämnda motioner, av vilka de med nummer I:109 och II:157 betecknade hänvisats till bevillningsutskottet samt de övriga till jordbruksutskottet, nämligen

dels följande före motionstidens utgång vid början av riksdagen väckta motioner:

Ang. vissa
åtgärder till
spannmåls-
odlingens
stödjande.
(Forts.)

de likalydande motionerna I: 109 av herr *Trygger* m. fl. och II: 157 av herr *Lindman* m. fl., i vilka motioner hemställts, att riksdagen måtte besluta, att den vid tulltaxeförordningen den 4 oktober 1929 fogade tulltaxan skulle från och med den dag innevarande år, Kungl. Maj:t bestämde, hava den ändrade lydelse, som i motionerna angivits;

de likalydande motionerna I: 182 av herr *Petrus Nilsson* m. fl. och II: 305 av herr *Olsson* i Kullenbergstorp m. fl., vari hemställts, att riksdagen måtte medgiva Kungl. Maj:t rätt att, om Kungl. Maj:t så funne skäligt, åsätta minimipris å brödspannmål; samt

de likalydande motionerna I: 183 av herr *Petrus Nilsson* m. fl. och II: 304 av herr *Olsson* i Kullenbergstorp m. fl., vari hemställts, att riksdagen ville för sin del godkänna det förslag till den svenska havreodlingens stödjande, som framlagts av jordbruksutredningen i utlåtande av den 19 december 1930, samt lämna Kungl. Maj:t i nämnda förslag begärt bemyndigande;

dels ock följande i anledning av propositionen väckta motioner:

de likalydande motionerna I: 266 av herr *Clemedtson* m. fl. samt II: 430 av herrar *Weibull* och *Jönsson* i Fridhill, vari hemställts, att riksdagen måtte besluta

att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte utfärda bestämmelser, att lån ur spannmålskreditfonden finge utan hinder av nu gällande bestämmelser utlämnas till medlemmar i ekonomiska föreningar, dels emot panträtt i spannmål och dels mot säkerhet av försäljningskontrakt; samt att till spannmålskreditfonden ytterligare avsätta en summa av 6,000,000 kronor;

de likalydande motionerna I: 267 av herr *Örne* m. fl. och II: 429 av herr *Sköld* m. fl., vari hemställts, att riksdagen till vissa stödåtgärder vid avyttring av brödsäd av 1930 års skörd måtte anvisa för budgetåret 1931/1932 ett extra förslagsanslag av 2,000,000 kronor att användas i enlighet med de närmare bestämmelser, Kungl. Maj:t funne gott föreskriva;

de likalydande motionerna I: 268 av herr *Carl Forssell* och II: 433 av herr *Arne Forssell*, vari hemställts, att riksdagen med avslag å förevarande proposition ville besluta

1) att i riksstaten för 1931/1932 uppföra det belopp, som kunde befinnas behövt för mötande av de behöriga anspråk, som från spannmålsodlares och spannmålshandlars sida kunde resas på staten vid den förestående avvecklingen av minimiprissystemet;

2) att till Kungl. Maj:ts förfogande ställa ett belopp av 25,000,000 kronor lånemedel att användas till mildrande av jordbrukskrisens ekonomiska skadeverkningar; och

3) att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att den av jordbruksutredningen på sin tid igångsatta men sedermera av olika skäl ej fullföljda undersökningen rörande jordbrukets skuldsättning omedelbart åter upptoges och genomfördes;

de likalydande motionerna I: 269 av herr *Löfvander* m. fl. och II: 431 av herr *Olsson* i Kullenbergstorp m. fl., vari hemställts, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om verkställandet av skyndsamt utredning rörande en anordning till stödjande av spannmålsodlingen inom riket i viss av motionärerna antydd riktning, ävensom framläggandet, därest det av läget på spannmålsmarknaden påkallades, av det förslag, vartill utredningen kunde föranleda; samt

de likalydande motionerna I: 270 av herr *Löfvander* m. fl. och II: 432 av herr *Olsson* i Kullenbergstorp m. fl., vari hemställts, att riksdagen måtte be-

sluta att meddela Kungl. Maj:t de bemyndiganden, som kunde befinnas erforderliga för åtgärder till förhindrande av att priset å brödspannmål under höst- och vintermånaderna komme att ligga oskäligt lågt i förhållande till det enligt Kungl. Maj:ts förevarande förslag garanterade priset under juni och juli månader nästa år samt till underlättande av de smärre jordbrukarnas försäljning av brödspannmål direkt till kvarnarna och dylik försäljning från jordbrukarnas ekonomiska sammanslutningar.

Ang. vissa
åtgärder till
spannmåls-
odlingens
stödjande.
(Forts.)

Jämlikt träffad överenskommelse mellan bevillningsutskottet och jordbruksutskottet hade förenämnda proposition och motioner hänskjutits till behandling i sammansatt bevillnings- och jordbruksutskott, vilket utskott i det nu föreliggande utlåtandet på åberopade grunder hemställt, att riksdagen måtte

1) med bifall till vad Kungl. Maj:t i propositionen nr 216 föreslagit samt med avslag å motionerna I: 109 och II: 157, I: 182 och II: 305, I: 267 och II: 429 samt I: 268 punkt 1) och II: 433 punkt 1)

dels besluta, att för tid, som Kungl. Maj:t i anslutning till syftet med och innehållet i ovannämnda kontrakt mellan svenska staten och Svenska spannmålsföreningen u. p. a. bestämde, rätt att till riket införa vete och råg, spannmålsblandning, vari vete eller råg inginge, mjöl, framställt av vete eller råg, samt gryn av vete med av Kungl. Maj:t stadgade undantag icke skulle tillkomma annan än staten eller den, åt vilken Kungl. Maj:t överläte sådan rätt;

dels bemyndiga Kungl. Maj:t att utfärda de närmare föreskrifter, som kunde erfordras för upprätthållandet av nu angivna ensamrätt;

dels ock godkänna omförmälda kontrakt mellan staten och föreningen;

2) besluta, att motionerna I: 270 och II: 432 måtte anses besvarade genom vad utskottet i sitt yttrande anförte;

3) i anledning av motionerna I: 183 och II: 304 besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t, därest förhållandena därtill gäve anledning, ville vidtaga åtgärder till den svenska havreodlingens stödjande i huvudsaklig överensstämmelse med de av jordbruksutredningen i dess betänkande den 19 december 1930 angivna riktlinjer;

4) i anledning av motionerna I: 266 och II: 430 i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning rörande lämpligheten av och möjligheterna för att, med ändring av gällande bestämmelser, under för statsverket betryggande former bereda enskilda jordbrukare tillfälle att erhålla lån ur spannmålskreditfonden;

5) avslå motionerna I: 268 punkt 2) och 3) samt II: 433 punkt 2) och 3); samt

6) i anledning av motionerna I: 269 och II: 431 i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om verkställandet av en förutsättningslös utredning rörande de verkningar, som skulle åstadkommas genom, och de åtgärder, som skulle vara erforderliga för införande av statsmonopol å införsel till riket och försäljning av för människoföda avsedd spannmål samt för garanterandet av fasta priser å dylik spannmål av inhemsk skörd.

Reservationer hade avgivits

vid punkten 1:

1) av herrar Nilsson i Kristianstad, Jönsson i Slåtåker, Johansson i Fredrikslund, Wohlin, Pettersson i Bjälbo och Hedlund i Häste, vilka på anförda skäl ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 109 och II: 157 samt med avslag å ej mindre Kungl. Maj:ts proposition nr 216 än även motionerna I: 182 och II: 305, I: 267 och II: 429 samt I: 268 punkt 1) och II: 433 punkt 1), besluta, att den vid tulltaxeförordningen

Första kammarens protokoll 1931. Nr 42.

Ang. vissa
ätgärder till
spannmåls-
odlingens
stödjande.
(Forts.)

den 4 oktober 1929 fogade tulltaxa skulle från och med den dag innevarande år, Kungl. Maj:t bestämde, hava följande ändrade lydelse, nämligen

E. Spannmål, omalen.

Tull
för 100 kg.
kronor

86.	Majs; ris, oskalat eller blott befriat från ytterskalet; vicker samt ärter och bönor, ej tjänliga till människoföda och ej hänförliga till annat nummer		fria
87 a.	Havre	T	4: —
87 b.	Råg, vete, korn, ärter och bönor, tjänliga till människoföda	T	8: —
87 c.	Andra, ej särskilt nämnda slag av omalen spannmål	T	3: 70

F. Spannmål, malen; malt, stärkelse m. m.

88 a.	Mjöl av råg, vete, korn, havre, ärter och bönor, tjänliga till människoföda	T	12: 30
88 b.	Mjöl av andra vegetabilier, ej hänförligt till annat nummer	T	6: 50
	Gryn av spannmål:		
89.	Havregryn	T/E	10: 80
(Ty.) 90.	Risgryn	T	2: —
91.	Andra slag	T/E	12: 30
92.	Kli		fritt
<i>Anm.</i> Kliartade varor av vete eller råg skola tulltaxeras såsom mjöl, därest askan av torrsubstansen utgör mindre än 4.1 procent av torrsubstansens vikt.			
93.	Malt, även krossat	T	12: 20
94.	Potatismjöl och annan stärkelse samt gryn av andra vegetabilier än spannmål	T/E; ävensom	
	bak- och jästpulver	E	20: —

2) av herrar *Henriksson, Olsson* i Golvvasta och *Pehrsson* i Bramstorp be-
träffande utskottets motivering till avslag å motionerna I: 109 och II: 157, i
vad samma motioner gällde tull å havre samt höjda tullsatser å andra varor än
vete och råg samt mjöl och gryn därav;

vid punkterna 1, 2 och 3 av herrar *Björnsson, Åström, Eriksson* i Ljusdal,
Granath, Johansson i Uppmälby, *Månsson* i Furuviik, *Lövgren* i Nyborg och
Sköld, vilka av angivna orsaker hemställt, att riksdagen måtte

1) med bifall till motionerna I: 267 och II: 429 samt med avslag å såväl
Kungl. Maj:ts proposition nr 216 som motionerna I: 109 och II: 157, I: 182 och
II: 305, I: 268 punkt 1) och II: 433 punkt 1) samt I: 270 och II: 432 besluta
att till vissa stödatgärder vid avyttring av brödsäd av 1930 års skörd anvisa för
budgetåret 1931/1932 ett extra förslagsanslag av 2,000,000 kronor att användas
i enlighet med i motionerna I: 267 och II: 429 angivna huvudgrunder samt efter
de närmare bestämmelser, Kungl. Maj:t funne gott föreskriva; samt

2) avslå motionerna I: 183 och II: 304; ävensom

vid punkten 6 av herrar *Nilsson* i Kristianstad, *Leander, Andersson* i Fälten-
borg, *Johansson* i Fredrikslund, *Olsson* i Ramsta och *Hedlund* i Häste, vilka
anfört:

»Vi finna icke skäl hava förebragts, vilka motivera utredning rörande genom-
förande av ett rent statligt monopol å import och försäljning av till människo-
föda avsedd spannmål. Med anledning härav hemställa vi, att motionerna
I: 269 och II: 431 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.»

Herr Örne: Herr talman, mina herrar! Det tjänar måhända icke mycket till att orda i den föreliggande frågan. Den har kommit i ett sådant läge, att, om man får tro opinionen, inga skäl längre hjälpa. Förnuftet är slaget till marken, och liksom i trance går folkrepresentationens flertal att i dag fatta det kanske ödesdigraste beslut, som någonsin fattats i detta hus.

Trots det hopplösa läget och trots den uppbrottsfeber, som bemäktigat sig riksdagen i dessa yttersta majdagar, synes det mig dock, att fullständig tystnad icke är på sin plats. Det vore fegt och försumligt att icke söka göra ett sista försök att väcka majoriteten till medvetande om faran av att fortgå på den oriktiga vägen genom att i dag acceptera det regeringsförslag, som det sammansatta bevillnings- och jordbruksutskottet tillstyrkt och delvis skärpt.

Vad är innebörden av det, som regeringen och utskottet nu vilja ha genomfört? Låt mig i några få satser erinra därom! Makten över import och pris-sättning skall bortkontrakteras åt ett privat kvarnmonopol, under vilket alla kvarnar av någon betydelse i hela riket skola pressas in med hjälp av statligt tvång. Åt denna privata monopolorganisation, i vilkens styrelse några statliga representanter skola insättas, skall överlåtas en mycket betydelsefull del av riksdagens bevillningsmakt. Organisationens ensamrätt över marknaden skall upprätthållas medelst av Kungl. Maj:t utfärdade föreskrifter, om vilkas innehåll riksdagen i det ögonblick, den går att lämna ett bemyndigande till sådana extraordinära mått och steg, icke har den ringaste aning. Vidare vill utskottet, att riksdagen hos Kungl. Maj:t skall anhålla om utfärdandet av inmalningstvång i fråga om havre, som användes vid gryntillverkningen. Och slutligen skall som toppunkt på det hela enligt utskottets mening komma en utredning om införande av statsmonopol å införsel till riket och försäljning av för människoföda avsedd spannmål samt för garanterandet av fasta priser å dylik spannmål av inhemsk skörd.

Ingen, som läst vad jag under årens lopp skrivit eller hört vad jag haft att säga i den offentliga debatten, torde förundra sig över, att jag måste kalla ett bifall till dessa förslag för en fruktansvärd tragedi. Det innebär nämligen i själva verket detsamma, som att regering och riksdag nu ämna taga det första stora steget på en väg, som leder till slutet på vårt lands ekonomiska utveckling och uppstigande, till de påskjutande krafternas förlamning och hela det ekonomiska livets byråkratisering.

Man må icke säga, att denna hårda dom innebär någon överdrift. Alla de, som insett hela vådan av den fortgående privata monopoliseringen av det ekonomiska livet och som satt in kraft på att hejda och bryta denna monopolisering i det helas intresse, skola giva mig rätt i, att något mer upprörande ej gärna kan tänkas, än när den makt, somliga av dem ändå haft ej ringa tilltro till, nämligen staten själv, sätter sig i spetsen för privat tvångsmonopolisering av ett bland de för folknäringen viktigaste områdena av den industriella och kommersiella verksamheten. Vi frågade oss, när grundprinciperna av regeringsförslaget först framlades i pressen, om vi drömde eller om de bestämmande kretsarna i detta land förlorat förmågan att bedöma innebörden av sina handlingar. Tyvärr visade det sig snart, herr talman, att det förra alternativet icke förelåg.

Och nu kommer utskottet och ifrågasätter till yttermera visso, att statsmonopol med garanterade priser skall införas för den inom landet odlade spannmålsavsättning. Har man verkligen så till den grad förlorat synen, att man ej inser vart detta leder? Begriper man inte, att dessa garanterade priser föra raka vägen till det australiska system, som fullständigt ruinerat den världsdela, där det sedan några år tillbaka tillämpats på ett annat område? Tror man, att de garanterade priserna skola kunna begränsas endast till spannmålsodlingen? Förstår man icke, att i dem ligger uppslaget till beslut om garanterade priser

Ang. vissa
åtgärder till
spannmåls-
odlingens
stödjande.
(Forts.)

Ang. rissa
åtgärder till
spannmåls-
odlingens
stödjande.
(Forts.)

för andra, större områden — med ekonomiskt självmord för vårt land såsom en ofrånkomlig framtidsutsikt? Ty, mina herrar, låt riksdagen bara en gång låsa sig fast vid de garanterade priserna på *ett* område, så dröjer det inte länge, förrän idén därom blir ett agitationsmedel i valstriderna för alla dem, som föredraga den minst krävande vägen till partiella valframgångar — d. v. s. vädjan till de ekonomiskt tanklösa och okunniga — och så ha vi snart ett parti, som ryter efter mera och mera av samma slags föda. Ty den erfarenhet, som redan finnes, visar till fullo, att både tullar och garanterade priser äro som maten i lotofagernas land. De söva kritiken och frambringa en slöhet, ur vilken ingen Odysseus mäktar rycka de därav påverkade och visa dem, att de kunna leva både bättre och människovärdigare utan sådana förslappande politiska berusningsmedel.

Redan förra året varnades på det mest enträgna sätt för att beträda den då av särskilda utskottet föreslagna vägen till tvångsmässig reglering av spannmålsmarknaden. Alla varningar slogos den gången bort. Vi, som befarade en fortsättning i vida riskablare former, fingo veta, att våra farhågor voro måttlöst överdrivna och närmast att förlikna vid ett slags verklighetsfrämmande principrytteri. Vad regeringen i år föreslagit och utskottet tillstyrkt har dock icke blott besannat farhågorna utan till på köpet lett till en situation, som är vida värre, än vi i fjol kunde föreställa oss. Och utskottets linje med statsmonopolet och de garanterade priserna pekar därtill långt djupare ned än till den skärseld, dit beslutet i fjol redan fört oss.

Ännu är ställningen icke sådan, att vi räddningslöst måste glida vidare. Det finnes en möjlighet att hejda rutschandet utför. Den består i bifall till den av mig och av herr Sköld i andra kammaren jämte åtskilliga medmotionärer väckta motionen, vilken tillstyrkts av herr Björnsson m. fl. i deras reservation. Den går som bekant ut på, att staten genom ett lämpligt anslag skall fullgöra regeringens utfästelse till spannmålsodlarna beträffande 1930 års skörd, varjämte övergången till fullständig fri marknad förutsättes förmedlad genom ett enkelt inmalningstvång för 1931 års skörd, varefter denna episod i landets ekonomiska historia skulle vara avslutad. Det är sant, att förslaget ställer ett rätt så betydande krav på statens kassa, nämligen omkring 2 miljoner kronor. Men detta är ett ringa belopp för att vinna de stora fördelar, som bestå i att, innan det blir för sent, bryta med det i fjol inaugurerade system, som nu hotar att bära raka vägen till statsmonopol och garanterade priser.

Den linje, utskottet och regeringen kommit in på, är icke jordbrukarvänlig. Först och främst leder den till att tunga bördor läggas på de minst bärkraftiga jordbrukarnas axlar för att bereda de större jordbrukarna en efemär och föga effektiv förmån. Men därjämte är den ägnad att nedbryta hela det rättsliga och principiella underlaget för ett fritt jordbruk i vårt land.

Mina herrar jordbrukare! Ni kunna i dag acceptera regerings- och utskotts-linjen, och det är redan tämligen säkert, att ni komma att göra det. Men om den med edra röster segrar och ni i denna seger inlägga avsikten att fortsätta på den inslagna linjen, så förespar jag eder, att den dag skall komma, då ni skola vrida edra händer i förtvivlan över att ni för en tillfällig fördel åt den mindre delen bland Sveriges lantmän — spannmålsodlarna — läto förleda eder att kasta alla principer över bord.

Redan mullrar missnöjet från vissa landsdelar och sprider dystra förkänslor om svåra samhällsstrider ut över landet. Man skall bara inte tro, att det beslut, utskottet här föreslagit riksdagen att fatta, är ägnat att utgöra ett gott föredöme från den klass, som själv kallar sig landets kärna och mærg. Överhuvud taget verkar icke ett bortvrakande för några fattiga tull- eller minimiprisslantar av de grundsatser, på vilka ens självständiga existens hänger, såsom den sortens salt, vi behöva för att i svåra tider hålla samhället friskt.

Herr talman! Minuterna gå, dessa dyrbara minuter, som skilja oss från riksdagsarbetets avslutning. Och ödena skola snart fullbordas, dessa öden, som vid ytligt politiskt betraktande synas vara satta för varje folk. Tiden kunna vi icke hejda, och jag skall ej heller slösa med den. Men mot ödena är det vår skyldighet att resa allt motstånd vi mäktat prestera. Vad är det, som leder ett folk mot undergången? Det är och har i alla tider varit, att den politiska småklokheten, de partiegoistiska beräkningarna, de tillfälliga fördelarna satts före de vida utsikterna, före omsorgen om det helas väl, före det bestående goda, vars företräden erkännas av alla i princip, men som i det politiska handlandet sättes åt sidan för stundens tillfälliga vinning enligt receptet:

— — — tänk ut en sats, min herre
som gör mig för i morgon sjufalt värre
men hjälper mig i dag på mina ben!

Den läkare, till vilken von Döbeln ställde denna order, strök, som herrarna erinra sig, hela medicinflaskebatteriet i golvet, von Döbeln steg upp från sjuklägret genom en övermänsklig ansträngning, segrade vid Jutas och levde sedan tillräckligt länge för att få vara med om många växlande öden. Om det hade funnits ett uns av samma humör hos den svenske överbefälhavaren i finska kriget, så skulle vårt land icke den gången ha blivit besegrat, fastän fienden syntes övermäktig.

Världen är för närvarande angripen av en farlig fiende — den ekonomiska lågkonjunkturen. De flesta stater ha lagt sig till sängs och dricka hela åmar av handelspolitisk humbugsmedicin. Och det blir bara värre och värre, dag för dag. Ty den sortens medicin består till större delen av giftiga opiat, som bryta ned arbetsförmågan och handlingskraften. Av pur efterhärmningsdrift har även vårt land, som visst inte var sjukt på något mera allvarligt sätt, gått och lagt sig till sängs, och nu ville först den senaste högerregeringen ordinera en rad jämförelsevis lågprocentiga mixturer, och sedan kom den nye doktor, som efter högerns avtåg genast erbjöd sina tjänster, och ökade gift dosen till ungefär det sjudubbla, medan den utknuffade högerläkaren står utanför dörren och högljutt ropar, att han också är villig att öka procenthalten, om han bara åter blir insläppt.

Mina herrar! Vad är detta? Kan inte Europa med Sverige i spetsen bryta denna psykos?

Låt oss som nation sluta med intagandet av den medicin, som bara gör oss mindre skickade att leva ett starkt och gagnande liv, låt oss skaka av oss den förtvivlan, som de många rådgivarna hålla på att insvepa oss i, och i stället begagna oss av naturens egen läkedom för ekonomiska krämpor — frisk luft genom öppna fönster, nya tag och en fast föresats att trots plågorna slå oss igenom svårigheterna med klokhets och kraft!

Herr talman! Jag ber att få under första punkten yrka bifall till den av herr Björnsson m. fl. vid utskottets utlåtande fogade reservationen, som innebär en snabb och mjuk avveckling av det oriktiga och våldliga system, vars innebörd jag i detta mitt anförande sökt utveckla.

Herr statsrådet von Stockenström: Herr talman! Efter det — jag kanske icke skall säga högstämnda utan snarare högräddande — anförande, som herr Örne nu hållit, må det tillåtas mig att med några ord angiva den bakgrund, mot vilken man från regeringens sida sett föreliggande spörsmål på jordbrukets område och därmed också angiva de skäl, som varit för oss avgörande, då det gällde att i år framlägga proposition rörande spannmålsodlingens stödande.

Herr Örne talade om, att mot ödena skall man resa allt det motstånd, man

*Ang. vissa
åtgärder till
spannmåls-
odlingens
stödande.
(Forts.)*

Ang. vissa
åtgärder till
spannmåls-
odlingens
stödjande.
(Forts.)

kan prestera. Jag skulle vilja säga, att i tider av kris och svårighet ankommer det väl på oss att överväga, vilka åtgärder vi kunna finna tjänliga för att kämpa oss igenom krisen. I det fallet är jag ense med herr Örne, att de åtgärder, som kunna vidtagas, böra tagas sikte på att vi söka komma ut ur krisen. Men vi få fördenskull icke glömma, att vi också ha en uppgift att fylla, då det gäller att bekämpa svårigheterna för dagen och för den närmaste framtiden, så att patienten icke dör. Det kan hända, herr Örne, att medicin och läkarhjälp kan vara till nytta för patienten. Det går icke med alla patienter som det gick med Döbeln vid Jutas, att han kämpade sig igenom sjukdomen. Det är många, som icke göra det, och det kan finnas tillfällen även på det ekonomiska området, där en mer eller mindre tillfällig hjälp kan vara av nöden och vara påkallad, för att patienten skall överhuvud kunna leva och kämpa sig igenom svårigheterna.

Då riksdagen för jämnt ett år sedan behandlade de av den dåvarande regeringen framlagda propositionerna till jordbrukets stödjande, hade ju jordbruket redan då avsevärda svårigheter att bekämpa, svårigheter, som man tydligen kunde utläsa av det prisfall, som inträffat under det senast gångna året. Jag skall ej taga upp tiden med att närmare karakterisera det nuvarande läget, men jag kan icke underlåta att erinra om, att under det år, som gått, sedan riksdagen förra gången behandlade jordbruksfrågorna, har prisfallet blivit än mera accentuerat. Svårigheterna ha blivit ännu större än då. Jag företog mig i går att se efter, hur noteringarna ligga på de viktigaste av jordbrukets produkter just nu och jämföra dessa siffror med vad som angavs i noteringarna för precis ett år sedan, i slutet av maj förra året. Jag fann då, att världsmarknadspriset på spannmål — jag tänker närmast på vete — har sedan den tiden fallit med 30—40 procent. För Manitobavete, marknadens bästa kvalitetsvete, har priset fallit med ungefär 34 procent, och för La Platavete, som i kvalitet står närmare vårt svenska vete, har det fallit med 38 procent. Ser jag vidare på smör, så har prisfallet utgjort mellan 10 och 20 procent. Smörnoteringarna växla ju från ena veckan till den andra, men i stort sett har prisfallet varit av denna storlek. I fråga om fläsk har prisfallet varit 35 procent och i fråga om ägg något mindre, 25 procent. Det är i alla fall ett högst avsevärt prisfall, som inträffat under det sist tilländalupna året.

Då kan man ju fråga sig: vad har detta betytt i realiteten för jordbrukarna? Kanske ha de kunnat sänka produktionskostnaderna, minska sina omkostnader och på det sättet taga igen skadan. Ja, i någon mån har det kanske kunnat ske i fråga om vissa produkter, som jordbrukarna måste anskaffa för sin drift och som fallit i pris. Framför allt ha fodermedel fallit ganska avsevärt i pris. Men om vi se på åtskilliga andra omkostnader, arbetslöner, maskiner, redskap och åtskilliga andra förnödenheter, har knappast något påtagligt prisfall alls inträffat.

Jag vill i det hänseendet också erinra om, att beträffande den odling, som det här nu gäller, nämligen spannmålsodlingen, har man nog svårare än inom andra grenar av jordbruket att kunna hastigt bringa ned produktionskostnaderna. En ganska avsevärd del av produktionskostnaderna för spannmål — jag tänker närmast på brödsäd — utgöres av arbetskostnader. Det är vidare en produktion, som tager ganska lång tid; det förflyter minst ett år och ofta kanske inemot två år efter sådden, innan den nya skörden blir realiserad. Inte heller kunna jordbrukarna, då det gäller spannmålsodling, draga den fördel av hastigt fallande priser, som man kan göra inom t. ex. fläskproduktionen, vilken har mycket kortare förlopp och där alltså ett prisfall på fodermedel kan utnyttjas av lantmännen inom en relativt kort tid.

Det brukar nu ibland sägas, att om en näring inte bär sig utan arbetar med svårigheter, bör man försöka lägga om eller lägga ned den. Men kunna jord-

brukarna göra det? De kunna först och främst inte lägga ned hela hanteringen, men det kan dock en industri i viss mån göra för någon tid. En industri kan inställa driften; produktionsmedlen behöva icke taga någon nämnvärd skada av, att de stå stilla någon tid, och ofta nog sörjer då det allmänna för den inom industrien sysselsatta arbetskraften. Jordbruket kan inte ligga stilla, det kallas för vanhävd, och dithän får det inte gå. Nu vill jag härmed inte ha sagt, att icke jordbrukarna böra vinnlagga sig om att vidtaga alla de åtgärder för driftens förbättrande och förbilligande, som överhuvud taget kunna tänkas, och de omläggningar som äro möjliga. Jag vill bara i förbigående peka på några åtgärder, som jag tror kunna innebära förbättringar i rent driftsekoniskt hänseende. Jag vill härvidlag erinra om vad den moderna beteskulturen innebär. Jag tror, att det kan visa sig möjligt att genom rationell betesdrift nedbringa produktionskostnaderna beträffande boskapsskötseln. Jag vill även erinra om de förbättringar i fråga om tekniken, som kunna erbjudas och som jag tror ännu inte på långt när äro tillräckligt beaktade.

Jag återkommer nu till frågan om spannmålsodlingen. Det är uppenbarligen den gren av jordbruksnäringen, inom vilken det är svårast för lantmännen att hastigt kunna göra en viss omläggning. Där är det svårt att hastigt kunna bringa ned produktionskostnaderna, och när det så inträffar ett så stort och hastigt prisfall som det, som ägt rum under de senaste åren, må det väl ändå sägas inte vara ur vägen, att man även ifrån statsmakternas sida överväger, om inte något bör göras för att lindra svårigheterna.

Jag vill än en gång erinra om prisfallet på vete. År 1929 på hösten kostade Manitobavete, förtullat i Sverige, omkring 26 öre per kilogram. I maj månad 1930, således vid denna tid på året, kostade Manitobavete inte fullt 22 öre. Det hade inträffat ett prisfall på 4 öre från hösten, september—oktober månader, fram till maj månad, och se vi på prisläget just nu för Manitobavete, finna vi, att det för dagen är noterat endast i 14.45 öre. Det har alltså varit ett prisfall på ungefär $1\frac{1}{2}$ års tid från 26 öre till 14.45 öre. Det pris, som Manitobavete nu noteras i, utgör allenast 57 procent av det pris, som gällde på hösten år 1929. Skulle nu detta världsmarknadspris vara normerande helt och hållet för priset på svensk spannmål, få vi ändå erkänna, att det skulle innebära ett alldeles ruinerande prisfall för denna odling. Man kan inte tänka sig, att jordbrukarna skola kunna hålla på med att producera och sälja spannmål till så låga priser med i det allra närmaste oförändrade produktionskostnader.

Jag behöver inte här närmare redogöra för de åtgärder, som vidtoges genom beslut av förra årets riksdag — inmalningsbestämmelserna och vad därmed sammanhänger — och jag behöver inte närmare gå in på de kompletterande åtgärder, som vidtagits av regeringen. Jag behöver inte nu erinra härom, då ju dessa förhållanden torde vara tämligen väl bekanta och då för övrigt riksdagen har haft tillfälle att en gång förut i år debattera hithörande frågor. Jag vill emellertid endast framhålla, att det förefaller dock, som om läget nu vore ingalunda bättre utan sämre, än det var förra sommaren.

Det upptogs förhandlingar inför spannmålsnämnden i medio av mars månad, och vad man särskilt ville undersöka var, om en förlängning av den tidigare gällande prisförbindelsen kunde äga rum. Det visade sig emellertid av vissa skäl, att en förlängning av hittills gällande prisåtaganden inte kunde ske. Man hade ifrån kvarnrepresentanternas sida en hel del betänkligheter; man ansåg särskilt svårigheten ligga däri, att man inte kunde få med alla kvarnar i ett sådant avtal, och det yppade sig också betänkligheter inför möjligheten att kunna få på ett fullt effektivt och tillfredsställande sätt kontrollera en sådan förbindelses efterlevnad.

Då man alltså fann, att på frivillig väg det inte kunde åvägbringas ett förnyat åtagande, så gällde det ifrån spannmålsnämndens sida att undersöka,

*Ang. vissa
åtgärder till
spannmåls-
odlingens
stödjande.
(Forts.)*

Ang. vissa
åtgärder till
spannmåls-
odlingens
stödjande.
(Forts.)

vilka andra åtgärder som kunde tänkas ifrågakomma. Vad man närmast tog sikte på var att finna en anordning, som, för det första, garanterade, att lantmännen blevo av med kvarvarande lager av 1930 års skörd och att detta kunde ske till de priser, som kvarnförbindelsen innehöll. För det andra ville man undersöka, hur man skulle kunna ställa beträffande 1931 års skörd, så att detta års skörd skulle vinna full avsättning och att det kunde ske till priser, som kunde vara åtminstone något så när tillfredsställande. Under normala förhållanden brukar det vara så, att kvarnarna bruka vilja ligga inne med en hel del gammal, torr säd, då det nya konsumtionsåret börjar. De vilja ha en del gammal säd för att kunna blanda med den nya, som då ännu inte, i början av hösten, är så förmalningsduglig. Emellertid har man kunnat förutse, att kvarnarna i sommar och i början av hösten skola komma att visa sig ganska återhållsamma i fråga om sina inköp. Den hittills gällande kvarnförbindelsen utlöper den sista augusti, och då man kunde förvänta, att i början av hösten ett prisfall skulle inträda, sedan kvarnförbindelsen upphört, kunde man av den anledning förstå, att kvarnarna icke voro hängade att ligga med några större lager av gammal säd, inköpt till högre pris.

Efter ingående förhandlingar och efter att ha provat olika vägar framkom då till sist ett förslag, som sedermera blev närmare utformat och som nu förelagts riksdagen för godkännande i den kungl. propositionen. Jag tror inte, att jag här behöver närmare gå in på att redogöra för förslaget innehåll.

Det har uttalats ifrån vissa håll, att förslaget är så invecklat, att man har svårt att komma till rätta med det. Det har till och med sagts, jag tror i denna kammare, att det var fullkomligt vidunderligt. Jag får ändå fråga, om man inte nu i alla fall vid närmare undersökning har funnit, att förslaget inte är så förfärligt konstigt. Jag medger, att det är ganska noggrant utformat. En förening bildas, och föreningens stadgar äro ganska utförligt utarbetade, men det är väl det vanliga, då det gäller ekonomiska föreningar, att man måste ha ganska noggrant utformade stadgar. Vidare är förslag uppgjort till kontrakt mellan staten och den svenska spannmålsföreningen, och även detta kontrakt är ganska utförligt och detaljerat. Jag skulle emellertid tro, att det är nödvändigt, då ett kontrakt av denna innebörd skall ingås, att en ganska noggrann utformning även där måste äga rum. Jag kan inte heller tänka mig, om detta förslag blir genomfört, att den stora allmänheten, konsumenterna, skola därav på något sätt komma att trakasseras eller besväras.

Herr Örne talade här om det ekonomiska livets byråkratisering, och han ansåg, att detta förslag skulle vara inledningen till hela det ekonomiska livets byråkratisering. Jag vill emellertid då fråga: Är det någon, som har haft några obehag av den art, som herr Örne syftade på, av det hittills gällande systemet, inmalningstvänget och den prisförbindelse, som kvarnarna åtog sig förra året? Jag bortser härvid ifrån den prisreglerande inverkan, som skett, men i övrigt vet jag inte, vem som skulle ha rönt något obehag av dessa åtgärders genomförande.

Det har talats om, att förslaget skulle innebära ett återupplivande av kris-tidens kommissionsväsende och dylikt, men inte kan man väl påstå, att bildandet av denna spannmålsförening skall innebära något dylikt.

Det har också anmärkts emot förslaget, att det skulle innebära ett monopol. Jag medger, att så tillvida innebär det ett monopol, att importen av spannmål och mjöl skall regleras och omhänderhavas av denna förening, men det är inte staten själv, som kommer att driva rörelsen.

Vidare vill jag erinra om, att monopolet står öppet för vilken handelskvarn som helst, om den så vill. Vill man ändå fasthålla vid, att detta är ett monopol, så är det i alla fall ett öppet monopol, då vilken kvarn som helst kan bli medlem av föreningen.

Det har erinrats av herr Örne — jag har sett denna erinran komma fram från annat håll också — att det pristillägg, den gottgörelse, som är avsedd att uttagas på den importerade spannmålen, skulle innebära ett godtyckligt förfarande. Man har sagt, att allmänheten skulle komma att på ett godtyckligt sätt beskattas, och man har vidare gjort erinringar emot, att spannmålsföreningens styrelse skulle få rätt att bestämma detta pristillägg på den importerade spannmålen, som ju hela systemet är byggt på. För att möjliggöra för spannmålsföreningen att för viss tid av året, närmare bestämt under sommaren, uppköpa svensk spannmål till visst pris och för att täcka de förluster, som kunna uppstå på dessa inköp, skall föreningen ha rätt att uttaga viss gottgörelse på den importerade spannmålen. Men något godtycke kan inte komma i fråga. Här är det den svenska spannmålen, som skall uppköpas, och priset på den är, vad det gäller 1930 års skörd, redan bestämd, och vad det gäller den kvarvarande spannmålen av 1931 års skörd, som alltså kommer att uppköpas under år 1932, skall också priset nu i förväg bestämmas. Det gäller då endast, att föreningen skall täcka sina förluster på den uppköpta svenska spannmålen genom att taga upp en gottgörelse, ett pristillägg på den utländska spannmål, som importeras. Man kan säga, att det är ett slags utjämningsförfarande, som här kommer att äga rum. Jag vill också erinra om, att de ledamöter i den ifrågavarande föreningens styrelse, som skola utses av staten, nämligen ordföranden och två andra ledamöter, skola ha rätt att upp till en viss gräns fixera denna gottgörelses storlek, och endast om sex ledamöter av föreningens styrelse äro ense och Kungl. Maj:t därtill lämnat sitt medgivande, kan denna gottgörelse få överstiga denna gräns. Det förefaller mig därför, som om man ändå i detta fall hade rest så starka garantier emot godtyckligt förfarande, som gärna kan vara möjligt — låt vara att man inte exakt nu kan ange, hur stor gottgörelsen kan komma att bli vid olika tidpunkter.

Det har vidare gjorts den invändningen emot förslaget, att det kanske kommer att leda till rätt stora ekonomiska förpliktelser för staten och att staten kommer att vid avvecklandet få vidkännas stora kostnader. Jag vill då först säga, att i fråga om själva utöväandet av denna verksamhet skall staten inte bestrida några kostnader alls. Verksamheten är lagd så, att den skall bära sig själv; den är avsedd att utövas så, att varken vinst eller förlust skall uppstå. Man menar nu, att risker för staten skulle uppstå vid slutet av år 1932, då rörelsen skall avvecklas och föreningen upphöra. Förutsättningen för att en sådan risk skulle föreligga, skulle väl vara den, att 1931 års skörd blev alldeles osedvanligt stor, så att man under sommaren 1932 hade kvarliggande stora lager av 1931 års skörd, som det gällde för föreningen att uppköpa och som föreningen på hösten 1932 skulle komma att förlora på vid försäljning. Jag vill först erinra om, att 1930 års skörd var osedvanligt stor, sannolikt en av de allra största skördar av råg och vete, som vi någonsin haft, men även denna stora skörd torde i det närmaste gå åt. Det är möjligt, att vissa partier råg och kanske även vete kunna komma att finnas kvar i höst, men i stort sett kan man nog utgå ifrån, att även den mycket stora skörd, som vi haft år 1930, kommer att gå åt under det löpande konsumtionsåret. I varje fall tror jag inte, att det kommer att finnas kvar större mängder av 1930 års skörd, då det nya konsumtionsåret börjar, än vad som normalt brukar finnas kvar vid ett nytt konsumtionsårs ingång. Menar man alltså, att 1931 års skörd skulle bli än större, skulle möjligtvis någon risk föreligga. Nu är det emellertid knappast vanligt, att två så stora skördar följa på varandra, och många tecken tyckas för övrigt tyda på, att innevarande års skörd inte blir så stor som förra årets.

Vidare har det i fråga om förslaget gjorts erinringar i fråga om dess effektivitet från olika håll. Å ena sidan har man sagt, att detta förslag inte ger

*Ang. vissa
åtgärder till
spannmåls-
odlingens
stödjande.
(Forts.)*

Ang. vissa
åtgärder till
spannmåls-
odlingens
stödjande.
(Forts.)

tillräckligt, inte blir nog effektivt, och att man icke tillräckligt beaktat odlarnas intressen. Å andra sidan säger man, att detta system kommer att leda till, att spannmålsodlingen kommer att utvidgas, att veteodlingen framför allt kommer att öka och att överhuvud taget brödsädesodlingen kommer att bli så stor, att vi få större skörd av brödsäd, än vi själva behöva. Jag vill säga, att båda dessa synpunkter naturligtvis icke kunna vara riktiga, då man å ena sidan hävdar, att detta förslag ger för litet och å andra sidan säger, att det är så effektivt och blir till sina verkningar sådant, att en ökning kommer att ske av spannmålsodlingen. Båda dessa uppfattningar kunna som sagt icke vara riktiga, kanske äro båda felaktiga och sanningen ligger mitt emellan.

I fråga om brödsädesodlingens areal vill jag erinra om, att den areal, som vi för närvarande använda till brödsädesodling, ingalunda är större, än den var före kriget. Åren närmast före kriget, 1913 och 1914, och de närmaste åren därefter utgjorde den areal, på vilken råg och vete odlades, något över 500,000 hektar. Så t. ex. utgjorde denna areal år 1914 508,000 hektar. Vid 1927 års jordbruksräkning var arealen 499,000 hektar, alltså något mindre, och efter den inventering, som ägt rum i år, beräknas det, att arealen för år 1931 skulle utgöra 497,000 hektar, sammanlagt råg och vete. Alltså visar detta på en lägre arealsiffra än siffran för åren närmast före kriget. Nu är det sannolikt, på grund av att en del höstsäd gått ut i vinter, att arealen blir något mindre än inventeringssiffran i februari i år gav vid handen. Men då kanske man invänder: hur ställer det sig ett kommande år? Kanske ökas arealen då? Det är tänkbart, att en ökning kommer att ske, men jag vill framhålla, att vi kunna inte utsträcka odlingen av höstsäd hur långt som helst av rent tekniska skäl. Där man har fyrskiltsbruk, kunna vi inte gärna lägga odlingen så, att vi ha två skift med brödsäd.

Det har i allmänhet hämnat sig, då man vidtagit sådana åtgärder. Man har nämligen fått skadeinsekter och växtsjukdomar. Jorden »täl» inte att bära brödsäd i allt för stor utsträckning. Jag tror sålunda inte, att faran för någon mera hastig omläggning till ökad brödsädesodling är för handen. En förskjutning har skett från rågodling till veteodling, närmast beroende på, att veteodlingen visat sig vara mera lukrativ. Jag tror inte, att det är önskvärt, att denna förskjutning får gå alltför långt. Jag tror inte det är önskvärt att bringa ned vår rågareal och utöka veteodlingen alltför mycket, utan en viss jämvikt i det hänseendet bör måhända inträda.

Jag kanske skall säga några ord om prisläget beträffande mjöl och bröd. Det har från vissa håll gjorts gällande, att de åtgärder, som här äro avsedda att vidtagas för spannmålsodlingens stödjande, skulle komma att leda till högre pris på mjöl och bröd. Det är klart, att om man genom statliga åtgärder åvägbringa högre pris på brödsäd, än priset eljest skulle bli, detta avspeglas även på mjöl- och brödprisen, men jag vill dock påpeka, att under hela år 1930 och även nu år 1931 ha såväl mjöl- som brödprisen varit stadda i oavbrutet sjunkande. Av den utredning, som härom förefinnes i den kungl. propositionen, framgår, att i februari månad i år, den sista tidpunkt, för vilken jag har några exakta siffror tillgängliga, låg mjölpriset på en nivå, som för olika sorter varierade mellan 109 och 130 procent av motsvarande pris år 1913 — alltså en ökning av mellan 9 och 30 procent av 1913 års priser. Vad brödpriserna angår, lågo de ganska mycket högre. De lågo för olika sorter av bröd mellan 156 och 189 procent av 1913 års pris, men även brödprisen ha dock under 1930 och 1931 varit stadda i oavbrutet sjunkande. Att emellertid brödprisen icke procentuellt sett kommit ned till samma nivå som mjölprisen och spannmålsprisen, det rå i varje fall icke jordbrukarna för.

Det brukar nu anges från vissa håll, att det system, som man inaugurerat genom de förra året vidtagna åtgärderna och det förslag, som nu föreligger,

visserligen medför en del fördelar för jordbrukarna och en förbättring av prisläget på spannmålen, men, förmenar man, tullar skulle dock ge stabilare pris och en säkrare prisgaranti. Jag vill i det hänseendet erinra om, att det visat sig, att tullarna sällan bli fullt effektiva. I regel ha spannmålstullarna icke varit effektiva till mer än ungefär 60 å 70 procent av sitt värde. Jag vill också erinra om, att i de länder, där man vidtagit tullförhöjningar på spannmål, har man fått lov att justera dessa förhöjningar och reglera dem undan för undan. Vi ha härutinnan ett mycket typiskt exempel i Tyskland. Vi hade där tidigare en vetetull å 6 mark, men den har undan för undan ökats, först till 10, så 15, så 20 och nu senast i vinter har vetetullen varit uppe i 25 mark. Nu har man emellertid vänt; man fann att det gick för långt, att brödsprisen blevo abnormt höga, och satte ned tullen, så att den för närvarande utgör 20 mark. Jag vill också erinra om, att vid förra årets riksdag väcktes förslag, att tullen hos oss skulle sättas till 6 kronor, medan i år har väckts förslag om 8 kronor, och jag har hört en och annan, som tyckt, att man skulle ha gått ännu längre.

Jag har med detta endast velat ange, att någon stabilitet genom tullförhöjningar kan man knappast ernå. Ett tullsystem innebär, såvitt jag kan finna, snarare någonting ganska stelt. Tullarna utgå oberoende av, vilket pris som gäller på världsmarknaden och alltså vilken nivå, som spannmålspriset överhuvud taget når. Tullarna skulle under alla förhållanden komma att läggas ovanpå. Skulle världsmarknadspriset falla ytterligare, kanske man en vacker dag säger, att tullen icke längre räcker. Skulle priset komma att stiga — ingen människa kan säga, att så skall ske, men det är tänkbart i alla fall — kanske tullen visar sig vara högre, än man egentligen anser vara nödvändigt.

Jag har därför svårt att förstå, vad man menar, då man säger, att vi skulle få stabilare priser och en säkrare prisgaranti genom en tullhöjning. Det förefaller mig ändå, som om ett system, där man fixerar ett visst pris — i detta fall är det avsett att gälla i fråga om de mängder spannmål, som uppköpas nästa sommar — skulle innebära en högre grad av säkerhet och garanti för lantmännen.

Nu brukar också framställas den erinran mot det här föreslagna systemet, att prisbildningen på hösten skulle komma att bli fri, och att systemet alltså under höstmånaderna icke skulle komma att ge det stöd för jordbruket, som kan anses vara påkallat. Jag medger, att därigenom, att de fixerade priserna endast skulle gälla den spannmål, som uppköpes under sommaren 1932, blir prisbildningen fri under hösten och vintern. Men man har givetvis tänkt sig, att därigenom, att ett visst pris vore fixerat att gälla under sommaren 1932, skulle redan detta verka i viss mån stödjande och reglerande på prisen även under den tidigare delen av konsumtionsåret. Jag föreställer mig, att det närmast bör ankomma på producenterna själva, lantmännen, att söka ordna sin avsättning på bästa och rationellaste sätt. Det förefaller mig, när jordbrukarna ha garanti för att spannmålen går åt — inmalningsbestämmelserna komma även i fortsättningen att gälla — när de vidare ha garanti för, att den spannmål, som finns kvar, när man kommer fram till juni månad, vinner avsättning till vissa i förväg bestämda och fixerade priser, som om redan detta borde innebära en stimulans för lantmännen att själva vidtaga åtgärder för avsättningsens bästa ordnande. Man får hoppas, att från lantmännens sida göres allt, som göras kan, för att genom egna föreningar, genom centralföreningar eller genom andra förmedlingsorganisationer reglera utbuden och se till, att dessa bli i möjligaste mån jämna. Jag tror sålunda, att om detta förslag skulle komma att bli genomfört, även en viss motprestation från lantmännens sida kan påkallas. Om lantmännen i det hänseendet bemöda sig att bygga upp starka och välskötta organisationer är jag övertygad om, att detta skulle bli av bestående värde även för framtiden.

Ang. vissa åtgärder till spannmålsodlingens stödjande.
(Forts.)

*Ang. vissa
åtgärder till
spannmåls-
odlingens
stödjande.
(Forts.)*

Herr Örne riktade sig i sitt anförande bland annat emot, att utskottet föreslagit en skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning om spannmålsmonopol och även om statligt garanterade pris. Jag har nu inte anledning att för egen del taga åt mig alla de starka ord, som herr Örne fällde i detta hänseende. De föreföllo mig närmast vara riktade mot herr Örnes egna partivänner, ty om man kastar en blick i utskottsutlåtandet, finner man, att i fråga om denna monopolutredning föreligga reservationer från såväl representanter för högern som från de frisinnades sida, men däremot är det ingen reservant från herr Örnes eget parti. Herr Örnes samtliga partivänner inom utskottet ha varit med om att begära utredning om statsmonopol och om garanterade fasta priser. Jag har följaktligen ingen anledning att i det hänseendet bemöta herr Örne, då hans kritik i den punkten torde vara riktad åt annat håll.

Jag är övertygad om, att det förslag, som här föreligger och som man på vissa håll försökt utmåla som något ganska häpnadsväckande och farligt, i realiteten skall visa sig vara ofarligt och oskadligt och att dess verkningar icke skola på något oskäligt sätt betunga konsumenterna eller den stora allmänheten. Jag tror också, att förslaget bör kunna för spannmålsodlingen bli till ett stöd under ett kritiskt läge. Jag vill också därvid uttala den förhoppningen, att ifrån lantmännens sida, oavsett politiska åsikter och ståndpunkter i övrigt, göres det bästa möjliga, för att förslaget skall kunna leda till åsyftat resultat i praktiken.

Det förefaller mig, som om det skulle vara en styrka för vårt land att kunna i så stor omfattning som skett producera brödsäd för vårt eget behov. Det borde därför också kunna anses vara ett allmänt intresse att se till, att brödsädesodlingen får arbeta under något så när drägliga förhållanden. Jag vill till sist uttala den förhoppningen, att detta förslag, om det nu vinner riksdagens bifall, skall visa sig leda till åsyftat resultat. I varje fall bör man, synes det mig, dröja med att fälla en förkastelsedom över detsamma, tills man fått se, hur det kommer att verka i praktiken.

Under detta anförande hade herr talmannen infunnit sig och övertagit ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr Nilsson, Johan, i Kristianstad: Herr talman! Det föreliggande utskottsbetänkandet innebär ju en konstruktion, hur man på lämpligaste sätt i dessa kritiska tider skall hjälpa jordbruket, enkannerligen den för vårt land synnerligen viktiga odlingen av spannmål och då särskilt brödsäd. Själva sakfrågan gäller emellertid helt och hållet jordbrukets och brödsädesodlingens stödjande. De olika alternativ, som man kan reflektera på, om man i nuvarande läge vill åstadkomma något, som verkligen kan bringa ett stöd, är antingen Kungl. Maj:ts förslag eller det förslag, som innefattas i den av mig m. fl. avgivna reservationen. Givet är, att då jag icke kunnat stödja Kungl. Maj:ts förslag, borde jag här nu kritisera detsamma. Detta har emellertid gjorts så högtidligt av herr Örne, att jag icke skall upptaga tiden något nämnvärt med den saken.

Herr Örne skildrade i synnerligen drastiska ordalag det ekonomiska läget och uppdrog alla möjliga mer eller mindre kritiska jämförelser. Herr Örne vill förmodligen med detta sitt anförande ännu en gång under den snart tillämdalupna riksdagen manifesteras sina internationella ståndpunkter på handelspolitikens område. Men något råd till den jordbrukande befolkningen, som kan tagas till intäkt för, hur den skall bete sig i det nuvarande läget, framkom icke. Herr Örne rekommenderade nya kraftiga och friska tag, och detta är givetvis en värdefull anvisning. Men hur är läget? Om man är än så energisk och än så full av kraft, går det inte att strida mot onatur-

liga åtgärder och orimlig konkurrens från olika världsdelar. Herr Örne's recept måste utmyнна i, att de nuvarande jordvärdena så gott som förintas och levnadsstandarden sjunker ned till en nivå, som är att jämföra med de länders, där produktionen kan fortgå till de nuvarande onaturligt låga prisen.

Om man skall jämföra de nuvarande prisen med dem, som vi under vår tid upplevat, får man gå tillbaka till början av 1890-talet. Vi befinna oss nu ungefärligen på den prisnivå, som då rådde beträffande vår spannmål och prisen på våra jordbruksprodukter i allmänhet. Men om man jämför utgifterna för jordbruket nu med de utgifter vi hade då, exempelvis arbetslönerna, borde det för var och en, som tar del av dessa, ligga alldeles klart, att det inte kan vara möjligt att få debet och kredit att balansera på samma sätt nu som då.

Jag erinrar mig en av mina första upplevelser i ungdomens år, då jag vid 18 eller 19 års ålder fick min första kondition i Uppland. Jag kom dit upp i augusti månad, när skörden pågick, och skulle övertaga ledningen av en rätt stor egendom. Prisen voro då ungefär de nuvarande på såväl brödsäd som annan spannmål, men avlöningarna på den tiden för det mycket tråget arbetande folket — man arbetade sina 11 timmar i dagsverken om dagen — var 60 öre per dag för kvinnliga på egen kost och för manliga 75 öre, med en höjning till en krona under de allra brådeste höstdagarna, likaså på egen kost. Det är tydligt, att med de utgifter för arbetskostnaderna, som man då hade, var det möjligt att kunna hålla ekonomin någorlunda flytande. Men med de utgifter vi för närvarande ha finns det absolut ingen möjlighet vid något jordbruk att få det hela att balansera någorlunda jämnt.

Herr Örne lägger internationella synpunkter på våra näringars bedrivande och anser, att handeln bör utjämnas de olika länderna emellan. Ja, det vore ju bra, om herr Örne kunde framskapa några garantier för framtiden i denna riktning. Men var har herr Örne dessa? Vi ha alldeles för fårska erfarenheter av utlandets spannmålsbodars tillgångar under kritiska tider för att helt kunna lita till dessa.

Vi måste upprätthålla vår brödsädesproduktion, det anser jag vara en fullkomligt självfallen sak, och därom borde ingen strid kunna råda. Men jag förstår, att i en sådan kritisk tid som den nuvarande kan man överlägga och ha delade meningar om medlen och sättet att stödja denna för vårt land oundgängliga näring. Kungl. Maj:ts förslag innebär ju ett beträdande av nya vägar. Vi ha visserligen prövat dem åtskilligt under det nu gångna året, men de ha dock befunnits tämligen osäkra. Det kan ju inte förnekas, att även om prisnivån för brödsäd kan komma upp till ungefär den nivå, som det föreliggande tullförslaget skulle kunna medföra, så är det ofrånkomligt, att det medför ett intrång i den fria näringen och den fria handeln och att det medför en hel del kontroll, som givetvis är onödig, om man vill stå kvar på den väg, som vi hittills ha följt. De tullar, varom förslag framlagts i motioner och i den av mig m. fl. avgivna reservationen, kunna ju anses höga, om man tar dem i och för sig. Men om man ser dem ifrån den oerhört viktiga synpunkten, att de skola lyfta upp priset på vår spannmål till en nivå, som är rimlig med hänsyn till produktionskostnaderna, torde ingen kunna påstå att de äro för höga.

Herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet gjorde den erinran, att det förekommit olika tullförslag det föregående året och det innevarande. Detta är ju riktigt. Men vi ha också haft synnerligen kraftiga fluktuationer på världsmarknaden, och det måste betraktas som en naturlig följd av dessa, att det i år framlagda förslaget i någon mån avviker från det förslag, som förelåg vid föregående riksdag.

*Ang. vissa
åtgärder till
spannmåls-
odlingens
stödjande.
(Forts.)*

Ang. vissa
åtgärder till
spannmåls-
odlingens
stödjande.

(Forts.)

För min del måste jag under punkt 1 rekommendera det förslag, som innefattas i den reservation, som jag tidigare har åberopat, och jag anhåller, herr talman, att få yrka avslag på utskottets förslag under punkt 1 och bifall till den av mig m. fl. avgivna reservationen.

Häri instämde herrar *Jönsson* och *von Geijer*.

Herr **Forssell**: Herr talman! Även om vi icke jordbrukare här i landet äro besjälade av den allvarligaste önskan att bistå jordbruket under nuvarande kritiska förhållanden, kan man dock icke undgå att i nuvarande situation göra vissa reflexioner. Först och främst stöter man ju givetvis på den gamla invändningen, att det alltid är några, som måste betala. Och vem skall betala i dessa tider, när de industriidkande delarna av befolkningen också äro mycket hårt trängda? Jag erinrar om vår trävaruindustri och om vår malmindustri, våra kanske mest produktiva näringskällor, som för närvarande äro ytterst hårt pressade. Det är den ena sidan av denna sak.

Den andra sidan av saken kan innefattas i en fråga: Kunna vi verkligen göra någonting på allvar för jordbruket? Vi kunna naturligtvis visa vår goda vilja på det ena eller andra sättet genom att bevilja medel och vidtaga åtgärder, som medföra utgifter på ett eller annat tiotal miljoner kronor. Men har detta verkligen någon påtaglig effekt, när man talar om jordbruket i dess helhet? Jag erinrar om, att jordbrukets skörd taxeras upp till ungefär en miljard kronor. Om vi nu hålla oss till de åtgärder, som ligga bakom dagens förslag, och vi antaga att de pris, som komma att uppnås, om utskottets förslag går igenom, i någon mån stå i överensstämmelse med högerns tullförslag, så skulle det här vara fråga om cirka 4 kronor per deciton spannmål, som vi skulle tillförsäkra jordbrukarna utöver vad de annars kunna få. Detta betyder sålunda ungefärligen 20 miljoner kronor på de cirka 500,000 ton, som enligt utskottets utlåtande skulle gå i handeln. 20 miljoner kronor till stöd sålunda åt en näring, som har en omsättning på cirka en miljard! Det skall väl ingen kunna tro, att om en näring befinner sig i någon allvarlig nöd, en variation på 20 miljoner kronor i en så oerhörd summa kan göra något väsentligt till eller från. Ett regnväder på en olämplig dag på sommaren betyder mycket mera, och likaså en vacker dag på lämplig tid. Det finnes således en marginal beträffande jordbrukets produktion, som går uppåt och nedåt vår bön förutan, på mycket mer än dessa 20 miljoner kronor.

Såvitt jag kan se, är sålunda den åtgärd, som här föreslås antagen, icke av någon så väsentlig betydelse för jordbruket, som från så gott som alla håll gjorts gällande. Den kan ju vara av någon större betydelse för vissa större egendomar, men därvidlag ha vi dock kommit in på förhållanden, som i någon mån stå i överensstämmelse med industriens förhållanden.

Jag skulle gärna vilja vara med på de linjer, som redan antytts av en föregående ärad talare, när han påpekade, att det finns vissa vanhävdslagar, som hindra jordbrukarna att inrätta sig på rationellaste sätt under kristider. Jag skulle gärna under nuvarande situation vilja vara med om att slopa dem och säga åt jordbrukarna: Var så vänliga och sköt er på bästa och klokaste sätt! Vi lägga inga hinder i vägen, om ni finna det med ert ekonomiska intresse förenligt att lägga ner rörelsen helt och hållet eller i viss omfattning.

Jag kan inte undgå att jämföra de åtgärder, som nu föreslås för spannmålsodlingens stödjande, med de åtgärder, som samtidigt äro före, när det är fråga om ett jordbruksintresse, som förefaller mig vara mycket bredare än spannmålsodlingen, nämligen smör- och mjölkproduktionen. Beträffande den lägger man genom åtgärder i samband med exportmagasin för smöret i

hamnstäderna på en utgift, således en exporttull, på ungefär ett kvarts öre per kilogram. Vad betyder det? Jo, det betyder, att prisnivån kommer att influeras av detta, ty det är exporten, som bestämmer prisnivån, och så snart man har export, komma även de inhemska prisen att bestämmas av denna. Och ett kvarts öre per kilogram på smöret betyder per år 400,000 kronor för jordbrukarna, som de således totaliter förlora. Det förefaller mig vara rätt underligt, att man skall på det sättet, visserligen med en relativt liten summa och alltså i rätt liten omfattning; i alla fall arbeta i den riktningen, att man om också inte stjälper, så i varje fall försvårar läget för jordbrukarna på dessa områden, medan man offrar stora summor på andra områden, som icke träffa jordbrukets breda drift.

En annan sak, som jag för min del är alldeles övertygad om, är att även om vi vidtaga sådana åtgärder, som här föreslås, komma i alla fall de smärre jordbrukarna icke att kunna ordna det så, att de få de pris, som äro avsedda för spannmålen. Jag hade 1929 tillfälle att taga reda på, vad några smärre jordbrukare här i Stockholms närhet verkligen fingo för sin spannmål vid kvarnarna, då priset här i Sverige för svensk spannmål var cirka 18 kronor. Jag kan ju nämna, att min sagesman var mycket sakkunnig på området, ehuru han icke själv var med i affären, som gällde några av hans grannar. Dessa fingo då för fullgott svenskt vete av kvarnarna 9 kronor. Det är den situation, som i alla fall många smärre spannmålsodlare alltså komma att stå i; de få inte alls de priser, som äro bestämda, utan de få väsentligt mycket mindre. Åtgärden förefaller mig således i och för sig vara högst diskutabel, och i varje fall berör den en mycket liten del av jordbrukets intressen.

Om man så ser saken på längre sikt, skola vi komma ihåg, att jordbrukarna dock utgöra 60 procent av hela det svenska folket. Man kan inte begära på längden, att de återstående 40 procenten skola effektivt kunna bidra till att hålla uppe prisnivån i vad det gäller de övriga 60 procenten. Det går helt enkelt inte på grund av en ren naturnödvändighet. Man må ha hur gott hjärta som helst, så måste man se sanningen i ögonen förr eller senare, och då måste man inse, att det hela bör läggas på den bogen, att jordbruket bär sig.

Här talas visserligen om prisnivåns upprätthållande, och man väntar på det ena och det andra hållet, att den skall stabiliseras o. s. v. Men vi ha dock pris på andra områden, som äro likadana. Det kommer naturligtvis att inträffa detsamma för jordbruket som exempelvis på järnhandels områden — järnet får man nu billigare än 1913 — och det är beroende på alla framsteg och tekniska arrangemang med rasförädlingar inom de olika spannmålssorterna och sådant, som med nödvändighet framtvinga, att det blir en definitiv prisnedsättning. Detta kan ingen människa på allvar ingripa emot i längden.

Till sist har här framförts projekt om övergång till ett system att genom avspärning på ett eller annat sätt åstadkomma ett slutet folkhushåll, varigenom man skulle vinna, att jordbruket relativt fick det bättre. Men är det någon som tror, att vi genom ett slutet folkhushåll skulle på det hela taget här i landet få det bättre, än om vi kämpa efter de linjerna, att vi skola bestå i konkurrensen med andra folk? Jag är för min del alldeles övertygad om, att spåren från kristiden med sin folkhushållningskommission och allt annat är det mest övertygande exemplet på, att det helt enkelt är ogörligt att gå på avspärningslinjen.

Det förefaller mig därför, som om det enda man kan göra är att försöka mildra stötarna i övergångarna och försöka göra det hela så mjukt som möjligt, men åtgärderna måste bli relativt svaga, därför att landet i sin helhet befinner sig i en utomordentlig kris. Jag har därför i en motion i detta ämne, som jag har undertecknat, framkommit med vissa förslag, som närmast syfta därhän, att om det blir en fortgående kris inom jordbruket, som skärpes i så

*Ang. vissa
åtgärder till
spannmåls-
odlingens
stödjande.
(Forts.)*

Ang. vissa
åtgärder till
spannmåls-
odlingens
stödjande.
(Forts.)

hög grad, att de ekonomiska förhållandena på landsbygden komma att innebära ett hot om en katastrof, motsvarande den som hotade industrien efter kriget. så skulle man i alla fall uppställa vissa reserver för att hindra uppkomsten av en allvarlig bankkris för landet, varvid närmast sparbänkernas insättare skulle skyddas. Därför är i motionen föreslaget, att staten skall ställa till förfogande till att börja med ett belopp av 25 miljoner kronor lånemedel för att på det sättet få en buffert emot den eventuellt fortskridande katastrofen och dess hårda verkningar. Dessutom har det i punkten 1:o i motionen gjorts ett förslag rörande avvecklingen av de nuvarande minimipriserna. I denna punkt kan jag helt och hållet ansluta mig till herr Örnes yrkande. Jag får således, herr talman, dels instämma i herr Örnes yrkande, dels yrka bifall till vad som i min motion har yrkats i punkt 2:o) om att till Kungl. Maj:ts förfogande ställa ett belopp av 25 miljoner kronor lånemedel till bistånd åt jordbruket på sätt som i motionen närmare angives.

I en tredje punkt har även yrkats, att det även skulle företagas utredning rörande jordbrukets skuldsättning. Därom säger utskottet, att en sådan utredning i varje fall kommer att ske. Jag är icke alls övertygad om den saken och har åtminstone icke kunnat i föreliggande handlingar få någon bekräftelse därpå. Jag finner mig därför nödsakad att även i denna tredje punkt yrka bifall till motionen, d. v. s. att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller, att den av jordbruksutredningen på sin tid igångsätta undersökningen rörande jordbrukets skuldsättning omedelbart åter upptages och genomföres.

Herr Reuterskiöld: Herr talman! Då jag för min del kommer att med min röst bidra till ett bifall till utskottets och Kungl. Maj:ts förslag, gör jag det, emedan jag i detta förslag ser ett ingående och ett insläende på den enda ifrågakommande väg för ett tillfälligt stöd åt jordbruket, som enligt min uppfattning kan bli effektiv, nämligen importreglering. Den importreglering, som här föreslagits, är visst icke direkt utan indirekt, och den form, som man har valt för att åstadkomma detta resultat, är enligt min mening den sämsta tänkbara. När jag därför går att på det sättet rösta, har jag emellertid velat också till protokollet få anført, att jag gör det under en enda bestämd förutsättning, nämligen den, att spannmålsnämnden och först och sist regeringen själv så övervaka tillämpningen av de bestämmelser, som nu äro i fråga, att det monopol, som kommer till stånd, i verkligheten kommer att verka som ett statsmonopol och icke som ett kvarnmonopol.

Jag vill alldeles särskilt stryka under, att jag också i denna förutsättning inlägger, att en sådan bestämmelse som den som finnes i t. ex. 6 § — på sid. 3 —, där det heter, att »föreningens verksamhet skall bedrivas på ett lojalt sätt och så att icke enskilt intresse *obehörigen* gynnas», icke måtte komma att tolkas på det sättet, att ordet »obehörigen» hänför sig blott till ett åsidosättande av de *bestämmelser*, som äro givna, och att alltså all den enskilda vinning, som må vara möjlig med tillämpning av dessa bestämmelser, skulle vara behörig, utan jag förutsätter, att regeringen kommer att beakta och behandla saken så, att *ingen* enskild vinning kommer till stånd i annan mån än den är *nödvändig för ändamålets vinnande*.

Med en sådan tolkning kommer man ju närmare till det verkliga statsmonopolet utan vinning för kronan eller enskilda. Ett monopol, som går ut på vinning i vilken form det vara må, synes mig vara omöjligt och är icke heller förenligt med vår grundlag. Ett sådant statsmonopol, om regeringen vill tillämpa bestämmelserna på det sätt jag har antytt, kommer också att i allra högsta grad underlätta den utredning, som utskottet har begärt i anledning av en motion från bondeförbundshåll. Denna motion avser i verkligheten icke något annat än ett statligt *importmonopol*. Utskottet har gått längre, men jag vågar

tro, att om man kommer till en undersökning och utredning, skall man ändå icke kunna komma längre än till ett statligt importmonopol.

Under den nu angivna förutsättningen är det, herr talman, som jag yrkar bifall till utskottets förslag.

*Ang. vissa
åtgärder till
spannmåls-
odlingens
stödjande.
(Forts.)*

Herr Frändén: Herr talman! Då jag representerar en landsända, vars befolkning är hänvisad att i stor utsträckning köpa sitt brödsädesbehov, tillåter jag mig begagna detta tillfälle att yttra några ord.

Jag vill först få konstatera den omsvängning, som ägt rum mellan å ena sidan de frisinnade och bondeförbundarna, och å andra sidan storkvarnsintresset. Endast för några år sedan riktade dessa partier synnerligen starka anmärkningar mot storkvarnsintressenterna, därvid högerpartiet inblandades såsom medskyldig part i storkvarnarnas profitbegär. För min personliga del trodde jag då, att anmärkningarna voro befogade, men efter vad som nu förekommit måste jag säga, att det måtte ha varit de vanliga politiska spekulationerna, som förestavade de nämnda partiernas missnöje.

Vad har nu inträffat, och vad kan det vara för orsak, som legat till grund för en sådan själsförändring hos regeringspartiet och bondeförbundarna? Såvitt jag förstår, kan det väl knappt vara något annat skäl för regeringen än att den snart sagt går in på vad som helst bara den slipper snudda vid en förhöjd tull eller med ett ord ingå på den Lindmanska regeringens tullförslag från förra året. Vad bondeförbundarna beträffar, får man väl antaga, att de i det nu föreliggande förslaget se en möjlighet till att få så mycket betalt för sin spannmål, som deras samvete överhuvud taget tillåter dem att begära. Vidare lär helt säkert det föreliggande föreningsavtalet öppna möjligheter att bilda underavdelningar, som göra det möjligt att åtminstone utan större klander få det politiska spannmålsöverskottet placerat. Den vägen har ju tydligen förut varit något beträdd.

Om regeringen av verklig omtanke om spannmålsodlarna och även om folkets brödsädesbehov ville vara med om en förhöjd tull, skulle man inte behöva slå in på en så tveivelaktig väg som den regeringen här har valt. Regeringen sluppe då också ifrån det rent osympatiska avtalsförslag, som här föreligger mellan storkvarnsintresset och staten. Regeringen kan nog icke säga, att föreningen kommer att gynna konsumenterna, ty regeringsförslaget kommer alldeles säkert att bli dyrare för konsumenterna än vad någonsin det Lindmanska tullförslaget skulle ha blivit. Det är verkligen att beklaga, att de politiska partiförhållandena skola vara sådana som de äro. Nu är det icke saken utan den politiska makten, som varje gång skall omhuldas. Vad jag ofta förundrat mig över är, att jordbrukarna i de olika delarna av landet, som ha den verkligen oskattbara förmånen att få dela de många miljoner, som folket nu offrar, icke kunna enas om på vilket sätt dessa summor skola inkasseras. Det har ju tvistats härom under flera år, och de frisinnade jordbrukarna kunna icke finna sig i att det hittills gällande och prövade tullsystemet för den nu ifrågasatta höjningen skall tagas i bruk, utan alla möjliga andra spekulationsmoment skola inblandas. Jag tycker verkligen, att så länge jordbrukarna sinsemellan tvista om hur hjälpen bör anordnas, borde också riksdagen taga sig en funderrare, huruvida man inte skulle kunna tänka sig möjligheten av att avslå alla framställningar om understöd härvidlag. Vi norrländska högerriksdagsmän ha varit nog lojala och under alla år röstat för förhöjd tull på såväl brödsädesspannmål som socker i tro att vi ha gjort det riktiga, vilken mening jag fortfarande omfattar. Men nu tycker jag verkligen, att vi borde ha all anledning att rösta emot regeringsförslaget. Såvitt jag förstår, är det föreliggande kontraktsförslaget mellan staten och föreningen så avfattat, att man mycket väl

Ang. vissa
åtgärder till
spannmåls-
odlingens
stödjande.
(Forts.)

kan tänka sig ett obehörigt utnyttjande av överenskommelsen från föreningens sida. Reservanterna herrar Johan Nilsson i Kristianstad m. fl., vilka bättre än vi andra äro inne i frågan, framhålla också just denna synpunkt och yttra: »Ehuru frågan synes vara svår att överblicka, förefaller det icke osannolikt, att kvarnindustrien under den av utskottet tillstyrkta anordningen skall kunna bereda sig ekonomiska fördelar, vilka icke skulle kunna komma ifråga om stödaktionen i stället finge formen av tullförhöjningar, där relationen mellan tullsatserna å malen och å omalen spannmål bestämdes efter samma grunder, som för närvarande gälla.» Detta synes mig verkligen vara ett uttalande, som vi alla borde taga vara på. Man kan onekligen ha skäl att ställa en fråga till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet, om han ägnat just detta uttalande nödig hänsyn. Vi som skola köpa vår brödsädesspannmål och därtill betala 3 å 4 öre i frakt per kg., innan den kommer upp till vår ort, kunna med skäl fordra, att alla sådana där spekulationsmoment böra avlägsnas från det beslut, som vi i dag gå att fatta.

Jag kan alltså icke under några förhållanden vara med om regeringsförslaget, och jag ber nu, herr talman, i första hand att få yrka bifall till den av herr Nilsson m. fl. avgivna reservationen.

Herr statsrådet von Stockenström: Jag skall be att omedelbart få säga några ord till herr Frändén. Herr Frändén ville göra gällande, att konsumenterna skulle komma att bli mera betungade, om regeringsförslaget genomfördes, och att det då bleve högre pris på mjöl, än om reservanternas förslag om höjda tullar bleve bifallet. Om det bleve höjda tullar, skulle emellertid den utländska spannmålen komma att fördyras, och i den mån tullen bleve effektiv, skulle då även den inhemska spannmålen fördyras. Följaktligen skulle även mjölpriset med höjda tullar bli högre, än om man icke höjde tullarna utan endast genomförde den av regeringen föreslagna regleringen. Det förefaller mig alltså sannolikt, att en tullförhöjning, i den mån den blir effektiv i fråga om den inhemska spannmålen, leder till högre priser å mjöl än de nu föreslagna åtgärderna.

Herr Björnsson: Herr talman! Jag kommer att instämma i det yrkande, som herr Örne har gjort, men jag gör det icke med lätt hjärta. Jag har klart för mig, att jordbruket i våra dagar har det ytterst bekymmersamt, klämt som det är i den starka prissaxen mellan å ena sidan höga priser på förnödenheterna och å andra sidan låga priser på produkterna. Jag skulle för min del mycket gärna rösta för ett förslag, som ginge ut på att mildra krisens verkningar för jordens brukare. Sådana jordbrukare, som arrendera ut sin gård, har jag däremot inte alls samma förbarmande med; det finnes, såvitt jag kan förstå, icke mera skäl för staten att garantera en jordägare ett konstant värde på hans egendom än det finnes att garantera en aktieägare ett konstant värde på hans aktier. Men för jordens brukare och naturligtvis också för dess ägare, i den mån brukande och ägande sammanfalla på ett hyggligt sätt, har jag verkligen medkänsla i dessa dagar.

Nu är det här fråga om att hjälpa särskilt brödsädesodlarna. Det kan vara skäl att i detta sammanhang framhålla, att brödsädesodlingen ingalunda för vårt jordbruk spelar en så dominerande roll, som man skulle tro, när man hör den entusiasm, med vilken folk ägnar sig åt åtgärder för dess stödjande. Vår brödsädesskörd kan värderas till ungefär 150 miljoner kronor, medan hela resultatet av växtodlingen går till 1 miljard kronor. Brödsädesskörden motsvarar således ungefär 15 procent av skörden i dess helhet. Tänker jag då vidare på att våra jordbrukare ju ha inkomster från flera andra håll, från animalisk produktion, från skogsskötsel o. s. v., så är det uppenbarligen en

rätt liten bråkdel av landets jordbrukare, som överhuvud taget kunna bliva hjälpta med åtgärder, som avse att stödja brödsädesodlingen. Men det må vara hänt. Att man inte kan hjälpa skogsodlarna och animalieproducenterna, bör naturligtvis inte vara något hinder, om man kunde få en antaglig form för hjälpen åt brödsädesodlarna.

Här föreligger nu på grund av det politiska läget naturligtvis egentligen endast ett förslag, som har aktualitet, nämligen regeringsförslaget. Det kommer helt säkert här att gå på samma sätt, som det har gått i utskottet, d. v. s. att högern i slutloppet kommer att stödja regeringsförslaget. Jag skall därför med hänsyn till det föreliggande digra arbetsprogrammet här i kväll endast i förbigående röra vid högerns förslag om tullförhöjningar och för övrigt syssla något litet med regeringens förslag. Vad beträffar de föregående talarernas sätt att behandla detta senare, vill jag då till en början anmärka, att min ärade vän herr Örne tyckes ha bedömt det uteslutande från hednisk manlig moralsynpunkt, under det att å andra sidan herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet tog litet väl lätt på saken. Han ordade vitt och brett om möjligheten till det tekniskt genomföra det och framhöll, att det går lätt och lekande att åstadkomma just den effekt, som man önskar. Jag tror emellertid, att det kan vara skäl att titta också på förslagets ekonomiska verkningar.

Om jag skall vara med om en hjälp åt jordbrukarna, måste jag naturligtvis först och främst fordra, att de som få hjälpen verkligen behöva den samt att den lämnas något så när i proportion till deras behov, och vidare att de som skola betala hjälpen få betala något så när efter sin förmåga. Regeringsförslaget fyller efter min mening icke något av dessa krav. Jag instämmer i mångt och mycket i den kritik, som herr Forssell här har framfört, och anser liksom han, att regeringsförslaget huvudsakligen hjälper de större jordbrukarna, oavsett om de behöva stöd eller icke. Ser man åter efter vem som skall betala denna hjälp, finner man, att det naturligtvis är de barnrika familjernas försörjare, som skola lägga den proportionsvis största skärven till detta nödoffer. T. ex. norrländska skogsbönder, som på grund av priset på de egna produkterna väl behövde hjälp men icke få någon sådan, måste i stället bidraga till att betala denna hjälp åt ofta bättre situerade kolleger. Arbetslösa industriarbetare få också lämna sin icke obetydliga skärv. En sådan hjälp synes mig vara rätt orimligt funtad, och jag kan fördenskull icke rösta för förslaget.

Nu kommer naturligtvis högern att stödja regeringsförslaget. Det kan därför vara av intresse att något belysa dess innebörd från en synpunkt, som högern, om jag får betrakta dess delegation i statsutskottet som representativ för högerns ekonomiska uppfattning, har givit tillkänna i en reservation, då det gällde beredskapsarbetena. Där yttrade högerreservanterna jämte bondeförbundets representanter och någon frisinnad: »Överhuvud måste utskottet dela de betänkligheter, som rätt allmänt anförts mot att genom mer eller mindre framkonstruerade statsarbeten, vid vilka erbjudas 'avtalsenliga' löner, för-rycka den allmänna marknadens anpassning efter en fallande konjunktur.» Jag frågar mig, hur regeringsförslaget går ihop med den principen. Då man vill ha avtalsenliga löner, innebär det ju ingalunda, att staten skall fastställa minimilöner för arbetarna utan det är ju fråga om löner, som framkomma genom marknadsförhandlingar. Man kan visserligen icke göra gällande, att arbetsmarknaden är en fri marknad i ordets fulla mening, utan den är en organiserad sådan, men staten ställer dock icke det kravet, att den ena eller andra gruppen av industriarbetare skall ha en minimilön av viss storlek i relation till andra löner eller varupriser. Det är således en fri marknad åtminstone i den meningen, att staten icke bestämmer priserna.

Hur går det nu ihop med den deklarerade principen, om man ser på den del av varumarknaden, som brödsädesmarknaden representerar, ifall, som jag

*Ang. vissa
åtgärder till
spannmåls-
odlingens
stödjande.
(Forts.)*

*Ang. vissa
åtgärder till
spannmåls-
odlingens
stödjande.
(Forts.)*

förmodar, regeringsförslaget segrar. Jag skall illustrera det med ett enda exempel. Den kvalitet av utländskt vete, som närmast motsvarar vår svenska huvudtyp, Laplatavetet, kostar i dag fritt svensk hamn, utan tull förstås, 9 kronor, men samtidigt har man enligt minimiprisavtalet bestämt, att en svensk kvarn, som köper svensk spannmål, skall betala sådan med 20 kronor 50 öre. Man utfäster sig alltså i dag att betala ett pris, som är mer än dubbelt så högt som marknadspriset. Det kan invändas, att regeringsförslaget nu icke avser, att detta pris skall vara gällande vid motsvarande tid nästa år. Regeringen har tänkt sig, att det då skall vara ett pris av 17 kronor 50 öre å 18 kronor, alltså fortfarande dubbelt så mycket som världsmarknadspriset. Men vad säger utskottet om detta? Utskottet har här lämnat ett briljant exempel på hur aptiten växer medan man äter. Man är visst icke nöjd ens med detta pris. Man vill ha det höjt och uttalar det önskemålet, att regeringen genom stödköp och dylikt skall sörja för att priset hålles uppe. Man vill, att standardbestämmelserna skola lättas, att man skall släppa efter på hektolitervikten, om det behövs för att få ett gott pris, och att man skall släppa efter på kravet på groddprocent. Slutligen begär man, att om skörden skulle bli mindre än i år, skall också hänsyn därtill tagas. Detta begär man, sedan man förklarat, att 17 kronor 50 öre å 18 kronor är det minsta, som kan tänkas komma i fråga.

Jag tycker för min del, att detta står i mycket dålig överensstämmelse med den princip, som från, man får väl säga, representativt högerhåll har lanserats, då det gäller arbetsmarknaden. Det går, såvitt jag kan förstå, rakt stick i stäv mot den princip, som man där uttalat sig för.

Jag har för min del icke fullt samma skräck som herr Örne för de åtgärder, som regeringen har föreslagit. Jag har fullt klart för mig, att det är ett parlamentariskt monstrum, så till vida att riksdagen skall frånhända sig sin beskattningsrätt till styrelsen för ett formellt fritt monopol, att det i monopolets konstitution finnes minst ett par mycket besynnerliga kautschukparagrafer, som kunna tolkas litet som det passar sig o. s. v. Men jag är säker på att den anordning, som här är föreslagen och som riksdagen om en stund kommer att besluta, icke kan bli gammal. I fjol beslöt riksdagen ett inmalningstväng. Sedan har man ju, som herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet med lätt hand berörde, vidtagit vissa kompletterande åtgärder. Det var det där avtalet, som var ett privat avtal och som regeringen helst vill stå officiellt utanför. Det visade sig, att det behövdes. Vi ha upplevat diverse företeelser, som påmint om kristiden. Folk har enligt uppgift nödgats köpa kli och dylikt i retur för att få sälja spannmål, och likaså konstgödsel. Vidare har man, som herr Frändén berörde, hört talas om besvärigheter att göra av med politiskt spannmålsöverskott. Jag tror, att ungefär samma svårigheter komma att bli en följd av den anordning, som nu kommer att beslutas, och vidare tror jag, att man mycket snart kommer in på en överproduktion av svenskt vete, om man skall fortsätta på det sätt, som jag antar, att producenterna kräva. Allt detta kommer enligt min mening att ganska snart göra systemet omöjligt och fälla detsamma.

När jag för min del röstat för ett förslag till en skrivelse, som går ut på undersökning av införande av statligt spannmålsmonopol, har jag icke gjort det, därför att jag tror, att man, när den utredningen är färdig, kommer att anamma ett statligt spannmålsmonopol. Jag är snarast benägen att tro, att utredningen kommer att visa, att ett sådant statligt spannmålsmonopol, vilket givetvis måste bli förknippat med ransonering av odlingsmöjligheterna och dylikt, kommer att visa sig så svårt i praktiken och ha så betänkliga verkningar, att man kommer att draga sig för det. Men jag tror, att det är bättre att ha en sådan utredning färdig än att man på det sätt, som vi nu göra, skall glida in i ett spannmålsmonopol omärkligt och motståndslöst. Jag tror nämligen, precis som herr

Reuterskiöld, att konsekvensen av det förslag, som regeringen nu framlagt, blir ett statligt spannmålsmonopol att börja med, om man inte genom en ordentlig utredning blir varnad. Men skulle vi få ett monopol, kommer det sannolikt att bli relativt kortlivat.

Ja, herr talman, jag har icke funnit, att något av de förslag, som här förelagat, kunnat fylla de anspråk, som jag måste ställa på en hjälpaktion till jordbrukets förmån, och därför har jag måst nöja mig med att rösta för det förslag, som är framställt i motioner av herr Örne m. fl. i denna kammare och av herr Sköld m. fl. i andra kammaren. Detta förslag är ju närmast avsett att möjliggöra för regeringen att infria det löfte, som kan sägas ligga i prisavtalet med storkvarnarna. Därför, herr talman, ber jag att få instämma med herr Örne i hans yrkande.

Ang. vissa åtgärder till spannmålsodlingens stödjande.
(Forts.)

I detta anförande instämde herr *Bärg*.

Herr Johansson, Johan Bernhard: Herr talman! Det har hänt åtskilligt i den fråga, som vi nu behandla, sedan vi för ett år sedan diskuterade samma ämne. Vi erinra oss, att det förslag om tullhöjningar, som förra året framlades för riksdagen, avlogs av densamma, bland annat under medverkan av det nuvarande regeringspartiet, med den motiveringen att man icke ville vara med om åtgärder, som fördyrade brödet för konsumenterna. Vi erinra oss också, vad som sedermera skett och hurusom regeringen med kvarnarna, icke med riksdagen, åstadkom ett avtal om minimipriser, vilket ledde till precis det resultat, som man i fjol i riksdagen förklarade sig icke önska, nämligen en fördyring av brödet för konsumenterna. Jag skall icke uppehålla mig vid vad som skedde i fjol. Från mina utgångspunkter, nämligen att jag vill medverka till en åtgärd, som höjer priset å jordbruksprodukter och skyddar dessa mot en mördande utländsk konkurrens, måste man ju med gillande se åtgärder i en sådan riktning, som medverka till en förhöjning av prisen. Men det kan ju inte hjälpas, att man kommer att kasta denna lilla återblick, icke minst därför att jag bland många andra i min obetydlighet kritiserat det system, som på det sättet infördes, under framhållande bl. a. av att avtalet ej kom att hålla. Man får nu också veta, att den kritik, som framförts, har varit så riktig och träffande, att systemet inte ens håller året ut, utan att vi nu fått oss förelagda ett nytt sådant system. Man får i departementschefens uttalande i propositionen veta, att möjligheterna för en avsättning av svenskt vete och svensk råg under de senaste månaderna — och dessa senaste månader voro ju tidigare då detta uttalande gjordes — så försämrats och försvårats på grund av att kvarnarna äro återhållsamma i sina inköp. Det har befunnits nödvändigt att vidtaga andra åtgärder, därför att kvarnarna icke kunnat förmås att förnya förut ingångna avtal. Det har sålunda visat sig, att de farhågor, som hava uttalats i de av högern väckta tullmotionerna, hava besannats.

Spannmålsproducenterna befinna sig nu sålunda i det läget, att om ingenting göres, kommer ett avtalslöst tillstånd efter den 31 augusti att inträda, ett tillstånd, som lämnar dem åt den utländska konkurrensen och särskilt den utländska dumpingen med alla dess omedelbara faror. I andra länder går man icke tillväga på det sättet. Där vidtager man åtgärder, som såvitt möjligt söka ej blott hjälpa jordbruket i fråga om prishöjande åtgärder, utan också sådana åtgärder, som innebära en viss trygghet även för framtiden. Det är sålunda ganska mörka utsikter för våra jordbrukare, när vi gå att behandla den föreliggande propositionen om ett kvarnmonopol i stället för det system med minimipris, som vi hittills haft. Något måste således göras. Men om kritiken mot minimiprisen varit befogad på åtskilliga punkter, kan jag inte låta bli att säga, att det föreliggande förslaget synes mig ytterligare betänkligt. När man läser

*Ang. vissa
ätgärder till
spannmåls-
odlingens
stödjande.
(Forts.)*

spannmålsnämndens förslag i den kungl. propositionen, kan man inte värja sig för den tanken, att spannmålsnämnden och kanske också i viss mån regeringen — eftersom de förmodligen handlat i samförstånd — har varit den svagare parten gentemot kvarnarna. Åtminstone efter den diskussion, som förts i utskottet från sakkunnigt håll, äro de på sid. 24 och följande i propositionen intagna bestämmelserna om kvarnarnas malningslöner ytterst svåra att bedöma, och efter uttalanden från sakkunnigt håll i utskottet ligger i dessa bestämmelser en befarad möjlighet för kvarnarna att göra sig extra vinster.

En mycket viktig anmärkning mot förslaget är att på hösten, då utbuden av spannmål äro störst, komma dessa utbud med nödvändighet att trycka priserna för de små och medelstora odlarna, som icke kunna hålla på sin spannmål. Det blir de bättre situerade i avseende å lagringsmöjligheter, som komma att kunna hålla på sin spannmål till den tid fram på sommaren, då förpliktelsen att inlösa spannmålen kommer. Bristen på denna lagringsmöjlighet och ekonomiska motståndskraft gör det inte möjligt för mindre odlare att kunna hålla på sin spannmål, utan det kommer nog att gå till på det sättet. Vi hava i många år diskuterat just denna möjlighet att åstadkomma ett förbättrat läge på hösten och ett korrektiv på denna punkt. Det synes mig som om propositionen visar en verklig brist härutinnan. Jag skall strax tala om de företräden, som tullreservationen i detta avseende har.

Man tycker verkligen, att när man uppgiver även statsfinansiella principer såsom här, borde man på denna punkt hava sökt åstadkomma bättre möjligheter för de mindre och svagare odlarna. Vad som inrättas här är ett kvarnmonopol, och det har redan framhållits, vilka principiella betänkligheter man måste hysa däremot, att denna s. k. gottgörelse, som icke är något annat än en tull, fastän den har ett annat namn, skall bestämmas av föreningen själv.

En annan anmärkning, som utskottsmajoriteten också framställt, är det pris, som Kungl. Maj:t i propositionen tänkt sig, 17.5 eller 18 kronor för vete och 15 eller 15.5 kronor för råg, för 100 kilogram räknat. Det är ett pris, som icke täcker odlingskostnaderna. En annan brist i den kungl. propositionen är ju den, att när havren icke medtagits, bibehålles spänningen mellan brödsäden å ena sidan och foderspannmålen å den andra, och i fråga om havren hade det även behövts ett skydd. Genom den prispolitik som ställes i utsikt leder detta nya system till en försämring för jordbrukarna.

En annan betänklighet, som reser sig mot förslaget, komma vi till, då detta en gång skall avvecklas. Avvecklingen kommer, såvitt jag förstår, att medföra vissa svårigheter, och det går säkerligen inte att avveckla detta kvarnmonopol på en gång, utan det måste ersättas med ett system för avlösning. Då hägrar ju helt naturligt ett statsmonopol, och det är statsmonopoltanken, som skjutits fram med den nya utredningen, som utskottet föreslår. Det är någonting som jag reserverar mig mot. Jag kan icke vara med om ett statsmonopol med de statliga prissättningarna och de tvister om priset som då skulle äga rum, ransonering av odlingen, ett totalt lamsläende av den fria handeln o. s. v. Vi komma in i den rena statssocialismen, såvitt jag förstår, om vi ge oss in på statsmonopol.

Det nu föreliggande förslaget kommer att få vissa statsfinansiella efterverkningar, som man inte får veta. Man får däremot veta, att staten skall ikläda sig vissa förpliktelser, men till vilka belopp de skola upptagas i en kommande budget, får man inte veta. Det kan bli stora lager av spannmål, som staten där får inlösa, och i övrigt kan man om det föreliggande förslaget säga, att det kommer i hög grad att skada den fria handeln. Det finns nämligen i detta förslag en mängd bestämmelser, som äro svåra att överblicka, och det finns en del obestämda förpliktelser. Jag kan inte neka mig att säga, att om det mot minimiprissystemet från storkvarnarna riktats den anmärkningen, att de inte

avtalsbundna småkvarnarna kunnat falla dem i ryggen genom sin konkurrens, är det för mig betänkligt att spannmålsimporten skall överlätas åt detta kvarnmonopol, och dessa skola i sin tur importera även åt de andra. På det sättet blir det ju en tvångsanslutning — naturligtvis effektiv — men man kan fråga sig om man icke på detta sätt uppammar en viss trustbildning inom kvarnföreningen till förfång för småkvarnarna. Jag får verkligen säga, att jag hyser en viss misstro till möjligheten att hålla kvarnarna stängna, och man har en viss anledning att göra detta. Det synes mig åtminstone av meddelanden, som lämnats till pressen, som om kvarnarna skulle spelat en mycket stor roll både när det gällde höjning av inmalningsprocenten och tidpunkten för inmalningstvängets ikraftträdande och den olika inmalningsprocenten mellan de olika kvarnarna, som bestämdes, och nu senast den uppköpspolitik, som kvarnarna bedriver och som gör, att hela detta system med minimipriser gjort bankrutt.

I denna proposition finns det många obestämda faktorer, och jag vet mycket väl, att efter mig komma personer att tala för regeringspropositionen. Men jag ber att få fästa uppmärksamheten på att det dock icke är någon av dessa, som kan bestämt säga, huru det kommer att verka på alla punkter; den kritik, som riktats, kan icke tillbakavisas med annat än antaganden om hur man tror, att det skall gå i lös. Även i utskottet, där regeringspartiets egna medlemmar äro med, har detta system ju kritiserats, och jag tror att det är i sju olika avseenden, i vilka utskottet gör erinringar. Jag får säga, att när man läser propositionen med det inneliggande kontraktsförslaget, är det ju nästan som att lösa gåtor, därför att man icke känner sig säker på någon punkt, huru det hela kommer att gå i lös. Det är ju ganska egendomligt, att man skall anse sig behöva tillgripa sådana åtgärder, när vi ha ett gammalt beprövat system, tullsystemet, som det blott gäller att påbygga, och detta system har också förordats och föreslagits i högerreservationen. Emot en höjning av tullsatserna kan inte göras samma invändningar som mot regeringsförslaget. Det blir inte så tillkrånglat, utan det är en mycket enkel anordning. Tullen hindrar inte den fria handeln och prisbildningen, utan lyfter den bara upp till den nivå, som skapas genom tullhöjningen. Det är ett gammalt och beprövat system, som fortfarande tillämpas här i landet liksom i så många andra länder, och det har befunnits vara ett organiskt verkande medel för det inhemska marknadsprisets förbättring. Genom tullar och tullsystemet desorganiseras icke marknaden och de verka icke hämmande på den fria handeln. Inga dyrbara kontrollanordningar erfordras, då vi redan ha själva systemet. Så har tullsystemet också ett företräde framför regeringens förslag på den punkten, där regeringens förslag från jordbrukets synpunkt visar den stora brist, som jag påpekat, nämligen på hösten. Därigenom att vi ha utförselbevis och dessa löpa med samma belopp som tullsatserna, d. v. s. i detta fall, om högerreservationen segrar, med åtta kronor, komma dessa utförselbevis just på hösten under den tid, då utförseln är som störst, att verka reglerande, och då kan genom deras tillhjälp åtskilligt stabiliseras i prisreglerande syfte till förmån för jordbrukarna.

Vidare innehåller ju högerreservationen ett företräde i det avseendet, att den också föreslår åtgärder till skyddande för havreodlingen, tull på havre. Havren är ju utesluten i regeringsförslaget. Utskottet föreslår visserligen en skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om inmalning för grynhave. Jag har velat vara med om att tillstyrka detta, men jag tror inte, att effekten därav blir tillräcklig. Även havreodlingen behöver ju ett skydd. För konsumenterna betyder det ena eller det andra systemet ingenting. För konsumenterna betyder ju det ena eller det andra inte att brödet fördyras, utan den saken kan lämnas ur räkningen, när man diskuterar om det föreliggande kvarnmonopolet eller tullsystemet.

*Ang. vissa
åtgärder till
spannmåls-
odlingens
stödjande.
(Forts.)*

*Ang. vissa
åtgärder till
spannmåls-
odlingens
stödjande.*

(Forts.)

Man invänder emot tullförhöjning, att man inte kan bli kvitt en sådan. Det är ju en deklaration av majoritetens egen oförmåga att kunna ändra vad man en gång beslutat. Har man gått in för ett system, är det väl ingenting som hindrar att, om förhållandena därtill ge anledning, göra ändring. Vi hava haft tull på havre i åtskilliga år, men den togs sedermera bort. Denna invändning är sålunda icke hållbar. Men jag vill säga, att regeringens förslag kan bli mycket svårt att komma ifrån. Jag har redan erinrat om att det kan fordras ett annat system för avlösningen, och jag har erinrat om de statsfinansiella riskerna. Och man finner, om man studerar §§ 12 och 14, att det också kan sluta med en rättgång mellan staten och kvarnmonopolet med alla dess konsekvenser. Jag anser, att sedan ett minimipris inte gick att fullfölja tiden skulle ha varit inne att taga i övervägande, om man inte kunde tillgripa det enkla medel, som tullsystemet i sig innebär. Men det är tydligt, att vi hava utsikter att få löpa igenom hela skalan av olika förslag, först minimipriser, så kvarnmonopol och slutligen statsmonopol, innan man kommer till insikt om vad som i föreliggande situation borde hava varit det riktigaste. Jag erinrar mig från mina tidigare riksdagsår att det i starka färger riktades kritik mot kvarntrusten här i landet. Det gick slutligen därefter, att det tillsattes en särskild person med uppgift att undersöka kvarntrusten och dess förhållanden, en utredning, som avslutades år 1926, vill jag minnas. Efter denna tid har det varit rätt så tyst om kvarntrusten, det synes mig nu rätt egendomligt att från de riksdagsgrupper — frisinnade och bondeförbundet — som på den tiden riktade denna starka kritik mot kvarntrusten, är man nu villig att under statens beskydd skapa ett nytt och verkligt kvarnmonopol. Det synes mig sålunda, att av de föreliggande förslagen borde i nuvarande situation den påbyggnad på tullsystemet, som i högerreservationen föreslagits såsom det enda naturliga och riktiga, äga företräde.

Jag vill inte sluta utan att rikta ett par ord med anledning av socialdemokraternas reservation och särskilt med hänsyn till det anförande, som först hölls av herr Örne. Den socialdemokratiska reservationen syftar till en allmän avveckling av det nuvarande systemet men sedan ingenting vidare. För jordbrukarna har man i fortsättningen ingenting annat till övers; och dock har i fråga om behovet av fortsatta stödåtgärder så starka skäl ytterligare tillkommit, att det borde vara uppenbart. I detta avseende har statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet i början av denna debatt alldeles riktigt tecknat läget för spannmålsodlingen och för behovet av stödåtgärders vidtagande. Det är ju uppenbart, att om inga åtgärder vidtagas för jordbrukets stödjande i dessa svåra tider, ha vi att motse en ytterligare utvecklad jordbrukskris. Den möjlighet, som jordbrukarna haft att belåna sina fastigheter med hänsyn till nuvarande taxeringsvärden, kommer ytterligare att försämrast, sedan vi haft nästa fastighetstaxering, som uppenbarligen kommer att sänka taxeringsvärdena — att döma av de jordvärden, för vilka gårdarna för närvarande säljas. För övrigt är det knappast nu något jordvärde, utan det är byggnadsvärdet, som i detta avseende får tjäna som norm. Om socialdemokraternas politik skulle segra, blir slutet en bortdrivning av jordbrukare från sina gårdar och i många fall en överflyttning av dessa till icke yrkesskickade nya bönder.

Man blir verkligen — jag skulle nästan vilja använda ett sådant ord som — hemsk till mods, då man hörde herr Örne utveckla sina tankar om förhållandena rörande jordbrukets framtid. När man i utskottet, då vi kommo in på jordbrukets framtidsutsikter, diskuterade den skuldbörda, som åvilade jordbrukarna, så resonerade herr Örne — och han gör det fortfarande — helt kallt och affärsmässigt på det sättet, att om ett företag icke bär sig

och ett jordbruk inte går, så skall det likvidera, och så avskrivas skulderna. Att detta går över den enskilde eller banker eller andra, vad gör detta? Denna herr Örnes uppfattning är, jag måste säga, ett hårt och obarmhärtigt tal mot denna stora befolkningsgrupp, utgörande över 40 procent av landets befolkning. Jag måste vidare säga, att den ståndpunkten är rent antisocial. Vi genomföra — och det göra vi ofta här i riksdagen — sociala reformer i olika avseenden, hjälp åt andra grupper inom samhället, men vi få, när vi diskutera denna fråga, icke glömma, att jordbrukarna och deras arbetares ställning i ekonomiskt avseende också är en social fråga av den allra största betydelse, ej blott för dem själva utan även för hela vårt land. Det ser ut som om de svenska socialdemokraterna, jämförda med vad socialdemokrater i andra länder tyckas vidtaga, när det gäller att skydda *deras* jordbruk, snart skulle bli ensamma om att intaga en sådan negativ inställning i de frågor, som utgöra kärnpunkten i hela jordbruksproblemet, nämligen möjligheter för avsättning och höjda prislägen för jordbruksprodukter. Jag måste säga, att den politik, som på det sättet tager sig uttryck däri, att man genom miljonanslag till beredskapsarbeten till avtalsenliga löner, genom beslut om ett fastlåsande av indextalet för statstjänstemännen, när prisnivån är i fallande, eller när man genomför sociala reformer, avseende mångmiljonanslag och med betydande automatiska utgiftsökningar för framtiden, och när man vidare på det hållet med gillande tycks se, huru fackföreningsväsendet allt mera på sitt sätt fastlåser det ekonomiska livet på så många områden, då måste man säga sig, att en sådan ståndpunkt som socialdemokraternas att motsätta sig å ena sidan en verkligt social angelägenhet som att stödja en så stor befolkningsgrupp som jordbrukarna och å andra sidan understödja alla dessa åtgärder för andra befolkningsgrupper, vilket medför högst betänkliga både statsfinansiella konsekvenser och ekonomiska konsekvenser för enskilda, icke kan i längden vara hållbar. Att stödja fackföreningsmonopol som varuprisfördyrande medel på så många områden, men kräva frihandel för jordbrukets produkter är en ren orimlighet.

Jag skulle vilja säga ett par ord med anledning av den motion och det anförande, som herr Forssell nyss hållit. Bröderna Forssells motion, såsom motionen kallas, begär ett belopp av 25 miljoner kronor ungefär för samma syfte, som det i herr Örnes motion framförda, för en avveckling av det nuvarande systemet. Men herrarna Forssell gå så tillvida längre, som de vilja ställa detta belopp till Kungl. Maj:ts förfogande, för att användas — såsom det heter — till mildrande av jordbrukskrisens ekonomiska skadeverkningar. De vilja alltså, att beloppet skall ställas till förfogande. Men huru skall detta belopp användas? Det får man inte veta i motionen i vidare mån, än att det anses, att det för det första kan tänka sig, att det kan komma till användning, om denna jordbrukskris ytterligare utvecklas och kommer att menligt inverka på den allmänna krediten. Regeringen skulle då beredas tillfälle att medverka till en avvecklingsprocedur. Så säges det, att den kan också tänkas medföra svårigheter för vissa kommuner i jordbruksbygder. Då skulle dessa medel också kunna användas. Man frågar sig verkligen, om det är meningen, att jordbrukarna först skola gå i konkurs och att först därefter dessa medel sedermera skola användas för att stödja banker och andra kreditanstalter och de kommuner som blivit lidande på detta. Såvitt jag kan tolka motionen är detta den tankegång som legat bakom. Att herr Forssell inte bekymrat sig om de statsfinansiella konsekvenserna av sitt förslag, är uppenbart.

Det anförande, som herr Forssell nyss höll, andades ovilja mot hjälp till jordbrukarna, och jag måste säga, att det förslag, som i hans motion är framställt, inom utskottet icke från något håll kunnat förordas eller ens tagas

*Ang. vissa
åtgärder till
spannmåls-
odlingens
stödjande.
(Forts.)*

Ang. vissa
åtgärder till
spannmåls-
odlingens
stödjande.
(Forts.)

på allvar, vilket ju också framgår av utskottsutlåtandet. De åtgärder, som man skall vidtaga för att hjälpa jordbrukarna i en bekymmersam situation, äro först och främst förebyggande åtgärder, så att denna jordbrukskris inte blir så utvecklad, att den drar med sig de konsekvenser, som i herr Forssells motion omtalas. Det är för sådana förebyggande åtgärder, för vilka vi här skola gå in.

Med de erinringar, åt vilka jag nu har givit uttryck i mitt anförande, är det ju, herr talman, tydligt att jag icke kan annat än yrka avslag på utskottets hemställan och bifall till den av herr Johan Nilsson i Kristianstad m. fl. avgivna reservationen.

Herr Andersson, Elof: Herr talman! Jag begärde ordet närmast för att framställa yrkande om bifall till Kungl. Maj:ts förslag, vilket ju är detsamma som bifall till utskottets förslag. Den siste ärade talaren levererade en skarp kritik mot detta förslag. Jag har emellertid inte av denna kritik blivit övertygad om att det tullförslag, som rekommenderades, är att föredraga. Tvärtom anser jag, att Kungl. Maj:ts förslag, d. v. s. utskottets, är det bästa, även om också detta i och för sig är behäftat med brister.

Den brist, man här kan i första hand påtala, är ju att detta förslag icke förut prövats, men detta kan dock knappast betecknas som en brist, ty ett förslag, som icke är prövat, kan man ju icke egentligen åsätta några brister. Brister-na visa sig väl först senare, därest det finns några sådana.

Herr Forssells rekommendation, att staten skulle lämna lån till jordbrukare, som på grund av sin misär bleve i behov av lån, måste jag för min del beteckna som det sämsta möjliga. Ja, det är sämre än det som rekommenderas från socialdemokratiskt håll. Att få låna är visserligen bra, när man behöver det, men det är en stor fara i att öka skuldsättningen, och om man fortsätter med detta, så är det fara för att kraschen kommer. Då blir det, som nyss citerades angående von Döbelns recept, hjälp för ögonblicket men i morgon sjufalt värre.

Vad innebär nu Kungl. Maj:ts förslag? Jo, det innebär egentligen ingenting annat än att man vill försöka att medverka till att de svenska jordbrukarna få såld sin spannmål till brödföda. Den vete och råg, som odlas här i landet, skulle användas till bröd i stället för till kreatursfoder, och vidare vill man med ett milt tvång förmå svenska folket att äta svensk spannmål. Det har framhållits under debatten, att det är endast större jordbrukare, som få nytta utav detta Kungl. Maj:ts förslag. Jag vill bestämt framhålla, att så ingalunda är förhållandet. Det är många mindre jordbrukare, som odla spannmål till avsalu. I det län, jag har äran representera, finnas många småbrukare, som sälja både vete och råg till bröd, och dessa personer få ju då nytta av det förevarande förslaget.

Det har av utskottet anförts bland annat, att prisskillnaden på råg och vete bör icke ställas högre än 2 kronor per deciton, och detta vill jag på det livligaste understryka. Faran för att vi skulle få räkna med överproduktion på vete kommer då icke att bli så stor, ty om prisskillnaden på råg och vete icke är mer än 2 kronor per deciton, lockas icke så många rågodlare till veteodling, som skulle bli fallet, därest prisskillnaden vore större. Faran för överproduktion på vete är enligt min uppfattning icke stor. Veteodlingen kommer icke att nämnvärt ökas; detta är min bestämda uppfattning.

Ja, herr talman, det var endast dessa synpunkter, jag ville framhålla, och jag ber att få yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag, d. v. s. utskottets hemställan.

Herr Gustafson, Fritiof: Behovet av jordbrukets stödjande torde i allmänhet vara erkänt. Det finns emellertid en grupp svenska medborgare, som ha en annan uppfattning och anse, som herr Örne behagade säga, att man be-

går ett ödesdigert missgrepp, då man beslutar åtgärder till stödjande av det svenska jordbruket.

Med herr Örne förenade sig i viss mån herr Forssell, som sade, att jordbrukarna måste på egen hand söka reda sig ur sina svårigheter, ja, som till och med talade om jordbrukets nedläggande, i händelse det inte bär sig. Jag kan icke underlåta att säga min ärade partikamrat, att jag finner hans resonemang i vissa avseenden ganska egendomligt. Herr Forssell säger att de föreslagna stödåtgärderna skulle tillföra jordbruket ungefär 20 miljoner kronor, men anser detta belopp vara i förhållande till jordbrukets omsättning en mycket betydelselös summa, som det icke spelar någon roll om jordbruket får eller icke, men emot detta sätter herr Forssell i sin motion föreslagna nödhjälpsanslaget å 25 miljoner, som icke kan anses vara betydligt mycket större, och man får också taga i betraktande, att det belopp, som genom skyddsåtgärder skulle tillföras jordbruket, skulle komma jordbruket till godo i det ögonblick, då det kämpar sin svåra kamp och bäst behöver det, under det att, om herr Forssell får sin vilja fram, man blott skulle söka avhjälpa sviterna av jordbrukarnas fallissemang, således en slags begravningshjälp åt jordbruket. Jag vill minnas, att herr Forssell talade om att hjälpen skulle lämnas ungefär på samma sätt som skedde vid täckandet av allmänna sparbankens förlust. När man hör denna herr Forssells framställning och hans relaterande av fall att när priset på vete å kvarnplats varit i allmänhet 18 kronor per deciton den enskilde jordbrukaren fått endast 9 kronor i hemorten, får man icke intrycket att herr Forssell besitter den sakkunskap, man behöver ha, för att på ett så bestämt sätt som han gör uttala sig uti ifrågavarande spörsmål.

Herr Örne talade om att jordbruket, eller kanske det var det svenska näringslivet, visst inte var sjukt på ett mera allvarligt sätt. Jo, herr Örne, jag skulle vilja säga, att det svenska näringslivet är allvarligt sjukt och behöver ses till, då en så betydelsefull gren av näringslivet, som jordbruket verkligen är, är i ett mycket svårt läge, ja, man kan säga nödläge. Den förminskade köpkraften hos jordbruksbefolkningen börjar alltmer göra sig gällande och utöva en försvagande inverkan även på andra näringsgrenar. Herr Örne talar pampigt och käckt om att i nuvarande hårda tider för handeln och jordbruket samt för näringarna skulle Sverige med frejdigt mod gå i härnad och spetsen för ett frihandssystem, som skulle göra det ekonomiskt lyckligt. Man skall, som herr Örne, vara bra befäst i sin tro, om man just nu på allvar kan förfäktas den satsen, att vårt land genom sitt föredöme och sin inverkan kan förmå de högprotektionistiska länderna nedlägga sina tullvapen eller underlåta översvämma oss med varor till dumpingspris.

Herr Örne anser det mycket olyckligt att fastläsa prisen på brödsäd och dylikt, men varken herr Örne eller herr Forssell hade något emot att fastläsa statstjänstemännens dyrtidstillägg vid ett indextal av 160. Det förefaller mig, att den argumentering, de då förde, illa stämmer överens med den argumentering, de föra i det ärende, vi nu behandla.

De förslag, man nu här dryftar till jordbrukets hjälp, äro givetvis vart för sig behäftade med ganska allvarliga brister. Det är ingen svårighet att uppvisa brister vare sig i utskottets förslag eller i högerreservanternas. Jag vill säga, att jag principiellt sett ansluter mig i det stora hela till högerreservanternas förslag, ehuru väl jag är fullt medveten om att även mot detta kan riktas ganska vägande invändningar, exempelvis däremot, att högerreservationen icke innehåller några övergångsbestämmelser, hur det skulle förfaras med inlösen av 1930 års skörd. Men givetvis innehåller detta förslag även beaktansvärda fördelar gent emot utskottets förslag bl. a. på så sätt, att man på hösten helt säkert skulle åstadkomma ett bättre prisläge för brödspannmålen än man med utskottsförslaget kan åstadkomma.

*Ang. vissa
åtgärder till
spannmåls-
odlingens
stödjande.*
(Forts.)

Ang. vissa
åtgärder till
spannmåls-
odlingens
stödjande.
(Forts.)

Nu är det beklagligt, att det sannolikt icke finnes utsikter att få igenom tullförslaget, och jag måste därför säga, att i det läge, frågan nu befinner sig, man synes vara skyldig att allvarligt pröva det förslag, utskottet förelagt kammaren. Om man går till en fördomsfri och ingående prövning av utskotts-förslaget, torde man finna, att det inte är så oerhört invecklat, som man på sina håll vill göra gällande. Jag är övertygad om att med litet god vilja kan man också finna, att det även har sina fördelar. Jag nekar dock inte till, att det har nackdelar och framför allt den som regleringssystem över huvud taget har, att det i detalj söker bestämma, hur det skall förfaras inom ett visst område av handeln. Man kan inte komma ifrån, att man stöter på oerhört stora svårigheter, när man skall ingripa i den enskilda handeln, men vägas utskotts-förslagets fördelar och nackdelar mot varandra, anser jag att man på allvar bör överväga, om man icke i det läge, som nu är för handen, kan antaga utskottets förslag, om det skulle visa sig, att högerreservationen till förmån för tullar icke vinner kammarens bifall. Jag tror inte man vinner någonting genom att bara kritisera sönder förslaget och säga, att det är dåligt, utan det är bättre att med öppna ögon söka se och övervinna de svårigheter, det för med sig. Jag för min del tror icke att det skulle utsätta oss för de fruktansvärda missräkningar, som man vill göra gällande.

Lika väl som mot andra förslag kan man mot det av utskottet godkända regeringsförslaget säga, att de angivna priserna å vete och råg icke täcka produktionskostnaderna. Priserna för 1931 års skörd skola dock bestämmas först i höst, och det är troligt, att förhållandena skola visa sig bli sådana, att priserna kunna sättas åtskilligt högre än i förslaget angivits.

Beträffande risken för en trustbildning, som här påtalats, så förstår jag inte riktigt, hur man kan komma till denna uppfattning. Det är ju i alla fall så, att varje kvarn fortsätter sin rörelse för sig. Det är endast när det gäller uppbärandet av en viss gottgörelse för att täcka förlusterna vid utförsäljningen, som kvarnarna uppträda gemensamt. Jag tror helt säkert, att det kommer att visa sig, att den nu kännbara konkurrensen mellan kvarnarna kommer att bestå fortfarande, och jag tror icke att utskottsförslaget i någon högre grad kommer att gynna kvarnarna. Själva inmalningsförfarandet i och för sig gör det ganska svårt för de större kvarnarna, som äro inrättade för malning av övervägande utländsk vete, att stå sig i konkurrensen mot de mindre. Detta har ju redan i år visat sig, och i andra länder som infört inmalningstväng ha samma nackdelar visat sig för storkvarnarna. Det gäller att hävda jordbrukarnas och statens intresse gent emot de företag, som här bildat den svenska spannmålsföreningen, men jag tror man kommer längst genom att försöka förstå varandras synpunkter och vad läget kräver av den ena eller andra parten.

Vidare säger man, att utskottsförslaget kommer att medföra ganska betänkliga risker i statsfinansiellt hänseende. Om man försöker att nu bedöma denna risk, har man ju ganska stora sannolikhetsskäl, som tala för att den inte kan vara nämnvärt stor. Den kvarliggande mängden av 1930 års skörd är ju till kvantiteten känd. 1931 års skörd ser ingalunda ut att bli över normal, snarare under. Man har då ganska stora möjligheter att kunna genom en ganska skälig gottgörelse täcka sig för den förlust, som uppstår genom inköpen på sommaren av de båda skördar, som det här gäller.

Det skall icke förnekas, att utskottsförslaget ingalunda ger jordbrukarna vad de kanske väntat, men det gäller här att avväga det ena emot det andra, och jag tror inte, man kan se så enkelt på saken som att säga: Vi skola ha ett absolut tillfredsställande produktionspris för råg och vete. Den spänning, som uppstår exempelvis mellan brödsädsprisen och fodersädsprisen, kommer onekligen att avspeglade sig i en ökad odling av brödsäd. Jag vill här säga

detta för att man icke skall påstå, att jordbrukarna endast intressera sig för de priser de skola ha för vete och råg utan att beakta de risker, som en för stor spänning mellan prisen på brödsäd och fodersäd medför.

Jag förnekar ingalunda, att det kan uppstå en viss fara för överproduktion av brödsäd, men det är långt därifrån till att säga, att denna fara föreligger. Det gör den dess bättre ännu icke, och det har förebragts goda skäl, av bland andra framstående vetenskapsmän på växtodlingens område, att de priser som i regeringsförslaget omnämnas och t. o. m. betydligt högre än dessa icke skulle medföra produktion över landets konsumtion. Men givetvis gäller det att i detta fall ha uppmärksamheten fäst på de nämnda förhållandena. Givetvis skulle faran för överproduktion icke förefinnas, om man tillräckligt kraftigt gått in för att förminska den nu rådande spänningen mellan fodersädsprisen och brödsädsprisen. Det är med besvikelse, man sett den ena månaden gå efter den andra av riksdagstiden utan att från regeringen framlagts någon proposition, åsyftande att skapa bättre havrepriser.

I föreliggande utskottsutlåtande förordas den av jordbruksutredningen föreslagna förmalningsskyldigheten av svensk havre för grynkvarnarna samt inköpskyldighet av svenska havregryn vid import av utländska havregryn. Jag tror att detta förmalningstvång av svensk havre har en viss betydelse men att det inte har den betydelse i prishänseende, som exempelvis förfarandet, sammanbundet med en havretull, skulle haft. Jag tror inte, att en havretull i och för sig skulle kunna medföra någon stor förhöjning i havreprisen, men den skulle dock vara ett visst skydd för den inhemska havreodlingen, enär den skulle förhindra införseln av abnormt billig havre — de ryska dumpingutbudet förliden höst böra vara i färskt minne — och giva havreodlarna möjlighet att bättre utnyttja den ej obetydliga marknaden inom landet. En havretull i förening med det av jordbruksutredningen föreslagna förmalningstvånget skulle ha medfört en prisförbättring på åtskilliga ören per kg havre. Detta skulle i sin tur inverkat fördelaktigt även på brödsädesprisen, förutom att det skulle ha medfört, att de landsdelar, där havreodlingen är särskilt utbredd och betingad av de föreliggande odlingsförhållandena, skulle fått en önskvärd hjälp.

Ehuru vägande invändningar kunna göras mot det föreliggande utskotts-förslaget och utskottets hemställan under punkt 1), så anser jag mig för min del oförhindrad att, om icke högerreservanternas tullförslag vinner kammarens bifall, biträda utskottets hemställan.

Herr talman! Med vad jag anført rörande skydd för havreodlingen har jag ansett mig i viss mån ha givit skäl för det yrkande, jag här ämnar ställa, nämligen bifall till utskottets hemställan under punkt 4). Vidare vill jag yrka avslag på utskottets hemställan under punkt 6) samt bifall till den av herr Nilsson i Kristianstad m. fl. vid sistnämnda punkt avgivna reservation. Jag tillåter mig komplettera mitt yrkande under denna sistnämnda punkt med att framhålla, att de skäl, som på denna punkt givits, när det gäller att motivera ett yrkande om utredning om statsmonopol, icke kunna anses vara tillräckliga för en sådan hemställan. Jag är av den övertygelsen, att ett rent statligt monopol har så stora risker och medför så stora besvärligheter vid anordnandet, att ett sådant icke rimligen kan tänkas genomförbart i vårt land.

Av motionerna I: 269 och II: 431 att döma synes man vilja ha ett monopol i likhet med vad man hade 1919 och 1920. Ja men det var helt andra förhållanden då. Då gällde det framför allt att avveckla kristidskommissionernas verksamhet och skaffa fram så mycket spannmål som möjligt. Nu gäller det att övertaga en spannmålsmängd, som är väsentligt mycket större än den dåvarande, ungefär dubbelt så stor. Själva formen för 1919/20 års monopol var densamma som årets: ett avtal emellan staten och ett av kvarnföretagen bildat organ för handhavande av inköpen av spannmålen; 1920 års monopol gällde

Ang. vissa
ätgärder till
spannmåls-
odlingens
stödjande.
(Forts.)

Ang. vissa
utgårdar till
spannmåls-
odlingens
stödjande.
(Forts.)

dock även mjölförsäljningen. Förhållandet att även föregående monopol grundade sig på ett avtal synes ej tillräckligt beaktats av motionärerna, då de tala om ett bättre utgångsläge för förhandlingarna med kvarnarna om ett monopol-förslag av liknande slag, som år 1919 förelegat. Även vid årets förhandlingar med kvarnarna ifrågasattes liknande inköpsskyldighet som gällde 1919/20 men kunde ej erhållas på grund av den nuvarande betydligt större skördemängden.

Den av motionärerna ifrågasatta inköpsskyldigheten under hela året torde ej kunna erhållas på annat sätt än medelst ett av staten drivet monopol, vilket sannolikt skulle medföra synnerligen stora omkostnader och byggande av statsdrivna lagerhus samt i motsats till det av utskottet förordade regeringsförslaget vara synnerligen svårt att avveckla, och det är därför, herr talman, jag ansett mig böra yrka avslag på utskottets hemställan om monopolutredning.

Herr Leander: Herr talman! Det tjänar icke mycket till att fortsätta diskussionen, ty vi kunna icke övertyga varandra, hur länge, vi än diskutera. De, som tro på tullarnas välsignelse, släppa icke denna sin tro och för dem, som i likhet med herr Örne anse, att patienten bör lämnas åt sig själv för att genom egna krafter tillfriskna utan varje medicin, är ju varje åtgärd förkastlig. Detta erinrar mig om den sargade mannen i den bibliska berättelsen, som gick förbi av prästen och leviten och först hos den mindre aktade samariten fann en barmhärtig människa, som kunde taga vård om honom och hjälpa honom på fötter.

Nu har ju herr statsrådet i främsta rummet och sedan även åtskilliga andra så utförligt redogjort för huvudfrågan, att det kan inte falla mig in att upprepa vad de sagt. Tiden är för dyrbar för att vi här skulle stå upp den ena efter den andra och upprepa samma sak. Jag skall därför be att få inskränka mig till att något yttra mig om den sjätte punkten, där utskottet hemställt om utredning rörande införande av ett statsmonopol å spannmål. Jag och åtskilliga andra av utskottets ledamöter, bland dessa utskottets ärade ordförande, ha inte här kunnat följa utskottet, utan vi ha reserverat oss och yrkat avslag på de väckta motionerna i denna punkt.

Bland dem, som instämde i utskottets hemställan om en dylik utredning, var det emellertid åtskilliga, som förklarade, att de visst inte voro några vänner av ett statsmonopol å spannmål, men de tyckte dock, att en utredning ju inte kunde skada. Herr Fabian Månsson t. ex., som bekänner sig att vara en anhängare av vad han kallar den gamla bondekommunismen, ansåg, att ett dylikt monopol skulle vara den allra största olycka för landet. En annan utskottsledamot förmenade, att ett dylikt monopol skulle uppsluka de inkomster, som staten har genom de monopol, som redan finnas, d. v. s. sprit- och tobaksmonopolen. Inte desto mindre voro de ändå med om en utredning. En annan utskottsledamot, en högerman, trodde, att utredningen skulle visa, hur omöjligt ett statsmonopol på spannmål skulle vara, och det var hans motiv för att gå med på utredningen. Man kan dock fråga, om det för dem, som äro övertygade om att ett statsmonopol inte skulle vara av någon nytta, kan vara något som helst skäl att gå med på en utredning, som endast kostar pengar och samtidigt måste anses vara alldeles ändamålslös.

För övrigt tyckas ju motionärerna själva liksom frukta för sitt förslag eller vara ängsliga för detsamma, då de säga, att de inte äro blinda för de svårigheter, som kunna tänkas bli förenade med ett statsmonopol av detta slag, och att de givetvis icke hysa någon tro på att det skulle fungera friktionsfritt. Nej, det kan man nog vara säker på att friktionsfritt kommer inte detta statsmonopol att kunna genomföras.

Vi bruka här i riksdagen tala om okynnesvoteringar, som nog förekomma ty-

värr allt emellanåt, men vi böra akta oss för att också införa okynnesutredningar. Vi ha redan tillräckligt med utredningar, och inga skäl finnas för att ställa till med denna nya utredning, om vilken man nog på förhand vet, att den endast kommer att försäkra utgifter, men inte kan lända till något gagn.

Jag kan förstå, att socialdemokraterna med sin ekonomiska inställning inte kunna ha något synnerligt emot, att ett statsmonopol införes, men jag har verkligen svårt att förstå bondeförbundarna, då de vilja gå in för en dylik åtgärd. Under kristiden visade sig ju dessa senare inte vara några vänner av de många förordningar och restriktioner, som då funnos och lade band på medborgarnas rörelsefrihet. Tvärtom suckade de tungt under alla dessa många bud och stadgar och förordningar. Vi kunna vara förvissade om att ett statligt spannmålsmonopol skulle insnöra konsumenterna och framförallt producenterna i en tvångströja, som inte skulle bli mindre tryckande än kristidens många förordningar. Jag tror därför, att det nog är skäl att stämma i bäcken, innan man kommer ut i ån.

På grund därav ber jag att i 6:te punkten få yrka avslag på utskottets hemställan och bifall till den vid denna punkt fogade reservationen av herr Johan Nilsson m. fl. För övrigt ber jag att i andra punkter få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Holmgren: Då jag icke kunnat bli övertygad om att de åtgärder, som föreslås i den kungl. propositionen och av utskottet, äro vidsynta och framsynta och således icke heller att de äro till rikets nytta samt då jag icke kan finna dem förenliga med frisinnad politik, kan jag i denna fråga icke rösta med mitt parti, vilket jag härmed önskar deklarerera.

Herr andre vice talmannen: När jag avlyssnade åtskilliga talares inlägg i den nu pågående debatten, synes det mig, att man har så lätt att glömma. Man glömmar, att det inte var för så många år sedan, vi nog litet var erinrades om, vilken betydelse det var för vårt svenska folk, att det odlades brödsäd här i landet. Man glömmar även, vad som dock till stor del upptog förra årets riksdag, nämligen jordbruksfrågorna. Man glömmar det icke minst därför att sedan dess vidtagits åtgärder för den inom landet odlade brödsädens avsättning på den svenska marknaden.

Hade inte dessa åtgärder vidtagits, är jag förvissad om att stämningen i kamrarna nu skulle ha varit en annan än den är, och de talare som här i dag mycket frimodigt uttalat sig för att man inte behöver eller bör göra något i detta avseende skulle kanske icke ha varit lika säkra på sin sak. Den motiveringen för ett avslag av utskottets förslag, som framförts av de socialdemokratiska talare, som här yttrat sig och varuti även herr Forssell på ett mycket radikalt sätt förenat sig, att det ej skulle hjälpa alla jordbrukare, synes ej tillräckligt bärande. Ty vilka åtgärder skola kunna vidtagas, som hjälpa alla?

För att då tala med herr Örne, som ofta i debatten använder mycket drastiska liknelser, synes det mig, att han här förordar något, som motsvarar ungefär, vad den doktor yttrade, som hade företagit en operation, nämligen att operationen lyckades, men patienten dog. Så skulle säkerligen även följden bli, om inte något skydd lämnades för den nuvarande brödsädsodlingen i vårt land, ty det är väl ingen, som tror, att det bleve blott en avveckling av de nuvarande stödåtgärderna, ifall man inte lämnade denna odling något stöd under nuvarande prisförhållanden. Herr Forssell nämnde, att man kunde köpa utländskt vete till 9 kronor per deciton visserligen exklusive tull. Även om detta tillägg göres, blir det ändå inte mera än 12 kronor 70 öre per 100 kilogram. Det är väl ingen, som tror, att en odling i detta landet skulle kunna upprätthållas under sådana villkor, och det förvånar mig, att de visa och välvilliga råd, som

*Ang. vissa
åtgärder till
spannmåls-
odlingens
stödjande.*

(Forts.)

*Ang. vissa
åtgärder till
spannmåls-
odlingens
stödjande.*

(Forts.)

givits här i kammaren, i huvudsak kommit från personer som icke äro jordbrukare. Det är från den sidan, som man oftast, när det gäller jordbrukets ekonomi, får de mest välvisa råden. Herr Björnsson kastade en vacker bukett med blommor för jordbrukarnas fötter, men evad det gällde åtgärder till jordbrukets stöd ansåg även han, att här kunde inte göras någonting, därför att man kunde inte hjälpa alla jordbrukare. Skyddet för brödsädsodlingen skulle nämligen enligt hans åsikt inte komma hela landet till godo, och det var de största jordbrukarna, som genom ett sådant här skydd skulle få den största hjälpen. Det stora flertalet jordbrukare skulle däremot inte erhålla någon hjälp alls. Jag tror emellertid, att herr Björnsson såväl som andra, som jag vet ha närmare satt sig in i detta spörsmål, nog känna till, att även den övriga jordbruksproduktionen för närvarande arbetar under mycket tryckta och ekonomiskt besvärliga förhållanden. Därför behöver även den produktionen stödjas. Jag undrar, om herr Björnsson visar sig mera välvillig och verkligen vill göra något, när det ifrågasättes att biträda en hjälp för dessa grenar av vår jordbruksproduktion. Jag har emellertid erfarenhet sedan flera debatter här i kammaren, då ungefär liknande spörsmål varit före, att det har bottnat i rena negativa förslag, som inte kunna leda till något. Sådant torde man inte bli hjälpt med i längden, utan det bör nog göras något positivt.

För genomförandet av utskottets förslag torde därför inte kunna räknas på något stöd från dem, som här deklarerat att de vilja ha en avveckling av de nuvarande stödåtgärderna, eller från dem, som inte vilja göra något alls för jordbruket. Man får försöka att få den hjälp, som man kan erhålla. Jag vill visst icke säga, att det föreliggande utskottsförslaget är det bästa, som kan åstadkommas. Det är naturligtvis behäftat med brister, men det torde dock vara det enda, som nu praktiskt kan genomföras. Det kommer även att bli en fortsättning på det system, som vi kommit in uti. Och det torde därför vara nödvändigt att nu fullfölja detsamma. Erfarenheten kommer ju sedan att visa vilka åtgärder, som möjligen behöva vidtagas för att förbättra detsamma. Innan sådan erfarenhet föreligger, torde det vara för tidigt att uttala någon bestämd mening därom.

I likhet med herr Gustafson i Domö vill jag säga, att man kan inte nu bedöma hurudan skörden under det närmaste året kommer att bli eller om tillgången på inom landet odlad brödsäd kommer att bli så riklig, att den inhemska marknaden därav kommer att tryckas i samma utsträckning, som under senaste åren varit fallet. Det är inte alldeles säkert, att så kommer att ske. En åtstramning kan av sig själv inträffa, om förhållandena i detta avseende ändras. Man får emellertid vidtaga sina åtgärder i anslutning till de förhållanden, som för närvarande råda i spannmålsmarknaden. Med anledning därav är det, som jag nu för närvarande kan biträda det här föreliggande utskottsförslaget i vad det gäller stödåtgärder till den svenska brödsädens avsättning på den inhemska marknaden.

En sak som man i utskottsutlåtandet nöjt sig med att ägna välvilliga ord och även en skrivelse vill jag något beröra, det är havren. Jag skall inte uppehålla mig alltför länge därvid — men nog kunde man för att minska spänningen mellan priserna på brödsäd och fodersäd, särskilt då havre, vidtagit några åtgärder till havreodlingens stöd eller för avsättning inom vårt eget land av grynhavre. Här ha ju förelegat åtskilliga förslag i det avseendet i motioner, och dessutom ha vi jordbruksutredningens hemställan. Utskottet har emellertid inskränkt sig till att föreslå en skrivelse till Kungl. Maj:t med anhängan om att Kungl. Maj:t ville följa prisutvecklingen på havremarknaden med uppmärksamhet och att om därtill gavs anledning införa s. k. tvångsinmalning av svensk havre vid förmalning av havregryn. Det föreligger med all säkerhet skäl därtill, i synnerhet om man lägger märke till att under det senaste året

förbrukningen vid grynkvárnarna av svensk havre sjunkit till mellan 6,000 à 7,000 ton efter att tidigare eller året dârförinnan utgjort 19,000 ton. Den förmalda utlândska havren har utgjort en väsentligt större andel, enär hela den totala förbrukningen av grynhave har uppgått till 50,000 ton. Det är alltså inte mer än en åttondel eller en niondel av hela förbrukningen, som utgjorts av svensk havre. Så dålig torde inte den svenska havren vara, att den inte skulle ha dugt till förmalning till gryn, i synnerhet som under innevarande år tillgången på havre varit riklig och kvaliteten varit tillfredsställande. Man hade dârför väntat, att utskottet något kraftigare betonat detta och även kommit med förslag om inmalning av svensk havre vid förmalning till havregryn. Då så inte är förhållandet, får jag här göra en hemställan till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet att, som utskottet här hemställt, följa denna fråga med stor uppmärksamhet och, om förhållandena skulle gestalta sig så under hösttiden, att avsättningen av svensk havre skulle bli alltför ogynnsam på den inhemska marknaden, vidtaga åtgärder till en förbättring därutav.

Sedan yttrade ett par talare här, att man fastläser priserna på jordbrukets produkter. Jag kan inte sluta utan att här framhålla, att det är väl särskilt jordbrukets produkter, som ha sjunkit i pris. Om man här genom att utfärda ett antal bestämmelser rörande priset på den svenska brödsåden i någon mån velat hålla uppe priset, så har det ändå inte nämnvärt fördyrat levnadskostnaderna för vårt folk, och jag har inte hört, att någon har klagat över att en viss hög procent av svenskt vete har inmalts i mjölet under det senaste året. De svartmålningar, som i det avseendet gjordes vid förra riksdagen, ha inte besannats, och man skall inte heller kunna säga, att priset härigenom nämnvärt har fördyrats. Därtill kommer ju, att priserna på andra jordbruksprodukter sjunkit, så att det inte föreligger någon anledning till klagomål över att livsmedlen äro fördyrade.

Se vi däremot på andra områden av näringslivet, torde vi snarare finna, att man där med mer eller mindre konstlade medel försökt fastläsa priserna. Det är väl ändå inte önskvärt, att en så stor del av landets befolkning, som den som är sysselsatt vid jordbruket, sänkes ned till ett proletariat, medan de andra befolkningsgrupperna skola fastläsas vid en högre levnadsstandard. Jag såg för några dagar sedan, att en nationalekonom talat den meningen, att genom att hålla arbetslönerna å industriprodukterna med konstlade medel uppe, men låta jordbrukets produktpriser sjunka försvagades jordbrukets köpkraft, vilket bidrog till att försämra det ekonomiska tillståndet i världen, och det torde väl inte för vårt land utgöra något undantag, att man genom en försvagning av jordbrukarnas köpkraft i sin mån även bidrager till att försämra de ekonomiska möjligheterna inom industrien. Där kan man ju visserligen begränsa tillverknin-gen, och där kan man ju också genom avtalsbestämmelser hålla arbetslönerna uppe. Detta torde emellertid inte vara lika lätt inom jordbruket, och jag tror, att inte ens herr Örne skulle vilja, att det skulle gå så långt, att jordbruksarbetarna skulle drivas ned till ett proletariat, som skulle ligga ekonomiskt sett på en långt lägre levnadsstandard än vad den övriga befolkningen kommer att befinna sig i.

Med dessa ord, herr talman, skall jag be att få yrka bifall till det här föreliggande utskottsförslaget trots de brister, som det tilläventyrs är behäftat med.

Herr Trygger: Herr talman! När den dåvarande regeringen förra året lade fram sitt förslag om höjning av spannmålstullarna, restes däremot den invändningen, att därigenom skulle höjas spannmålspriserna i förhållande till vad som eljest skulle ha inträffat. Således skulle konsumenterna bliva lidande genom tullförhöjningen. Det var det avgörande argumentet ifrån deras sida, som voro emot förslaget om tullförhöjning.

Ang. vissa
åtgärder till
spannmåls-
odlingens
stödjande.
(Forts.)

I närvarande stund är, försåvitt jag förstår, situationen helt förändrad. Nu finns det ingen mer än herr Örne, som håller på den ståndpunkten, att man icke får göra någonting för att fixera priserna högre än vad ett fritt lopp av händelserna eljest skulle ge anledning till. Däremot ha alla andra kommit till den ståndpunkten, att man måste skydda jordbruket och skydda det just på det sättet, att ett visst prisläge skyddas, d. v. s. vidtaga vissa åtgärder, som skola hindra priserna att falla under ett visst värde. För min del har jag en alldeles motsatt uppfattning mot herr Örne, trots att jag måste erkänna, att det är en synnerligen konsekvent ståndpunkt, som han intagit hela tiden, nämligen att vi ej skola befatta oss med priserna och att det får gå med jordbruket, som det kan. För min del har jag den åsikten, att skyddet för jordbruket må innebära rätt så stora bördor för samhället, men att vi i alla fall måste upprätthålla vårt jordbruk. Vi måste ha ett jordbruk, och för närvarande äro förhållandena ute i världen sådana, att konkurrensen skulle bryta ned jordbruket, ifall den lämnades fullständigt fri.

Hur gruppera sig nu alla andra utom herr Örne? Vi ha tre grupper. Vi ha först oss själva, som hålla på en höjning av tullarna. Sedermera ha vi regeringspartiet och bondeförbundet, som under nuvarande situation hålla på det förslag, som regeringen har framlagt och som utskottet sedermera tillstyrkt. Så ha vi sedan socialdemokraterna, som tillsammans med bondeförbundarna samlat sig om en skrivelse angående utredning av ett statsmonopol. Ja, jag skall icke nu plädера för högerns förslag — det som vi ha väckt i år. Vi ha ju i vår motion infört alla de skäl, som kunna anföras. Jag skall icke heller gå in på att granska det förslag, som regeringen har framlagt och som har vunnit majoritet inom utskottet. Jag har precis samma uppfattning angående detsamma, som jag uttalade vid remissdebatten. Överhuvud taget har jag emot förslaget, att det är konstlat. Det är även komplicerat. Under det att vårt förslag skulle direkt leda till det åsyftade målet, leder detta förslag på omvägar till ett liknande resultat, ehuru åtföljt av alla de olägenheter, som alltid dylika krumbukter vid lösningen av en fråga föra med sig. Jag skall emellertid som sagt inte närmare gå in på den saken. Jag vill bara fråga herr jordbruksministern: Hur har man tänkt sig fortsättningen vid utgången av år 1932, och hur har man tänkt sig, att situationen då skall bli, och vad avser man att göra, ifall situationen är ungefär densamma som nu? Man behöver visserligen ej vidtaga åtgärder, som avse alltför lång tid, men nog förefaller det mig att vara en bra kort tid, ifall man icke har klart för sig, hur man skall handla, längre än till nästa års slut. Det finns väl ingen här, som tror, att situationen för jordbruket vid 1932 års slut skulle vara bättre än den för närvarande är. Allting i världen, som man läser om, tyder, såvitt jag förstår, på en mycket stark offensiv ifrån de stater, vars huvudnäring är jordbruk. En dylik förberedes för att de skola få avsättning för sina produkter, och därvidlag kommer man säkerligen att använda medel, som sannerligen kunna vara ganska besvärliga även för oss. Jag erinrar om, att vi i dagarna ha läst i tidningarna om en konferens, som behandlat jordbruksfrågan. Där har man tänkt sig att genom ökade kreditmöjligheter kunna hjälpa Europas framförallt spannmålsproducerande stater. Som gengäld skulle dessa stater då ge vissa fördelar till andra länders industri. Härigenom skulle vår industri komma i en ställning, som sannerligen ej skulle vara den bästa.

Jag övergår nu till det sista förslaget, nämligen en skrivelse om statsmonopol. Även socialdemokraterna ha anammat det. Jag har här förut utgått ifrån, att detta monopol avsåge att skaffa jordbruket bättre priser, men nu undrar jag, om jag kanske misstagit mig. Därför skulle det vara ganska intressant att få höra, vad ändamålet skulle vara med detta spannmålsmonopol. Jag utgår emellertid alltjämt ifrån, att det är för att skaffa jordbruket bättre

priser som man vill införa statsmonopol. Är det så, ha socialdemokraterna alltså gått in för den uppfattningen, att vi måste skydda vårt jordbruk genom att skaffa det bättre priser. Men som sagt det är kanske en annan avsikt? Herr Björnsson gjorde gällande, att avsikten egentligen var att visa, att statsmonopol i detta avseende skulle vara orimligt och att det icke skulle kunna genomföras. Ja, är detta ändamålet, då har man inte stått på den ståndpunkt, som jag nu antog. Men i så fall måste jag säga, att skrivelsen är ganska konstigt avfattad. I denna skrivelse skulle man hos Kungl. Maj:t anhålla »om verkställandet av en förutsättningslös utredning rörande de verkningar, som skulle åstadkommas genom, och de åtgärder, som skulle vara erforderliga för införande av statsmonopol å införsel till riket och försäljning av för människoföda avsedd spannmål samt för garanterandet av fasta priser å dylik spannmål av inhemsk skörd». Det kan väl inte vara så, att man vill garantera synnerligen låga priser och att man skulle vilja inrätta ett statsmonopol för att få fixerade låga priser. I stället vill man väl ha fixerade skäliga priser, d. v. s. få ett ingripande med avseende på prisförhållandena och således skydda jordbruket genom att bidra till en rimlig prissättning.

Jag har hört, att en talare skulle sagt, att han helst vill biträda den av herr Johan Nilsson avgivna reservationen, men att han eventuellt skulle vara beredd att rösta för utskottets förslag. För min del anser jag, att det lämpligaste är, att man begränsar sig till det, som närmast nu föreligger, och det föreligger icke anledning till annat än att de, som anse, att herr Johan Nilssons reservation är den riktiga lösningen på frågan, också böra rösta för densamma.

Herr Örne: Herr talman, mina herrar! Under en debatt så lång som denna yttras det självklart många saker, som skulle tarva en närmare granskning. Jag skall emellertid, såsom i mitt första anförande, respektera den allmänna önskan att snarast möjligt få gå till beslut. Denna önskan dikteras ju av den uppfattningen, att någon egentlig nytta gör det ej att argumentera. Ett par korta repliker må det emellertid tillåtas mig att ge, innan jag kommer till syftet med mitt anförande, som är att göra ett par yrkanden.

Herr Trygger yttrade, att vi *måste* ha ett jordbruk. Ja, herr Trygger, varför måste vi ha det, om vi kunde klara oss utan? Det är en mycket egendomlig problemställning, herr Trygger givit. I stället bör man väl ställa frågan så: Komma vi att få behålla vårt jordbruk eller kommer utvecklingen att göra ett svenskt jordbruk överflödigt och förinta detsamma? På det senare ledet av frågan skall jag, om herr Trygger vill ställa den så, be att få svara det allra bestämdaste nej. Det svenska jordbruket kommer *icke* att gå under. Om vi stryka hela det komplex av abnorma åtgärder, som här äro föreslagna, från bordet, så kommer det att bli vissa förskjutningar i fråga om storleksklasserna inom jordbruket. En hel del större egendomar komma att upplösas uti mindre. Antalet självägande småbrukare kommer att ökas här i landet. Sådant blir det slutliga resultatet, och, herr Trygger, det tycker jag inte är någon olycka att klaga över. Den utvecklingen har jordbruket fått i Danmark, där man inte har slagit in på sådana vägar, som herr Trygger förordar i Sverige. Jag ber att få fästa uppmärksamheten på att trots det, att priset nu har drabbat det danska jordbruket så oerhört hårt, som det verkligen gjort, ha herrarna i regeringen ändå inte i propositionen kunnat åberopa något bevis för att Danmark ämnar ändra sin handelspolitik på det här ifrågasvarande området. De danska jordbrukarna äro fullt på det klara med att det gäller att lida igenom de svårigheter, som världskrisen framkallat, och de äro också med några få undantag övertygade om att de kunna göra det. Ja, mina herrar, när vi komma till slutet av krisen, vilka jordbrukare är det då, som stå starkast — Sveriges eller Danmarks? Är det Sveriges, som ha kastat

Ang. vissa åtgärder till spannmålsodlingens stödjande.
(Forts.)

*Ang. vissa
åtgärder till
spannmåls-
odlingens
stödjande.
(Forts.)*

alla principer för en fri och oberoende näring över bord och underkastat sig — efter att ha bett och tiggat därom — en statsreglering på alla dessa områden, eller är det Danmarks jordbrukare, som stått såsom fria män och i frivillig samverkan klarat sig ur svårigheterna?

Som jag redan framhållit, skulle här kunna sägas mycket. Jag skall emellertid bara be att få fästa uppmärksamheten på en enda sak, och det är den, att sedan man har infört offentligt reglerade priser inom näringsverksamheten, så kommer hela den mänskliga uppfinningsförmågan att användas för att bevisa, att priserna måste höjas eller åtminstone bibehållas vid en hur abnormt hög nivå som helst. Under en fri marknad måste däremot uppfinningsförmågan rikta in sig på att minska produktionskostnaderna så mycket som möjligt och anpassa varornas framställningskostnader efter priserna. Under en bunden marknad gäller det att försöka bibehålla produktionen i obegränsad storlek, även om det inte är nödvändigt, och genom allehanda konstgrepp framtvinga avsättning. Under en fri marknad däremot får produktionen vara så vänlig att anpassa sig efter det, som är dess ändamål, nämligen konsumtionen. Jag har häpnat över mycket i denna sak, men jag har sällan häpnat så mycket över någonting som att den sittande regeringens jordbruksminister befinnes vara fullständigt oförmögen att skilja mellan en statligt reglerad marknad och en fri marknad. Han utvecklade här, att han inte kunde se någon skillnad alls mellan dessa två saker. Ja, jag skall inte försöka att undervisa honom här. Jag hoppas, att oförmågan å hans sida endast var låtsad. I annat fall måste jag verkligen beklaga den nuvarande regeringen.

I mitt första anförande hade jag inte observerat, att samtliga punkter i utskottets hemställan voro föredragna på en gång, och därför framställde jag yrkande endast beträffande punkt 1. Jag ser mig nu nödsakad att beröra ett par andra punkter, där jag även har yrkanden att framställa.

Först och främst gäller detta punkt 3, som innehåller förslag, att riksdagen skall i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om inmalningstvång och importreglering beträffande havre och havregryn. Det har inte anförts ett enda bärande skäl, varför man skulle ge sig till att reglera även denna marknad. Mina herrar! Havren har gått åt i år. Det finns ingen havre i marknaden nu, förutom ytterligt små partier, och dessa stå i ett synnerligen högt pris. Då denna del av spannmålen således har gått åt praktiskt taget innan sommaren inträder och innan sådden sker för den nya skörden, vad i all världen finnes det då för anledning till att tvinga över användningen av svensk havre på ett särskilt ändamål, antagligen blott med resultat att man måste importera lika mycket utländsk havre att användas för andra ändamål? Man gör det naturligtvis därför att man tror, att man på detta sätt skulle få fram ett högre pris än eljes. Det gäller här inköp av ungefär 35,000 ton — en försvinnande liten del av havresköörden i landet. Tror man verkligen att havrepriset i riket kan regleras därigenom, att man tvångsreglerar en sådan obetydlig procent av skörden, som det här är fråga om? I så fall får jag verkligen beundra en sådan fasthet i tron på en ekonomisk orimlighet.

Men vad medför denna tvångsreglering för följder? Ja, herr talman, trots att tiden är långt framskriden måste jag vidröra dem, ty det gäller här en jordbrukarfråga i alldeles osedvanligt hög grad.

Anledningen till att den svenska havren inte användes i någon större utsträckning i havregrynskvárnarna är helt enkelt den, att det inte finns en ordnad marknad för inhemsk grynhavre. Det bjuds ut alldeles för små kvantiteter, och kvaliteten är ytterst växlande. Storleken av havrekornen i de utbudna partierna är mycket olika, och detta gör att man helt enkelt inte kan använda denna havre i en modern havregrynskvárn. Man kan inte ställa om kvárnarna ideligen efter små partier, som man lyckats inköpa än här än

där. Om jordbrukarna i Sverige lägga an på att odla för havregrynstillverkning lämplig havre och bjuda ut den väl sorterad, kommer den att få en fullt tillfredsställande avsättning inom landet utan allt tvång.

Nu kan det tyckas, att detta är en mycket obetydlig sak; jag har ju framhållit, att det endast gäller 35.000 ton. Men, mina herrar, det gäller dock här en industriprodukt, som är en allmän förbrukningsartikel även i jordbrukarhushållen. Det förslag, som man här menar att regeringen skulle genomföra, måste komma att medföra en betydande höjning av havregrynspriset. De som måste betala äro bl. a. den stora massa jordbrukare, som inköpa havregryn. Det förhåller sig så, att den svenska havregrynsindustrien praktiskt taget slagit ut den utländska. Visserligen finns det en tull på havregryn, men jag yrkade föregående år på, att den skulle avskaffas, alldenstund jag väl kände till, att den icke utnyttjades av de svenska havregrynskvarnarna. Den behövs helt enkelt inte. De svenska havregrynskvarnarna framställa nämligen numera en absolut förstklassig produkt, som konkurrerar med den bästa utländska varan i fråga om kvalitet och som säljes till ett billigare pris. Finns då någon anledning att ändra detta förhållande genom att även på förevarande område tillämpa ett sådant för att använda herr Tryggers ord »vidunderligt system», som den frisinnade regeringen har hittat på beträffande brödspannmålen? Jag kan icke finna det, och därför ber jag, herr talman, att bestämt få yrka avslag på punkt 3 i utskottets hemställan.

Beträffande punkt 6, vari begäres verkställande av utredning rörande spannmålsmonopol, har jag i mitt första anförande med tillräcklig energi yttrat mig om den saken. Nu skall jag endast be att få instämma i det avslagsyrkande, som är framställt på denna punkt, det vill säga jag ber att få instämma i den av herrar Nilsson i Kristianstad, Leander m. fl. vid denna punkt fogade reservationen. Jag hoppas att kammaren med stor majoritet skall bifalla den.

I herr Örnes yttrande instämde herr *Vennerström*.

Herr Pålsson: Herr talman! Vi ha vid ganska många tillfällen fått höra herr Örne i hans jordbrukspolitiska funderingar. Och i den fråga, som han nu senast i synnerhet uppehöll sig vid, nämligen frågan om havretullen, ha vi från honom hört samma bevisföring de senaste åren. Jag undrar om inte herr Örne snart borde skaffa sig en ny skiva, så att han slapp att dra precis detsamma, som han vevat i flera år. Ty allt vad han säger är endast hans »bestämda påståenden» och ingenting annat. Bevis lämnar han inga alls.

Han påstår, att den svenska havren är dålig till grynändamål, och framhåller att en prisförhöjning på den skulle orättvist drabba vissa grupper här i Sverige. Ja, om herr Örne hade kunnat säga, att dessa, som skulle drabbas av prisförhöjningen på havregryn, inte hade råd att bära denna utgift, därför att de över lag nödgats gå ned till 1913 års löner, då hade saken varit fullt klar. Då skulle naturligtvis inte jordbrukarna ha yrkat att få höjda priser på havre och inte heller på någon annan spannmål. Men faktum är att alla, som herr Örne talade om, och för vilka det skulle vara orätt, om de skulle behöva betala högre pris på havregryn, äro sådana, vars inkomster ligga 125 procent över förkrigspriserna. Lönerna plus dyrtidstillägg för statens befattningshavare äro ju från 1913 års löner reglerade till 160 procent. De lägre löntagarnas löner i statens tjänst äro sedan 1913 höjda över 60 %. Vad är det då för orätt, om dessa för de jordbruksprodukter, som de behöva, få betala ungefärligen i jämförelse med den inkomstökning, som de själva fått? Jag kan rakt inte inse, att det kan vara någonting orätt. Fabriksindustriens arbetare få 100 % över förkrigspriserna. Kvarnindustriens liksom bryggeri-, bageri-, mureri- och jämfärliga få betydligt över 100 % ökning. Exportindustriens 40 å 50 procent.

*Ang. vissa
åtgärder till
spannmåls-
odlingens
stödjande.
(Forts.)*

Ang. vissa
åtgärder till
spannmåls-
odlingens
stödjande.

(Forts.)

Jordbruksanställda 50 % över förkrigslönerna. Jordbruksproduktpriserna böra väl rättvist åtminstone ställas på exportindustriarbetarprisernas nivå. Det kan inte vara orättvist.

Det är tyvärr så, att frågan om prisen på jordbrukets produkter varje år är en politisk skottspole mellan de politiska partierna. Det är *tyvärr* så. Och huru gärna skulle inte jordbrukarna vilja vara ifrån detta, och huru gärna skulle inte dessa vilja ta de pris, som bjudas! Men det är omöjligt, herr Örne, att så länge andra priser konstlat hållas uppe, reda sig med de pris på jordbruksprodukter, som nu finnas. Det borde herr Örne själv kunna inse! Siffran 160 beräknas för övrigt även som jordbrukets indextal, när det gäller dess utgifter. Det är detta de skola rätta sig efter. Men när det gäller de priser, som de erhålla för vad de producera, äro de nere i 100 eller förkrigspriserna.

De frisinnade köpa sitt recept för att bota denna jordbruksprissjukdomen. Det är givet att jordbrukarna äro tacksamma om detta recept kan utskrivas. På något vis måste man ju ordna frågan om prisen på dessa produkter. Högern har ett annat recept, tullar, och för min del måste jag säga, att tullar med inmalningstvång naturligtvis är en rejälare utväg, när det gäller att ordna denna prisproduktfråga än det konstlade system, som ligger i att man skall behöva lita sig i viss mån till kvarnarnas och spannmålshandlarnas goda vilja när det gäller att jordbrukarna skola ha skäliga priser. Det är emellertid ingenting att göra åt den saken. Jordbrukarna måste naturligtvis rösta för det, som här har utsikter att segra.

Det lät oerhört fränt, det omdöme om jordbrukarna och deras gagn i samhället, som man t. ex. hörde från professor Forssell. Han ville slänga bort bönderna, de gamla odalmännens ättlingar — ty det är de, som ha spannmål till avsalu och icke direkt våra småbrukare — genom att föreslå, att det skulle beviljas 25 miljoner kronor. Men inte, som herr Andersson i Fältenborg tycktes förmoda, till lån åt dessa jordbrukare, som försök att hålla dem kvar vid torvan. Ett försök för övrigt som skulle misslyckas därför att jordbrukarna icke kunna utan högre produktpris återbetala denna skuld. Herr Forssell menade någonting annat. Nu belånas jordbruksfastighet till 60 procent av taxeringsvärdet. Professor Forssells utgångsläge är att de 40 procenten därutöver skulle betraktas helt och hållet som förlorade, och så skulle man med dessa 25 miljoner kronor rädda sparbankerna från förluster å de lån, som bönderna ha, och som ligga över de 60 % taxeringsvärde. Således, först skulle man åstadkomma en avveckling av de svenska kulackerna, bönderna, enligt herr Forssells och socialdemokraternas mening, precis som i Ryssland genom att tillåta att de drevos från hemmanen, och sedan skulle man rädda sparbankerna genom de 25 miljonerna, om det visade sig, att sparbankerna skulle förlora på vad man har belånat hemmanen till. Detta skulle staten ersätta sparbankerna. Det är välviljan från det hållet! Rena kapitalistlinjer.

Professor Forssell ser naturligtvis denna sak från Stockholms synpunkt. Han kan tydligen inte tänka sig resultatet ännu av sitt så oerhört krassa resonemang. Han bara förklarar, att bönderna få försvinna — de gamla odalböndernas ättlingar — om de ej kunna reda sig med förkrigspriser.

Härom dagen berömdes från socialdemokratiskt håll i hög grad odalböndernas rättsskipning under århundraden, som gått. Då behövde man smickra för att nå ett mål. Nu, när en stor fara hotar dessa odalbönders efterföljare, är man färdig att likvidera dem.

Det danska jordbruket, sade herr Örne, som är så vis och så väl känner till allting, kommer att rädda sig ut ur denna kris. Hur vet herr Örne detta? Naturligtvis vet han det inte! Det är bara ett påstående av de många, som han slungar ut i förbigående. De danska jordbrukarna äro säkerligen ansträngda över hövan. Även om de danska jordbrukarna, som herr Björnsson

här allttjämt tillråder oss, skulle fortfarande lita enbart på sin mejerihantering och sin svinavel, så kommer det nog att visa sig, att de danska jordbrukarna komma att likvideras ungefär på samma sätt som de svenska.

Det har också talats här om vad som skall komma efter detta. Det råder ju en viss misströstan, och det är naturligtvis tråkigt överhuvud taget, att man varje år skall behöva komma tillbaka med precis samma krav för jordbrukets del. Därför har man från vissa partiets sida försökt att se in i framtiden och försökt att uppdraga riktlinjer för hur man skall ställa sig från år 1932 och framåt. Man har då även kommit fram med förslag om monopol på brödsädesförsäljningen. Jag får för min del säga, att finns det ingen annan möjlighet, så få vi väl bita även i det sura äpplet.

Och förresten, monopol är ju inte någonting så ovanligt i Sverige! I fredags vände herr Ekmans regering sin avigsida mot de borgerliga, och vi bombarderade den utan synbart resultat rätt duktigt. Det var då frågan om de tre miljonerna till beredskapsarbeten. I dag, när det är fråga om inmalningstväng och pris på råg och vete, visar denna regering sin avigsida mot socialdemokraterna. Herr Örne har klappat på med lika dåligt resultat. Detta är herr Ekmans lilla monopol!

Vänder man sig till en fackförening och frågar om man kan få ett arbete utfört, så svaras det: gärna det, men priset är 150 procent över förkrigspriset. Men till det priset kunna vi leverera arbetare. Det är fackföreningarnas lilla monopol!

Och så ha vi monopolet Örne. Går man upp på posthuset vid Vasagatan och lämnar in ett brev, så går det ju för all del för sig, men det kostar 50 procent över förkrigspriset. Detta är herr Örnes sätt att handhava sitt monopol!

Den underligaste i hela denna skara, som här sitter och lagstiftar, det är ändå herr Örne. Det är väl märkvärdigt, att denne frihandelsman, som kämpar en så hård kamp för fri handel och fri konkurrens, själv till den grad klänger sig fast vid sitt postmonopol och rakt inte där vill vidkännas den fria konkurrensen. Man tycker, att en man, som är så levnadsvis, skulle leva som han lär, men det kan man då inte beskylla herr Örne för. Nå, även för hans del kan kanske inträda en bättringens tid. Han är på nytt återvald till sin höga befattning för en tid av fem år. Möjligen kan han under de kommande fem åren laga, att även detta monopol blir konkurrenskraftigt och går ned till förkrigspriserna, men ändå lämnar staten precis detsamma i behållning som förut. Om herr Örne går i förväg och bringar det därhän, skola nog bönderna följa efter.

Gör det, herr Örne!

Jag ber, herr talman, få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Gustafsson, Karl: Herr talman! Jag hade inte vid denna sena timme tänkt begära ordet, men det var några ord av herr Örne, som uppkallade mig. Jag skall nu förbigå det senaste anförandet av herr Pålsson och inskränka mig till endast ett par synpunkter.

Herr Örne förklarar, att vi icke behöva något skydd för vårt jordbruk, ty det reder sig självt. Låt bara konkurrensen verka, så blir följden endast den, att de större jordbruket försvinna, men de mindre komma att reda sig och bestå. Om jag inte missuppfattade honom, var detta kontentan i hans anförande.

Jag vill då säga herr Örne, att jag är något äldre än han till levnadsåren — jag har varit med ända sedan 1880-talet, då den första tullstriden stod här i landet om hjälp för det svenska jordbruket — och under denna tid har icke allenast jordbruket fått ett litet skydd, utan hela vår industri är så gott som genomsyrad av tullskydd. Detta står mycket högre, än vad jordbrukstullarna stå i förhållande till värden och priser på jordbrukets område, och skyddar de

Ang. vissa åtgärder till spannmålsodlingens stödjande.
(Forts.)

Ang. vissa
åtgärder till
spannmåls-
odlingens
stödjande.
(Forts.)

olika grenarna av vår industri. Jag frågar då herr Örne: vill han, samtidigt som meningen är, att lantbruket icke skall erhålla något skydd, också rasera detta skydd för industrien? Det skulle ju vara en naturlig följd för att vinna jämlikhet de olika näringsgrenarna emellan i detta land.

Herr Örne säger, att vi skola jämföra Sverige med Danmark. Jag vill då invända, att Danmark icke är så stort industriland, som Sverige är. Industrien i Danmark intar inte den ställning, som industrien i Sverige intar, och därför äro icke heller dessa båda länder på jordbrukets område jämställda och kunna i det hänseendet icke räknas som likvärdiga. Om vi avskure en del av landet, nämligen det landet Gosen, som heter Skåne, skulle vi möjligen kunna göra en jämförelse mellan den och Danmark, annars kunna vi det inte.

Vidare vill jag säga som min ärliga övertygelse, grundad på all den erfarenhet jag vunnit under den tid jag varit lantbrukare, att vi icke kunna släppa de större lantbruken, som varit föregångare för de mindre i landet, som gått före och visat oss, huru maskiner och sådana saker skola utnyttjas och handhas. Vore det så, att endast de mindre lantbruken i Sverige skulle vara livsvärdiga, då vore, enligt mitt sätt att se på tingen, den statsocialistiska idén genomförd i Sverige, ty då måste Sveriges lantbrukare, d. v. s. de enda, som få finnas kvar, när de större lantbruken äro borta, bli understödstagare av svenska staten. Och om jag inte minns fel, är det redan nu så ställt med en del egna hem uppe i Norrland och på flera andra platser i Norrland, att det undersökes på vad sätt de skola kunna hjälpas för att kunna betala sina räntor och överhuvud taget klara sig. Ett sådant proletariat av den svenska bondestammen kan jag för min del inte vara med om att skapa i detta land.

Jag hade inte väntat, att en man i herr Örnes ställning med en väl avlönad statstjänst och de andra herrar, också i statsanställning, som lära oss här i Sveriges riksdag, huru vi skola sköta vårt jordbruk, skulle komma med dessa argument, som de gjort. Jag hade inte trott, att de skulle kunna inbilla sig att få oss lantbrukare och synnerligast oss, som tillhöra den äldre generationen, att anse deras program acceptabelt och för landet lyckligt.

Herr Johansson, Johan Bernhard: Herr talman! Jag skall icke bli mångordig, men det var herr Örne, som uppkallade mig genom sitt sista anförande, där han drog fram något, som icke tidigare förts fram i årets diskussion vare sig i utskottet eller i kammaren. Det var nämligen när han åberopade Danmark som föregångslandet. Förra året användes Danmark mycket flitigt i diskussionen, men i år har det varit så tämligen tyst kring detta land. Helt naturligt, eftersom ju Danmark har det mycket svårt i ekonomiskt avseende på jordbrukets område, orsakat av det starka priset på animaliska produkter.

Men då nu Danmark ånyo av herr Örne i sista stund tillgripits som exempel, så vill jag begagna tillfället och bemöta detta tal om att Danmark inte har några som helst restriktiva åtgärder till skydd för sin jordbruksproduktion. Jag har nämligen införskaffat uppgifter, som visa, att det är fullkomligt felaktigt att åberopa Danmark som exponent för de länder, vilkas jordbruk upprätthålles utan restriktiva åtgärder. Danmarks jordbruksproduktion är ju en specialiserat animalisk produktion. Det är, kan man säga, en jordbrukets exportindustri, som bedrivs i Danmark, och till skydd för densamma har man där tillgripit vida längre gående åtgärder än i många andra länder. Jag skall bara i korthet läsa upp vad som rör en del av skyddsåtgärderna för den animaliska produktionen i Danmark: »Jämlikt en kungörelse den 14 maj 1927 råder förbud att till Danmark införa eller transitera nötkreatur, får, getter och svin samt andra klövbärande djur. Införsel av levande djur från Sverige, Norge, Island är dock tillåten efter Helsingör och Köpenhamn, såframt djur genom vid *ankomsten* verkställd sundhetsbesiktning befinnas friska, varefter de, om

de vid sådan besiktning godkänts, omedelbart efter besiktning skola föras till slaktning på offentligt slakthus å införselorten. Risken att utföra levande djur till Danmark är påtaglig. Kött får förutom från ovannämnda länder även införas från Finland, England och Irland, men hela sydöstra Balticum är uteslängt. Importen av kött får emellertid handhavas endast av firmor, auktoriserade av danska jordbruksdepartementet och tilldelade var sitt kontrollnummer. Slaktade kroppar skola omedelbart efter slakten på 32 angivna ställen stämplas med ordet »utländsk» i 20 mm. höga bokstäver. Samma stämpling gäller importerat kött. I butiker skall dessutom på tydligt framträdande sätt med 75 mm. höga bokstäver anges »här försäljas utländska lantbruksprodukter».

Genom dessa åtgärder råder sålunda importförbud på djur från valutasvaga länder, och vad valutastarka länder beträffar är det sörjt för, att deras produktion inte kommer hindrande i vägen. Att införseln av kött från England är tillåten beror på, att England inte exporterar något kött. Tvärtom är ju England en stor marknad för den danska animaliska produktionen.

Jag har velat säga detta för att vederlägga talet om, att Danmark inte skulle företagit några skyddsåtgärder. Enbart denna stämpling på 32 olika ställen talar sitt tydliga språk, förutom allt annat.

Herr statsrådet von Stockenström: Herr talman! Vid denna sena timme skall jag endast några få minuter ta kammarens tid i anspråk.

Det har av den siste ärade talaren i hans senaste anförande gjorts den erinran mot propositionen och utskottsförslaget, att förhållandena på hösten skulle bli särskilt svåra och ogynnsamma för mindre odlare, som då måste sälja sin spannmål. Jag vill i det avseendet säga, att det inte är alldeles säkert, att det just är de mindre jordbrukarna, som ha svårigheter eller äro nödsakade att sälja på hösten. Jag skulle snarare tro, att detta gäller många av de större odlarna, som äro mera beroende av sin spannmålsodling, som ligga ute med större kostnader för densamma och kanske ofta äro nödsakade att sälja tidigt på hösten. För en mindre odlare spelar ofta brödsädesodlingen en underordnad roll. Han kan lättare lagra säden, om han önskar, och sälja vid en senare tidpunkt av konsumtionsåret. Däremot är det nog sant, att man kanske har svårare att ernå så gynnsamma priser för mindre partier som för större, och därför tycker jag att det bör vara en viktig uppgift för lantmännen själva och för deras organisationer att sammanföra mindre partier, genom rensning och sortering, i mån av behov, se till att de bli enhetliga, och sedan bjuda ut dem för att på detta sätt ernå bästa möjliga priser.

Vidare uttalade herr Johansson den meningen, att det pris, som eventuellt skulle sättas vid uppköp nästa sommar och som i propositionen antytts till 17,50—18 kronor för vete — jag vill i förbigående säga, att denna siffra uppgivits av spannmålsnämnden och att den av mig endast anförts som tänkbar — vore för lågt och att det inte täcker produktionskostnaderna. Ja, jag vill inte närmare ingå på, vilket pris som lämpligen bör sättas nästa sommar, men jag vill framhålla, att enligt det tullförslag, som herr Johansson nu så varmt förordade, skulle La Plata-vete i dag kosta 16 kronor 60 öre. Den svenska spannmålen brukar ju, om i övrigt inga åtgärder vidtagas, i pris ligga något under La Plata-vete, som har något högre hektolitervikt och lägre vattenhalt. Sålunda skulle svensk spannmål sannolikt ligga vid ett pris under 16 kronor. Hur det då skulle vara möjligt att genom den ifrågasatta tullen ernå priser på svensk spannmål, som skulle ligga *över* priset på importerad spannmål och över de nyss angivna priserna, har jag ytterst svårt att förstå.

Herr Örne sade något om att jag inte förstod skillnaden mellan fri prishöjning och statlig reglering eller något i den stilen. Jag hade antytt, att under

*Ang. vissa
åtgärder till
spannmåls-
odlingens
stödjande.
(Forts.)*

Ang. vissa
åtgärder till
spannmåls-
odlingens
stödjande.
(Forts.)

större delen av konsumtionsåret — noga räknat från den 1 september till den 1 juni — komma inga särskilda regleringsåtgärder att vidtagas, utan det kommer att råda fri prisbildning, ehuru väl jag anser, att priset i viss mån kan komma att påverkas av vetskapen om, att kvarvarande lager komma att uppköpas under sommaren till i förväg bestämda priser. Herr Örne trodde, att det kanske berodde på låtsad oförmåga från min sida, att jag inte förstod denna skillnad. Jag skall inte uttala mig om min förmåga eller oförmåga, men om det är så, att herr Örne tror, att jag skall omforma mina åsikter och tänkesätt i jordbruksfrågor så, att de överensstämmer med herr Örnes, så måste jag nog förklara mig vara tämligen obildbar.

Herr Trygger framställde till mig den frågan, hur det skulle bli i fortsättningen. Jag antar, att herr Trygger syftade på, hur det kommer att ställa sig, när detta system skulle komma att upphöra, alltså vid årsskiftet 1932/1933. Ja, jag skulle ju kunna svara med en motfråga — jag skall lämna ett verkligt svar också — till herr Trygger: vilken tull anser herr Trygger skulle vara önskelig, lämplig och behövlig 1933 eller 1934? Jag är inte säker på att herr Trygger på rak arm kan svara på den frågan. För egen del vill jag emellertid på herr Tryggers fråga svara det, att därest förhållandena vid upphörandet av ifrågavarande anordning fortfarande skulle vara sådana, att relationen mellan världsmarknadspriset och produktionskostnaderna är lika abnorm som den är nu och varit en tid, så anser jag, att även i fortsättningen vissa stödåtgärder kunna vara påkallade. Huru dessa åtgärder då lämpligast böra utformas, därom vågar jag inte nu med bestämdhet uttala mig. Jag antager, att man får lära av erfarenheten. Kanske systemet kommer att fungera bra, och då kan det tänkas, att man fortsätter med det. Det kan tänkas, att vissa ändringar bli nödvändiga, men situationen kan också bli sådan, att inga vidare åtgärder påkallas.

Herr Gustafson i Domö hade i någon mån missuppfattat ett uttalande av mig. Herr Gustafson antydde något om att förslaget från regeringens sida menades representera en medellinje. Jag erinrade om, att man på vissa håll uttalat, att förslaget gav för litet, att det inte var tillräckligt och att odlarnas berättigade krav därigenom inte bleve nog tillgodosedda. Å andra sidan har man också sagt, att om åtgärderna bli genomförda, så få odlarna det så bra, att de komma att utöka sin odling över alla rimliga gränser. Jag framhöll då, att dessa uppfattningar inte kunde vara riktiga båda två, utan endera eller båda vore felaktiga, och så antydde jag, att sanningen kanske låge mitt emellan.

Vad angår det föreliggande förslagets fel eller förtjänster, vill jag inte närmare yttra mig därom. Jag vill dock konstatera, för att nu tala om dess förtjänster, att från representanterna för det parti, som inrymmer ett mycket stort antal jordbrukare och som med mycken energi brukar föra jordbrukets talen i riksdagen, nämligen bondeförbundet, har förslaget vunnit fullständig och reservationslös anslutning i utskottet, och även från de representanter för detta parti, som här talat, har förslaget förordats. Jag tror därför, att man även på jordbrukarehåll, trots den kritik, som från vissa håll framförts, anser förslaget godtagbart. Jag tror också, att förslaget kan ge ett stöd i ett svårt läge åt en viktig del av lantmannanäringen, och jag håller även före, att detta kan ske, utan att andra berättigade intressen därigenom trädas för nära.

Herr Örne: Herr talman! Såsom kammarans ledamöter i allmänhet torde ha uppfattat, så framhöll jag, att, trots de oerhörda svårigheter, varunder Danmarks jordbruk lider, Danmarks jordbrukare *icke* ha framställt krav på sådana åtgärder, som det här i dag är fråga om att genomföra i Sverige.

Herr Johan Bernhard Johansson läste upp några bestämmelser antagligen tillkomna för att hindra införande av mul- och klövsjukesmitta till Danmark. Jag skall be honom att studera de sköna knippen av dylika bestämmelser,

som finnas i vårt land, icke minst bestämmelsen om importstämpling av utländskt kött och produkter därav, vilken bestämmelse är av den art, att den faktiskt innebär importförbud för kött till vårt land. Jag har här i min hand ett dokument, i vilket Danmarks interparlamentariska grupp lämnar vissa upplysningar, och eftersom herr Johansson har fört in talet på saken, så anser jag mig vara berättigad att ur detta dokument lämna några upplysningar. Det heter däri bland annat:

»*Produktionspremier*: Inga, med ett tillfälligt undantag enligt en punkt i finanslagen 1931/1932, som beviljar de sockerbetsodlare ett understöd, som leverera till sockerbruken.

»*Exportpremier*: Inga.

»*Tulltariff*: Knappast några på livsmedel hämtade från jordbruket. Vidare stabila tullsatser sedan årtal tillbaka. Mot de täta höjningarna av Tysklands tullar, som varit skadliga för det danska jordbruket, har Danmark icke vidtagit några åtgärder. Likväl begagnar Tyskland understundom de elastiska tullar, som äro karakteristiska för protektionismen, och har därtill lagt återbetalning av tullen för levande boskap i norr, som utföres till andra sidan gränsen — allt saker som icke meddelas i det tyska svaret.

»*Importbegränsning eller importförbud*: Inga.

»*Importlicenser*: Inga.

»*Monopol eller koncentration av utrikeshandeln*: Inga.

»*Preferens*: Ingen.

Däremot lider Danmark av en indirekt preferens enligt fördraget med Sverige 1929, vilken preferens måhända är ofrivillig men icke dess mindre effektiv. Förhållandet är följande. Det visar de verkningar, som kontingeringssystemet kan medföra. Tyskland har tilldelat Sverige en kontingent av 5,000 boskapsdjur för 16 mark per 100 kilo. Avgiften för djur utom kontingenten är 24.50 mark. Men kontingenten räcker för Sveriges normala export. Danmark har mest gynnad-nations-klausulen. Tyskland har till följd härav medgivit det en lika stor kontingent utan att betänka, att Danmarks normala export till Tyskland är 200,000 å 250,000 djur. Danmark måste alltså betala full avgift för nästan hela sin export av djur till Tyskland men Sverige nedsatt avgift för hela sin.»

Detta är bara ett litet exempel ur de upplysningar, som meddelats. Det förekommer däremot en hel rad av sanitära instruktioner, t. ex. att man får införa mjölk, utom pasteuriserad sådan, från andra länder än Norge och Sverige. och en del andra dylika bestämmelser, som avse att hindra spridande av kreaturssjukdomar. Att dessa åtgärder i likhet med våra sanitära åtgärder också verka såsom protektionistiska åtgärder, vill jag icke förneka, men skillnaden är dock, herr Johansson, alldeles enorm, och det märkliga är, att i Danmark ingen ändring har ifrågasatts i rådande tullförhållanden. Det var bara detta som jag velat framhålla. Till sist ber jag dock få meddela, att jag icke alls ämnar söka bryta herr Pålssons monopol på att i denna kammare konsekvent och obotligt missuppfatta andras meningar och yttranden.

Herr Johansson, Johan Bernhard: Herr talman! Bara ett par ord. Det måtte finnas mycket egendomliga bestämmelser i Danmark, herr Örne, när det gäller skydd mot mul- och klövsjuka. Huru herr Örne kan betrakta de av mig citerade bestämmelserna såsom avseende att förhindra införande av mul- och klövsjuka, kan jag icke förstå. Man tillåter import av utländskt kött, man stämplar det på 32 olika ställen med ordet »utländskt» och säljer det i butikerna. Tror herr Örne, att man verkligen gör så, för att skydda sig mot mul- och klövsjuka? Nej, här är det uppenbarligen handelspolitiska åtgärder som det är fråga om.

Ang. vissa
åtgärder till
spannmåls-
odlingens
stödjande.
(Forts.)

Ang. vissa
åtgärder till
spannmåls-
odlingens
stödjande.

(Forts.)

Herr Örne: Jag skall be att få fråga herr Johan Bernhard Johansson, om man kanske gör sammaledes i Sverige för att skydda sig mot mul- och klövsjuka.

Herr Henriksson: Herr talman! För att icke vid denna sena timma upprepa vad som förut sagts ber jag att få instämma i vad herr andre vice talmannen nyss anfört.

Då jag suttit i utskottet vid denna frågas behandling och hört vad som förekommitt där och då jag också suttit här i kammaren hela tiden och hört anförandena här, får jag säga, att jag tycker, att det har framkommit saker, som för mig te sig ganska egendomliga. Jag tycker, att man behöver bara ägna en tanke åt de nuvarande indexsiffrorna, för att häpna inför de anföranden, som här hållits. Vi veta litet var, att indextalet för jordbruksprodukter för närvarande är 97, för löntagare är det ju för närvarande fastslaget till 160, arbetskostnadsindexet för jordbruket är 187 och för många andra grupper långt över 200. Jag tycker, att man, om man vill ägna dessa siffror bara en liten glänta åt sidan, bör draga sig för att gå på rent avslag å sådant, som tydligt är av ett ofrånkomligt behov påkallat.

Jag hade väntat mig, att några av dessa herrar, som här yttrat sig, skulle ha kommit med vissa uttalanden om, huru dessa siffror skulle kunna bli jämställda eller att de åtminstone skulle ha givit några råd, på vad sätt i en icke alltför avlägsen framtid ett jämviktsläge skulle kunna tänkas inträda mellan alla dessa grupper, som jag nämnt. Men allt har uteblivit, jag har blivit besviken även på detta, och jag anser, att man skall ha en kraftig hud och ett hjärta av cement för att kunna göra sådana yrkanden, som här blivit gjorda.

Beträffande frågan, vilket av de förslag, som framkommit, som är det bästa, kan jag säga, såsom en föregående talare sade, att såväl det ena som det andra förslaget torde ha sina brister, varpå jag emellertid icke närmare skall ingå. Men att jag stannat vid utskottets förslag eller Kungl. Maj:ts proposition beror på att jag hyser den förhoppningen, att också regeringen skall se de fel och brister, som synas mig vara uppenbara, och att regeringen, när tiden är inne, kommer att söka undanröja de ogynnsamma verkningarna av dessa fel och brister, så att det icke kommer att bli så illa som det för närvarande ser ut att bli.

Jag ser saken på det sättet, att det blir de sämst ställda, som få det besvärligast, d. v. s. de, som icke kunna lagra spannmål utan nödgas sälja densamma genast på hösten. Jag förstår väl, att även vi själva ha skyldigheter — det anser jag, att vi ha — men det är ingen lätt sak att få en så stor apparat ordnad på den korta tid, som återstår, innan det blir aktuellt, och därför hoppas jag, att regeringen skall tänka på saken och ordna det så, att vi alla, som ha brödsäd till avsalu, komma att få den nytta av förslaget, som detsamma avser att bringa.

Herr Örne nämnde det skäl, på grund av vilket han icke kunde vara med om Kungl. Maj:ts förslag, och det var, att förslaget endast hjälpte de stora jordbrukarna, medan de små jordbrukarna strängt taget icke hade någon nytta alls av detsamma. Men, herr Örne, när indextalet för jordbruket är 97 och priserna å brödspannmål ha tendens att sjunka mer och mer för varje dag, så drabbar detta hårdare de större lantbrukarna, som ha mera att sälja, än de små lantbrukarna, som i allmänhet själva sköta arbetet och icke anlita dyra arbetskrafter i så stor utsträckning, som de stora jordbrukarna behöva. Jag har själv varit i denna situation, och det är så långt ifrån, att jag beklagar, att jag nu kommit ifrån de stora lantbrukarna, att jag tvärtom är glad däröver, och jag skulle bli ännu gladare, om herr Örne komme dit.

Jag skall nu icke upptaga tiden längre. Jag kan rent ut säga, att jag icke är någon motståndare till tullar, jag har vid flera tillfällen sagt, att jag anser sådana vara berättigade och till nytta, men då saken ligger till, som den gör vid detta tillfälle, är det ingen idé, att jag ordar om det.

Under hänvisning till vad jag nu yttrat, hoppas jag, att det hela skall komma att gå bättre än vi här i dag tro, och jag skall därför, herr talman, be att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Pålsson: Herr talman! Såsom ett bevis för den lätthet, varmed herr Örne glider över sakförhållandena, vill jag nämna, att han, såsom vi alla hörde, när han refererade förhållandena i Danmark, talade om ett tillfälligt understöd åt sockerfabrikationen där. Nu är det emellertid faktiskt så, att Danmark har 10 öre statlig accis, därav 5.5 öre utgör verklig tull. Efter vårt omdöme om tullar här i landet är alltså även det danska, som herr Örne talade om, intet tillfälligt understöd, utan ett understöd, som räcker genom tiderna.

Angående mitt sätt att förvanska deras uttalanden, som jag citerar här i kammaren, så ber jag herr Örne icke vara missbelåten med sin lärjunges förkovran.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas först särskilt angående punkterna 1—3 av utskottets i förevarande utlåtande gjorda hemställan samt vidare särskilt beträffande var och en av punkterna 4, 5 och 6 av samma hemställan.

I fråga om punkterna 1—3, fortsatte herr talmannen, hade yrkats 1:o) att vad utskottet i dessa punkter hemställt skulle bifallas; 2:o) av herr *Nilsson, Johan*, i Kristianstad, att kammaren skulle dels bifalla den av honom m. fl. vid punkten 1 avgivna reservationen och dels bifalla vad utskottet hemställt i punkterna 2 och 3; samt 3:o) att kammaren skulle bifalla herr *Björnssons* m. fl. vid utlåtandet avgivna reservation.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Herr *Johansson, Johan Bernhard*, begärde votering, i anledning varav herr talmannen upptog vartdera av de båda återstående yrkandena med hemställan, huruvida kammaren ville antaga detsamma till kontraposition i den förestående omröstningen; och förklarade herr talmannen sig finna de härå avgivna svaren hava utfallit med öfvervägande ja för deras mening, som ville till kontraposition antaga bifall till herr *Johan Nilssons* i Kristianstad yrkande.

Herr *Möller* äskade emellertid votering om kontrapositionens innehåll, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som till kontraposition i huvudvoteringen angående punkterna 1—3 i sammansatta bevillnings- och jordbruksutskottets utlåtande nr 3 antager bifall till herr *Johan Nilssons* i Kristianstad yrkande i ämnet, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har till kontraposition i nämnda votering antagits bifall till den av herr *Björnsson* m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen.

Ang. vissa åtgärder till spannmålsodlingens stödjande.
(Forts.)

Ang. vissa
åtgärder till
spannmåls-
odlingens
stödjande.
(Forts.)

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för nej-propositionen.

I följd därav uppsattes, upplästes och godkändes för huvudvoteringen en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad sammansatta bevilnings- och jordbruksutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 3 punkterna 1—3, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles den av herr Björnsson m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen, enligt av herr *Bärg* jämte 19 av kammarens övriga ledamöter före voteringspropositionens godkännande framställd begäran, medelst namnupprop; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 74;

Nej — 55.

Vid omröstningen röstades

ja av herr andre vice talmannen, herrar Trygger, von Sydow, Borell, Hjalmar Hammarskjöld, Johan Larsson, Reuterskiöld, Rydberg, Sederholm, von Stockenström, Tamm, Westman, Carl Gustaf Hammarskjöld, Karl Emil Andersson, David Bergström, friherre Lagerfelt, herrar Karl Gustafsson, Oscar Ericson, Ekman, greve Spens, herrar Johansson-Dahr, Martin Svensson, Johan Bernhard Johansson, Bismarck, Thorén, Thelin, Johan August Larsson, Boberg, Erik Anderson, Wijkström, Bodin, Roos, Johan Nilsson i Kristianstad, Clemetson, Alexander Nilsson, Elof Andersson, Leander, Forssberg, Ehrnberg, Henriksson, von Geijer, Jönsson, Öhman, Löfvander, Hallin, Widell, Sundberg, Mellén, Johan Johansson, John Björck, Lundell, Edward Larson, Fritiof Gustafson, Ernst Svensson, August Johansson, Valfrid Eriksson, Hellberg, Julin, Lindgren, Gottfrid Karlsson, Kvarnzelius, Ernfors, Bjurström, Carl Carlsson, Per Andersson, Halvarsson, Tjällgren, Henrik Andersson, Bergqvist, Gabrielsson, Jonsson, Sandström, Lindmark och Hansén; samt

nej av herr förste vice talmannen, herrar Klefbeck, Stendahl, Lindley, Forssell, Hagman, Fredrik Ström, Olof Carlsson, Nerman, Möller, Leo, Wahlmark, Forslund, Lindström, Carl Svensson, Åkerman, Bärg, Kobb, Wilhelm Björck, Norman, Oscar Olsson, Thulin, Albert Bergström, Larsén, Wagnsson, Östergren, Linder, August Nilsson, Berling, Hjalmarsson, Lindblad, Gustav Hansson, Sjödahl, Sigfrid Hansson, Holmgren, Karl Andreas Andersson, Björnsson, Torsten Ström, Strömberg, Schlyter, Sandén, Örne, Åkerberg, Petrén, Dalberg, Åström, Sandler, Carl Eriksson, Norling, Granath, Walles, Vennerström, Rosén, Asplund och Karl Johansson.

Herrar Pålsson, Boman, Sandegård, Nylander, Bergman, Frändén och Granström förklarade sig avstå från att rösta.

På härefter gjord proposition bifölls vad utskottet hemställt i punkten 4.

Sedermera gjordes enligt de i fråga om punkten 5 förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på bifall till punkterna 2 och 3 i motionerna I:268 och II:433; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

*Ang. vissa
åtgärder till
spannmåls-
odlingens
stödjande.
(Forts.)*

Vidkommande punkten 6, yttrade nu vidare herr talmannen, hade yrkats dels att vad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock att kammaren skulle bifalla den av herr Nilsson i Kristianstad m. fl. vid punkten avgivna reservationen.

Därefter gjorde herr talmannen propositioner i enlighet med dessa båda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Örne* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad sammansatta bevillnings- och jordbruksutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 3 punkten 6, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles den av herr Nilsson i Kristianstad m. fl. vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för nej-propositionen.

Då tiden nu var långt framskriden, beslöts på framställning av herr talmannen att behandlingen av återstående ärenden på föredragningslistan skulle uppskjutas till ett annat sammanträde.

Herr **förste vice talmannen** erhöll på begäran ordet och yttrade: Herr talman! Jag ber att få hemställa, att kammaren ville besluta, att bankoutskottets utlåtanden nr 48, 49, 50 och 51 i nu nämnd ordning skola sättas först bland två gånger bordlagda ärenden å morgondagens föredragningslista.

Denna hemställan bifölls.

Justerades ytterligare protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 12.43 på natten.

In fidem
G. H. Berggren.